TBMM'NİN AÇILIŞININ YÜZÜNCÜ YILI

Türkiye ve Dünyada Yüzyılın Birikimi

1960-1969

CİLT 5

TBMM'NİN AÇILIŞININ YÜZÜNCÜ YILI

TÜRKİYE VE DÜNYADA
YÜZYILIN BİRİKİMİ

Türkiye Büyük Millet Meclisinin
Yüzüncü Yılına Armağan

Mustafa ALTUNOĞLU

© TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

TÜRKİYE VE DÜNYADA YÜZYILIN BİRİKİMİ
1960 – 1969

Yayın Sahibi
Prof. Dr. Mustafa ŞENTOP
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

Yayın Koordinatörü
Nasuhi GÜNGÖR

Genel Yayın Yönetmeni
Serhat Buhari BAYTEKİN

Editör
Prof. Dr. Hamit Emrah BERİŞ

Editör Yardımcısı
Dr. Metin ÖZKAN

Hazırlayan
Prof. Dr. Mustafa ALTUNOĞLU

Proje Asistanları
Nazım Onur HÖKELEK
Fatih YILDIZ
Hilal Nevin POLAT
Ebru AŞKIN
Zehra NURALIN

Redaksiyon
Tamer KOPARAN

Tasarım Koordinatörü
Pınar DEMİRALAY

Tasarım
Müge ÖZEL
Yeşim POLAT

Yapım
Uluslararası Piri Reis Kültür Ajansı

Baskı
TBMM Basımevi
Ankara, 2023

ISBN:
978-605-2089-53-8 (5.c)
978-605-2089-48-4 (Tk)

Türk Telekom
Değerli Hissettirir

TÜRKİYE VE DÜNYADA YÜZYILIN BİRİKİMİ kitap seti Türk Telekom'un katkılarıyla hazırlanmıştır.

TBMM'NİN AÇILIŞININ YÜZÜNCÜ YILI

TÜRKİYE VE DÜNYADA
YÜZYILIN BİRİKİMİ

Türkiye Büyük Millet Meclisinin
Yüzüncü Yılına Armağan

Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak ve ancak tam ve kat'î mânasiyle millî egemenliğin kurulmuş bulunmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası millî egemenliktir.

Mustafa Kemal ATATÜRK
Türkiye Cumhuriyeti Birinci Cumhurbaşkanı

Şan ve şerefle bir asrı geride bırakan Türkiye Büyük Millet Meclisi, "Hâkimiyet kayıtsız şartsız milletindir" şiarıyla millî egemenliğimizin yıkılmaz tecelligâhı olmaya devam edecektir.

Recep Tayyip ERDOĞAN
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

Prof. Dr. Mustafa ŞENTOP
Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

Takdim

Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılışının yüzüncü yılını idrak ettiğimiz 2020 yılında, Başkanlığımız tarafından Meclis tarihine ilişkin çok sayıda çalışma yapılmış ve okuyucu ile buluşturulmuştur. O dönemde hazırlıkları başlayan eserlerden biri de Meclisin açılışından itibaren yüz yıllık tarihî kesiti ele alan almanak çalışmasıdır. On ciltten oluşan bu çalışma, tarihimizdeki mühim hadiseleri kronolojik bir sıra izleyerek kısa açıklamalarla okuyucuya ulaştırmayı amaçlamaktadır. Bunun yanında, dünyanın farklı yerlerinde cereyan edip doğrudan veya dolaylı şekilde ülkemizi etkileyen farklı hadiselere de çalışma kapsamında yer verilmiştir. Dolayısıyla bu çalışma, yüz yıllık bir tarihin icmali niteliğindedir.

Bugünü doğru anlamak ve yorumlamak için tarihin rehberliği şarttır. Tarihî hadiseleri bilmek ve onlardan dersler çıkarmak, günümüzde yaşanan olayları değerlendirme ve geleceğe dair isabetli öngörülerde bulunma kabiliyetimizi artıracaktır. Nitekim istiklal şairimiz Mehmet Akif Ersoy'un

"Tarihi 'tekerrür' diye tarif ediyorlar;

Hiç ibret alınsaydı, tekerrür mü ederdi?"

dizeleri, tarihî tecrübeyi doğru idrak etmenin lüzumuna işaret etmekte; tarihi ibret nazarıyla okumamanın netice vereceği elim akıbeti bizlere hatırlatmaktadır. Tarihten ibret alabilmek ise şüphesiz geçmişin hakikatlerini bilmekle ve hatırda tutmakla mümkündür. Bu anlayış doğrultusunda elinizde bulunan almanak çalışmasının amacı, tarihimizin mühim hadiselerini mümkün olduğunca bilinir kılmak ve zihinlerimizde kalıcı şekilde yer edinmelerini sağlamaya çalışmaktır.

Başkanlığımız tarafından yayımlanan almanak çalışmasının öncelikli faydası, Meclisimizin açılışını takip eden yüz yıllık tarihî kesitin dönüm noktalarını derli toplu ve sistematik bir şekilde okuyucuya sunmasıdır. Türkiye ve dünya tarihiyle ilgili önemli gelişmelerin objektif bir anlatımla kolay erişilebilir bir şekilde okuyucuyla buluşturulması, tarihî hadiselerin toplum hafızasında diri kalmasına katkı sağlayacaktır. Diğer taraftan yüz yıllık tarihî bir süreçte farklı hadiseler arasındaki ilişki ve bağların görülmesi; yaşanan gelişmelerin derinlemesine tahlil edilmesine, farklı perspektiflerle çok boyutlu olarak ele alınmasına yardımcı olacaktır. Son olarak bu çalışma vesilesiyle başta gençlerimiz olmak üzere tüm vatandaşlarımız, Meclisimizin açılmasından bugüne kadar geçen süre zarfında demokrasimizin kat ettiği aşamaları görebilecektir.

Gazi Meclisimizin açılarak faaliyetlerine başladığı 1920 yılından 2020 yılının sonuna kadar uzanan zaman diliminde yaşanan gelişmelerin özetini sunan bu çalışmada, tarihî hadiseler kronolojik olarak tasnif edilip sıralandıktan sonra kısa açıklamalarla okuyucuya aktarılmaktadır. Çalışma kapsamında ayrıca ele alınan tarihî gelişmelerle ilgili görsel unsurlara da yer verilmektedir. Böylece çalışmanın sadece tarih alanında çalışan araştırmacılara değil, ülkemizin ve dünyanın yakın geçmişine ilgi duyan herkese hitap edecek şekilde hazırlanması hedeflenmiştir.

Uzun ve yorucu bir çalışmanın ürünü olan almanak ciltlerinin metinlerini kaleme alan değerli akademisyenlerimiz başta olmak üzere eserlerin hazırlanmasında ve yayımlanmasında emeği geçen herkese teşekkür ediyor; almanak çalışmasının literatüre katkı sağlamasını, araştırmacılar ile her kesimden ve her yaştan okuyucuya faydalı olmasını temenni ediyorum.

EGEMENLİK KAYITSIZ ŞARTSIZ MİLLETİNDİR

Ön Söz

Almanaklar, belirli bir alana özgü olay, olgu, gelişme ve süreçlerin ele alındığı kapsamlı kronolojik çalışmalardır. Bu tür kronolojik çalışmalar, tarihî olayların anlamlı bir bütüne oturtulmasını sağlamak için oldukça yararlı araçlardır. Almanaklar öncelikle belirli konuların tarihsel gelişim süreçlerinin bütünlüklü olarak incelenmesi açısından işlev görür. Böylece herhangi bir olayın gelişim süreci, safahatı, nedenleriyle sonuçları en baştan en sona belirli bir gelişim çizgisi içinde takip edilebilecektir. Aynı şekilde kronolojik çalışmalar tarih araştırmalarında anakronizme düşmemek için de faydalı olacaktır. Ayrıca bu tür çalışmalar farklı olaylar arasındaki bağlantıları görme, bunların birbirlerine yönelik etkilerini fark etme işine de yarayacaktır. Bilimsel ve akademik çalışmalarda bazen küçük ayrıntıların ne denli kritik bir rol oynadığı bilinir. Kapsamlı bir almanağın içerdiği ayrıntılarla spesifik konuların tüm boyutlarını daha iyi görmeye hizmet etmesi beklenebilecektir.

Buna karşılık Türkiye'de güçlü bir kronoloji geleneğinin olmadığı bilinen bir gerçektir. Kuşkusuz belirli tarihî dönemleri esas alan nispeten kısa bazı kronolojik eserler veya kamu kurum ve kuruluşlarının özellikle kendi görev alanlarına ilişkin yıllık olarak hazırladıkları birtakım çalışmalar mevcuttur. Ama bir tema çerçevesinde uzun bir kesiti, önemli tüm olay ve süreçleri ele alan bütünlüklü bir çalışmanın bulunmadığı açıktır. Elinizdeki on ciltlik seri bu eksikliği gidermek için farklı akademisyenlerin katkılarıyla hazırlanmıştır. Bu şekilde, herhangi bir siyasi hadiseyi, ortaya çıkış şartları, içinde geliştiği iklim ve sebep olduğu sonuçları itibarıyla anlamak mümkün olacaktır.

Elinizdeki on ciltlik çalışma, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çalışmalarına başladığı 1920 yılının 1 Ocak tarihinden 2020 yılının sonuna kadar olan zaman dilimini onar yıllık dönemler hâlinde ele almıştır. Olayların aktarılmasında Meclisin çalışma alanına giren konu ve gelişmelere öncelik verilmiştir. Bu kapsamda, gerek parlamento tarihi gerekse toplum hayatı için önem taşıyan bazı kanuni düzenlemelerin altı kalınca çizilmiştir. Ancak her bir kanunun esas itibarıyla belirli bir dönemde yaşanan gelişme, ihtiyaç veya sorunun ürünü olduğu açıktır. Dolayısıyla kanunların gerçek mahiyetlerini anlamak için ortaya çıktıkları dönemin ruhunu kavramak gerekir. Oxford ve Britannica gibi sözlüklere göre almanak kelimesinin Arapça iklim anlamında gelen al-manak'tan türediği göz önünde bulundurulduğunda bu durum daha iyi anlaşılabilir. Gerçekten de almanaklar ele aldıkları dönemin toplumsal ve siyasal iklimini bugüne taşırlar. Bu kapsamda hazırlanan almanak, kanunların veya diğer hukuki düzenlemelerin alt alta sıralandığı bir bibliyografik metin şeklinde planlanmamıştır. Topluma ve siyasete, dolayısıyla parlamentonun işleyişine yön veren olaylar kronolojik şekilde aktarılmıştır.

Çalışmanın fikir babası doğrudan Meclis Başkanımız Sayın Prof. Dr. Mustafa Şentop hocamızdır. Başkanımız Meclisin açılışından itibaren yaşanan olayları sistematik ve kronolojik şekilde ele alacak bir almanak çalışması hazırlanmasını istemiş ve sürecin her aşamasında fikirleriyle yol gösterici olmuştur. Yine Sayın Başkanın isteğiyle çalışmanın kapsamının genişletilmesi ve 1920'den günümüze her bir yılın müstakil bir cilt olarak hazırlanması yönünde çalışmalar da başlatılmıştır. Çalışmanın vücut bulmasındaki bu hayati rolü için Sayın Başkanımız Prof. Dr. Mustafa Şentop'a şükranlarımızı sunarız.

Elbette her çalışma gibi elinizdeki almanak serisi de birtakım eksik ve kusurlarla malul olabilir. Ancak bu çalışmanın hacmi ve boyutuyla alanında bir ilk olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Çalışmanın genişleme sürecinde, okurlardan gelecek görüş, öneri ve değerlendirmeler doğrultusunda gerekli değişiklik ve düzeltmelerin yapılması mümkün olacaktır. Son olarak çalışmaya emeği geçen Yayın Koordinatörümüz Nasuhi Güngör, Yayın Yönetmenimiz Serhat Buhari Baytekin, Editör Yardımcımız Dr. Metin Özkan, değerli yazarlarımız, proje asistanlarımız, redaktörümüz ile kitabın dizgi ve baskısında emeği geçen tüm arkadaşlarımıza hassaten teşekkürü borç biliriz. Çalışmanın, yüzüncü yılını geride bırakan Meclisimiz ve 2023 yılında 100. yılını kutlayacak olan Cumhuriyetimiz için mütevazı bir hediye ve akademik literatüre naçizane bir katkı olmasını temenni ediyoruz.

Prof. Dr. Hamit Emrah BERİŞ
Editör

içindekiler

1960
sayfa 10/100

27 Mayıs 1960 günü ordu bir askerî darbe gerçekleştirdi. Yönetime el koydu. Meclis feshedildi.

Yeni bir anayasa hazırlanana kadar siyasi faaliyetlere son verildi.

1962
sayfa 10/100

Harp Okulu, Jandarma Subay Okulu, Zırhlı Birlikler Okulu Tank Taburu ve Zırhlı Muharebe merkezlerinde 22 Şubat 1962'nin sabah erken saatlerinde başlayan askerî kalkışma başarıya ulaşamadan bastırılmıştır.

1964
sayfa 10/100

AP Kongresi 27 Kasım-29 Kasım 1964 tarihleri arasında Ankara'da toplandı. En önemli sorun olan Genel Başkanlık yarışması Süleyman Demirel'in Sadettin Bilgiç'e karşı zaferiyle sonuçlandı. Demirel 1072, Sadettin Bilgiç 552, Tekin Arıburun 39 oy aldı.

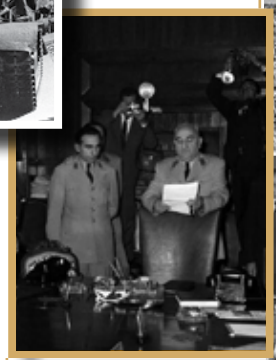

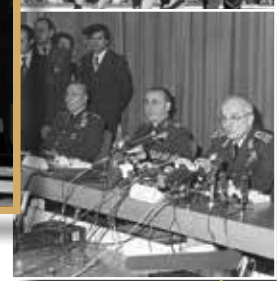

27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra idarenin askerlerin elinden sivillere devredilmesi öncesindeki en önemli adımlardan birisi 15 Ekim 1961'de yapılan milletvekili ve senato seçimleri idi.

1961
sayfa 10/100

Türkiye'yi Avrupa Ekonomik Topluluğuna götürecek olan ortaklık anlaşması 12 Eylül'de Ankara'da imzalanmıştır.

TBMM'nin şeref salonunda Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan ortaklı anlaşması, Türkiye-AB ilişkilerinde Ankara Anlaşması olarak anılmaktadır.

1963
sayfa 10/100

10 Ekim 1965'te genel seçimler yapıldı. Seçimlerde Adalet Partisi büyük başarı gösterdi.

1965
sayfa 10/100

1966

sayfa 10/100

TBMM Genel Kurulunda Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in görevini yapmasına imkân olmadığı yolundaki doktor raporunun okunmasından sonra Cevdet Sunay 461 oyla 28 Mart'ta Cumhurbaşkanı seçildi.

1967

sayfa 10/100

CHP'nin ortanın solunda konumlanmasından kaynaklanan tartışmalar sebebiyle Turhan Feyzioğlu ve arkadaşları CHP'den istifa ettikten sonra 12 Mayıs'ta Güven Partisini kurdular.

1968

sayfa 10/100

2 Haziran'da Senato kısmî seçimleriyle, belediye, il genel meclisi, muhtar ve boş milletvekillikleri seçimi yapıldı. Seçim öncesi ve seçim günü çıkan olaylarda 19 kişi öldü, birçok kişi yaralandı. Senato seçimlerinde AP 30, CHP 13, MP 1, GP 1 senatörlük kazandılar. 5 ilde yapılan milletvekilliği seçimlerinde AP adayları başarılı olmuştur. Belediye başkanlıkları seçimlerinde de AP'nin rakiplerini geride bıraktığı görülmektedir.

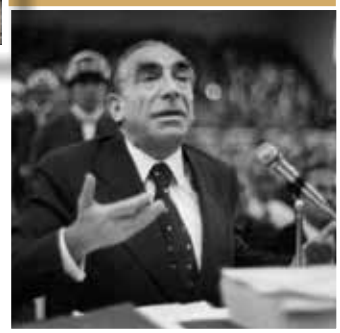

8 Şubat 1969'da CKMP'nin olağanüstü Adana'da kongresi toplandı. Alparslan Türkeş'in tekrar Genel Başkan seçildiği kongre hem partinin adının hem de ambleminin belirlenmesi yetkisini yönetim kuruluna bırakmayı uygun görmüştür.

Genel İdare Kurulu partinin adını 24 Şubat'ta Milliyetçi Hareket Partisi olarak, amblemini ise üç hilal olarak tayin etmiştir.

1969

sayfa 10/100

ALMANAK

1960-1969

1960

1 OCAK

İlk meteorolojik uydu, Tiros Amerika Birleşik Devletleri tarafından fırlatıldı.

Kamerun, Fransa egemenliğinde bulunan bölgede gerçekleştirilen referandum sonucunda Doğu Kamerun adı ile bağımsızlığını ilan etti.

4 OCAK

1960 bütçesinin görüşülmesi sırasında bazı milletvekilleri, orduda yapılacak düzenlemelerle askerî harcamalarda bir azaltma yapılması gereğini belirttiler; savunma bütçesi gizli bir celsede görüşüldü.

Sıtmanın imhası hakkındaki kanun kabul edildi.

Albert Camus yaşamını yitirdi.

6 OCAK

Mersin Ataş Petrol Rafinerisinin temeli atıldı.

Libya Trablusgarp'taki Turgut Reis manzumesi restorasyonunun Vakıflar Genel Müdürlüğünce yaptırılmasına dair kanun kabul oldu.

Perşembe 7 OCAK 1960

Hürriyet

GÜNLÜK MÜSTAKİL SİYASİ GAZETE

Akbaba da.. FERMAN! BUGÜNKÜ AKBABA

Mersin'de 400 milyonluk rafinerinin temeli atıldı

Başvekil tarafından temeli atılan bu rafineri 2 yıl içinde bitirilecek ve her yıl 3 milyon 250 bin ton petrol işleyecek

Başvekil Menderes Hirfanlı Barajını da yarın açacak

Mecliste yine eksrivet kalmadı

Kıbrıs çıkmazı: Usler meselesi için Londra'da dörtlü toplantı yapılıyor

Zorlu, Averof, Küçük, Makarios Londraya çağrıldı

Veliler dersane barakalarından

Ordu mensupları için yeni kanunlar

CHP gövde gösterisi: İnönü

7 OCAK

- Su altından atılabilen nükleer Polaris füzesinin ilk denemesi yapıldı.

8 OCAK

- Kızılırmak üzerinde Hirfanlı Barajı ve Hidroelektrik Santrali açıldı.
- Kesikköprü Barajı'nın temeli atıldı.

10 OCAK

- CHP eski milletvekillerinden Alaattin Tiritoğlu, Atıf Akgüç, Şemseddin Diler, İhsan Üngör, Şükrü Bıçakçı, Rahmi Çetinel, Sedat Ergil ve Ahmet Naim Toksöz Sosyalist Parti adıyla yeni bir parti kurdu. Genel merkezi Ankara'da gösterilen partinin Genel Başkanlığına Prof. Atıf Akgüç getirildi.

11 OCAK

- İnhisarlar Umum Müdürlüğü 1954 bütçe yılı Hesabı Katî Kanunu kabul oldu.
- Said Nursi Emirdağ'da ikamete mecbur kılındı.
- İsmet İnönü, İstanbul'da Gazeteciler Cemiyetinde yaptığı konuşmada DP'nin Said Nursi'yi seçimlerde vazifelendirdiğini iddia etti. İnönü, DP'nin dinin siyasete alet edilmesi anlamına gelen bu tutumdan kaçınması gerekliliğinin altını yaptığı her konuşmada çiziyordu. Seçim çağrısına eşlik eden ziyaretlerinde, Bursa, Bilecik gibi şehirlerde yaptığı konuşmalardaki öncelikli gündem maddesi DP ve Said Nursi arasındaki ilişkiydi. Bu türden suçlamalar üzerine Adnan Menderes, "Bu DP'nin öteden beri maruz bırakıldığı adi isnad ve iftiralar cümlesindendir. Şayet İsmet İnönü bu sözleri geri almazsa kemali nefretle kendine iade edeceğim" biçiminde cevap verdi.
- Said Nursi Ocak 1960'ta önce Ankara, ardından İstanbul'da şüphe ile karşılanan ziyaretlerde bulundu. Bu ziyaretlerin DP adına seçim propagandası yapılmak üzere gerçekleştirildiği iddiası DP tarafından şiddetle yalanlandı. Bunun dışında DP hükûmetinin aldığı kararla Said Nursi 11 Ocak 1960'ta Emirdağ'da ikamete zorunlu kılındı.

12 OCAK

Trakya'da meydana gelen sel felaketinde, 2 milyon dönümlük ekili alan sular altında kaldı, büyük zarar meydana geldi.

Trakya'da su baskını

Başlarafı Birincide

rın ortasında mahsur kalmıştır. Aile Reisi Ziya Zorlutuna, karısı ve 6 çocuğu geceyi ağaçlar üzerinde geçirmişlerdir.

Askerî uçaklar dün kendilerine yiyecek ve battaniye atmıştır. Ordu mensupları, bu aileyi kurtarabilmek için sellerle kaplı bölgeyi yüzerek geçmeyi deneyeceklerdir. Seller Alpullu'da Samafor mahallesinde bir evin yıkılmasına sebep olmuştur. Sellerin kapladığı arazinin 200 bin dönüm civarında olduğu zannedilmektedir.

EDİRNE — Meriç ve Tunca'nın yük-

15 OCAK

Basın Suçlarının Affı

15 Ocak 1960'ta, CHP grubu adına Ankara Milletvekili Hıfzı Oğuz Bekata'nın hazırladığı "Basın Suçlarının Affı" hakkındaki kanun teklifi TBMM Başkanlığına verildi. 1960 yılı, Türk basınının yüzüncü yılı idi ve bu kapsamda basın yılı ilan edilmişti. CHP'li milletvekilleri Meclise sundukları kanun teklifi ile 1954 sonrasında çıkarılan Kanun'larla suç kapsamında değerlendirilen bazı fiillerin ülke adına ağır bir tablo ortaya çıkardığının ve bu durumun telafisinin gerektiğinin altını çizdiler.

Basın meselesi ilerleyen günlerde de, önemli gündem maddeleri arasında yer almaya devam etti. 17 Ocak'ta bu sefer 52 Cumhuriyet Halk Partili milletvekilinin imzası ile 1956 yılından beri yürürlükte olan basın rejiminin tahkikatı için bir takrir verildi. Ayrıca TRT radyosunun kullanımı da CHP milletvekillerinin eleştirdiği bir diğer konu oldu. Radyo kullanımında haksız rekabetin ortaya çıktığını ve devlete ait olan kurumun tümüyle hükûmet kontrolüne bırakılmaması gerektiğini gündeme getirdiler. Yine basın mensuplarının yargılandığı davalar ve bu davaların sonuçları da gündemde yer almaya devam etti. Örneğin 29 Ocak'ta Vatan gazetesi mesul müdürü Selami Akpınar 16 aylık cezasını çekmek üzere Toptaşı Cezaevine girdi. Bir gün sonra da Yenigün gazetesi yazı işleri müdürü Cemalettin Ünlü Basın Kanunu'na muhalefet ettiği gerekçesi ile aldığı 42 günlük cezasını çekmek üzere cezaevine girdi. Sonuç olarak 1960 Ocak ayı,basın merkezli tartışmaların gündemde olduğu, muhalefetin hükûmeti basın yasasını vesile kılarak yargı organları aracılığıyla basın organları üzerinde baskı kurma çabasında olduğu yönünde eleştirdiği bir süreç oldu.

16 OCAK

İşçi Sigortalıları Kurumu İstanbul Hastanesi, Cumhurbaşkanı Celal Bayar tarafından hizmete açıldı.

Kıbrıs meselesini görüşmek üzere Londra Konferansı toplandı.

Kıbrıs'ta Türk birliğinin üslenmesi amacıyla 13 Ocak'ta 650 askerden oluşan bir kafile Türkiye'den Kıbrıs'a gönderildi. Türk birliğinin Kıbrıs'ta üslenmesi Yunan ve Türk tarafları arasında bu günlerde baş gösteren sorunlarla doğrudan ilişkilidir. Bu sorunların kısaca Ada'da İngilizlere verilecek üslerin yerlerinin tayin edilmesi, belediyelerin sınırlarının belirlenmesi ve ayrıca ortak bir anayasa hazırlanması ve cumhuriyet ilan edilmesi gibi temel meselelerle ilişkilidir. Londra'da düzenlenen Konferans söz konusu sorunlara çözüm bulmak amacı ile toplandı. 16 Ocak 1960'ta başlayan konferansa Kıbrıslı Türk ve Rum liderleri dışında, Türkiye Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, Yunan Dışişleri Bakanı Averof ve İngiltere Dışişleri Bakanı Selwyn Lloyd da katıldı. Konferans temel meseleler üzerinde bir uzlaşma sağlanamadığından iki gün sonra sona erdirildi.

17 OCAK

Yahya Kemal Beyatlı Müzesi açıldı. Müze Fatih Külliyesinin Baş Kurşunlu Medresesinde bulunuyor.

18 OCAK

Yazar Nahit Sırrı Örik vefat etti.

19 OCAK

İskandinav (SAS) havayollarına ait 871 uçuş no.lu uçak Ankara Esenboğa Havalimanı'na inmeye çalışırken düştü. Uçaktaki 42 kişinin tamamı hayatını kaybetti.

20 OCAK

Vakıflar Umum Müdürlüğü 1955 bütçe yılı Hesabı Kati Kanunu kabul olundu.

3201 sayılı Emniyet Teşkilat Kanunu'nun 90. maddesinin değiştirilmesine dair Kanun kabul olundu.

22 OCAK

Türkiye Cumhuriyeti Turizm Bankası Kanunu önergesini görüşmek üzere bir Muvakkat Encümen teşkili kabul edildi.

5842 sayılı Denizcilik Bankası Kanunu'nun 18. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki Kanun kabul edildi.

23 OCAK

İsviçreli mühendis Jacques Piccard ve ABD'li denizci Teğmen Don Walsh, Trieste batiskafı içinde Challenger Çukuru'na (derinlik: 10.915 m) inerek yeni bir deniz altı rekoru kırdılar.

25 OCAK

Türkiye ile İspanya arasında Dostluk Antlaşması'nın tasdiki hakkındaki kanun önergesinin birinci müzakeresi bitirildi.

27 OCAK

Gaziantep- Nizip demir yolu hattı işletmeye açıldı.

Karayolları Umum Müdürlüğü 1959 yılı Bütçe Kanunu'na bağlı (A/I) ve (A/2) ve (B) işaretli cetvellerde değişiklik yapılmasına dair Kanun kabul edildi.

29 OCAK

Türkiye Büyük Millet Meclisi binası ve eklenti binaları ile tesislerinin yapımı yetkisinin Nafia Vekâletine devri hakkındaki Kanun'a ek Kanun kabul edildi.

30 OCAK

Et-Balık Kurumu Genel Müdürlüğünce yapılan bir muamele ile ilgili olarak Ticaret Bakanı Hayrettin Erkmen hakkında Meclis tahkikatı açılması talep edildi.

1 ŞUBAT

Adnan Menderes Partisi'nin Kırşehir İl Kongresinde konuştu.

2 ŞUBAT

Fransız Parlamentosu De Gaulle'e bir yıl için olağanüstü yetkiler verdi.

3 ŞUBAT

Kırşehir Trafo Merkezinin temeli atıldı.

5 ŞUBAT

Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair Kanun'un bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanun'a bazı maddeler eklenmesine dair 4598 sayılı Kanun'un muaddel 6. maddesinin değiştirilmesine ve 5049 sayılı Kanun'la 5705 sayılı Kanun'un meriyetten kaldırılmasına karar verildi.

6 ŞUBAT

Köylü Partililer CKMP'den Ayrılıyor

19 Mayıs 1952'de Remzi Oğuz Arık'ın genel başkanlığında kurulan Türkiye Köylü Partisi, Türk toplum yapısının temelini oluşturan köy ve köylünün bütün sosyal sorunların odak noktası olarak kabulünü savunuyordu. 1954 seçimlerinde kayda de-

ğer bir başarı elde edemeyen Türkiye Köylü Partisi, 1957 seçimlerinden sonra Cumhuriyetçi Millet Partisi ile birleşme kararı aldı. Cumhuriyetçi Millet Partisinin adı bu birleşmeyi takiben, 1958 yılında Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi (CKMP) olarak değiştirildi.

Türkiye Köylü Partisinin lideri Remzi Oğuz Arık'ın ölümünden sonra Parti'nin genel başkanlığına Tahsin Demiray seçildi. CKMP ile TKP'nin birleşmesinden sonra Demiray ve arkadaşları, Şubat 1960'a kadar CKMP içinde faaliyetlerini sürdürdüler. Şubat 1960 yılında düzenlenen basın toplantısı ile Demiray ve CKMP içinde faaliyet gösteren yaklaşık 90 kadar Türkiye Köylü Partili isim CKMP'den ayrılarak müstakil kalmaya karar verdiklerini duyurdular. Ayrılma gerekçelerinin temelinde ise şu iddiaları yer almaktadır: "CMP idarecileri, Köylü Partisi tüzük ve programındaki maddeleri almamakla zihniyetlerini ortaya koymuş ve imzaladıkları bir protokolün hükümlerini dahi yerine getirmemek suretiyle de pervasızlıklarını göstermişlerdir."

13 ŞUBAT

Fransa ilk atom bombasını Cezayir'in Sahra Çölü topraklarında denedi.

17 ŞUBAT

Erken Seçim Tartışmaları

1960 yılının ilk günlerinden itibaren Türkiye'nin gündemini meşgul eden meselelerden birisi de erken seçim tartışmalarıdır. Muhtemel bir erken seçim için hem iktidar kanadının hem de muhalefet kanadının gerekli hazırlıkları yapma çabası içinde oldukları görülmektedir. Erken seçim talebi her zaman muhalefet kanadından geldiği için zorladığı da söylenebilir.

1960 yılının Mart ayının ilk günlerinde erken seçim gündemi ile siyasi partilerin çeşitli girişimlerde bulundular. Bu cümleden olmak üzere hem DP hem de CHP genel merkezleri hummalı bir çalışma içinde oldu. Örneğin DP Genel Başkanı Adnan Menderes, parti teşkilatlarına gönderdiği bir tamimde, partinin her türlü kademesinin birbiri ile sıkı bir ilişki içinde olmasının lüzumuna dikkat çekmiştir. 17 Şubat tarihini ve 1282 numarayı taşıyan bu tamimde Menderes, muhalefet cephesinde bulunan vatandaşların "Vatan Cephesi" içinde yer alması için gerekli adımların atılmasını talep etti. Bunun dışında kongrelerin bir an önce toplanması, il başkanlarının çevrelerinde sevilen insanlar arasından seçilmesi ve parti içi hizipleşmenin engellenmesi de istendi.

CHP cephesinde ise il başkanları Ankara'da toplanırken bu kapsamda kurulan 17 kişilik bir komitenin seçim işlerinde sorumluluk üstlenmesi, genel idare kurulunun seçim gündemi ile sürekli toplantılar düzenlemesi ve son olarak hizipleşmeyi engelleyici adımlar atılması ilk elden akla gelen adımlardır.

Mart ayının sonlarına doğru DP ve CHP'dekine benzer bir hareketlilik CKMP'de de yaşandı. Partinin il başkanları Ankara'da toplandı ve bilhassa seçim meselelerini ele aldı. Seçimde sürdürülecek propagandaların ana eksenlerine ek olarak genel merkezin il başkanlarından milletvekili listelerini belirlemek hususunda yetki talep edildi.

23 ŞUBAT

Bütçe Görüşmeleri Sırasında Yaşananlar

Büyük Millet Meclisinde beş gün süren görüşmeler neticesinde 23 Şubat 1960'ta 1960 yılı bütçesinin tümü kabul edildi. 23 Şubat'ta Maliye Bakanı Hasan Polatkan 2 saat 47 dakika süren konuşmasında muhalefetin vatanperverlikle tarif edilemeyecek hareketlerde bulunduğunu iddia etti ve iktidara gelmekten başka bir dertlerinin olmadığını vurguladı. Polatkan, muhalefetin yapılanları daima inkâr ettiğini ve milletin sevincine de ortak olmadığını, muhalefetin önce yatırımları inkâr yoluna gittiğini, ardından söz konusu yatırımların halkın teveccühüne mazhar olduğunu görünce de birtakım şüphe uyandırıcı beyanatlarda bulunduğunu söyledi. Hem muhalefet hem de iktidar sıralarından farklı isimlerin görüşlerini dile getirmesi ile devam eden görüşmeler neticesinde DP milletvekillerinin oyları ile bütçenin tümü kabul edildi.

24 ŞUBAT

Şair ve yazar Necip Fazıl Kısakürek 5 yıl 2 ay 15 gün hapis cezası aldı.

Necip Fazıl dün 5 yıl 2 ay 15 gün hapse mahkûm oldu

Büyük Doğu sahibinin ayrıca infaz edilmek üzere olan 1,5 yıllık bir cezası daha var

25 ŞUBAT

CENTO'nun Beşinci Yılı Münasebetiyle Yayımlanan Mesajlar

Önceki adı Bağdat Paktı olan CENTO (Merkezi Anlaşma Teşkilatı) Türkiye, İran, Irak, Pakistan ve Birleşik Krallık arasında, SSCB'nin Ortadoğu'da inşa etmeye çalıştığı hegemonyanın önüne geçmek üzere kurulan bir güvenlik

Bayar, Lahor'da büyük tezahüratla karşılandı

Reisicumhurumuz, Lahor'a kadar olan uçak yolculuğunda Pakistan Hariciye ve Sanayi Vekilleri de refakat ettiler

B. M. M

Enstit

ve savunma örgütüdür. Şubat 1960'ta Lahor'da bir araya gelen Türkiye, İran ve Pakistan Devlet Başkanları, yayımladıkları ortak bir beyanatta, teşkilatın emniyet ve istikrara yönelik tehdit ortadan kalkıncaya kadar müteyakkız davranacağını belirttiler. Üç Devlet Başkanı (Celal Bayar, Rıza Pehlevi ve Eyüp Han) yaklaşık üç buçuk saat süren görüşmelerini takiben yaptıkları açıklama ile geçen beş yıllık süre içinde örgütün güçlendiğini, daimi askerî yardımcılar grubunun teşkil edildiğini ve bölgeye ait İktisadi projelerin geliştirildiğini vurguladılar. Ayrıca İngiliz Başvekil Macmillan, CENTO genel merkezine gönderdiği mesajda Birleşik Krallığın desteğinin süreceğini belirtti. Son olarak Amerikan Hariciye Vekili gönderdiği mesajla tebriklerini iletti.

26 ŞUBAT

Hükûmet, İnönü'nün diğer birkaç milletvekili ile birlikte dokunulmazlığının kaldırılmasını istedi.

28 ŞUBAT

7457 sayılı Ziraat Vekâleti Toprak Muhafaza ve Sulama İşleri Umum Müdürlüğü Teşkilat ve Vazifeleri Hakkında Kanun yayımlandı. Bu Kanun'a dayanarak Toprak Su Kredileri fonu kuruldu. Fonun amacı "Toprakların korunması, arazi ıslahı, arazi birleştirilmesi ve tarımsal sulamaya yönelik tedbirlerin alınması için finansman sağlamak" idi.

29 ŞUBAT

Bütçe 159 Ret, 396 Lehte Oyla Kabul edildi.

1 MART

AET Yunanistan'la resmî ortaklık görüşmelerine başlanmasını kabul etti.

2 MART

İstanbul'da gece sessiz yürüyüş yapan 500 teknik okul öğrencisi, polis tarafından dağıtıldı.

Necip Fazıl Kısakürek, Atatürk'ün hatırasına yayın yoluyla hakaret ettiği gerekçesiyle 18 ay hapis cezası daha aldı.

7 MART

Gazeteci Ahmet Emin Yalman, 15 ay 16 günlük mahkûmiyetini çekmek üzere cezaevine girdi.

Vehbi Koç (1901-1996)

10 MART

İş Adamı Vehbi Koç CHP'den İstifa Etti

1960 yılının Mart ayında iş dünyası-siyaset ilişkileri bakımından bazı önemli gelişmelerin yaşandı. Bunlardan ilki ünlü iş adamı Vehbi Koç'un CHP'den istifa etmesidir. Vehbi Koç'un kendi iş sahaları ile ilgili işlere yoğunlaşma ve siyaseten tarafsız kalmanın gerekliliğine duyduğu inanç sebebi ile CHP'den istifa ettiğini duyurmasından birkaç gün sonra Türkiye Odalar Birliği İdare Heyeti Umumi Katibi eski Ticaret Vekaleti Müsteşarı Cihat İren, görevlerinden istifa etti. Basında yer aldığı biçimi ile bu istifanın, İren'in ısrarla DP'de siyaset yapmaya davet edilmesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Bu türden ısrarlı davetler karşısında İren, Odalar Birliği Umumi Katipliği görevini uhdesinde tuttuğu müddetçe bir siyasi partiye üye olmayı ne kendisi için ne de Odalar Birliği için uygun bulmadığını söyleyerek istifasının kabulünü istedi. Son olarak, tanınmış iş adamlarından Necmi Komili ve Ticaret Odası İdare Meclisi üyelerinden Sırrı Enver Batur DP'ye girmeyi tercih ettiler.

18 MART

Türkiye-İsrail Ticaret Anlaşması imzalandı.

19 MART

CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün Ziyaretçileri

İsmet İnönü, 19 Mart 1960'ta İstanbul'daki konutunda bir dizi ziyaretçiyi ağırladı. Bu ziyaretçilerden ilki, İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıddık Sami Onar'dır. Görüşme sonrasında yaptığı açıklamada Onar, "Bu bir nezaket ziyaretidir. Siyasi herhangi bir maksada matuf değildir." demiştir. Onar dışında, aynı gün pek çok başka ziyaretçi de ağırlandı. Bunlar arasında, Ord. Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı, Prof. Dr. Zeki Zeren, Şair Behçet Kemal Çağlar, Emekli Orgeneral ve Genelkurmay Başkanı Abdurrahman Nafiz Gürman, Genelkurmay eski II. Başkanı Emekli Orgeneral Şahap Gürler, Emekli Orgeneral Abdülkadir Seven, Emekli General Kani Akman ve Emekli Albay Cemal Yıldırım isimleri yer aldı.

20 MART

Belediye Kanunu'nda 150 sayılı Kanun'la yapılan bir değişiklikle, Belediye Ekmek Fırını Tesis ve İşletme Fonları kurulması imkânı sağlandı.

23 MART

Said Nursi'nin Ölümü

23 Mart 1960'ta, doğduğu yer olan Bitlis'e gitmek üzere yola çıkan ve Urfa'ya uğrayan Said Nursi

kaldığı otelde 93 yaşında vefat etti. Türkiye'de dinî hareketler içinde önemli bir yere sahip olan "Nurculuk" onun liderliği altında gelişmiş ve yayılma sahası bulmuştur. Said Nursi, Bitlis'in Hizan ilçesine bağlı Nurs köyünde 1878 yılında dünyaya gelmiştir. Siyasi ve dinî faaliyetleri sebebiyle gençliğinden itibaren dikkatleri üzerine çeken Said Nursi'nin 1923 sonrasında daha çok dini anlatmak, özellikle de gençlerin eğitimi için rol üstlenmek üzere faaliyetlerini sürdürdüğü bilinmektedir. Bu amaçla Van'da başlayan serüveni 1925'teki Şeyh Said İsyanı sonrasında pek çok yerde zorunlu ikamete tabi kılınması biçiminde ölümüne değin devam etmiştir. Burdur, Kastamonu, Denizli, Isparta ve Afyon onun sürgün merkezleri olarak bilinmektedir. Özellikle 1960 yılının ilk günlerinden itibaren basın-yayın organlarında sık sık yer aldığı biçimi ile Said Nursi ve öğrencileri sıkı bir hükûmet takibi altında faaliyetlerini sürdürmüşler ve sıklıkla adli soruşturmalara maruz kalmışlardır. Son olarak, Urfa'daki mezarına halkın yoğun ilgisinden kaygı duyan dönemin askerî yönetimi tarafından cesedi bilinmeyen bir yere nakledilmiştir.

25 MART

- Yeşilhisar olayları başladı.

1 NİSAN

- İçişlerinde 17 ilçenin kurulması kanunlaştı.

2 NİSAN

- Adalet Bakanı Esat Budakoğlu görevinden istifa etti. Yerine Celal Yardımcı atandı.
- İsmet İnönü'nün Kayseri gezisi olaylı geçti. Yeşilhisar'da askerlerce barikat kurularak İnönü'nün geçişinin önlenmesinin istenmesine rağmen İnönü barikatlar arasından geçerken askerler kendisini hazır ol duruşunda selamladılar. Askerlerin başında bulunan Binbaşı Selahattin Çetiner de kendisine saygılarını sundu. Kayseri'ye giden CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün bulunduğu tren, valinin emriyle durduruldu. Zorlukla yoluna devam eden İnönü, Kayseri'de 50 bin kişi tarafından karşılandı.

5 NİSAN

Binbaşı Selahattin Çetiner, kendisine verilen görevi subay çıkarken ettiği yeminle bağdaştırmadığını söyleyerek ordudan istifa etti.

CHP Meclis Grubu, yayımladığı bildiriyle, son olaylar üzerinde durarak yurdun selameti bakımından seçimlerin bir an önce yapılmasını istedi.

6 NİSAN

Kıbrıs, Anayasa Tasarısı

Kıbrıs Cumhuriyeti anayasa tasarısı Türk ve Yunan hükûmetleriyle Kıbrıslı Türk ve Rum cemaat temsilcileri tarafından 6 Nisan 1960 tarihinde imzalandı. 198 madde ve üç ekten oluşan anayasa tasarısı, İngilizce olarak kaleme alındı. Buna göre söz konusu ekler;

i) Türk ve Yunan hükûmetlerinin Kıbrıs Cumhuriyeti'ne verdikleri garantiler,

ii) Türk ve Yunan hükûmetleriyle Kıbrıs arasında varılan askerî anlaşma,

iii) Zürih Anlaşması'nın maddelerinin bir listesini içermektedir.

Tasarı, Türk ve Yunan hükûmetleriyle Kıbrıslı liderlere tevdi edildi. Anayasa metninin ne zaman yazılacağı ise belirsizdi. Öte yandan Kıbrıs'taki İngiliz üslerinin durumuna dair 6 Nisan'da başlaması beklenen müzakereler Dr. Fazıl Küçük'ün talebi ile bir sonraki güne ertelendi.

7 NİSAN

CHP İçin Meclis Tahkikatı Açılması

DP meclis grubu 7 Nisan 1960 tarihinde yapılan ve beş buçuk saat süren toplantı sonrasında CHP için meclis tahkikatı açılmasını öngören bir tebliğ yayımladı. Yayımlanan tebliğde, ana fikir olarak, CHP'nin memlekette silahlı ayaklanmaları teşvik ettiği ve gizli faaliyetlerde bulunan kollar teşkil ettiği iddia edildi. Basına yönelik olarak ağır suçlamaların yer aldığı tebliğde ayrıca CHP'nin silahlı ve tertipli ayaklanmalar hazırlayarak ve bu türden ayaklanmaları teşvik ederek meşru hudutların dışına çıktığı, gizli faa-

liyetlerde bulunan kollar kurarak devletin emniyet ve selametini tehlikeye atmaktan çekinmediği iddia edildi. Yine tebliğde, basın ve CHP ilişkisinin sıralanan faaliyetlere dair gerçekliğin yalan neşriyat ile tahrif edilmesi üzerine kurulu olduğu iddia edildi. Bu yüzden, CHP için bir meclis tahkikatının açılmasının önem ve gerekliğinin altı çizildi.

8 NİSAN

Millî Muhalefet Ekibi ve Fuad Köprülü

DP'nin dört kurucusundan birisi olan Fuad Köprülü, Nisan 1960'ta sık sık siyasi gündem hakkında hem basına beyanat vermekte hem de ülkenin çeşitli yerlerinde düzenlenen toplantılarda konuşmalar yapmaktaydı. Bu türden konuşmalardan birini Köprülü, Adana'da yapmıştır. Köprülü, Millî Muhalefet Ekibi'nin diğer üyelerinin de (Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu, Malatya mebusu Nüvit Yetkin ve Urfa Mebusu Osman Agan) katılımıyla gerçekleştirilen Adana ziyaretinde, DP'den ayrılma gerekçelerini izah etmiş ve "Bugün hürriyet ve demokrasi fikirlerini CHP temsil ve müdafaa etmektedir." demiştir. Köprülü'nün gerçekleştirdiği ziyaret ve konuşmaların aslında CHP için değil millet için olduğu vurgusu dikkat çekmiştir. Ona göre CHP de millet adına çalıştığı için yolları kesişmiştir. DP programının 1954'ten sonra hızla tatbikten kaldırıldığını, totaliter bir yol takip edildiğini bildiren Köprülü için esas olan DP'nin kuruluş ilkeleridir. Son olarak, bu ilkelere ölene değin sadık kalacağını belirtmiştir.

9 NİSAN

CHP Grubunun DP'ye Cevabı

CHP grubu 9 Nisan 1960'ta yayımladığı tebliğ ile DP Meclis Grubu'nun CHP hakkında meclis tahkikatının başlatılması gerekliliğinin altını çizen tebliğine cevap vermiştir. DP Meclis Grubunun iddialarının reddedildiği ve DP'nin seçimden kaçmaya çalıştığının vurgulandığı tebliğde genel seçimlerin çok yaklaşmış göründüğü bir sırada, memleketin muhtelif yerlerinde partizan baskıların şimdiye kadar görülmemiş bir ölçüye vardığı, CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün ve beraberindeki milletvekillerinin Kayseri seyahati esnasında geniş ölçüde tatbikine teşebbüs edilen hukuk dışı tertiplerin, vatandaşın huzursuzluğunu bir kat daha artırdığı ve bu tertiplerin sorumlularını güç duruma düşürdüğü vurgulanmıştır. Bu şartlarda DP Meclis Grubu adına yayımlanan

tebliğin kanun dışı hareketin sorumluluğunu, muhalefete ve bağımsız basına yüklemeye çalıştığı vurgulanmıştır. Bu temel iddia dışında, CHP'nin tebliğinde yer alan ana iddialar şöyledir:

i) DP'nin tebliğinde yer alan isnatlar şiddetle reddedilmektedir,

ii) DP iktidardan düşmeyi göze alamadığı için bu türden yollara tevessül etmektedir,

iii) DP murakabe sistemini tersine çevirmeye çalışarak sorumluluğu üzerinden atmaktadır,

iv) DP idarecileri milletin azim ve kararlılığı karşısında ne tehdit ve baskıyla ne de menfaat dağıtarak iktidarda kalmayı başaramayacaklarını anlamışlardır. Son olarak tebliğin yayımlanmasından birkaç gün sonra CHP grubu adına DP için bir meclis tahkikat takriri verme kararı alınmıştır.

11 NİSAN

7467 no.lu Yıllık Ücretli İzin Kanunu, TBMM'nin 11 Nisan 1960 tarihli oturumunda görüşülüp kabul edildi.

12 NİSAN

DP Meclis Grubu olağanüstü bir toplantı yaparak muhalefete karşı yeni tedbirler alınmasını kararlaştırdı.

14 NİSAN

Ürdün Kralı Hüseyin, Ankara'ya gelerek Ürdün'ün CENTO'ya üye olması konusunda görüşmeler yaptı.

15 NİSAN

Gazeteci Ahmet Emin Yalman, sağlık durumundan ötürü tahliye edildi.

17 NİSAN

Vatan Cephesi Ocaklarının Açılması

DP, Nisan 1960'ta ülkenin pek çok yerleşim yerinde Vatan Cephesi Ocaklarını açtı. Bu ocakların açılması, DP ve CHP arasındaki ilişki düşünüldüğünde DP'nin elini güçlendirmeyi ve muhtemel bir erken seçimde DP'nin başarılı bir sonuç elde edebilmesi için önünün açılmasını hedeflemiştir. Ocakların açılışında

yapılan konuşmalarda muhalefet suçlanmakta ve DP'nin seçimlerde mutlak bir başarı elde edeceği vurgulanmaktadır. Örneğin, Üsküdar Yeni Çarşı ve Topkapı Maltepesi Vatan Cephesi Ocaklarının açılışında yapılan konuşmalarda hem Fuad Köprülü yürüttüğü muhalif hareket sebebi ile hem de CHP suçlanmaktadır. İstanbul Mebusu Selim Erengil, Köprülü'nün DP'den ayrılışını başvekil olamayışına bağlamaktadır, Trabzon Mebusu Selahattin Karayavuz ise "1946'dan 1950'ye ve 1950'den 1960'a kadar ne dedikse yine halkın karşısına aynı söylemlerde çıkacağız. CHP erkekse desin ki ben de iktidar olduğum yıllarda yaptığımın aynısını yapacağım" sözleriyle CHP'yi eleştirmektedir.

18 NİSAN

CHP'yi ve basını soruşturmak üzere TBMM'de Tahkikat Komisyonu kuruldu. İsmet İnönü, "Bu demokratik rejim istikametinden ayrılıp onu baskı rejimi hâline götürmek tehlikeli bir şeydir. Bu yolda devam ederseniz ben de sizi kurtaramam" dedi.

19 NİSAN

Türkiye - Almanya - Batı Mali Yardım Antlaşması imzalandı.

20 NİSAN

Mecliste tartışmalı geçen görüşmeden sonra CHP milletvekilleri toplantı salonunu topluca terk etti.

23 NİSAN

İzmit Petrol Rafinerisinin temeli atıldı.

24 NİSAN

Aksigorta kuruldu.

25 NİSAN

İzmir Kan Merkezi açıldı.

TBMM adına tahkikatları yapılacak olan komisyonların vazife ve salahiyetleri ile ilgili olarak Çorum Milletvekili Hüseyin Ortakçıoğlu (DP) ve üç arkadaşı tarafından hazırlanan bir kanun teklifi Meclise verildi.

27 NİSAN

Tahkikat Encümeni Salahiyet Kanunu, uzun ve çetin tartışmalardan sonra kabul edildi. 12 CHP milletvekili 3-6 celse çıkarma cezası aldı. CHP lideri İnönü, 12 celse çıkarma cezasına çarptırıldı. Meclis görüşmelerinin yayımlanması yasaklandı. İlgili kanun yayımlandıktan sonra hem muhalefetin hem de üniversitelerin (akademisyenler ve öğrencilerin)

şiddetli tepkileri ile karşılandı ve neticede İstanbul ve Ankara'da düzenlenen gösterilerde çıkan olaylar sebebiyle her iki ilde de Örfi İdare ilan edildi.

Togo, Fransa'dan bağımsızlığını kazandı.

Mersin Limanı hizmete açıldı.

28 NİSAN

İstanbul Üniversitesinde çıkan olaylarda, Orman Fakültesi öğrencisi Turan Emeksiz öldü. İstanbul ve Ankara'da sıkıyönetim ilan edildi.

29 NİSAN

Türk hükûmetince bir plan yapmak üzere davet edilen tanınmış Hollandalı iktisatçı Tinbergen, yardımcısı Koopman ile birlikte Türkiye'ye gelerek çalışmalarına başladı. Ankara'da Tinbergen'e yardım edenler içinde Koordinasyon Başkanlığının bazı uzmanlarıyla Elektrik Etüd İşlerindeki birkaç mühendis de -bu arada Turgut Özal da- vardı. Bu mühendislerden Ayhan Çilingiroğlu, planlama grubunun koordinatörlüğünü yapmaktaydı. Grup çalışmalarını Dışişleri, Maliye, Koordinasyon Bakanlıklarıyla Devlet Su İşlerindeki temaslarla sürdürürken Siyasal Bilgiler Fakültesindeki birkaç öğretim üyesinin yardımı da sağlandı.

Ankara ve İstanbul'da üniversiteler 1 ay süreyle kapatıldı. İstanbul Üniversitesinde gösterilere polisin silahlı müdahalesinde önceki gün bir öğrenci ölmüş, ayrıca sıkıyönetim ilan edilmişti.

30 NİSAN

İstanbul'da bir gün sokağa çıkma yasağı ilan edildi.

Adnan Menderes (1899-1961)

1 MAYIS

Adnan Menderes'in 1 Mayıs 1960 Tarihli Radyo Konuşması

1960 yılı Nisan ayının son günlerinde başlayan ve 1 Mayıs'ta

da devam eden, özellikle CENTO toplantısı, 1 Mayıs bayramı ve 2 Mayıs İstanbul NATO toplantısı gibi önemli günleri vesile kılarak yapılan gösteriler geçici olarak Örfi İdare ilan edilmesine sebep olmuştu. Dahası Başvekil Adnan Menderes'in 1 Mayıs tarihli radyo konuşması ve bu konuşmaya CHP genel başkanı İsmet İnönü'nün verdiği cevap da Mayıs 1960'ın ilk günlerinin en önemli gelişmeleri olarak kaydedilmelidir. Son olarak dönemin Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Gürsel'in yazılı olarak 3 Mayıs tarihinde hükûmeti uyarmak üzere gönderdiği (daha sonra açığa çıkan) mektup da kayda değer bir önem taşımaktadır. Adnan Menderes, İsmet İnönü ve Cemal Gürsel'in düşüncelerini sırası ile aktarmak, yaşananları anlamak bakımından hayli önemlidir. Adnan Menderes ilgili olayların bir iç çatışma çıkarmak üzere ya da belli kesimleri ayaklandırarak meşru hükûmeti zorda bırakmak üzere tertip edildiklerini düşünür. İsmet İnönü ise CHP ve olaylar arasında kurulan bağlantıyı reddedip DP'yi baskıcı bir rejim inşa etmekle itham ediyordu. Son olarak Cemal Gürsel, Ethem Menderes'e gönderdiği ve daha sonra açıklanan mektubunda, olayların vehameti karşısında bir dizi tedbir alınmasını zaruri addettiğini belirtiyordu. Sıralanan tedbirler arasında hükûmet üyeleri arasında değişiklik yapılması ve Cumhurbaşkanının istifa ederek yerine Başbakan Adnan Menderes'in geçmesi de yer almaktadır.

2 MAYIS

- NATO Bakanlar Konseyi, İstanbul'da toplandı. Konferans sırasında gösteri yapılmaması için tüm İstanbul'da 2 Mayıs'ta sokağa çıkma yasağı konmuştu. Buna rağmen konferans sırasında ara sokaklarda saklanmış gençlerce bina önünde gösteriler yapıldı.

3 MAYIS

- İnönü, Başbakan Menderes'in radyo konuşmasına cevap vererek yapılan isnatları reddetti, Mecliste ve basında fikirlerini açıklamak imkânından yoksun olduğu için, cevabının radyoda yayımlanmasını istedi.
- Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel, hükûmeti uyarmak için, Millî Savunma Bakanı Ethem Menderes'e mektup gönderdi.

4 MAYIS

Yeni Sabah gazetesi 10 gün süreyle kapatıldı.

5 MAYIS

1960 yılının Mayıs ayında yaşanan iki önemli gelişmeden ilki, 5 Mayıs tarihinde gerçekleşmiştir. İkincisi ise 21 Mayıs tarihinde Harp Okulu öğrencilerinin Ankara'daki yürüyüşüdür.

DP özellikle İstanbul ve Ankara'da Nisan ayının sonlarından itibaren hızlanan öğrenci protestolarına karşı 5 Mayıs'ta Ankara'da bir miting düzenleme kararı aldı. DP yönetimi tarafından "555K" parolasıyla, ses getirecek düzeyde yapılması planlanan bir mitingdi bu. Adnan Menderes kalabalığın en yoğun olarak toplandığı anda meydana teşrif edecek ve etrafındaki yoğun kalabalıkla birlikte arkasında güçlü bir halk desteği olduğu mesajı verecekti. Bu hazırlığı haber alan muhalifler, 5 Mayıs günü meydandaki yerlerini aldılar. Adnan Menderes meydanda görüldüğünde, ona ve hükûmete yönelik tepkilerini dile getirmeye başladılar. Bu tepki ve protestolara rağmen Adnan Menderes, kalabalığın arasına dahil oldu ve hatta tartaklandı. En nihayetinde Emniyet görevlileri tarafından, Menderes olay yerinden uzaklaştırıldı.

6 MAYIS

Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Gürsel görevinden izinli olarak ayrıldı.

7 MAYIS

Türkiye'den kalkan Amerikan casus uçağı U-2'nin Sovyetler Birliği'nde düşürülmesi, ABD-Türkiye-SSCB arasında kriz çıkardı.

Başbakan, «seçimlerin eşiğindeyiz» dedi
Adnan Menderes, izmir rıhtımındaki tezahürat karşısında ağladı
Karşılanış töreni sırasında bazı üzücü hâdiseler de cereyan etti

8 MAYIS

Milliyet gazetesi 1 gün süreyle, Zafer gazetesi 1 hafta süreyle kapatıldı.

9 MAYIS

ABD Gıda ve İlaç İdaresi (FDA) ilk doğum kontrol hapının piyasaya sürülmesini onayladı.

10 MAYIS

7470 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Turizm Bankası Kanunu yayımlandı.

11 MAYIS

Ereğli Demir-Çelik Fabrikaları kuruldu.

12 MAYIS

Türkiye-Hollanda Kültür Anlaşması imzalandı.

13 MAYIS

Türkiye-Finlandiya Ticaret Anlaşması imzalandı.

Kütahya'da 1.000 hatlık otomatik telefon santrali hizmete açıldı.

15 MAYIS

Bir mitinge katılmak üzere İzmir'e gelen Adnan Menderes, 200 bin kişilik bir kalabalıkça karşılandı. Menderes konuşmasında muhalefeti sert bir biçimde itham etti.

16 MAYIS

Millî Eğitim Bakanlığı, 19 Mayıs gösterilerini yasakladığını açıkladı.

17 MAYIS

Türkiye-Amerika Yardım Anlaşması imzalandı.

18 MAYIS

Akşam gazetesi 20 gün süreyle kapatıldı.

Demirköprü Barajı ve Hidroelektrik Santrali hizmete açıldı.

20 MAYIS

Hindistan Başbakanı Nehru resmî görüşmeler yapmak üzere Türkiye'ye geldi.

21 MAYIS

Harp Okulu öğrencileri, hükûmet aleyhine sessiz yürüyüş yaptı.

Harp Okulu öğrencileri, Ankara'da komutanları dönemin Harp Okulu komutanı Sıtkı Ulay'ın teşviki ile bir yürüyüş düzenlediler. Bu sessiz yürüyüş ile DP hükûmetine karşı aslında çok açık bir mesaj verildi. Nitekim yürüyüşün üzerinden bir hafta geçmeden 27 Mayıs darbesi gerçekleştirilecektir.

22 MAYIS

Büyük Şili depreminde 4 bin ila 5 bin insan hayatını kaybetti. Richter ölçeğine göre 9,5 büyüklüğündeki deprem bugüne kadar ölçülmüş en şiddetli depremdir.

23 MAYIS

İsrail ajanları, 6 milyon Yahudi'nin ölümünden sorumlu tutulan Adolf Eichmann'ı Arjantin'de ele geçirdi. Adolf Eichmann yargılanmak üzere İsrail'e götürüldü.

25 MAYIS

Meclis, 20 Haziran 1960 tarihine kadar tatil edildi. Bugünkü birleşimdeki konuşmaların yayımlanması yasaklandı.

27 MAYIS

27 Mayıs Askerî Darbesi

27 Mayıs 1960 günü ordu bir askerî darbe gerçekleştirerek yönetime el koydu. Meclis feshedildi. Yeni bir anayasa hazırlanana kadar siyasi faaliyetlere son verildi.

27 Mayıs sabahı Albay Alparslan Türkeş'in sesinden radyoda yayımlanan bildiride, demokrasimizin içine düştüğü buhran ve son müessif hadiseler dolayısıyla kardeş kavgasına meydan vermemek maksadıyla Türk Silahlı Kuvvetlerinin memleket idaresini ele aldığı, bunu ise partileri içine düştükleri uzlaşmaz durumdan kurtarmak ve partiler üstü tarafsız bir idarenin nezaret ve hakemliği altında, en kısa zamanda adil ve serbest seçimler yaptırarak idareyi, hangi tarafa mensup olursa olsun, seçimi kazananlara devir ve teslim etmek

üzere TSK'nin gerçekleştirdiği vurgulandı. Ayrıca darbenin hiçbir şahsa veya zümreye karşı yapılmadığı, darbeyi gerçekleştiren aktörlerin hiç kimse hakkında şahsi yata müteallik tecavüzkâr bir fiile müsaade etmeyeceği gibi, edilmesine de asla müsamaha etmeyeceği belirtildi. Kim olursa olsun ve hangi partiye mensup bulunursa bulunsun, her vatandaşın Kanun'lar ve hukuk prensipleri esaslarına göre muamele göreceğinin vurgulandığı bildiride, ayrıca bütün vatandaşların, partilerin üstünde aynı milletin, aynı soydan gelmiş evlatları olduklarını hatırlayarak ve kin gütmeden birbirlerine karşı hürmetle ve anlayışla muamele etmelerinin ıztıraplarımızın dinmesi ve millî varlığımızın selameti için zaruri görüldüğü vurgulandı. Son olarak komuta ekibi Birleşmiş Milletler Anayasası'na ve insan hakları prensiplerine tamamen riayet etmeyi ve Büyük Atatürk'ün 'Yurtta sulh, cihanda sulh' prensibini bayrak olarak benimsemeyi vaat etti.

28 MAYIS

Yeni Anayasa Hazırlıkları İçin Kurulan Heyet

27 Mayıs Darbesi'nin hemen ertesinde Millî Birlik Komitesi tarafından ilan edilen tebliğ ile yeni bir anayasa hazırlamak üzere Yüksek İlim ve Hukuk Heyeti adıyla bir kurul oluşturuldu. Cemal Gürsel adıyla yayımlanan ilgili tebliğde, yeni anayasa hazırlanması vazifesinin İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıddık Sami Onar'ın başkanlığındaki profesörlerden mürekkep yüksek bir ilim ve hukuk heyetine tevdi edildiği ve yeni anayasa ilan ve tatbik mevkiine girinceye kadar bütün siyasi partilerin faaliyetlerinin men edildiği, aksi yöndeki davranışların şiddetle cezalandırılacağı vurgulandı. Yüksek İlim ve Hukuk Heyeti, Sıddık Sami Onar ile birlikte şu isimlerden müteşekkil idi: Ceza hukukçusu İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Naci Şensoy, Medeni hukukçu Hıfzı Veldet Velidedeoğlu, Anayasa hukukçusu Hüseyin Nail Kubalı, İdare hukukçusu Prof. Dr. Ragıp Sarıca, Anayasa hukukçusu Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya ve İdare hukukçusu Doç. Dr. İsmet Giritli.

Yeni Hükûmetin Kuruluşu

28 Mayıs 1960'ta yeni hükûmet ilan edildi. Hükûmette şu isimlerin yer aldığı duyuruldu: Başvekil ve Millî Müdafaa Vekili: Orgeneral Cemal Gürsel, Devlet Vekili: Amil Artus, Devlet Vekili: Şefik İnan, Adliye Vekili: Abdullah Gözübüyük, Dahiliye Vekili: Tümgeneral M. İhsan Kızıloğlu, Hariciye Vekili: Selim Sarper, Maliye Vekili: Ekrem Ali Can, Maarif Vekili: Profesör Fehmi Yavuz, Nafia Vekili: Daniş Koper, Ticaret Vekili: Cihat İren, Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekili: Profesör Nusret Karasu, Gümrük ve İnhisarlar Vekili: Fethi Aşkın, Ziraat Vekili: Feridun Üstün, Münakalat Vekili: Tümgeneral Sıtkı Ulay, Çalışma Vekili: Profesör Cahit Talas, Sanayi Vekili: Muhtar Uluer, Basın Yayın ve Turizm Vekili: Zühtü Tarhan.

Sıralanan isimlerden oluşan hükûmet, icrai vazifeler üstlenmekten ziyade bir geçiş hükûmeti mahiyetindedir. Esas görevi yeni bir anayasanın hazırlanmasına ve kabulüne kadar geçecek zaman zarfında devlet hizmetlerinin kesintiye uğramadan sürekliliğini sağlamaktır. On sivil ve üç generalden müteşekkil bu hükûmet Millî Birlik Komitesinin görevlerini devralarak, 30 Mayıs 1960 tarihi itibarıyla resmen görevine başlamıştır.

29 MAYIS

Türk Silahlı Kuvvetlerinin yönetime el koymasının ardından gözaltına alınan eski İçişleri Bakanı Namık Gedik intihar etti. Aynı gün gözaltına alınan 150 kişi Yassıada'ya getirildi.

30 MAYIS

Anayasa Komisyonu Başkanı yeni Anayasa hakkında izahat verdi.

31 MAYIS

Türk siyasetçi ve eski Türkiye İçişleri Bakanı Namık Gedik intihar etti.

Gedik intihar etti

Sabık Dahiliye Vekili üçüncü kat penceresinden kendini aşağıya attı

Ümetimizi ızlanıyor

devam ettirecek

Bölükbaşı'ya göre insanlığın zaferi

Sıkı Yönetim yeniden nezarette

Gençlik Adapazarı'nda 15 de büyük bir mitin

Dün de yurtta hürriyet bayramı coş

1 HAZİRAN

İnönü, Ankara'da yaptığı basın toplantısında, "Ordunun harekâtından haberdar olmadığını" belirtti.

Anayasa Komisyonu toplandı.

Basının Beyannamesi

1 Haziran 1960 Çarşamba günü Gazeteciler Cemiyetinde toplanan gazete sahipleri, gazetelerin yazı işleri müdürleri ve pek çok gazetecinin üzerinde mutabık kaldıkları bazı hususları kamuoyuna açıklama kararı verdiler. Buna göre dört maddelik bir tebliğ yayımlanmıştır. Bu 4 madde şöyledir:

i) 100 senelik tarihi boyunca daima hürriyet ve insan haklarının korunması yolunda her türlü baskılara karşı fikir haysiyeti ve meşruiyet prensipleri dahilinde vazife gören Türk basını, bilhassa son yıllarda maruz kaldığı insaf dışı iftira, itham ve hücumlar altında dahi şerefli vazifesine devam etmiş, son millî hareketle uğrunda çetin mücadelelerde bulunduğu hak ve hürriyetlere kavuşmanın derin sevincini bütün memleket beraber duymuştur.

ii) Türk Silahlı Kuvvetlerinin memleketin bütün idealistleri adına tahakkuk ettirdiği inkılabın; asıl hedefi olan demokratik nizama en kısa zamanda ulaş-

masında Türk basını şimdiye kadar olduğu gibi, tarihî vazifesini müdriktir.

Bu bakımdan, içinde bulunduğumuz intikal günlerinde gayeyi güçleştirecek her türlü zararlı neşriyattan sakınılması lüzumunda tam bir ittifaka varılmıştır.

Gazetelerimiz neşriyatlarında bu ana prensibin ihlal edilmemesi için titizlik göstermek hususunda birleşmişlerdir.

iii) Basınımız nihayet kavuştuğu hürriyete layık olduğunu ispat için kendi kendini kontrol sistemini devamlı bir hâle getirmek arzusundadır. Bu bakımdan bütün gazetelerin riayet edecekleri mesleki bir ahlak yasası hazırlanacaktır.

iv) Bu beyanname, Gazeteciler Cemiyeti, İstanbul Gazeteciler Sendikası, İstanbul Günlük Gazete Sahipleri Sendikası ve Türkiye Gazete Sahipleri Sendikası tarafından hazırlanmış olup; umumi efkara, gazetelere ve bütün kardeş meslek teşekküllerine hitap etmektedir.

2 HAZİRAN

Başbakan Cemal Gürsel, 28 Nisan olaylarında ve 27 Mayıs'ta ölenlerin Anıtkabir etrafına gömüleceğini açıkladı.

8 HAZİRAN

27 Mayıs Darbesi'nden sonra ülke yönetiminde Millî Birlik Komitesinin mutlak hakimiyeti söz konusu idi. 28 Mayıs'ta ilan edilen hükûmette de komite üyelerinin bazıları yer almıştı. 8 Haziran 1960'ta Millî Birlik Komitesinin yeni katılımlarla birlikte seçimler yapılıncaya kadar kurucu meclis vazifesi göreceği bildirilmiştir.

Seçimler sonunda yeni meclisin ve hükûmetin tesis edilmesine kadar, Millî Birlik Hükûmetini murakabe edecek olan komiteye ait yetkiler yine söz konusu komite tarafından hazırlanmış olan geçici Anayasa'da mevcuttur. Bahsedilen geçici Anayasa 12 Haziran'da ilan edilmiştir.

Geçici Anayasa'yı ilan eden Millî Birlik Komitesi şu isimlerden oluşuyordu: Cemal Gürsel (MBK Başkanı), Ekrem Acuner, Fazıl Akkoyunlu, Refet Aksoyoğlu, Mucip Ataklı, İrfan Baştuğ, Rıfat Baykal, Emanullah Çelebi, Ahmet Er, Orhan Erkanlı, Vehbi Ersü, Numan Esin, Suphi Güysoytrak, Orhan Kabibay, Kadri Kaplan, Mustafa Kaplan, Suphi Karaman, Muzaffer Karan, Kamil Karavelioğlu, Osman Köksal, Münir Köseoğlu, Fikret Kuytak, Sami Küçük, Cemal Madanoğlu, Sezai Okan, Muzaffer Özdağ, Fahri Özdilek, Mehmet Özgüneş, Selahattin Özgür, Şükran Özkaya, İrfan Solmazer, Şefik Soyuyüce, Dündar Taşer, Haydar Tunçkanat, Alparslan Türkeş, Sıtkı Ulay, Ahmet Yıldız, Muzaffer Yurdakuler.

Son olarak, Millî Birlik Komitesi, TBMM binasında 21 Haziran'da çalışmalarına başladı. 24 Haziran'da törenle TBMM'de yemin ettiler.

10 HAZİRAN

- Celal Bayar ve Adnan Menderes, yargılanmak üzere Yassıada'ya götürüldü.
- Turan Emeksiz, Nedim Özpolat, Ersan Özey, Ali İhsan Kalmaz ve Sökmen Gültekin, Ankara'da Anıtkabir yamacında toprağa verildi.

11 HAZİRAN

- 27 Mayıs öncesi bozulan ekonomik durumu düzeltmek için hazineye yardım kampanyası düzenlendi.

12 HAZİRAN

- İhtilali gerçekleştiren üst rütbeli subaylarınoluşturduğuMillî Birlik Komitesinin 1 sayılı Kanunu ile Anayasa'nın bazı maddeleri kaldırıldı ve bu suretle TBMM feshedildi. Geçici Anayasa açıklandı. TBMM'nin bütün hak ve yetkileri, Geçici Anayasa gereğince Millî Birlik Komitesine verildi.

16 HAZİRAN

- Yüksek Adalet Divanı mahkeme usulüne dair 3 sayılı Kanun kabul edildi.

20 HAZİRAN

- Hükûmetçe bir dizi iktisadi ve mali karar açıklandı; bunların en önemlisi bir planlama dairesi kurulması idi.

21 HAZİRAN

- Millî Birlik Komitesi, TBMM binasında çalışmalarına başladı.

22 HAZİRAN

- Emekli Oramiral Fahri Korutürk, Türkiye'nin Moskova Büyükelçiliğine atandı.

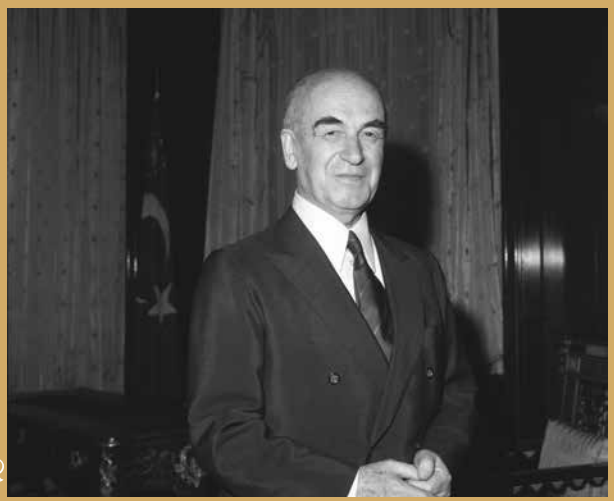

Fahri Korutürk (1903-1987)

24 HAZİRAN

MBK üyeleri törenle yemin ettiler.

25 HAZİRAN

İş insanı Vehbi Koç, Hazineye 26 kilo altın ve bina bağışladı.

28 HAZİRAN

Hürriyet Mücadelesi Uğrunda İşlenen Suçların Affına Dair Geçici Kanun

28 Haziran 1960'ta kabul edilen ve 1 Temmuz'da yayımlanarak yürürlüğe giren geçici Kanun ile birlikte 27 Mayıs 1960 öncesinde DP hükûmetine karşı yürütülen faaliyetler ve dönemin yasalarına karşı işlenen suçlar bakımından getirilen affı temsil eden geçici Kanun yayımlandı.

30 HAZİRAN

Geçici Anayasa'nın 6. maddesine göre MBK tarafından seçilen 1 Başkan ve 30 üyeden meydana gelen Yüksek Soruşturma Kurulu toplandı.

Belçika Kongo'su, Belçika'dan bağımsızlığını kazandı. Ülke adını Kongo Cumhuriyeti (Demokratik Kongo Cumhuriyeti) olarak değiştirdi.

1 TEMMUZ

Somali, bağımsızlığını ilan etti.

4 TEMMUZ

Siyasi partilerin taşra teşkilatları kapatıldı.

8 TEMMUZ

Demokrat Partililerin Kamuoyu Önünde Küçük Düşürülmesi Yönündeki Haberler

27 Mayıs 1960 Darbesi sonrasının kayda değer gelişmelerinden birisi de Demokrat Partililerin, özellikle de Başbakan ve Demokrat Parti Genel Başkanı Adnan Menderes'in kamuoyu önünde küçük düşürülmesine yönelik büyük çoğunluğu asılsız olan haberlerin yaptırılmasıdır. Bu haberlerden birkaçının ana başlıkları şöyledir:

- Sabık vekile ait faturalarda kesilen kurbanların bedeli, hoca ve otel müstahdemine verilen tahsislerin devletçe ödendiği anlaşıldı.
- Menderes'in halası bir köyde hak iddia ediyor.
- Menderes'in kasasından şantaj dosyaları çıktı.
- Ağaoğlu hakkında 3 milyon liralık tazminat davası açıldı

• Sabıklardan birinin vapuruna yük bulmak için Amerika'dan 400 milyon liralık yağ alınmış.

• Bayar'a ait saklanan 3 balya eşya bulundu.

• C. Bayar 9 Arap atını haradan bedava almış.

• Sabıkların sadece İzmir'de 200 parça emlaki tespit edildi

• Menderes'in bir bankada 2 milyon lirası bulundu.

11 TEMMUZ

Resmî Gazete'de yayımlanan 13 sayılı Milletlerarası İktisadi ve Mali Münasebetlerin Tanzimi Hakkında Kanunla, uluslararası İktisadi-mali ilişkilerin yürütülmesi görevi Dışişleri Bakanlığından alınıp Maliye Bakanlığına verildi.

Celal Bayar (1883-1986)

12 TEMMUZ

Celal Bayar, vatana ihanet suçundan Yüce Divan'a sevk edildi.

Seçimlerin Ne Zaman Yapılacağına Dair Tartışmalar

27 Mayıs Darbesi'nden sonraki önemli gündem maddeleri arasında seçimlerin ne zaman yapılacağına dair tartışmalar yer aldır. Cemal Gürsel'in önderliğindeki darbeciler içinde yer alan bir grup, seçimlerin mümkün olan en kısa sürede yapılmasından yanaydı. Buna karşılık, Alparslan Türkeş başta olmak üzere Millî Birlik Komitesinin kimi üyeleri askerlerin öncülüğündeki yönetimin uzunca bir süre devamlılığından yanaydı. Özellikle reformların ancak askerler eliyle yürürlüğe konabileceği iddiasındaki bu ikinci görüş sahipleri, askerî yönetimin devamlılığını bir zaruret olarak görmekteydi. Bu tartışma içinde CKMP lideri Osman Bölükbaşı'nın 12 Temmuz 1960 tarihli gazetelerde yer alan görüşlerini hatırlamak yerinde olabilir. CKMP liderine göre, hemen seçim istemek millî menfaatlere ve insafa uygun değildir. Bölükbaşı, daha önceki "Seçimlerin 1961'den önce yapılabileceğini sanmıyorum." sözünü açıklamak amacıyla dile getirdiği ifadelerinde, "Demokratik ıslahat dışında, halli icabeden birçok hayati meseleler ve müşküllerle karşı karşıya bulunan bugünkü idareden, bütün bu işleri birkaç ay içinde yapmasını ve partilerin yeni şartlara ve Kanun'lara intibakı zaruretini nazara almadan derhal seçimlere gidilmesini istemek kanaatimizce realitelere,

"millî menfaatlere ve insafa uygun düşmeyen bir sabırsızlıktır." demiştir.

Bir gün sonra, bu sefer İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıddık Sami Onar'ın konu hakkındaki görüşleri ile karşılaşılır. Onar da, Bölükbaşı ile benzer bir biçimde seçimlerin en erken 1961 baharında yapılabileceğini düşünmektedir. Ona göre Anayasa hazırlanmadan yapılacak bir seçim ülkeyi düne götürecek ve bir Anayasa buhranına yol açacaktır.

13 TEMMUZ

Said Nursi'nin Şanlıurfa'daki mezarı açıldı, kemikleri Barla, Isparta civarında bilinmeyen bir yere gömüldü.

18 TEMMUZ

Ödünç Para Verme İşlerinin Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesine Dair Geçici Kanun yayımlandı.

19 TEMMUZ

Yassıada Yargılamaları

27 Mayıs 1960 İhtilali sonrasında tutuklananların ve haklarında tahkikat kararı alınanların nerede yargılanacaklarına dair karar 19 Temmuz 1960'ta MBK tarafından açıklanmıştır. Buna göre yargılamaların Yassıada'da yapılmasının uygun olacağına karar verilmiştir. Ayrıca, eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın dosyasının inceleneceği bildirilmiştir. Bayar, darbe sonrasında, idam talebi ile mahkemeye sevk edilmişti.

21 TEMMUZ

Sri Lanka'da başbakan seçilen Sirimavo Bandaranaike, dünyanın ilk kadın Başbakanı olma unvanını da almış oldu.

24 TEMMUZ

Türk gazeteciliğinin 24. yılı kutlandı. İstanbul Gazeteciler Cemiyetindeki (şimdi TGC) törende hazırlanan "Basın Ahlak Yasası" imzalandı.

Hasan Saka (1885-1960)

29 TEMMUZ

Eski Başbakanlardan Hasan Saka'nın Vefatı

Hasan Saka, 1885'te Trabzon'da doğmuştur. Trabzon Askerî Rüştiyesi ile Mülkiye İdadisini bitirmiştir. Siyaset Bilimi, İktisat ve Maliye alanlarında yüksek öğrenim görmüştür. Mülkiyede İktisat ve Maliye dersleri vermiştir. İstanbul Meclisinin son yıllarında Trabzon Milletvekilliği yapmıştır. TBMM'nin kuruluşundan sonra yine Trabzon Milletvekili seçilmiş, Lozan Konferansı'na üye olarak katılmış, Ticaret ve Maliye Bakanlıkları görevini yapmıştır. Maliye Bakanlığı görevi sona erdikten sonra Büyük Millet Meclisi Başkan vekilliğine seçilmiş ve aynı zamanda Ankara Hukuk Fakültesinde ve Siyasal Bilgiler Okulunda Profesör olarak görev yapmıştır. 13 Eylül 1944'ten 10 Eylül 1947 tarihine kadar Dışişleri Bakanlığı yapmıştır. 5 Eylül 1947-14 Ocak 1949 arasında Başbakanlık yapmıştır. Saka, 29 Temmuz 1960 tarihinde vefat etmiştir.

Havadis Gazetesinin 10 Gün Süre ile Kapatılması

Örfi idare kumandanlığınca Havadis gazetesi temmuz ayının son günlerinde on gün süre ile kapatıldı. Örfi idare gazetenin son günlerdeki umumi tutumu, bilhassa tahrikçi, ayırıcı ve millî inkılaba aykırı mahiyetteki yayınları sebebiyle 10 gün müddetle kapatılmasına karar verdi.

1 AĞUSTOS

Banka Kredileri Tanzim Komitesi yayımlandığı 90 sayılı tebliğle ödünç para verme işlerinde uygulanacak faiz oranları ile mevduata verilecek faiz oranlarını belirledi. Ödünç para verme işlerinde uygulanacak azami faiz oranı yüzde 12 olarak saptandı.

İslamabad, Pakistan hûkümeti tarafından başkent seçildi.

2 AĞUSTOS

M.B.K. 5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu'nu ek ve geçici

42 sayılı Kanun'u kabul etti. Bu Kanun'a göre orduda bozulmuş olan piramit tekrar korunabilecekti.

3 AĞUSTOS

Ordunun Gençleştirilmesi

27 Mayıs 1960 Darbesi sonrasında MBK'nin attığı önemli adımlardan birisi de ordunun gençleştirilmesidir. 3 Ağustos tarihinde alınan kararla, Türk Silahlı Kuvvetlerinde 235 general ve 18 amiral emekliye sevk edilmiştir. Aralarında kendi arzusu ile emekliliğini isteyen Millî Savunma Vekili Fahri Özdilek'in de yer aldığı üst düzey askerlerin emekliye sevk edilmesi ile genel olarak ordunun gençleştirilmesinin amaçlandığı açıklanmıştır.

Üst düzey askerî erkan ile başlayan emeklilik kararlarının daha alt düzeylerde devamlılığı yönünde sonraki günlerde bir dizi gelişme yaşanmıştır. Albay, yarbay, kıdemli binbaşı ve bunlara eş askerî memurların "gönüllülük" esaslı olmak kaydıyla yaklaşık yüzde otuzunun emekliliğini talep etmesi beklentisi ile yapılan hazırlıklar kapsamında emekliliğini isteyen askerî görevlilere bazı avantajlardan yararlanma hakkı tanınmıştır. Süreç toplam 4.173 subayın emekliliği ile sonuçlanmıştır.

7 AĞUSTOS

Küba lideri Fidel Castro, Amerika'nın ekonomik saldırganlığına misilleme yaptı; Küba'daki Amerikan mallarını kamulaştırdı.

Fildişi Sahili, Fransa'nın sömürgesi olmaktan çıkıp bağımsızlığını ilan etti.

10 AĞUSTOS

Ali Fuat Başgil İçin Toplanan İmzalar

Bir grup üniversite öğrencisi Anayasa Hukuku Profesörü Ali Fuat Başgil'in üniversiteden uzaklaştırılması için imza kampanyası düzenledi. İmza kampanyasının temel gerekçesi, Ali Fuat Başgil'in 27 Mayıs Darbesi'ne cephe alması ve hatta bir gazetede yazdığı yazılarla gençliğin tepkisini çektiği yönündeki iddialardı.

Ali Fuat Başgil aleyhinde yürütülen kampanyayı dikkate alarak 10 Ağustos 1960 tarihinde üniversitedeki görevinden istifa etti. O günlerde günlük makaleler yazdığı Sabah gazetesindeki köşesinde Başgil, istifa gerekçesini açıklamıştır. Buna karşılık, 19 Ağustos tarihinde yapılan toplantıda Hukuk Fakültesi Profesörler Meclisi, Başgil'in istifasını ittifakla alınan karar gereğince, kabul etmedi. Alınan kararda şöyle deniyordu: "Hürriyetin en mühim

umdelerinden biri başkalarının ifadesi suç teşkil etmeyen kanaatlerine saygıdır. Bu prensipten mülhem olan Hukuk Fakültesi Profesörler Kurulu, Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil tarafından muhtelif vesilelerle beyan edilmiş bulunan ve kendisine ait olan fikirleri münakaşa etmeksizin ve nazara almaksızın istifa talebinin kabul edilmemesine ittifakla karar verilmiştir."

11 AĞUSTOS

Çad bağımsızlığını ilan etti.

12 AĞUSTOS

MBK'nin kabul ettiği Kanun'la, MBK'nin çıkardığı Kanun'ların geçici olmadığı kabul edildi. Kanun'dan geçici kelimesi çıkartıldı.

13 AĞUSTOS

Orta Afrika Cumhuriyeti, Fransa'dan bağımsızlığını ilan etti.

15 AĞUSTOS

Zürih ve Londra Anlaşmaları uyarınca, Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu.

Türk Askerî Birliği bugün Kıbrıs'a hareket ediyor

Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı, Ege vapuru ile bu akşam İskenderundan yola çıkıyor. Askeri Birliğimiz, yarın Mağosa limanında Kıbrıs topraklarına ayak basacak

Türk Kültür Derneği Genel Merkezi açılıyor

16 AĞUSTOS

Kıbrıs: Bağımsız Bir Cumhuriyet

16 Ağustos 1960 tarihinde Lefkoşa'da Yunanistan Krallığı, Büyük Britanya, Şimali-İrlanda Birleşik Krallığı ve Kıbrıs Cumhuriyeti arasında imzalanan anlaşma ile Kıbrıs'ın bağımsız bir cumhuriyet olarak varlığını sürdürmesi kararara bağlandı. Anlaşmayı takiben ilk Türk birliği de adadaki yerini aldı.

17 AĞUSTOS

Türk Kültür Derneği, Başkan Gürsel'in açılış konuşmasıyla açıldı.

TÜRKİYE KREDİ BANKASI

Cumh

Türk Kültür Derneği dün merasimle açıldı

Devlet Başkanı bu münasebetle yaptığı konuşmada «Milleti içinde bulunduğu şaşkın durumdan kısa zamanda kurtarıp milli hedefe yöneltebiliriz» dedi

Halkevleri, bu Derneklere veriliyor

Tatlı Sert

Org. Gürsel bugün İzmire gidiyor

18 AĞUSTOS

Geniş Yetkili İnkılap Mahkemelerinin Kurulması

Millî Birlik Komitesinin aldığı karar uyarınca gereken yerlerde olağanüstü yetkilere sahip İnkılap Mahkemelerinin kurulması 1960 yılının Ağustos ayının ilk günlerinde uygun bulundu. Aldığı kararlara itiraz hakkı bulunmayan bu mahkemelerin kadrosu ağır ceza mahkemelerinin kadrosuna eş olarak üç yargıç ve bir de savcıdan oluşturuldu. Mahkeme başkanlığını ise yüksek rütbeli bir askerî yargıcın yapması yönünde bir karara varıldı.

18 Ağustos 1960 tarihinde İnkılap Mahkemelerinin kuruluşu MBK toplantısı ile kabul edildi ve kanunlaştırıldı.

21 AĞUSTOS

Çanakkale Anıtı törenle açıldı.

25 AĞUSTOS

Kabine Değişikliği

Millî Birlik Komitesi, 25 Ağustos 1960'ta on hükûmet üyesini değiştirdi ve yerlerine yeni bakanların atanması yönünde karar aldı. Bu kapsamda şu isimler vazifelerinden affedildi: Devlet Bakanı Şefik İnan, Adalet Bakanı Abdullah Gözübüyük, Ticaret Bakanı Cihat İren, Bayındırlık Bakanı Danış Koper, Sağlık Bakanı Nusret Karasu, Tarım Bakanı Feridun Üstün, Sanayi Bakanı Muhtar Uluer, Basın Yayın Bakanı Zühtü Tarhan, Çalışma Bakanı Cahit Talas ve İmar ve İskân Bakanı Orhan Kubat. İlgili isimlerin yerine yapılan atamalar ise takip eden günlerde ve belirlendikçe gerçekleştirildi.

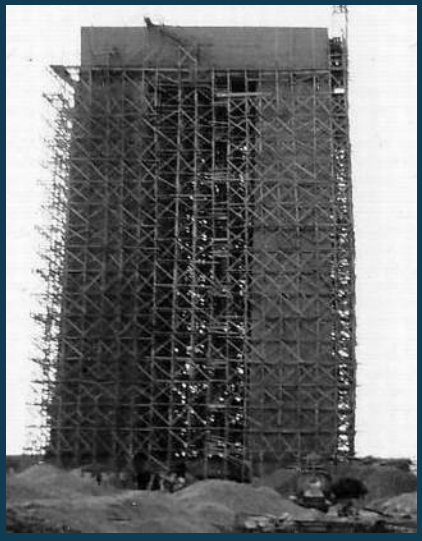

1 EYLÜL

Demokrat Partinin Kapatılması

27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra önde gelen üyelerinin tutuklanması ile büyük yara alan ve faaliyetlerini sürdürmesine izin verilmeyen DP 1 Eylül 1960 tarihinde Ankara 5. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından verilen karar mucibince her türlü faaliyetleri men edildi. Ayrıca tedbiren tüm mal ve paralarının muhafaza edilmesi uygun görüldür. İlgili karar tüm illere gönderildi.

7 Eylül 1946'da kurulan Demokrat Parti, böylece on dört yıl varlığını sürdürdükten sonra mahkeme kararı ile faaliyetten men edildi. Bir süre sonra ise DP, 29 Ekim 1960'ta Ankara 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin kararı ile feshedildi.

3 EYLÜL

3 Eylül 1960'ta açıklanan yeni hükûmet şu isimlerden müteşekkil idi: Cemal Gürsel (Başbakan), Hayri Mumcuoğlu ve Nasır Zeytinoğlu (Devlet Bakanları), Ekrem Alican (Maliye), Fethi Aşkın (Gümrük), Mehmet Baydur (Ticaret), Prof. Osman Tosun (Tarım), Amil Artus (Adalet), Prof. Mukbil Gökdoğan (Bayındırlık), Muharrem İhsan Kızıloğlu (İçişleri), Selim Sarper (Dışişleri), General Fahri Özdilek (Millî Savunma), Prof. Bedrettin Tuncel (Millî Eğitim), Prof. Ragıp Üner (Sağlık), Mehmet Raşit Beşerler (Çalışma), General Sıtkı Ulay (Ulaştırma).

Cemal Gürsel (1895-1966)

5 EYLÜL

Cassius Clay (Muhammed Ali), 1960 Roma Olimpiyatları'nda altın madalya kazandı.

6 EYLÜL

Türk Millî Güreş Takımı, Roma Olimpiyatları'nda serbest güreşte 4 altın, 2 gümüş madalya aldı.

10 EYLÜL

Ham petrol fiyatlarındaki düşüşü durdurmak gayesiyle Venezuela'nın teklifiyle Bağdat'ta Venezuela, İran, Irak, Suudi Arabistan ve Kuveyt'in katılımıyla bir kongre başladı.

11 EYLÜL

MBK üyesi ve Ankara Valisi Tuğgeneral İrfan Baştuğ, İstanbul-Ankara yolunda geçirdiği trafik kazasında öldü.

Ankara Valisi ve MBK üyesi Baştuğ şehit oldu

İstanbuldan dönerken devrilen İrfan Baştuğ'un otomobilindeki M.B.K. üyesi Özkaya kurtuldu

13 EYLÜL

3204 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilatı Kanunu'na bir madde eklenmesine dair Kanun yayımlandı.

14 EYLÜL

Irak, İran, Kuveyt, Suudi Arabistan ve Venezuela, OPEC'i kurdu.

16 EYLÜL

79 sayılı Millî Koruma Suçlarının Affına, Millî Korunma Teşkilat, Sermaye ve Fon Hesaplarının Tasfiyesine ve Bazı Hükümler

İhdasına dair Kanun, Resmî Gazete'de yayımlandı. Bu Kanun'a dayanarak Akaryakıt Fiyat İstikrar Fonu kuruldu. Fonun temel amacı "Petrol fiyatlarında istikrar sağlamak" idi.

19 EYLÜL

Küba lideri Fidel Castro, New York'ta Birleşmiş Milletleri ziyaret etti.

21 EYLÜL

27 Mayıs günü, "Millî Birlik ve Hürriyet Bayramı" olarak kabul edildi.

22 EYLÜL

Alparslan Türkeş'in Başbakanlık Müsteşarlığından Ayrılması

Alparslan Türkeş, 27 Mayıs Darbesi'nin kilit isimlerinden birisidir. Darbe sonrasında, Millî Birlik Komitesinin bir üyesi olarak da dönemin öncü kadrosu içinde yer almaya devam etmiştir. Bu kapsamda Başbakanlık Müsteşarlığı görevine getirilmesi dikkate değer bir gelişmedir. Buna karşılık, 22 Eylül 1960 tarihinde Alparslan Türkeş Başbakanlık Müsteşarlığı görevinden istifa etmiştir. Bu istifa büyük oranda MBK içindeki çatışmalarla ilişkilidir. Önderliğini Alparslan Türkeş'in yaptığı bir grup MBK üyesi askerlerin daha uzunca bir süre iktidarı ellerinde tutmasının lüzumuna inanıyordu. Bu kapsamda, Alparslan Türkeş'e yakın isimler arasında yer alan Muzaffer Özdağ'ın "1919 İhtilali amacına ulaşmış değildir. 27 Mayıs'ın esas amacı 1919 ihtilalini tamamlamaktır" biçiminde özetlenebilecek düşünceleri, radikal reformların ancak askerler eliyle gerçekleştirilebileceğini iddia eden MBK üyelerinin bakış açısının hayli sembolik bir ifadesidir. Alparslan Türkeş ve arkadaşlarının bahsedilen türden düşüncelerinin karşısında MBK içinde diğer bir hizip ise askerlerin gerekli zemin hazırlanır hazırlanmaz kışlalarına dönmesinin daha isabetli olacağı kanaatindedir.

Türkiye-Yugoslavya Veteriner Antlaşması yayımlandı.

24 EYLÜL

Yüksek Adalet Divanı kuruldu.

25 EYLÜL

Yassıada'da tutuklu bulunan eski Cumhurbaşkanı Celâl Bayar, kemeriyle intihar girişiminde bulundu. Bayar, nöbetçi teğmen tarafından kurtarıldı.

26 EYLÜL

Küba lideri Fidel Castro, 4 saat 29 dakika ile BM tarihindeki en uzun konuşmayı yaptı.

27 EYLÜL

Türkiye-Amerika Kredi Antlaşması imzalandı.

29 EYLÜL

Demokrat Parti, mahkeme kararıyla kapatıldı.

1 EKİM

Nijerya, İngiltere'den bağımsızlığını ilan etti.

3 EKİM

Yüksek Adalet Divanı

3 Ekim 1960 tarihinde MBK, Yüksek Adalet Divanının kimlerden oluştuğunu açıkladı. Buna göre Yüksek Adalet Divanı, 8 asli ve 6 yedek üyeden oluşuyordu. Ayrıca Yüksek Adalet Divanı savcıları bir Başsavcı ve 11 Başsavcı yardımcısı olmak üzere 12 savcıdan oluşuyordu. Divanın temel görevi 27 Mayıs Darbesi sonrası Yassıada yargılamalarının gerçekleştirilmesi idi. İlan edilen divan üyeleri, Yassıada'ya kısa süre içinde ulaşmışlar ve yargılamaların artık başlayacağı bu günlerde yüksek beklenti hâline gelmişti. Divanın başkanlığı görevini Salim Başol üstlenmişti.

MBK Başkanlığı tarafından 3 Ekim 1960 tarihinde ilan edilen tebliğe göre:

Başkan: Salim Başol (Yargıtay 1. Ceza Dairesi Başkanı)

Asli Üyeler: Ferruh Adalı, Selman Yörük, Abdullah Üner, Hıfzı Tüz, Cahit Özden, Hakim General Rıza Tunç, Hakim Yarbay Hasan Gürsel, Hakim Yarbay Nahit Saçlıoğlu.

Yedek Üyeler: Vasfi Göksu, Adil Sanal, Ali Doğan Toran, Nahit Hatipoğlu, Hakim Albay Kemal Gökçen, Hakim Yarbay Mehmet Çokgüller.

Savcılar

Başsavcı: Altay Ömer Egesel

Başsavcı Yardımcıları: Salim Ertem, Fahrettin Öztürk, Avni Yurtsever, Faruk S. Değermen, Orhan Erdoğan, Niyazi Kırdar, Ahmet Bayrak, Süleyman Taşar, Necdet Darıcıoğlu, Servet Tüzün, Turgut Lüleci.

5 EKİM

Devlet Planlama Teşkilatının Kurulması

1960 yılı Eylül ayının son gününde yaptığı toplantı ile MBK, Planlama Dairesi Kanun tasarısını kabul etti. Kısa süre içinde faaliyete geçmesi tasarlanan Planlama Teşkilatının Yüksek Planlama Kurulu ve Planlama Merkez Teşkilatından ibaret olması planlanmaktaydı. Bunlardan biri ekonomik ve sosyal planların hedeflerini tayin edecek, ikincisi ise planlamayı yapacaktı. Planlama Merkez Teşkilatı da kendi içinde üçe ayrılmıştır: İktisadi Planlama Daire Başkanlığı, Sosyal Planlama Daire Başkanlığı ve Koordinasyon Planlama Başkanlığı.

Planlama Teşkilatının kuruluşu ile ilgili ilk kararın alınmasından kısa bir süre sonra Devlet Planlama Teşkilatının kuruluşu gerçekleştirildi. 10 Ekim tarihli karar ile de Başbakanlıkta ikinci bir müsteşarlık ihdas edilmiştir. Bu ikinci müsteşarlığın adı Başbakanlık Devlet Planlama Müsteşarlığıdır.

DPT, 2011 yılına değin varlığını sürdürmüş ve 2011 yılında alınan kararla teşkilatın kadroları Kalkınma Bakanlığının kuruluşu için yeniden organize edilmiştir.

Güney Afrika'da düzenlenen referandumda cumhuriyet rejimine geçilmesi kabul edildi.

7 EKİM

Yüksek Adalet Divanı üyeleri Ankara'dan ayrılarak Heybeliada'ya yerleştiler.

14 EKİM

Yassıada Yargılamaları

14 Ekim 1960 tarihinde, Yassıada'da, 27 Mayıs Darbesi sonrası tutuklanan büyük çoğunluğu Demokrat Partililerden oluşan ve aralarında Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan Menderes'in de yer aldığı isimlerin yargılanmasına başlandı. 14 Ekim günü yapılan duruşmalarda iki ana konu ele alındı: Anayasa ihlali ve köpek davası. Bayar ve Menderes ile birlikte 401 milletvekilinin yargılandığı bu davada

öncelikle kararname okunmuştur. Sonrasında ise "köpek davası" adı verilen davanın duruşmasına geçilmiştir. Bu davanın sanıkları, Afgan kralı tarafından kendisine hediye edilen köpeği Atatürk Orman Çiftliğine 20 bin lira bedelle sattığı iddiasıyla Celal Bayar ve ona yardım eden dönemin Tarım Bakanı Nedim Ökmen idi.

15 EKİM

Hazinece Hürriyet Tahvilleri piyasaya sürüldü. Gerçekte diğer Devlet borçlarından fazla farkı olmayan bu borç senetleri, doğan fedakarlık ortamında "yarı mecburi" bir borçlanmanın özelliklerini gösterir olmuştu.

19 EKİM

Mecburi İskân Kanunu

Halk üzerinde tesis ettikleri nüfuzu kötüye kullananların ve halkın huzurunu bozanların başka yerde iskâna mecbur tutulmalarına ilişkin Kanun Millî Birlik Komitesi tarafından 19 Ekim 1960 tarihinde kabul edildi. Yedi maddelik Kanun'a göre aşağıda sıralanan şahıslar Bakanlar Kurulu kararıyla başka yerde iskâna mecbur tutulabileceklerdir:

1. Dinî his ve gelenekleri veya yabancı ideolojileri alet edip cebir ve şiddet kullanarak halk üzerinde tesis ettiği nüfuzla o mıntıkada huzuru bozacak hareketlerde bulunanlar,

2. Fertlerin hukukuna tecavüz edenler ve haklarını kullanmalarına mani olanlar.

3. Millî menfaatlere zarar verici faaliyette bulundukları mahallin mülki amirince tespit ettirilenler, (şahsi garez ve menfaat karşılığında salahiyetini kötüye kullanan amirler ağır hapis cezasıyla tecziye edilecektir.)

Nakil ve iskânlarına karar verilenler iklim ve yaşayış şartlarına uygun köy ve şehirlere gönderilecek, kendilerine münasip ev, arazi, sermaye verilecektir. İsteyenler ev eşyaları ile mesleklerine ait aletleri beraberinde götürebileceklerdir. İskân ve nakledilenler gittikleri yeri terk etmemek şartıyla seyahatte serbest olacaklar, askerlik ve memuriyetlerde de görevlendirilmeyeceklerdir. Bulundukları yerlerden ayrılanlara 1 seneden 5 seneye kadar hapis cezası verilecektir.

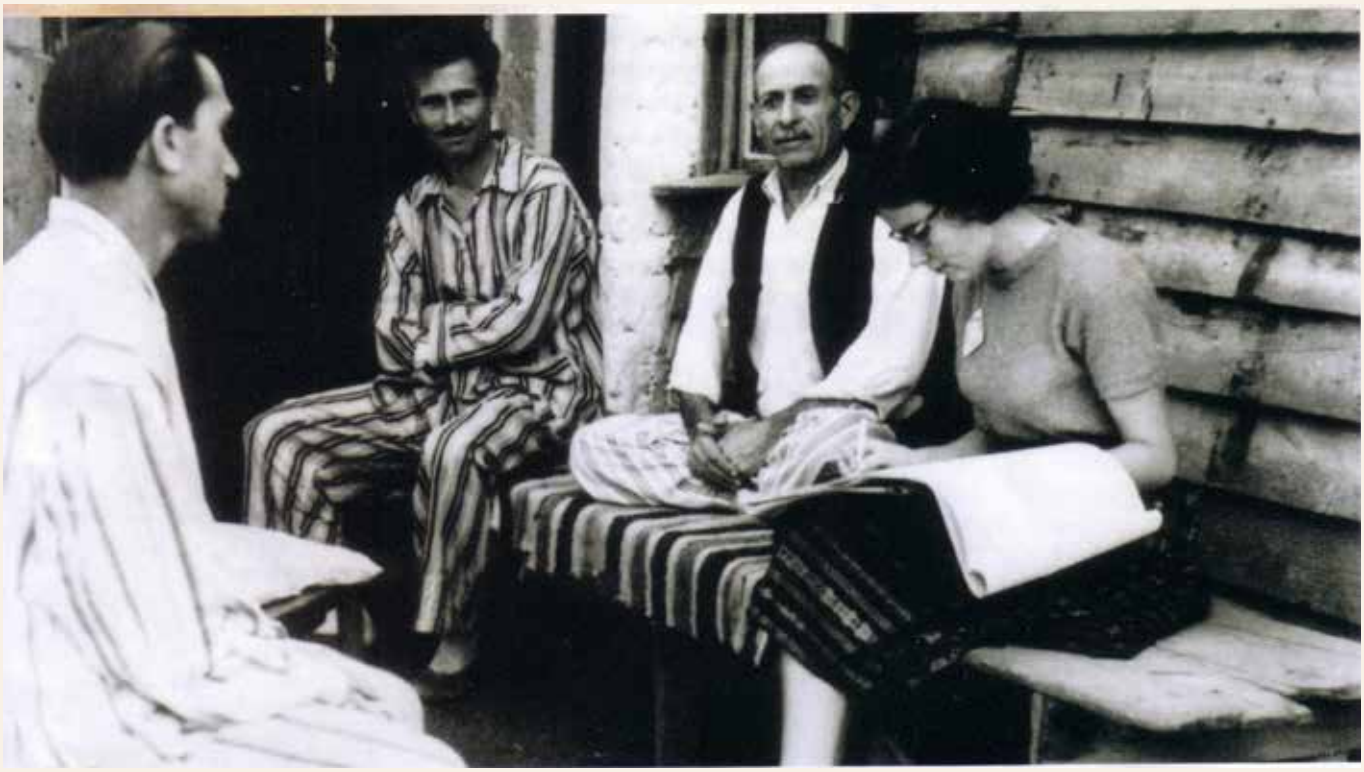

23 EKİM

Genel nüfus sayımı yapıldı. Türkiye'nin nüfusu 27.754.820 olarak tespit edildi.

24 EKİM

Savunma Sekreterlikleri Kanunu kabul edildi.

26 EKİM

Af Kanunu

26 Ekim 1960'ta MBK tarafından kabul edilen Kanun ile Kanun'dan istifade ile affedilen mahkûmlar, 15 gün içinde tahliye edildi. İki ay içinde resmî makamlara teslim oldukları takdirde asker kaçakları, bakaya, yoklama kaçakları, saklı bulunanlar ve askerlikten kurtulmak için hile yapanlar da aftan istifade ettirildi.

Kanun'la 27 Mayıs tarihine kadar işlenen suçlar af kapsamına alınmıştır. 5 seneye kadar mahkûm olanların cezalarının tamamı, 5 yıldan fazla mahkûm olanların da cezalarının üçte biri affedildi. Cezadan indirilecek miktar 5 yıldan az olamayacaktır. Yine gerçekleştirilen darbe ile ilgili fiillere katılanlar da herhangi bir biçimde cezalandırılmadı. Son olarak, Kanun'la para cezaları affedildi, vergi cezaları ve bunların misli zamları ise affedilmedi. 27 Mayıs'a kadar işlenen suçları içine alan Kanunun'dan istifade eden yaklaşık 25 bin kişi cezaevlerinden çıktı.

28 EKİM

Üniversitelerdeki Tasfiye Hareketi

28 Ekim 1960 tarihinde çeşitli üniversitelerde görev yapan 147 öğretim üyesi görevlerinden affedildi. Bunun üzerine İstanbul Üniversitesi Rektörü Ord. Prof. Dr. Sıddık Sami Onar ve İTÜ Rektörü Ord. Prof. Dr. Fikret Narter istifa kararı aldı. Bu iki ismin dışında ODTÜ ve Ankara Üniversitesi rektörleri de istifa etmişlerdir. Aşağıda MBK kararı ile üniversitelerdeki görevlerine son verilen 147'ler olarak bilinen öğretim üyesi sıralanmıştır.

1. Ord. Prof. Dr. Tevfik Remzi Kazancıgil
2. Ord. Prof. Dr. Kazım İsmail Gürkan
3. Ord. Prof. Dr. Fahri Arel
4. Ord. Prof. Dr. Naci Bengisu
5. Ord. Prof. Dr. Muzaffer Esat Güçhan
6. Ord. Prof. Dr. Ekrem Şerif Egeli
7. Ord. Prof. Dr. Naşit Erez
8. Ord. Prof. Dr. İhsan Şükrü Aksel
9. Ord. Prof. Dr. Cevat Kerim İncedayı
10. Ord. Prof. Dr. Osman Cevdet Çubukçu
11. Ord. Prof. Dr. Ekrem Behçet Tezel
12. Ord. Prof. Dr. Zeki Zeren
13. Ord. Prof. Dr. Ahmet Tevfik Berkman
14. Ord. Prof. Dr. Üveis Maskar
15. Ord. Prof. Dr. Abdülhak Kemal Yörük
16. Ord. Prof. Dr. Ali Fuat Başgil
17. Ord. Prof. Dr. Hakkı Saymen
18. Ord. Prof. Dr. Kemalettin Birsen

19. Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı

20. Ord. Prof. Dr. Mazhar Nedim Göknil

21. Ord. Prof. Dr. Galip Okandan

22. Ord. Prof. Dr. Ali Tanoğlu

23. Ord. Prof. Dr. Mazhar Şevket İpşiroğlu

24. Ord. Prof. Dr. Nurettin Çuhadar

25. Ord. Prof. Dr. Emin Onat

26. Ord. Prof. Dr. Feridun Arısan

27. Ord. Prof. Dr. Ratip Berker

28. Ord. Prof. Dr. Hilmi İleri

29. Prof. Dr. Kamil Akol

30. Prof. Dr. Şevket Soysal

31. Prof. Dr. Kenan Tükel

32. Prof. Dr. Müfide Küley

33. Prof. Dr. Muhterem Gökmen

34. Prof. Dr. Şinası Hakkı Erel

35. Prof. Dr. Ömer Özek

36. Prof. Dr. Ziya Öktem

37. Prof. Dr. Necmettin Polvan

38. Prof. Dr. Hıfzı Timur

39. Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya

40. Prof. Dr.Takiyettin Megüşoğlu

41. Prof. Dr. Afif Erzen

42. Prof. Dr. Minâ (Urgan) Irgat

43. Prof. Dr. Fuat Sezgin

44. Prof. Dr. Sabahattin Eyüboğlu

45. Prof. Dr. Süheyla Bayrav

46. Prof. Dr. Kudret Mavitan

47. Prof. Dr. Bekir Dizioğlu

48. Prof. Dr. Orhan Safa

49. Prof. Dr. Muhittin Binan

50. Prof. Dr. Sabri Oran

51. Prof. Dr. Kemal Ahmet Aru

52. Prof. Dr. Necati Engez

53. Prof. Dr. Necati Acun

54. Prof. Dr. Yusuf Berdan

55. Prof. Dr. Orhan Ünsaç

56. Prof. Dr. Turgan Sabis

57. Prof. Dr. Reşat Nalbantoğlu

58. Prof. Dr. Yavuz Abadan

59. Prof. Dr. Bülent Nuri Esen

60. Prof. Dr. Rahmi Ören

61. Prof. Dr. Hâmit Sadi Selen

62. Prof. Dr. Muhittin Erel

63. Prof. Dr. İzzet Birand

64. Prof. Dr. Aziz Köklü

65. Prof. Dr. Fadıl Hakkı Sur

66. Prof. Dr. İbrahim Hakkı Karafaki

67. Prof. Dr. Halet Çambel

68. Prof. Dr. Hikmet Belbez
69. Prof. Dr. Hasan Eren
70. Prof. Dr. Emin Bilgiç
71. Prof. Dr. Feridun Nafiz Uzluk
72. Prof. Dr. Zafer Paykoç
73. Prof. Dr. Hâmi Koçaş
74. Prof. Dr. Behçet Kamay
75. Prof. Dr. Kâzım Aras
76. Prof. Dr. Vefik Vassaf Akan
77. Prof. Dr. İzzet Kantemir
78. Prof. Dr. Celal Ertuğ
79. Prof. Dr. Abdülbaki Nusret Hızır
80. Prof. Dr. İsmail Nafiz Alkan
81. Prof. Dr. Selim Palavan
82. Prof. Dr. Mustafa Santur
83. Prof. Dr. Münir Ülgür
84. Prof. Dr. Enver Berkmen
85. Prof. Dr. Celal Saraç
86. Doç. Dr. İbrahim Berkan
87. Doç. Dr. Ziya Üstün
88. Doç. Dr. Tahsin Artunkal
89. Doç. Dr. Cihat Gürsan
90. Doç. Dr. Baha Sezer
91. Doç. Dr. Rauf Saygın
92. Doç. Dr. Ercüment Bora
93. Doç. Dr. Merih Odman
94. Doç. Dr. Şinasi Güçhan
95. Doç. Dr. Ferhan Berker
96. Doç. Dr. Türkan Erbengi
97. Doç. Dr. Halit Kayalı
98. Doç. Dr. Rana Kartal
99. Doç. Dr. Rahmi Çobanoğlu
100. Doç. Dr. Bülent Köprülü
101. Doç. Dr. Zahit İmre
102. Doç. Dr. Halit Kemal Elbir
103. Doç. Dr. Ferih Tongsir
104. Doç. Dr. Necmettin Berkin
105. Doç. Dr. İsmet Giritli
106. Doç. Dr. Münir Aktepe
107. Doç. Dr. Abdükadir Karahan
108. Doç. Dr. Cevdet Perin
109. Doç. Dr. Adnan Benk
110. Doç. Dr. İsmail Yalçınlar
111. Doç. Dr. Haldun Taner
112. Doç. Dr. Aran Ersümer
113. Doç. Dr. Eyüp Kömürcüoğlu
114. Doç. Dr. Orhan Bolak
115. Doç. Dr. Necibe Saraçoğlu
116. Doç. Dr. İsmail Utkular
117. Doç. Dr. Mehpare Heilbronn
118. Doç. Dr. S. Bayramoğlu

119. Doç. Dr. S. Nigâr

120. Doç. Dr. Memduh Yaşa

121. Doç. Dr. Mukbil Özyörük

122. Doç. Dr. Şerif Baştav

123. Doç. Dr. Enver Bostancı

124. Doç. Dr. Belma Çakmur

125. Doç. Dr. Necip Berksan

126. Doç. Dr. Alaattin Orhon

127. Eylemsiz Doç. Dr. Servet Güvener

128. Eylemsiz Doç. Dr. Yusuf Keçeci

129. Eylemsiz Doç. Dr. Arsan Zarfçı

130. Başasistan Dr. İhsan Ünlüer

131. Başasistan Dr. Fikret Avunduk

132. Başasistan Dr. Kemal Aydınlıoğlu

133. Başasistan Dr. Orhan Ternar

134. Başasistan Dr. Selim Baruh

135. Başasistan Dr. Mehmet Dinçöz

136. Öğretim Görevlisi Dr. Fikret Ozansoy

137. Asistan Dr. Yani Stomadiyadiz

138. Asistan Dr. Ahmet Akdoğan

139. Asistan Dr. Şevkiye İnalcık

140. Asistan Aristidi Karyofili

141. Asistan Ayhan Önder

142. Asistan Aydın Aydıncı

143. Asistan Slavço

144. Asistan Özer Ozankaya

145. Asistan Olcay Kansu

146. Asistan Orhan Duru

147. Asistan Atilla Tolun

29 EKİM

Millî Birlik Komitesinin 147'ler olarak bilinen 147 öğretim üyesini görevden almasına tepki gösteren Ankara Üniversitesi Rektörü Suut Kemal Yetkin istifa etti.

Cassius Clay (Muhammed Ali) Louisville, Kentucky'de ilk profesyonel maçını kazandı.

30 EKİM

Dünyadaki ilk başarılı böbrek nakli, Michael Woodruff tarafından Edinburgh, İskoçya'da yapıldı.

2 KASIM

118 sayılı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi Kurulması Hakkında Kanun Resmî Gazete'de yayımlandı. Bu Kanun'a dayanarak İhracatı Geliştirme Fonu oluşturuldu.

John F. Kennedy (1917-1963)

8 KASIM

Amerikan Başkanlık Seçimleri

1960 yılının Kasım ayının ilk haftasında yapılan seçimler neticesinde ABD'nin 35. Başkanı John F. Kennedy oldu. Seçilmesi sonrasında yaptığı açıklamada Kennedy, "Bütün enerjim Amerika'nın menfaatlerine ve dünyanın her tarafında hürriyet davasına vakfedilecektir." demiştir. John Fitzgerald Kennedy 1917 doğumludur. Ocak 1961'den suikasta uğradığı Kasım 1963'e değin Amerika Birleşik Devletleri'nin 35. başkanı olarak görev yapmıştır.

9 KASIM

Emekliye ayrılan subayların, istekleri hâlinde öğretmenliğe atanabilmelerine dair Kanun kabul edildi.

13 KASIM

MBK'nin Yenilenmesi

27 Mayıs Darbesi'nden sonra tesis edilen Millî Birlik Komitesi 13 Kasım 1960'ta MBK Başkanı Cemal Gürsel tarafından feshedildi. Feshedilen komitenin yerine yeni bir komite oluşturuldu. Bu komitede şu isimler yer aldı: Cemal Gürsel (MBK Başkanı), Ekrem Acuner, Refet Aksoyoğlu, Mucip Ataklı, İrfan Baştuğ, Emanullah Çelebi, Vehbi Ersü, Suphi Gürsoytrak, Kadri Kaplan, Suphi Karaman, Kamil Karavelioğlu, Osman Köksal, Fikret Kuytak, Sami Küçük, Cemal Madanoğlu, Sezai Okan, Fahri Özdilek, Mehmet Özgüneş, Selahattin Özgür, Şükran Özkaya, Haydar Tunçkanat, Sıtkı Ulay, Ahmet Yıldız, Muzaffer Yurdakuler.

MBK'nin yeni kompozisyonu esasen 14'ler olarak adlandırılan isimlerin konseyden çıkarılmaları ile oluşturuldu. Başta Alparslan Türkeş olmak üzere, 14'ler, emekliye sevkedilip ve çeşitli yurt dışı görevlere tayin edildiler. MBK içindeki temel çatışma, Alparslan Türkeş'e yakın

isimlerin askerlerin çok uzun bir süre daha yönetimi ellerinde bulundurmaları gerektiğine dair düşünceleridir. Bu temel düşünce ekseninde ortaya çıkan iktidar mücadelesi, 14'lerin tasfiyesi ile sonuçlandı. Bu isimler şunlardı: Alparslan Türkeş, Dündar Taşer, İrfan Solmazer, Ahmet Er, Muzaffer Özdağ, Orhan Erkanlı, Fazıl Akkoyunlu, Numan Esin, Münir Köseoğlu, Mustafa Kaplan, Şefik Soyuyüce, Rıfat Baykal, Orhan Kabibay, Muzaffer Karan.

14 KASIM

14 Millî Birlik Komitesi üyesinin görevlerinde affına dair "5434 sayılı T.C. Emekli Sandığı Kanunu'na ek 2.8.1960 gün ve 42 sayılı Kanunu'na geçici bir madde eklenmesine dair Kanun kabul edildi.

15 KASIM

MBK, Dışişleri Bakanlığı Kuruluşu hakkındaki Kanun'a ek olarak kabul ettiği Kanun'la, Dışişleri dış teşkilatında 14 Müşavirlik kurdu ve Komitedeki görevlerinden alınan 14 üye, en az 2 yıl yurda dönmemek üzere bu Müşavirliklere atandı.

Nükleer silah taşıyan ilk denizaltı USS George Washington, Güney Carolina Charleston'da suya indirildi.

22 KASIM

132 sayılı Türk Standartları Enstitüsü Kuruluş Kanunu yayımlandı.

29 KASIM

Basın Kanunu'nun bazı maddelerini değiştiren Kanun kabul edildi.

2 ARALIK

55 Ağa ve Şeyhin Tehciri

1960 yılının Aralık ayının ilk günlerinde Bakanlar Kurulu kararı ile 55 ağa ve şeyh tehcir edilerek başka bölgelerde iskâna mecbur bırakıldı. Doğu illerinde halkı istismar ettikleri düşünülen bazı şeyh ve ağaların Batı ve Güney Batı Anadolu'da çeşitli mahallere yerleştirilmesi kararı, Mecburi İskân Kanunu'na istinaden verildi.

Aralarında dönemin meşhur şahsi yetlerinden biri olan Şeyh Abdurrezzak Ensarioğlu'nun da

yer aldığı söz konusu isimlerin his ve gelenekleri alet etmek suretiyle sağladıkları nüfuza dayanarak o mıntıkada oturanları istismar ettikleri, fertlerin hukukuna tecavüz ederek iradelerine müessir oldukları ve millî menfaatlere zarar verecek faaliyetlerde bulundukları iddia edildi.

Tehcire tabi tutulan isimler şunlardır: Abdurrezzak Ensarioğlu, Sait Ensarioğlu, Mustafa Işık, Hacı Topo Aktoprak, Mehmet Kayalar, Abdülkadir Ekinci, Abdülkadir Karakuş, Kinyas Kartal, Abdülbaki Kartal, Ebubekir Ertaş, Mahmut Ertuş, Cafer Yağızer, Hamit Kartal, Bala Kartal, Zeynelabidin İnal, Sait Ramanlı, Hüseyin İleri, Bahattin Erdem, Zeynel Turanlı, Faik Bucak, Bekir Bucak, İbrahim Abikoğlu, Mithat Bucak, İsmail Hakkı Bucak, Mehmet Celal Bucak, Hacı Ali Bucak, Hasan Abik Bucak, Ali Abik Bucak, Şeyh Ali Rıza Fırat, Şeyh Selahattin Fırat, Şeyh Giyasettin Fırat, Şeyh Ahmet Fırat, Mehmet Fuat Fırat, Faruk Fırat, Mehmet Emin Fırat, Halil Fırat, Ömer Fırat, Kutbettin Septioğlu, Giyasettin Gül, Şeyh M. Emin Karadeniz, Cemil Kührevi, Zeki Toker, Şamil Peker, Reşit Çeçen, Kazım Yıldırım, Mecit Yalçın, Abdullah Öztürk, Zeki Bayar, Derviş Yakut, Mehmet Dal, Feyzullah Keskin, Süleyman Yıldırım, Ferzende Öztürk, Osman Öztürk, Köroğlu Öztürk.

27 Mayıs Darbesi'ni takip eden günlerde tehcire tabi tutulan bu şahıslar Sivas Cezaevinde nezaret altına alınmışlardı. Ayrıca bu şahısların tehcir olundukları yerlerdeki Ağır Ceza Mahkemelerinde yargılanmaları karara bağlanmıştır. Sürülenler menkul mallarından kullanacakları eşya ile mesleklerine ait avadanlıkları getirebileceklerdir. Bunların haricinde kalan menkul malları hakkında ve tapulu veya senetsiz tasarruf olunan gayrimenkulleri İskan Kanunu ile çiftçiyi topraklandırma kanunu esasları dairesinde tasfiye edilecek ve bedellerinden borçları mahsup olunduktan sonra artanı kendilerine verilecektir. Nakil ve iskân edildikleri mıntıka dâhilinde serbestçe dolaşım hakları mevcuttur. Askerlik hizmetine alınmamaları ve herhangi bir memuriyete atanmamaları uygun bulunmuştur. Bakanlar Kurulu Kararı olmaksızın iskâna mecbur tutuldukları yeri değiştirme hakları yoktur.

Sıralanan mecburiyetlere riayet etmeyenler 1 yıldan 5 yıla kadar ağır hapisle, tekrarı hâlinde ise iki mislinden aşağı kalmamak kaydıyla cezalandırılacaklardır. Son olarak, mezkur 55 kişi Isparta, İzmir, Denizli, Manisa, Muğla ve Antalya'da Millî Emlaka ait bina ve arazilerde iskân edileceklerdir.

4 ARALIK

Bir süredir hasta olan Başkan Gürsel'in rahatsızlığı arttı.

5 ARALIK

Basın Kanunu'nun çeşitli maddelerini değiştiren 143 sayılı Kanun yayımlandı.

6 ARALIK

Türkiye-Amerika Kredi Antlaşması imzalandı.

7 ARALIK

Kurucu Meclis Tasarısının Kabul Edilmesi

7 Aralık 1960'ta yaptığı toplantıda MBK Kurucu Meclis tasarısını ele aldı ve tasarıdaki maddelerin tümünü kabul etti. Devam eden toplantılarla tasarının yasalaşmasının en kısa sürede gerçekleştirilmesi için çalışıldığı bildirildi. Yedi üyeden müteşekkil komisyon, tasarının tümünü ittifakla kabul etti. Ve takibinde maddeler üzerinde müzakerelere başlandı. Müzakerelerin neticesinde 16 Aralık 1960 tarihinde Kurucu Meclis Kanunu, Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

9 ARALIK

Belediye Kanunu'nda yapılan değişikliğe dayanarak belediyeler nezdinde Belediye Tanzim Satış Fonları kurulması imkânı sağlandı.

Türkiye-İngiltere Kredi Antlaşması imzalandı.

13 ARALIK

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Yeni Gün ve Öncü gazetelerini 3 gün süreyle kapattı.

Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle'ün Cezayir ziyareti olaylı geçti. Fransız milliyetçilerinin çıkardığı olaylarda 123 kişi öldü.

Etiyopya imparatoru Haile Selassie Brezilya ziyaretindeyken kişisel muhafızı tarafından bir darbe düzenlendi. Darbe sonucunda Veliaht prensi tahta geçti.

14 ARALIK

- Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) kuruldu. 9 Ortak Pazar üyesi ile Avrupa Serbest Ticaret Birliği EFTA'ya üye 7 ülke, Amerika Birleşik Devletleri ve Kanada tarafından kuruldu. Anlaşmayı Türkiye de imzaladı.
- MBK tarafından 7 Aralık'ta kabul edilen 158 sayılı Temsilciler Meclisi Kanunu yayımlandı.
- İstanbul Boğazı'nda Yunan ve Yugoslav tankerleri çarpıştı; 52 kişi öldü.

15 ARALIK

- Erzurum'da radyo istasyonu açıldı.
- I. Baudouin, Kraliçe Fabiola adını alan Fabiola de Mora y Aragón ile evlendi. Evlilik töreni Brüksel'deki Saint-Michael et Gudule katedralinde yapıldı ve Belçika'da ilk kez olmak üzere televizyonda yayımlandı.

17 ARALIK

- 160 sayılı Devlet Personel Dairesi Kurulması Hakkında Kanun yayımlandı.

17 ARALIK

160 sayılı Devlet Personel Dairesi Kurulması Hakkında Kanun yayımlandı.

19 ARALIK

İskenderun'da Atatürk Anıtı saldırıya uğradı.

23 ARALIK

Yabancı Memleketlerde Türk Asıllı ve Yabancı Uyruklu Öğretmenlere Sosyal Yardım Yapılması Hakkında Kanun yayımlandı.

167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun yayımlandı.

25 ARALIK

Maliye Bakanı Ekrem Alican istifa etti; yerine Kemal Kurdaş getirildi.

Zeki Doğan (1895-1961)

26 ARALIK

Emekli Orgeneral Zeki Doğan'a vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkındaki Kanun kabul edildi.

27 ARALIK

Memurların tahsil müesseselerinde talebe olamayacaklarına dair 4007 sayılı Kanun ile bu Kanun'un 1. maddesinin değiştirilmesi hakkındaki 4214 sayılı Kanun'un yürürlükten kaldırılması hakkındaki Kanun kabul edildi.

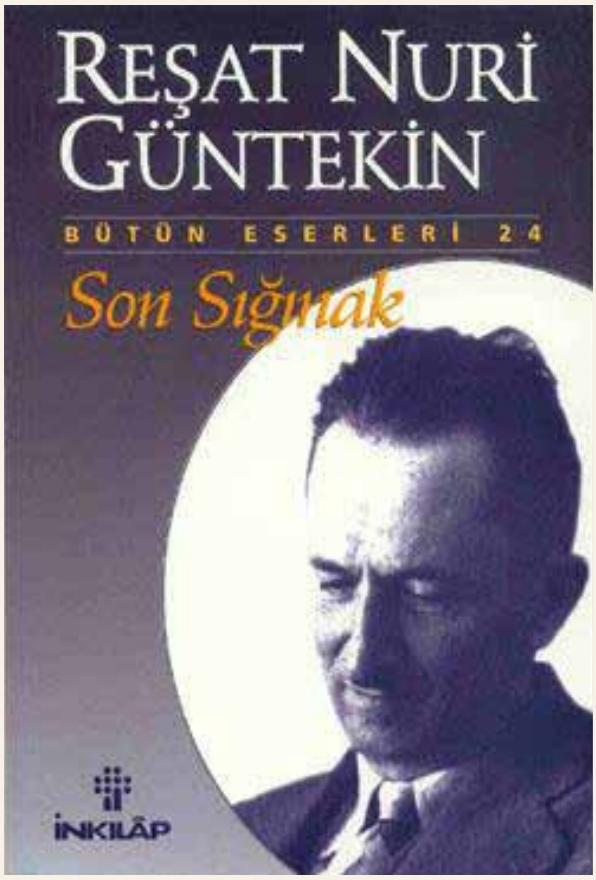

28 ARALIK

Yazar Reşat Nuri Güntekin'in ölümünden 4 yıl sonra "Son Sığınak" adında yeni bir romanı ortaya çıktı.

30 ARALIK

Uluslararası Para Fonu, IMF ve Avrupa İktisadi İşbirliği Teşkilatı Türkiye'ye kredi vermeyi kabul etti.

CHP, aralarında İnönü'nün de olduğu 49 Kurucu Meclis üyesini seçti.

31 ARALIK

193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu kabul edildi.

Sabit fiyatlarla toplam GSMH yüzde 3,4 büyüdü. Toptan eşya fiyatları endeksindeki yıllık artış 5,4; dolar kuru 9,04 TL oldu.

1961

Cumhuriyet

Yeni yılınızı kutlar!..

C. Gürsel 1961'i ikinci Cumhuriyetin kuruluş yılı olarak ilân etti

Başkan "İkinci Cumhuriyet hak, adalet, fazilet ve ahlâka dayanacak.. dedi

İnkılâp idaresinin yeni yıl için iktisadi programı

Kuruluş gayeleri bakımından, sanayi, ulaştırma ve benzeri sahalarda faaliyette bulunmaları esas olan teşekküller bankacılık yapamıyacak

Halkın satınalma gücü muhafaza edilecek

1 OCAK

Devlet Başkanı Cemal Gürsel bugünü İkinci Cumhuriyet'in kuruluş yılı ilan etti.

2 OCAK

189 sayılı Millî Savunma Bakanlığı iskân ihtiyaçları için sarfiyat icrası ve bu bakanlıkça kullanılan gayrimenkullerden lüzumu kalmayanların satılmasına izin verilmesi Hakkında Kanun yayımlandı.

Hizmet ve Seyis Erleri Hakkında Kanun yayımlandı.

3 OCAK

Ordu Yardımlaşma Kurumunun Teşkil Edilmesi

Ordu mensuplarının her ay maaşlarından kesilecek primlerle "Ordu Yardımlaşma Kurumu" adı ile bir teşkilat 1961 yılının ilk günlerinde kuruldu. 3 Ocak 1961 tarihli Kanun'a göre iştirakçilerin emeklilik hâllerinde kendilerine hizmet karşılığı toplu bir meblağ ödenmesi karar altına alındı. Kuruluş, Kanun'un ilk maddesinde yer alan ifade ile OYAK, Millî Savunma Bakanlığına bağlı olmak ve TSK mensuplarına bu Kanun'da yazılı sosyal yardımları sağlamak ve merkezi Ankara'da bulunmak üzere (Ordu Yardımlaşma Kurumu) teşkil edildi. OYAK`ın yönetiminde sivil devlet memurlarıyla birlikte muvazzaf askerler de vardır. Temsilciler Meclisi yönetiminde ise hizmet veren dört general bulunur. Özetle, 1961 Anayasası'nın öngördüğü sosyal güvenlik sistemi içinde, üyelerine ana sosyal güvenlik kurumlarından (Emekli Sandığı, SSK) ayrı güvenceler sağlamaktadır.

İnönü istifa mektubunu dün sabah Cumhurbaşkanına verdi

Kabine buhranında 1inci gün Kabinenin İstifa Etmesi Adalet Partisi İçinde Şaşkınlık Ve Telâş Yarattı

Mutedil AP'liler Gümüşpalanın istifasını dün sabah talep ettiler

Gürsel A.P. liderinin mesajına verdiği cevapta "tarih önünde mesul sensin,, dedi

AP Grupu toplanamadı. Mutedîler Gümüşpalaya 5 maddelik karar sureti verdiler. Bir İdare Kurulu üyesi istifa etti

Gürsel istifayı kabul etti

İstifa mektubunda İnönü "al konusunun istismarı memleket huzuruna zarar vermiştir» diyor

Dün Ankarada bir gariye çıkan Gürsel gazetecilerin kendisini takip etmemelerini istedi

Başlıyan Değil, Süren buhran

Günün Notları

Üç ay öncesini unutmayın

Mustafi Bakanlara deneçleri

4 OCAK

Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu kabul edildi.

Kabinenin İstifası

1961 yılının ilk günlerinde kabine toptan istifa kararı aldı. Bu kararın ardında Devlet Başkanı Gürsel'in yeni kabinenin kurulmasında tam serbestiyet temin edilmesi amacı yatmaktaydı. Kurucu Meclisin açılması ile eski kabine üyeleri, bir bakıma yeni kabinenin teşkili sürecinde Devlet Başkanının özgürce hareket edebilmesini sağlamak istemiştir. Başbakan Yardımcısı Fahri Özdilek başkanlığında yapılan toplantı sonrasında istifa kararının açıklanmasının üzerinden çok kısa bir süre geçtikten sonra MBK yeni kabineyi ilan etti. Bu kabinede alınan karar doğrultusunda MBK üyelerine yer verilmedi. Kabinede bir CHP'li ve bir de CKMP'li bakan yer aldı. Cemal Gürsel'in Başbakanlığı altında tesis edilen kabinede şu isimler yer almıştır: Başbakan: Orgeneral Cemal Gürsel, Devlet Bakanı: Hayri Mumcuoğlu, Devlet Bakanı: Nasır Zeytinoğlu, Adalet Bakanı: Ekrem Tüzemen, Millî Savunma Bakanı: Muzaffer Alankuş, İçişleri Bakanı: M. İhsan Kızıloğlu, Dışişleri Bakanı: Selim Sarper, Maliye Bakanı: Kemal Kurdaş, Millî Eğitim Bakanı: Turhan Feyzioğlu, Bayındırlık Bakanı: Mukbil Gökdoğan, Ticaret Bakanı: Mehmet Baydur, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı: Ragıp Üner, Gümrük ve Tekel Bakanı: Fethi Aşkın, Tarım Bakanı: Osman Tosun, Ulaştırma Bakanı: Orhan Mersinli, Çalışma Bakanı: Ahmet Tahtakılıç, Sanayi Bakanı: Şahap Kocatopçu, Basın-Yayın ve Turizm Bakanı: Cihat Baban, İmar ve İskân Bakanı: Fehmi Yavuz.

5 OCAK

6-7 Eylül Olayları davası sonuçlandı. Sanıklardan Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve eski İzmir valisi Kemal Hadımlı mahkûm oldular. Aynı gün Mehmet Fuad Köprülü ve Fahrettin Kerim Gökay, Yassıada'dan tahliye edildi.

Dumlupınar Zafer Abidesi'nin İnşası Hakkında Kanun kabul edildi.

Bakanlar Kurulu, dün istifa etti

Kurucu Meclis, büyük bir törenle açılacak

Genel seçimler Ağustos veya Mayısta yapılacak

6 OCAK

Kurucu Meclisin Açılması

Kabinenin açıklandığı gün aynı zamanda Kurucu Meclis düzenlenen törenin ardından faaliyetlerine başladı. Böylelikle Türkiye 224 günlük aradan sonra tekrar parlamenter sisteme dönüş yapmış oldu.

Kurucu Meclisin ilk toplantısı bir MBK üyesi tarafından açıldı ve en yaşlı üye sıfatıyla CKMP'li Yusuf Kemal Tengirşenk'in başkanlık için davet edilmesiyle başladı. Kurucu Meclisin bu ilk toplantısında Devlet Başkanı Orgeneral Cemal Gürsel konuşmasını sağlık sorunları sebebi ile irad edemedi. Gürsel'in nutku, MBK üyesi Fahri Özdilek tarafından okundu.

Kurucu Meclisin temel görevi demokrasi ve hukuk devleti esaslarını gerçekleştirip teminat altına alacak olan yeni Anayasa ile yeni seçim kanununu en kısa sürede tamamlayarak en geç 29 Ekim 1961 tarihinde iktidarı yeni seçilecek TBMM üyelerine devredinceye değin yasama yetkisi ile yürütme organını denetleme yetkisini kullanmaktır.

7 OCAK

Basınla İlgili Kanun'lar ve Basının Tepkisi

Basını ilgilendiren iki önemli kanun 7 Ocak 1961'de MBK tarafından kabul edildi ve Devlet Başkanı Cemal Gürsel tarafından tasdik olundu. Bu Kanun'lardan ilki Basın Reklam Kurumu Kanunu'nun tadil edilmesi ile ilişkiliydi. İkinci kanun ise çalışanlar ile çalıştıranlar arasındaki ilişkileri sosyal adalet çerçevesi içinde tanzim etmek üzere çıkarıldı.

Yukarıdaki iki kanunun MBK tarafından kabulü, dönemin basın yayın organları tarafından protesto edildi. Bu kapsamda Akşam, Tercüman, Cumhuriyet, Vatan, Dünya, Yeni Sabah, Milliyet ve Hürriyet gazeteleri yayımladıkları ortak bildiri sonrasında üç gün müddetle çıkmama kararı aldılar.

8 OCAK

Olimpiyat Şampiyonu güreşçimiz Yaşar Doğu öldü.

Yaşar Doğu (1913-1961)

9 OCAK

195 sayılı Basın İlan Kurumu Teşkiline Dair Kanun yayımlandı. Bu Kanun'la DP iktidarının basını yönlendirmek için kullandığı ilan tekeline son verildi ve Basın İlan Kurumuna yalnızca resmî ilanların dağıtımını yapma görevi verildi.

205 sayılı Ordu Yardımlaşma Kurumu Kanunu yayımlandı.

6327 sayılı Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı Kanunu'na bir madde eklenmesi Hakkında Kanun yayımlandı.

Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu yayımlandı.

Arazi ve Bina Vergilerinin Matrahlarına Uygulanacak Misiller Hakkında Kanun yayımlandı.

10 OCAK

Basın mesleğinde çalışanlarla çalıştırılanlar arasındaki münasebetlerin tanzimi hakkındaki 5953 sayılı Kanun'un bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanun'a bazı maddelerin eklenmesine dair Kanun yürürlüğe girdi.

Vergi Usul Kanunu yayımlandı.

12 OCAK

222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu yayımlandı.

223 sayılı Yatırımlar Finansman Fonu Teşkil ve Tasarruf Bonoları İhracı Hakkında Kanun yayımlandı.

224 sayılı Sağlık Hizmetlerinin Sosyalleştirilmesi Hakkında Kanun yayımlandı.

5682 sayılı Pasaport Kanunu'na ek Kanun yayımlandı.

Emekli Sandıkları ile Malulüyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları Kanun'larına tabi hizmetlerin birleştirilmesi Hakkında Kanun yayımlandı.

14 OCAK

Siyasi Faaliyetlerin Yeniden Başlaması

27 Mayıs döneminin ilk siyasal partisi "Memleketçi Cumhuriyet Partisi" kuruldu. Bu gelişme esasen 27 Mayıs Darbesi'nden sonra siyasi partilerin faaliyetten men edilmesi yönündeki uygulamanın kısmen gevşetildiğinin işaretlerinden birini sunuyordu. İçişleri Bakanlığının bildirdiği karar doğrultusunda mevcut iki parti (CHP ve CKMP) tüzüklerini tadil etmek üzere çalışma başlattı. Bunun dışında yeni siyasi partilerin kuruluşu yönünde çalışmalar başladı. Bu çalışmalardan ilki Memleketçi Cumhuriyet Partisinin kuruluşu ile neticelendi. Parti'nin kuruluş dilekçesini veren isimler şunlardan müteşekkildi: Hakkı Ketenoğlu, Akif

Eyidoğan, Naci Bozkurt, Necmi Akyıldız, Saki Zorlu, Nedret Pınar, Talat Akdoğan. Bunun dışında, Ekrem Alican ve arkadaşları tarafından yeni bir partinin kuruluşu yönünde toplantılar tertip edildi. Memleketçi Cumhuriyet Partisi ile Ekrem Alican önderliğinde kurulacak partinin birleşmesi yönünde yapılan görüşmeler bir netice doğurmadı. Nitekim bir süre sonra 13 Şubat 1961'de Yeni Türkiye Partisi kurulacaktır. 1961 yılında bahsi geçen partiler dışında, Cumhuriyetçi Mesleki Islahat Partisi, Çalışma Partisi, Mutedil Liberal Parti, Düstur Partisi, Adalet Partisi, Türkiye İşçi Partisi, Sosyal Demokrat Parti ve Türkiye İşçi Çiftçi Partisi gibi partiler kurulmuştu. Bunlar içinde Adalet Partisi, Yeni Türkiye Partisi ve Türkiye İşçi Partisi dışında kalanlar siyasi hayatımız içinde ciddi bir etkinlik gösteremediler.

15 OCAK

İstanbul İşçi Sendikaları Birliği artan işsizliği ve işverenlerin işçi çıkarmalarını protesto için bir gösteri düzenledi.

Dokuz şirketin ortaklığı ile yerli otomobil ve makine üretimi yapmak üzere yeni bir şirket kurulduğu açıklandı.

20 OCAK

Saraçhane Tiyatrosu açıldı.

ABD'de John F. Kennedy Başkanlık görevine başladı.

John F. Kennedy (1917-1963)

21 OCAK

Türkiye-Amerika Kredi Anlaşması imzalandı.

24 OCAK

Yassıada duruşmalarında Başsavcı Altay Ömer Egesel, Adnan Menderes'in idamını istedi.

2 ŞUBAT

İmar ve İskân Bakanı Fehmi Yavuz istifa etti ve Ankara Üniversitesindeki görevine döndü. Yerine Rüştü Özal getirildi.

3 ŞUBAT

Sovyetler Birliği Türkiye'ye verdiği bir notayla, Amerika ve NATO'nun füze üsleri kurmasına izin verdiği için Türkiye'yi protesto etti.

6 ŞUBAT

Millî Eğitim Bakanı Turhan Feyzioğlu istifa etti. Çalışma Bakanı vekaleten Millî Eğitim Bakanlığına atandı.

7 ŞUBAT

Türkiye-Amerika Uranyum Anlaşması imzalandı.

11 ŞUBAT

Yeni Partilerin Kuruluşu

11 Şubat 1961'de altı yeni siyasi parti kurulmuştur. Bu siyasi partiler şunlardır: Memleketçi Cumhuriyet Parti, Cumhuriyetçi Mesleki Islahat Partisi, Çalışma Partisi, Mutedil Liberal Parti, Adalet Partisi ve Türk İşçi ve Çiftçi Partisi.

Eski Genelkurmay Başkanı Ragıp Gümüşpala liderliğinde kurulan Adalet Partisinin kuruluşunda 11 isim yer almıştır. Bu isimler şu şekildedir: Ragıp Gümüşpala, Tahsin Demiray, Ethem Menemencioğlu, Necmi Ökten, Cevdet Perin, Muhtar Yazır, Kamuran Evliyaoğlu, Mehmet Yorgancıoğlu, İhsan Önal, Emin Açar ve Şinasi Osma.

Türk İşçi ve Çiftçi Partisi ise işçi sendikalarının temsilcilerinin öncülüğünde kurulan bir siyasi partidir. İlgili sendika liderleri yaptıkları toplantıların neticesinde başlangıçta partinin liderliğinin kimin tarafından üstlenileceğinin belirlenmediğini açıklamışlardır.

11 Şubat'ta altı siyasi parti kurulduktan iki gün sonra ise yeni yedi siyasi parti daha kurulmuştur. Bu siyasi partiler şunlardır: Türkiye İşçi Partisi, Düstur Partisi, Kemalist Gençlik Partisi, Millete Hizmet Partisi, Güven Partisi, Muhafazakar Parti ve Yeni Türkiye Partisi.

Sıralanan partiler içinde Yeni Türkiye Partisi Ekrem Alican liderliğinde kurulmuştur. Türkiye İşçi Partisi ise tanınmış 11 sendikacının girişimi neticesinde ortaya çıkan bir siyasi partidir. Bu sendikacılar şunlardır: Kemal Türkler, Avni Erakalın, Şaban Yıldız, Salih Özkarabay, İbrahim

Güzelce, Ahmet Muşlu, Rıza Kuas, Kemal Nebioğlu, Hüseyin Uslubaş, Saffet Göksüzoğlu, Adnan Arkın.

Yukarıda isimleri sıralanan partilerin kurulduğu günlerde, Türk siyasi hayatındaki bir diğer önemli gelişme CKMP lideri Osman Bölükbaşı'nın eski Demokrat Partilileri CKMP'ye davet amacı ile düzenlediği memleket gezileridir. Bu kapsamda, Konya'dan başlattığı gezileri ile Bölükbaşı, "Her temiz vatandaşa sinemiz açıktır. Siyasi konuşmaya gelmedik. Şöyle bir konuşmaya geldik. Artık iktidarda rahat koltuk yok. Kim gelirse gelsin bu millet çalışmayanın yakasını bırakmaz." sözleri ile partisinin toplumsal tabanını genişletmek ve özellikle de Demokrat Partilileri saflarına katmak istemiştir.

Bu arayış sadece CKMP lideri Osman Bölükbaşı ile sınırlı değildir. Ragıp Gümüşpala liderliğinde kurulan Adalet Partisi ve Ekrem Alican liderliğinde kurulan Yeni Türkiye Partisi de benzer bir sosyolojiye hitap etmek üzere kurulan diğer iki partidir. Nitekim Yeni Türkiye Partisi'nin kuruluş dilekçesinin ilgili makamlara iletilmesini takiben Ekrem Alican basın mensuplarına verdiği demeçte "Yeni kurulacak partilerin eski Demokrat Parti mensuplarına saflarını açık tutmalarından tabii bir şey olamaz" diyerek YTP'nin siyasi ve itikadi tutumu hakkında belirgin bir sınır tayin etmiştir. Aynı şekilde AP lideri Ragıp Gümüşpala, "Yargılanan Demokratlar beraat ettikleri takdirde partimizin kapıları onlara açıktır." sözleri ile Demokrat Partilileri AP'ye davet etmiştir. Son olarak, Türkiye İşçi Partisi ikinci başkanı Kemal Türkler de, 8 Mart 1961'de düzenlediği basın toplantısında, "Münfesih DP mensuplarına partisinin kapısının açık olduğunu" söylemiştir. Türkler, Türkiye İşçi Partisinin aynı konuşmada bir kanaat partisi olduğunu da belirtmiştir.

Ekrem Alican (1916-2000)

13 ŞUBAT

- Ekrem Alican'ın Genel Başkanlığında Yeni Türkiye Partisi kuruldu.
- Kemal Türkler ve Rıza Kuas öncülüğünde bir kısım sendikacı Türkiye İşçi Partisini kurdu.
- Düstur Partisi kuruldu.

17 ŞUBAT

Sağlık Eski Bakanı, İstanbul Valisi ve Belediye Başkanı Lütfi Kırdar, Yassıada'da ifade verirken kalp krizi geçirdi ve öldü.

Lütfi Kırdar (1889-1961)

Almanya ile İşçi Anlaşması

Türk ve Alman İş ve İşçi Bulma Kurumları arasında yapılan anlaşma doğrultusunda Almanya'ya her yıl çeşitli iş kollarında çalışmak üzere 2000-3000 işçi gönderilmesi hususunda bir Anlaşma yapıldı. 1961 yılı Şubat ayının ortalarında iki ülke yetkilileri arasında varılan mutabakatın Türk ve Alman hükûmetleri tarafından tasdik edilmesini takip eden günlerde, ilk işçi kafilesi Almanya'ya doğru yola çıkarıldı. Almanya'ya asgari 1, azami 3 yıl çalışmak kaydıyla gidecek olan işçilerin her türlü hak ve hukuki durumlarıyla İş ve İşçi Bulma Kurumunun ilgilenmesi kararlaştırıldı.

25 ŞUBAT

Türkiye, Sovyetler Birliği'nin notasına cevap olarak "Füze üslerinin bir güvenlik tedbiri olduğu ve bu tür tedbirleri almanın bağımsız ve egemen her devletin başlıca görevi olduğunu" belirtti.

26 ŞUBAT

Hasan Âli Yücel'in Vefatı

Millî Eğitim Eski Bakanlarından Hasan Âli Yücel, 26 Şubat 1961'de vefat etti. 1897'de İstanbul'da doğan Yücel, Mekteb-i Osmani, Vefa İdadisi, Cağaloğlu Darülmuallimin-i Aliye okullarında geçen eğitim hayatının ardından 19 Aralık 1922'de öğretmenliğe başlamıştır.

Muallimler Birliği ve Türk Ocağının kurucuları arasında yer almıştır. Çeşitli okullarda öğretmenlik yapmıştır. 1933 yılı sonunda Maarif Vekaleti Orta Tedrisat Umum Müdürlüğüne atanmıştır. Bu dönemde, üniversiteye geçişteki önemi nedeniyle liselerde reform düşüncesi üzerine yoğunlaşmıştır.

Yücel, 1934'te İzmir Milletvekili olarak Meclise girmiştir. 28 Aralık 1938'de, Celal Bayar kabinesinde Maarif Vekili olmuştur. 5 Ağustos 1946'da 7 yıl ve 7 ay sürdürdüğü Millî Eğitim Bakanlığı görevinden istifa etmiştir. İstifasından sonra gazetecilik görevine dönmüştür. Hayatının bu son döneminde, 1950-1960 arasında, Cumhuriyet'te "Köşemden" başlığı altında yazılar yazmıştır. Çeşitli yurt dışı gezileri ile ilgili izlenimlerini "Kıbrıs Mektupları" ve "İngiltere Mektupları" adıyla yayımlamıştır.

27 ŞUBAT

Kurtuluş Savaşı komutanlarından Tümgeneral Selahattin Adil vefat etti.

Er ve Erbaş Harçlıkları Kanunu yayımlandı.

3 MART

Bir Kısım Vergi Cezaları ile Gecikme Zamlarının Tecil ve Tasfiyesine Dair Kanun yayımlandı.

6 MART

İngiltere Kraliçesi 2. Elizabeth, Türkiye'ye resmî bir ziyarette bulundu.

8 MART

Konya Çarşısı yandı.

9 MART

Kurucu Meclisin Anayasa Komisyonunca hazırlanan Anayasa taslağı Meclise gönderildi.

10 MART

Seçmen Yaşı

10 Mart 1961'de Temsilciler Meclisinde alınan karar doğrultusunda seçmen yaşı 18 olarak belirlendi. Temsilciler Meclisinin mezkur toplantısında CHP temsilcisi Sırrı Atalay seçmen

yaşının 22 olması hususunda bir konuşma yapmış olsa da, seçmen kütükleri kanun tasarısının 6. maddesi seçmen yaşının 18 olarak tespitinden sonra kabul edilmiştir.

Atalay yaptığı konuşmada 1924 Anayasası'nın seçmen yaşıyla ilgili maddesinin hâlen yürürlükte olduğunu, dolayısıyla yeni Anayasa'nın yürürlüğe girmesinden önce seçmen yaşının değiştirilemeyeceğini iddia etti. Buna karşılık, sırasıyla Turan Güneş, Suphi Baykam, Sahir Kurutluoğlu, F. Çelikbaş ve Nüvit Yetkin'in seçmen yaşının 18 olması hususundaki konuşmalarını takiben yapılan oylama ile seçmen yaşı 18 olarak tespit edildi.

Temsilciler Meclisinde seçmen yaşı 18 olarak belirlense de bu karara MBK itiraz etmiş ve Nisan 1961'de neticede MBK'nin talebi üzerine seçmen yaşı 21 olarak kabul edildi.

12 MART

Konya'da Arapça öğreten 48 mahalle okulu kapatıldı.

15 MART

Turkish Daily News kuruldu.

18 MART

Pakistan Başbakanı Eyüp Han resmî bir ziyaret için Türkiye'ye geldi.

22 MART

Öncü Gazetesinin Süresiz Kapatılması

22 Mart 1961'de Devlet Başkanı Cemal Gürsel NATO gazetecilerini Ankara'da kabul etti ve gazetecilerin sorularına cevap verdi. Gazetecilerin "Her ihtilali takip eden tasfiyeyi siz bitirdiniz mi?" sorusuna Gürsel "Hemen hemen bitmiştir. Memlekete mutlak zararlı olanları tasfiye ettik. Daha fazlasına gitmedik" biçiminde cevap verdi. Bu sözler Öncü gazetesinde "Ordu ve Üniversite Tasfiyesi" başlığı altında aktarıldı. Cemal Gürsel söz konusu başlığı 'maksatlı bir tahrif ile neşre cüret' biçiminde tanımladı ve Ankara Komutanlığı tarafından Öncü gazetesi süresiz olarak kapatıldı.

23 MART

Ankara Hacettepe Çocuk Hastanesi yandı.

25 MART

Adalet Bakanlığı idam cezalarının cezaevi bahçelerinde infaz olunması hakkında karar aldı.

28 MART

Türkiye'de Anayasa'nın halkoyuna sunulması hakkındaki Kanun kabul edildi.

29 MART

147'lerin Af Talebi

28 Ekim 1960'ta çeşitli üniversitelerde çalışmakta olan 147 öğretim üyesi görevlerinden affedilmişlerdi. 1961 yılının Mart ayı, söz konusu üniversite öğretim üyelerinin tekrar üniversitedeki görevlerine tevdi ettirilmeleri ile ilgili pek çok talep ve görüşmeye tanıklık etti. Bu kapsamda başta İstanbul Üniversitesi rektörü Sıddık Sami Onar olmak üzere hem üniversite rektörleri hem de çeşitli siyasi aktörler 147'lerin affı hususunda çeşitli girişimlerde bulundular. Mart ayının son günlerinde 147'lerden bir grup Devlet Başkanı Cemal Gürsel, Millî Eğitim Bakanı Ahmet Tahtakılıç ve MBK üyeleri ile görüştüler. Görüşmeler, söz konusu Mart ayında beklenen sonucu doğurmadı.

1 NİSAN

Siyasi Faaliyetlere İzin Verilmesi

27 Mayıs Darbesi'nden sonra siyasi faaliyetler tümüyle değilse de ciddi manada sınırlanmıştı. Bu sınırlamanın zaman içinde gevşetilmesi ile yeni siyasi partiler kurulabilmişti. MBK lideri ve Devlet Başkanı Cemal Gürsel yaptığı açıklama ile 1 Nisan 1961'den sonra siyasi faaliyetlerin önündeki engellerin büyük oranda ortadan kaldırılacağını söyledi.

6 NİSAN

Temsilciler Meclisinde, subay ve astsubayların oy kullanmaları kabul edildi.

12 NİSAN

Sovyetler uzaya ilk insanı, Yuri Gagarin'i gönderdi.

Yuri Gagarin (1934-1968)

17 NİSAN

Millî Birlik Komitesi, 17 Nisan 1961'de Bakanlıklara bir genelge gönderdi. Bu genelgeye göre 27 Mayıs bütün yurtta törenler-

le kutlanacaktı. Bu amaçla MBK tarafından bir komite kuruldu ve komite çalışmalarına başladı.

Küba İç Savaşı

Sürgündeki Kübalılar Castro'yu devirmek için 17 Nisan 1961'de adaya bir çıkarma gerçekleştirdiler. Guatemala'da üslenmiş binlerce silahlı Castro aleyhtarı, deniz ve hava yoluyla Matanzas ve Oriental eyaletlerine çıktı ve mukavemet görmedikleri noktalarda ilerledi. Bazı bölgelerde, Castro'nun kuvvetleri ile asiler arasında şiddetli çatışmalar gerçekleşti.

Sürgündeki Küba ihtilal komitesinin başkanı Jose Miro Cardona "Küba'yı kurtarma savaşının" başladığını ve hareketin Kübalı vatanseverler tarafından Küba'yı müstebit Castro'dan ve milletlerarası komünizmden kurtarmak amacıyla yapıldığını" belirtti.

Castro güçleri ihtilalcileri birkaç gün içinde etkisiz hâle getirmeyi başardı. ABD ve SSCB'nin de müdahil olmak istedikleri Küba İç Savaşı böylelikle çok da uzamadan sona erdirildi ve Castro kontrolü bir kez daha ele geçirmeyi başardı.

19 NİSAN

27 Mayıs'tan sonraki ilk basın mahkûmiyeti gerçekleşti, Ahmet Emin Yalman 25 lira ağır para cezasına çarptırıldı.

22 NİSAN

Cezayir'deki Fransız birlikleri arasında yönetime karşı isyan çıktı. İsyan 3 gün sonra bastırıldı.

23 NİSAN

Yerli yapım 27 Mayıs Treni ilk seferini yaptı.

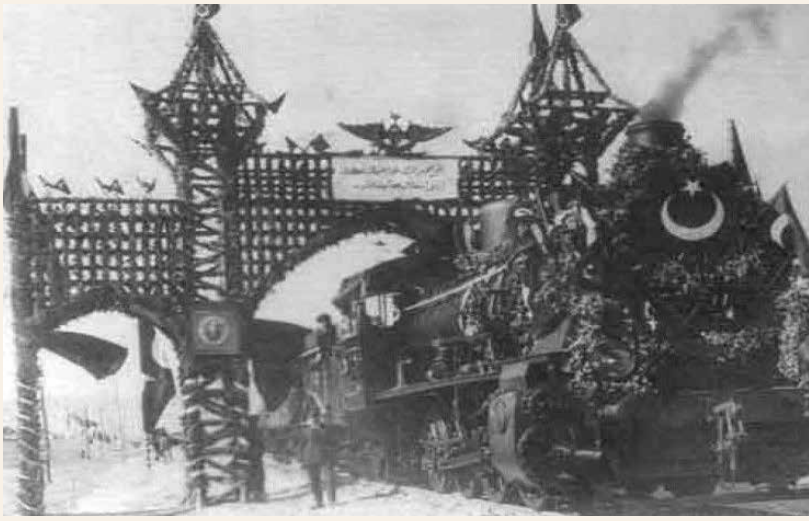

I. Meclisin Müze Hâline Gelişi

23 Nisan 1961'de yapılan törenle 1. BMM müzesi açıldı. BMM müzesinin açılması törenlerine hayatta kalan eski milletvekilleri katıldı. 52 eski BMM vekilinin katılımı ile "23 Nisan 1920" tarihli ilk celse sembolize edildi.

Ali Fuat Cebesoy'un başkanlık ettiği bu celsede konuşan mebuslar o günkü Meclisi anlattılar. Batum Mebusu A. Rıza Acar, Birinci Meclisin feshedilme se-

beplerini anlatırken uzun konuştuğundan Başkan Cebesoy ile aralarında kısa bir tartışma yaşandı. Başkan, tarihî çanı çalarak Acar'ın konuşmasını kesti. Buna sinirlenen Batum mebusu kürsüden indi. Adana Mebusu Zamir Arıkoğlu da Birinci Meclisin bir tarihçesini anlattı ve "Burada bizler hürriyet havası içinde konuşurduk, sözlerimiz kesilmezdi, tartışmalar olurdu." dedi. Atatürk'e ait hatıraları anlatan Arif Tüzün ise son söz olarak şunları söyledi: "Atatürk sayesinde yaşıyoruz." MBK üyesi Suphi Gürsoytrak'ın konuşmasından sonra oturum sona erdirildi.

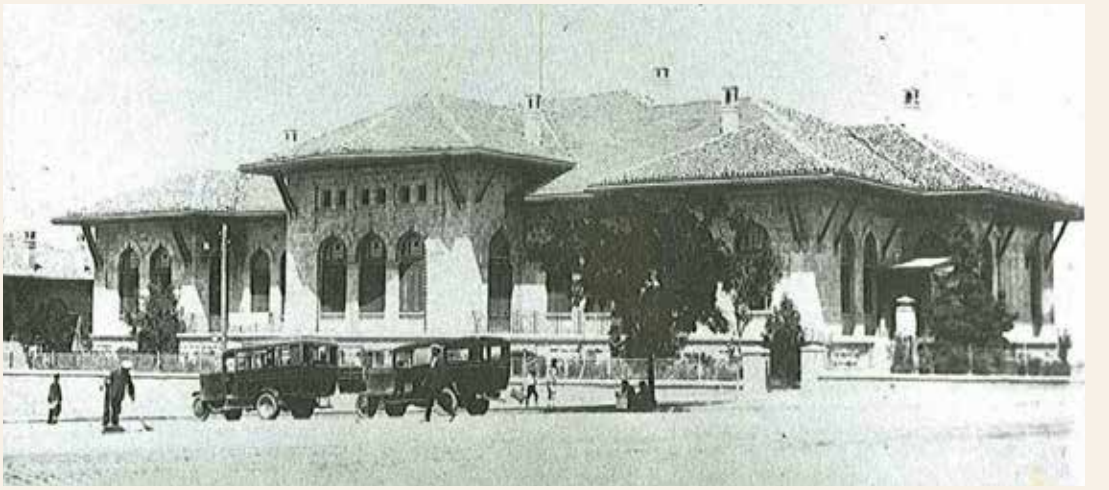

26 NİSAN

Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki 298 sayılı Kanun kabul edildi.

27 NİSAN

Türkiye-Sovyetler Birliği Demiryolu Nakliyat Anlaşması imzalandı.

30 NİSAN

İstanbul Kartal'da iki tren çarpıştı: 16 kişi öldü, 78 kişi yaralandı.

1 MAYIS

Bakanlar Kurulu kararı ile yurt dışı gezileri, her çıkışta 200 dolar almak ve dolar başına prim ödemek koşuluyla serbest bırakıldı.

2 MAYIS

298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında yeni Kanun yayımlandı. Bu Kanun'a dayanarak Yüksek Seçim Kurulu oluşturuldu.

4 MAYIS

Yeni Anayasa

4 Mayıs 1961 tarihinde Temsilciler Meclisi yeni Anayasa'nın tümünü kabul etti. Beş üyenin çekimser kaldığı oylamada, yeni Anayasa ittifakla kabul edildi. Çekimser kalan üyeler şunlardı: Ahmet Oğuz (CKMP), Mehmet Altınsoy (CKMP), Celal Sungur (CHP), Cevdet Geboloğlu (CHP), Orhan Köprülü (Tarafsız.) Kabul edilen anayasa tasarısı MBK'ye gönderildi.

MBK, yeni Anayasa tasarısı üzerinde çalışmaya başladıktan sonra kimi maddeler üzerinde önemli tadiller yaptı. Neticede, Kurucu Meclis 28 Mayıs tarihli toplantısında Anayasa'yı kabul etti. Yeni Anayasa'nın Temmuz ayında halkoyuna sunulması kararara bağlandı. Anayasa'nın Kurucu Mecliste kabulünden sonra yaptığı konuşmada Devlet Başkanı Cemal Gürsel "Anayasa'nın siyasi tarihimizde mühim bir yeri olacağından şüphe edilemez. Hepimizin oylarını ittifakla üzerinde toplayan bu Anayasa'nın mutlak kusursuz olduğunu iddia etmiyoruz. Fakat Türk milletinin yararına ne düşünebiliyorsak hepsinin bu kanunda yer aldığı da bir hakikattir." dedi.

10 MAYIS

TBMM, nispi temsil seçim sistemini kabul etti.

11 MAYIS

Yassıada'da Anayasa'yı ihlal davası başladı.

12 MAYIS

Yeni Partilere Uyarılar

Siyasi faaliyetlerin serbest bırakılmasından sonra, Türkiye'de 1961 yılında pek çok siyasi parti kuruldu. Bu partilerin içinde yer alan Adalet Partisi ve Yeni Türkiye Partisi daha çok Demokrat Parti tabanına hitap edici özellikleri ile dikkat çekmekteydi. Yassıada'da Demokratların yargılamalarının sürdüğü esnada Türkiye'de askerlerin yönetimi tekrar sivillere devredebilmesi için uygun ortam inşa edilmeye çalışılmaktaydı. Yeni Anayasa'nın ve Seçim Kanunu'nun hazırlanması yönündeki çabalar ve siyasi faaliyetlerin serbest bırakılması bu yönde atılan en önemli adımlar olarak kabul edilebilir.

Yeni partilerin kurulması ve siyasi faaliyetler yürütmeye başlaması süreçlerinde yeni siyasi partilerin özellikle de DP tabanı ile belirgin bir yakınlığı taşıyanların sık sık çeşitli uyarılara maruz kaldığı 1961 yılının Mayıs ayında basına yansıyan pek çok haberden hareketle kolaylıkla tespit edilebilmektedir. Bu kapsamda, Devlet Başkanı Cemal Gürsel'in zaman zaman yaptığı uyarılar dikkat çekicidir. Bu cümleden olmak üzere Gürsel, 12 Mayıs 1961 tarihli basın açıklamasında bazı siyasi aktörlere ihtarlarda bulundu. Gürsel özellikle yeni siyasi partilerin Demokrat Parti ile herhangi bir biçimde ilişkili olduklarına dair bir kanaatin oluşmasına sebep olacak tutum ve eylemlerden kaçınmalarının gerekliliğine değindi. Aksi takdirde sert bir biçimde gerekenin yapılacağını söyleyerek uyarılarda bulundu.

18 MAYIS

Aziz Nesin, yazısında komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle tutuklandı.

19 MAYIS

Samsun Limanı Tesisleri hizmete girdi.

24 MAYIS

Ankara ve İstanbul'da yürürlükte bulunan sıkıyönetim uzatıldı.

İmralı Adası'ndaki 2 bin mahkûmun barındığı cezaevinde çıkan isyan bastırıldı.

25 MAYIS

- Yeni seçim Kanunu kabul edildi.

27 MAYIS

- Yeni Anayasa 27 Mayıs'ın birinci yıl dönümünde kabul edildi.

28 MAYIS

- Uluslararası Af Örgütü (AI), Londra'da kuruldu.

30 MAYIS

- 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimine dair Kanun, Resmî Gazete'de yayımlandı.
- 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu, Resmî Gazete'de yayımlandı.
- DP iktidarınca rehin edilerek yurt dışına çıkarılan altınlardan 4 tonluk bir bölümü THY'ye ait bir uçakla Londra'dan Türkiye'ye getirildi.

31 MAYIS

- Güney Afrika Cumhuriyeti İngiliz Milletler Topluluğundan çekildi.

1 HAZİRAN

- Türk Standartları Enstitüsü Organları Yönetmeliği yayımlandı.

2 HAZİRAN

- Yurt dışında öğrenim görmek serbest bırakıldı.

3 HAZİRAN

- Washington'daki Türk askerî heyetinin başına atanarak Türkiye'den uzaklaştırılmak istenen Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel gitmeyi reddetti. Hava Kuvvetlerine ait uçakların Ankara üzerinden uçması da bu atama ve retle ilişkilendirildi.

5 HAZİRAN

- Türk Standartları Enstitüsü Personel Yönetmeliği yayımlandı.

6 HAZİRAN

- Türkiye-Almanya Kredi Anlaşması imzalandı.

8 HAZİRAN

- Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay, İrfan Tansel'in Hava Kuvvetlerinin başında kalmasına karar verildiğini bildirdi.

13 HAZİRAN

- Federal Almanya'ya işçi gönderilmesinin esaslarını düzenleyen protokol imzalandı. İlk işçi kafilesi, 24 Haziran'da trenle yola çıktı.

Peyami Safa (1899-1961)

15 HAZİRAN

15 Haziran 1961'de Türkiye'nin tanınmış edebiyat ve düşünce adamlarından Peyami Safa vefat etti. Çiftehavuzlar'da bir akrabasının evinde misafir bulunduğu sırada geçirdiği rahatsızlık sonucu vefat eden Safa, 62 yaşındaydı.

19 HAZİRAN

Meclisin Halkoyu İçin Tatil Edilmesi ve Siyasi Faaliyetlerin Serbest Bırakılması

9 Temmuz 1961'de yapılacak halk oylamasında yeni Anayasa'nın kabulü halkın tercihlerine sunulacaktır. Temsilciler Meclisi, yeni Anayasa'nın oylanacağı referandum öncesinde, yeni Anayasa'nın kabulü yönünde propaganda faaliyetleri yürütmek üzere 19 Haziran 1961 günü tatile girdi. Meclis üyeleri gruplar hâlinde memleketin çeşitli şehirlerinde gezilere çıkarak oylama öncesinde çalışmalar yapacaklardı. Temsilciler Meclisinin faaliyetlerine ara vermesini takiben Kurucu Meclis de aynı maksatla 3 Temmuz 1961'e kadar faaliyetlerine ara verdi.

9 Temmuz'da yapılacak halk oylaması için siyasi partilerin faaliyetlerini özgürce yürütebilmesi için 22 Haziran'dan itibaren siyasi faaliyet serbest bırakıldı. Siyasi partilerin eşit haklarla yapacakları radyo konuşmalarının da kısa bir süre içinde bu kapsamda başlayacağı belirtildi.

Türkiye, Almanya'ya iş gücü ihracına başladı.

Arap harfleriyle yazılı tapu kayıtlarının Türk harflerine çevrilmesine dair Yönetmelik yayımlandı.

20 HAZİRAN

MBK, yeni Anayasa'nın 9 Temmuz Pazar günü halk oylamasına sunulmasını kararlaştırdı.

Vakıflar Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Tüzüğü yayımlandı.

Tekel, Türkiye'nin ilk mentollü sigarası Çamlıca'yı piyasaya çıkardı.

22 HAZİRAN

Halk oylamasına sunulacak Anayasa için propaganda dönemi başladı.

26 HAZİRAN

AP, yayımladığı bir bildiri ile partilerinin yeni Anayasaya ret oyu vereceğini açıkladı.

5 TEMMUZ

Üzerindeki rehin kaldırılan 4,6 ton altın daha Londra'dan Türkiye'ye getirildi.

9 TEMMUZ

Siyasi Parti Liderleri Anayasa Oylaması Kampanyasında

9 Temmuz 1961'de yapılacak halk oylaması öncesinde siyasi parti liderleri yürüttükleri faaliyetlerle halkı yeni Anayasa lehine oy vermeye davet ettiler. Önde gelen üç siyasi parti içinde Adalet Partisinin halk oylamasındaki tutumunda zaman zaman bir belirsizlik ortaya çıksa da, yaşanan süreç içinde hem siyasi aktörlerin hem de askerî yetkililerin eleştirileri karşısında Adalet Partisi lideri Ragıp Gümüşpala partisinin halk oylamasında evet oyu vereceğini ilk defa Temmuz ayının başında düzenlediği basın toplantısında açıkça ifade etti. Gümüşpala dışındaki liderler ise, örneğin CHP lideri İnönü ve CKMP lideri Bölükbaşı halk oylamasında yeni Anayasa lehine bir kampanya yürüttüler. Bu kapsamda İsmet İnönü 1 Temmuz'da radyoda yaptığı konuşmada "Bu Anayasa tecrübelerin ve ızdırapların mahsülüdür" diyerek 1961 Anayasası için halktan destek istedi. Kırıkkale'de yaptığı konuşmada Osman Bölükbaşı ise Anayasa'ya "Evet" denmesini bir kez daha talep ettikten sonra bunun sebebinin 1948'den beri yaptıkları hürriyet mücadelesinde bulunduğunu ifade etti.

9 Temmuz 1961'de yapılan halk oylamasının sonuçlarına göre yeni Anayasa için "evet" diyenlerin oranı %65, "hayır" diyenlerin oranı ise %35'tir. 19 Temmuz'da açıklanan kesin sonuçlara göre halk oylamasında 10.282.561 geçerli oy kullanılmıştır. Bu oylardan 6.348.191'i "evet", 3.934.370'i ise "hayır" için kullanıldı. Bu so-

nuçlar ile yeni Anayasa Türk milleti tarafından kabul edildi. Halk oylamasının sonuçlarının kesinleşmesinden birkaç gün sonra da Kurucu Meclis aldığı kararla genel seçimlerin 15 Ekim 1961'de yapılmasını uygun gördü. Böylelikle ülke idaresinin tekrar sivillere devri yönünde önemli bir eşik de aşıldı.

Müşterek Pazar

Türkiye'nin Müşterek Pazar'a girmek için yaptığı başvuru reddedildi. Müşterek Pazar üyesi ülkeler, yaptıkları açıklamada Türkiye'nin henüz iktisadi bakımdan kendi düzeylerinin çok gerisinde olmasını gerekçe olarak sundular.

10 Nisan 1961 tarihinde Brüksel'de Müşterek Pazar heyeti, Türk komisyonuna garip bir teklifte bulundu. Bu teklifte Türkiye'nin henüz Müşterek Pazar'a girecek durumda olmadığı belirtilmiş, süresi belli olmayan geçici bir devre gelişme tecrübesi geçirmesi ve üyeler tarafından müşahade altında tutulması şart koşulmuştu.

10 Nisan'dan sonra Türk hükûmetinin "altılar" nezdinde yapmış olduğu müteaddit teşebbüslere rağmen Brüksel'de 2 Temmuz'da toplanan Müşterek Pazar Bakanlar Komitesi, Türkiye'nin teklifini gündeme dahi alma gereği duymadı. Yunanistan'ın üyeliği ise büyük bir tören ile kabul edildi.

10 TEMMUZ

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı olarak Din İşleri Genel Müdürlüğü kuruldu.

17 TEMMUZ

Anıtkabir projesini hazırlayan iki mimardan Prof. Emin Onat öldü.

18 TEMMUZ

Ticaret gazetesine beyanat veren Gürsel, toprak reformunu desteklediğini bildirdi.

20 TEMMUZ

Yeni Anayasa yayımlandı. 157 madde ve 22 geçici maddeden oluşan 1961 Anayasası, kişisel ve iktisadi özgürlükler açısından, 1924 Anayasası'na kıyasla, daha liberal ve daha ayrıntılı hükümler ihtiva etmektedir. "Sosyal ve İktisadi Haklar ve Ödevler" ayrı bir bölümde toplanmıştır.

21 TEMMUZ

Kurucu Meclis, oy birliğiyle aldığı bir kararla seçimlerin 15 Ekim'de yapılmasını ve seçim propagandalarının 10 Eylül'de başlamasını kararlaştırdı.

22 TEMMUZ

Barzanî Aşiretinin baskıları nedeniyle 800 kadar Kuzey Iraklı Türkiye'ye iltica etti. İlticalar izleyen günlerde de sürdü.

2 AĞUSTOS

Cumhuriyet Halk Partisi Gençlik Kolları 1. Kurultayı toplandı. Türkiye'nin ilk siyasi gençlik kurultayı olarak tarihte yerini aldı.

İlk siyasi Gençlik Kurultayı toplandı

64 ilden 400 C. H. P. li temsilci Ankaraya geldi

Birinci günde konuşan İsmet İnönü, «iç politikanın kısır çekişmeleri içine fena halde dalmış bulunuyoruz» dedi

CHP GENÇLİK KOLLARI 1. KURULTAYI (1961)

7 AĞUSTOS

Devlet Planlama Teşkilatının Kurulması Hakkındaki Kanun'un değiştirilmesine dair Kanun yayımlandı.

9 AĞUSTOS

İngiltere AET'ye tam üyelik için ilk başvuruda bulundu.

10 AĞUSTOS

Danimarka AET'ye tam üyelik için başvuruda bulundu.

11 AĞUSTOS

Yassıada duruşmaları sona erdi.

Çad bağımsızlığını ilan etti.

12 AĞUSTOS

İstanbul'da 92 yıldır hizmet veren Avrupa yakasındaki tramvaylar kaldırıldı.

13 AĞUSTOS

Berlin Krizi

II. Dünya Savaşı sonrasında dünya iki blok hâlinde bölünmüştü. Doğu ve Batı Blokları ya da NATO ve Varşova Paktı etrafında gerçekleşen bu temel ayrımda bir yanda öncülük ABD'de diğer yanda ise SSCB'de idi. Berlin'in bu iki bloktan hangisine ait olacağına dair tartışma, Temmuz ve Ağustos 1961'de büyük bir siyasi krizin doğmasına ve muhtemel yeni bir dünya savaşının doğuşuna tanıklık edilebileceğine dair yorumların yapılmasına neden olmuştu. Berlin'in Doğu Bloku'na ait olduğu iddiasında SSCB ısrar edince bu ısrarın karşısında Batı Bloku gerekli siyasi tedbirleri alarak konumlanma çabası içindeydi. Türkiye'de de dönemin siyasi aktörleri arasında Berlin Krizi hayli yakından takip edildi ve muhtemel bir çatışma hâlinde Türkiye'nin alacağı pozisyonun NATO üyesi bir üyeden bekleneceği üzere Batı Bloku'nu desteklemek yönünde olacağı açıkça belirtildi. Devlet Başkanı Cemal Gürsel'in bu yöndeki açıklamaları konuyu Türkiye açısından tartışmaya mahal bırakmayacak denli net bir biçimde çerçeveliyordu. Son kertede, sorunun uluslararası boyutları dikkate alındığında 13 Ağustos 1961 sabahı Demokratik Alman Cumhuriyeti Halk Polisi, Halk Ordusu ve işçi birlikleri Doğu-Batı sınırını kapatarak tel örgü çekimine başladı ve tel örgü çekiminden sonra da Berlin bir duvar ile ikiye bölünmüş oldu. Soğuk Savaş yıllarının en bilinen simgelerinden olan Berlin Duvarı 1961'den Soğuk Savaş'ın sona erdiği 1989 yılına kadar iki Almanya arasındaki geçişleri engelleyen bir yapı olarak insanlığın hafızasındaki yerini aldı. Soğuk Savaş'ın bitimi ile birlikte Berlin Duvarı yıkıldı.

16 AĞUSTOS

Kurucu Meclisin Ankara ve İstanbul illerine şamil olmak üzere ilan edilmiş bulunan sıkıyönetimin uzatılması hakkında kararı yayımlandı.

17 AĞUSTOS

306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'nun 34. ve 35. maddelerinin değiştirilmesine ve bu Kanun'a geçici bir madde eklenmesine dair Kanun yayımlandı.

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki 298 sayılı Kanun'a geçici alt maddeler eklenmesine dair Kanun yayımlandı.

18 AĞUSTOS

Türkiye'de ilk kez bir banka soyuldu. Bankayı soyan Necdet Elmas 30 Ağustos'ta Darıca'da yakalandı.

22 AĞUSTOS

351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu yayımlandı.

24 AĞUSTOS

15. CHP Kurultayı

24-27 Ağustos 1961 tarihleri arasında yapılan kurultay, İsmet İnönü ile Kasım Gülek arasında ciddi bir çekişmeye sahne oldu. Gergin geçen kurultayda

İnönü, yaptığı konuşmada delegeleri "ya o ya ben" seçeneği ile karşı karşıya bırakınca Gülek, ağır bir yenilgiye uğradı. İnönü, 1.309 oydan 1.164'ünü alarak yeniden Genel Başkan seçildi. İsmail Rüştü Aksal da 957 oy ile genel sekreter oldu. Parti meclisine Gülek yanlılarından kimse giremedi. Yapılan tüzük değişikliği ile genel sekreter seçimi 16. Kurultay'dan itibaren parti meclisine bırakıldı. Ankara Milletvekili Bülent Ecevit ve arkadaşlarının önergesiyle, seçimlerde, genel merkeze, yüzde 15'i geçmemek üzere aday gösterme yetkisi de verilmiştir. Kurultay sonunda, "Temel Hedefler Bildirisi" yayımlandı.

15. Kurultay sonunda Parti Meclisinde yer almaya hak kazananisimlerşuşekildedir:Ferit Melen, Sırrı Atalay, Turan Feyzioğlu, Avni Doğan, Bülent Ecevit, Cahit Zamangil, Tahsin Bekir Balta, Şevket Raşit Hatipoğlu, Fethi Çelikbaş, Turhan Güneş, İlhami Sancar, Muammer Aksoy, Cihat Baban, Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu, Enver Güreli, Sahir Kurutluoğlu, Emin Paksüt, Nüvit Yetkin, Turgut Göle, Şemsettin Günaltay, Fuat Sirmen, Hıfzı Oğuz Bekata, Kemali Beyazıt, İbrahim Öktem, Halil Sezai Erkut, Osman Alişiroğlu, Vedat Dicleli, Kemal Satır, Cemal Yıldırım, Fazıl Şerafettin Bürge, Lebit Yurdoğlu, Ali İhsan Göğüş, Mebrure Aksoley, Ferda Güley, Suphi Batur, Feridun Ergin, Adil Sağıroğlu, Atıf Ödül, Ratıp Tahir Burak.

29 AĞUSTOS

Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında 298 sayılı Kanun'un bazı maddelerinin değiştirilmesine dair Kanun yayımlandı.

31 AĞUSTOS

Yuvarlak Masa Toplantısı

1961 yılı Ağustos ayının son gününde MBK üyeleri ile 5 siyasi partinin temsilcilerinden oluşan bir grup yuvarlak masa toplantısında bir araya geldi. Yuvarlak masa ön kademe konferansı olarak bilinen bu toplantıda 5 Eylül tarihinde siyasi partilerin genel başkanları ve MBK üyelerinin Devlet Başkanı Cemal Gürsel riyasetinde yapacakları toplantının gündem maddeleri görüşüldü. İlgili toplantıya MBK'den Suphi Gürsoytrak, Rafet Aksoyoğlu, Osman Köksal, Ekrem Acuner, Ahmet Yıldız, Kadri Kaplan, Sezai Okan ve Kazım Karavelioğlu katıldı.

Yuvarlak masa ön toplantısının gündeminde 12 madde yer aldı. Bunlar şu şekildedir:

1. Meşruluğunu kaybetmiş bir iktidara karşı yapılmış bulunan 27 Mayıs devriminin siyasi maksatlarla istismarına müsaade edilmemesi,

2. Devrimlerin siyasi istismar konusu yapılmaması,

3. Dinin propaganda konusu yapılmaması ve siyasi istismarına meydan verilmemesi,

4. Yassıada mahkemelerinin ve orada alınacak kararların münakaşa konusu yapılmaması,

5. Millî varlığımız olan orman davasının siyasi propaganda konusu yapılmaması,

6. İdarenin devamlılığı göz önünde tutularak seçimlerin meşruluğunu gölgeleyici hareketlerden kaçınılması,

7. İdari mekanizmanın baskı altında tutulmaması ve tarafsızlığını zedeleyici şekilde herhangi bir partiye mal edilmemesi,

8. Bölgeciliğe, ayırıcılığa ve kinciliğe karşı müşterek bir cephe kurulması,

9. Müşterek deklarasyonu bütün teşkilatların ve parti kademelerinin benimsemesi,

10. Ocak ve bucak teşkilatını kaldıran kanunun bir müddet daha yürürlükte kalacağının taahhüt edilmesi ve bunun seçimlerde propaganda konusu yapılmaması,

11. Millî politika hâline gelen dış siyasetimizin propaganda konusu yapılmaması,

12. Seçimlerden sonra, memlekete huzur getirebilmek için müşterek bir anlayış içinde olunduğuna dair bir beyanat yayımlanması.

5 EYLÜL

Yuvarlak Masa Toplantısında Ortak İmzaya Açılan Metin

Devlet Başkanı Cemal Gürsel'in riyasetinde Çankaya Köşkü'nde 5 Eylül 1961'de daha önce yapılan yuvarlak masa ön kademe konferansı sırasında üzerinde uzlaşılan metni imza etmek üzere Adalet Partisi Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı İsmet İnönü, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Genel Başkanı Osman Bölükbaşı (Bölükbaşı davetli olduğu hâlde onun yerine belgeye imza atmak üzere toplantıya parti adına Ahmet Oğuz iştirak etmiştir), Memleketçi Serbest Part Genel Başkanı Enver Adakan, Yeni Türkiye Partisi Genel Başkanı Ekrem Alican, alt kademe toplantısına katılan partilerin genel sekreterleri ve genel idare kurullarından beşer üye, bütün diğer siyasi partilerden müşahit sıfatı ile birer üye, Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları, Bakanlar, Rektörler, basın, Basın-Yayın Genel Müdürü, Anadolu Ajansı Genel Müdürü ve ayrıca çeşitli kurum-kuruluş temsilcileri yuvarlak masa toplantısında hazır bulundular.

Beş siyasi parti liderinin ortak imzasıyla deklare edilen ve "Millî Anlaşma" olarak da anılan metnin ilanından bir gün sonra "Basın Anlaşması" ittifakla imzalandı. Bu metin ile basın millî menfaatlere aykırı hiçbir yayın yapmama hususunda ortak bir karara vardı.

EMİNSU KAPATILDI
Basın, Millî andlaşmayı destekleyeceğini vadetti
«Türk Basın Andlaşması» dün imza edildi ve metni Başkan Cemal Gürsel'e verildi

6 EYLÜL

Eminsu Derneğinin Kapatılması

27 Mayıs Darbesi'nden sonra askerî tasfiye hareketi ile emekliye sevk edilen 235 general ve yaklaşık 5.000 subay tarafından kurulan dernek kısaca "EMİNSU" olarak adlandırıldı. Emekliye ayrılan subayların derneği kurmadaki temel amacı, orduya geri dönmeye çalışmaktı. 6 Eylül 1961'de dernek, Ankara Örfi İdare Mahkemesi tarafından kapatıldı. Derneğin kuruluş günü olan 20 Ağustos tarihinde yayımladığı bir bildiri, Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından suç unsuru bulunduğu gerekçesiyle toplattırıldı ve tahkikat kararı alındı. Söz konusu tahkikatın neticesinde dernek kapatıldı.

9 EYLÜL

306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanunu'na geçici bir madde eklenmesine dair Kanun (Mükerrer) yayımlandı.

1961 yılında yapılacak seçimlerin başlangıcından, yeni hükûmetin kurulup işe başlamasından iki ay sonrasına kadar geçecek zaman içinde işlenecek bazı suçların 3005 sayılı Kanun hükümlerine tabi tutulması Hakkında Kanun yayımlandı.

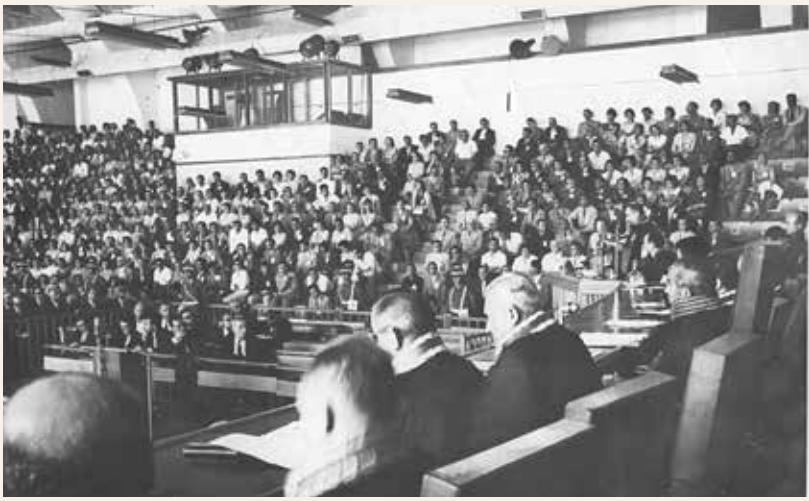

15 EYLÜL

Yassıada Kararları

15 Eylül 1961'de Yassıada'da kurulan mahkemede yürütülen davalar neticelendi. MBK irtibat bürosu tarafından yayımlanan tebliğe göre,

1. Yüksek Adalet Divanınca ölüm cezasına mahkûm edilen sanıklardan sakıt Reisicumhur Celal Bayar, sakıt Başbakan Adnan Menderes, sakıt Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve sakıt Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ın ölüm cezaları MBK'nin 15 Eylül 1961 gün ve 75 numaralı kararı ile tasdik edilmiştir. Ancak sakıt Reisicumhur Celal Bayar'ın 65 yaşını bitirmiş olması dolayısıyla verilen ölüm cezası müebbed ağır hapise tahvil edilmiştir.

2. Ölüm cezasına mahkûm edilen Refik Koraltan, Agah Erozan, İbrahim Kirazoğlu, Ahmet Hamdi Sancar, Nusret

Kirişçioğlu, Bahadır Dülger, EminKalafat,BahaAkşit,Osman Kavrakoğlu, Zeki Erataman ve Rüştü Erdelhun'un cezaları da 15 Eylül 1961 gün ve 75 numaralı kararı ile müebbed ağır hapse çevrilmiştir.

14 Ekim 1960 ile 15 Eylül 1961 arasında süren mahkemelerde görülen davalar şunlardı: Köpek, Bebek, 6-7 Eylül, Barbara, Vinylex, Zimmet, Arsa, İpar, Örtülü Ödenek, Radyo, Topkapı Olayları, Geyikli Olayları, Kayseri Olayları, Demokrat İzmir'in Tahribi, İstanbul-Ankara Olayları, Vatan Cephesi, Anayasa İhlali, İstimlak Davası. Mahkemenin verdiği kararların nihai bilançosu ise şöyleydi: 464 mahkûmiyet ve 128 beraat. Aralarında eski Cumhurbaşkanı, Başbakan, Meclis Başkanı ve Bakanların bulunduğu 395 sanık eski milletvekilinin aldığı cezalar ise şöyledir: İdam 14, Müebbet 29, 20 yıl 1, 15 yıl 3, 10 yıl 17, 8 yıl 2, 7 yıl 7, 6 yıl 15, 5 yıl 96, 4 yıl 2 ay 164, Beraat 47.

16 EYLÜL

Hasan Polatkan ve Fatin Rüştü Zorlu'nun ölüm cezaları Yassıada'da infaz edildi.

F.R.Zorluve H.Polatkandün sabaha karşı idam edildiler

Menderes'in hastalığı henüz geçmediği için hakkındaki idam hükmü infaz edilemedi

60 No. lu tebliğ: "Menderes'in durumu sâlâha doğru gidiyor"

17 EYLÜL

Adnan Menderes'in ölüm cezası İmralı Adası'nda infaz edildi.

Menderes de idam edildi

Altı doktor, sıhhatinin iyi olduğuna dair rapor verdi

Zorlu ve Polatkan'dan sonra son infaz da İmralı'da yapıldı

Yassıada Sanıkları Ayrı ayrı 2 Cezaevine Veriliyor

GÜMÜŞPALA MBK ÜYELERİ İLE GÖRÜŞTÜ

"Hususî bir meseleyi konuşluk.." diyen AP lideri açıklama yapmadı

18 EYLÜL

BM Genel sekreteri Dag Hammarskjöld Zaire'de bir uçak kazasında öldü.

23 EYLÜL

THY'nin Kıbrıs-Adana-Ankara seferini yapan Tay uçağı, Etimesgut Havaalanı yakınlarında Karanlıktepe'ye çarparak düştü, 28 kişi öldü.

28 EYLÜL

Suriye'de Darbe

28 Eylül 1961'de Birleşik Arap Cumhuriyeti (BAC) idaresine isyan eden Suriye Ordusu "kansız ihtilal" ile Suriye'de idareyi ele aldı. İhtilali diktatörlüğe son vermek ve Suriyelileri hürriyete kavuşturmak için yaptıklarını bildiren ihtilalciler, idareyi en kısa sürede "emin ellere" teslim edeceklerini bildirdiler. Yayımladıkları bildiride ihtilalciler esas amaçlarından birisinin Suriye'yi Mısır'dan ayırmak olduğunu da vurgulamışlardır.

Suriye'de ihtilali gerçekleştiren "Silahlı Kuvvetler Yüksek Komutanlığı" altı subaydan teşekkül etmişti. Bunlar, Tuğgeneral Abdülgani El Dahman, Tuğgeneral Muvaffak Asaf, Albay Abdülkerim Nehlevi, Albay Haydar Kuzbari, Albay Nasip Bindi ve Albay Haşim Abdülrebu'dur. BAC Cumhurbaşkanı Nasır yaptığı radyo konuşmasında darbeye karışan subayların rütbelerini geri aldığını ve hepsini ordudan ihraç ettiğini bildirdi. Nasır, ayrıca, isyanı Arap Birliği için bir darbe olarak gördüğünün altını çizmiştir.

Türkiye, Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla yayımladığı bildiride Türkiye'nin bu hareketi Suriye'nin bir iç meselesi olarak gördüğü ve durumun inkişafının yakından ve hassasiyetle takip edildiği vurgulandı.

Darbe'nin bastırılması yönündeki çabalar sonuç vermeyince, 29 Eylül 1961'de Suriye'de sivil bir hükûmet kuruldu. Böylelikle Birleşik Arap Cumhuriyeti'nden ayrılıp yeni bağımsız bir Suriye hükûmeti teşkil edildi. Suriye Arap Cumhuriyeti adını alan bu yeni devleti tanıyan ilk ülke Ürdün oldu. Türkiye de bu yeni devleti ilk tanıyan ülkelerden bir diğeridir. Bu yüzden Mısır, Türkiye ile münasebetlerini kesme kararı almıştır.

1 EKİM

MBK, 91 sayılı Devlet Planlama Teşkilatının Kurulması Hakkında Kanun'u kabul etti; Teşkilat bir müsteşar tarafından yöneltilecek ve Başbakanlığa bağlı olacaktır.

9 EKİM

439 sayılı Orta Tedrisat Öğretmenleri Kanunu'nun 7. Maddesi Mucibince İmtihanla Öğretmen Olmak İsteyenler Hakkında Yönetmelikin bazı maddelerinin değiştirilmesine dair Yönetmelik yayımlandı.

11 EKİM

Ermeni Patrikliğine Kalustyan seçildi.

14 EKİM

İstanbul'da İstanbul İşveren Sendikaları Birliği kuruldu. Kuruluş bir yıl sonra ad değiştirerek Türkiye İşveren Sendikaları (TİSK) olacaktır.

15 EKİM

Genel Seçimler

27 Mayıs 1960 Darbesi'nden sonra idarenin askerlerin elinden sivillere devredilmesi öncesindeki en önemli adımlardan birisi 15 Ekim 1961'de yapılan milletvekili ve senato seçimleri idi. Özellikle AP lideri Ragıp Gümüşpala ile CKMP lideri Osman Bölükbaşı arasında geçen sert tartışmaların eşliğinde gerçekleşen seçim faaliyetleri sonrasında yapılan oylamalar neticesinde CHP rakiplerini az bir farkla da olsa geride bırakmayı başararak seçimden ilk sırada ayrıldı.

Ortaya çıkan seçim sonuçlarına göre CHP oyların %36,7'sini, AP %34,8'ini, CKMP %13,9'unu ve YTP ise %13,7'sini aldı. Elde edilen milletvekilliği sayısı bakımın-

dan durum şu veçhile idi: CHP 173, AP 158, CKMP 54 ve YTP ise 65 sandalye ile Meclis'te temsil hakkı kazandı.

Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde ortaya çıkan sonuca göre, AP 70, CHP 36, CKMP 16 ve YTP 28 senatörlük elde etmişti.

Milletvekili seçiminde ortaya çıkan sonuçlar bir partinin tek başına hükûmet kuracak bir çoğunluk elde edemediğini ortaya koymuştu. Bu yüzden 1961 seçimleri sonrasının ana gündeminde kurulacak koalisyon hükûmeti yer aldı.

16 EKİM

15 Ekim 1961'de yapılan seçimin ardından yapılan açıklama ile 27 Mayıs Darbesi sonrasında MBK içinde yaşanan gerilim sebebi ile yurt dışı görevlere gönderilen 14'lerden isteyenlerin vazifelerine devam edebilecekleri, isteyenlerin de yurda dönebilecekleri bildirildi.

19 EKİM

Eski Başbakanlardan Şemsettin Günaltay öldü.

20 EKİM

Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü kuruldu.

Eski Başbakanlardan
Ş. Günaltay vefat etti

Merhumun cenazesi, bugün saat 14 de Üniversitede yapılacak töreni mütaakıp Ankara'ya nakledilecek

YARIM SAAT ÖNCE

Memleketimizde Demokrasinin Temelini atan Adam: Günaltay

21 EKİM

Yıldız'daki Harp Akademilerinde toplanan bir grup subay, seçimlerin umulanı vermediği görüşünden hareket ederek yakın bir zaman içinde yönetime el koyma konusunda karar vererek bir protokol hazırladı. Hazırlanan protokol üst rütbeli subayların çoğunca imzalandı.

23 EKİM

Genelkurmayda yapılan toplantıda Orgeneral Cevdet Sunay siyasi parti liderlerine ordunun görüşünün anlatılabileceğini söyleyerek acil askerî müdahale fikrini yumuşattı. Aynı gün komutanlar aşağıdaki isteklerini Cemal Gürsel'e ilettiler:

Gürsel Cumhurbaşkanı seçilmelidir.

EMİNSU'lar orduya dönmemelidir.

Üniversiteden uzaklaştırılan 147 kişi üniversitelere geri alınmamalıdır.

Yassıada'da mahkûm edilenler affedilmemelidirler.

Parti liderleri, komutanlar önünde bir protokol imzalayarak bu koşullara uymayı kabul ettiler.

24 EKİM

Parti Liderlerinin İmzaladıkları Protokol

24 Ekim 1961'de Çankaya Köşkü'nde yapılan toplantıda Silahlı Kuvvetler tarafından istenen üç maddelik protokol dört siyasi partinin (CHP, AP, CKMP ve YTP) lideri tarafından imzalandı. Cemal Gürsel başkanlığındaki toplantıya ayrıca Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay ile diğer kuvvet komutanları katıldılar. Protokolde kabul edilen üç esas şunlardır:

1. Cumhurbaşkanı olarak Cemal Gürsel desteklenecek ve partiler aday göstermeyeceklerdir.

2. Kayseri ve Adana Cezaevlerindeki Yassıada mahkûmları hakkında af mevzubahis olmayacaktır.

3. 27 Mayıs'tan bu yana olan tasarruflar ve bilhassa emekliye sevk edilen subaylarla ilgili 42 sayılı Kanun müzakere edilmeyecektir.

Sıralanan bu üç maddeden anlaşılabileceği üzere başta Cemal Gürsel olmak üzere Silahlı Kuvvetler üst komuta heyeti sivil yönetime geçişte bir dizi koşulun yerine getirilmesini şart olarak koşmakta ve bu şartlar yerine getirilmezse duyulan lüzum üzerine askerî idarenin devam ettirilebileceğinin altını çizmektedirler. Bu koşullardan ilki yapılacak Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Cemal Gürsel üzerinde ittifak edilmesidir. Diğeri ise Yassıada mahkûmlarının affı ile ilgili taleplerin hiçbir biçimde dile getirilmemesidir. Sonuncusu ise EMİNSU meselesi kapsamında 27 Mayıs'tan sonra emekliye sevk edilen askerlerin geri dönüşlerinin söz konusu edilmemesidir.

25 EKİM

Yeni Meclisin Açılışı ve Cumhurbaşkanının Seçilmesi

15 Ekim 1961'de yapılan senato ve milletvekili seçimlerinden son-

ra yeni Meclis, çalışmalarına 25 Ekim'de başladı. Bir gün sonra yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimini Cemal Gürsel kazandı. Bir başka kişinin aday olmadığı seçimde Gürsel, 607 oydan 434'ünü aldı. 156 oy boş, 3 oy çekimser ve 3 oy da geçersiz sayıldı. Ayrıca, adaylıklarını koymadıkları hâlde İsmet İnönü 6, Ali Fuat Başgil, Osman Bölükbaşı, Suat Hayri Ürgüplü ve Ethem Menemencioğlu da birer oy aldılar. Son olarak, takip eden günlerde yapılan seçimlerde, Senato Başkanlığını Suat Hayri Ürgüplü kazandı. Meclis Başkanlığı seçimlerinde ise CHP adayı Rize Milletvekili Fuat Sirmen başarı göstererek Meclis Başkanı olmaya hak kazandı.

Meclisin açılışı ile birlikte MBK'nin hukuki varlığı sona erdi.

27 EKİM

Kütahya'da gübre üretimi yapmak üzere Tügsaş kuruldu.

28 EKİM

Üniversite öğretim üyelerinin ve kürsü profesörlerinin seçimleri ile profesörlüğe yükseltilme hakkında Tüzük yayımlandı.

29 EKİM

29 Ekim Cumhuriyet Bayramı tüm yurtta kutlandı.

30 EKİM

14 eski MBK üyesi (Erkanlı, Esin, Kabibay, Kaplan, Solmazer, Türkeş) seçimlerle ortaya çıkan Parlamento yapısından hoşnutsuzluklarını dile getirdiler ve Türkiye'de sosyal demokrasinin yerleşmesinin gereğini belirttiler.

31 EKİM

Türk ve Alman İş ve İşçi Bulma Kurumları arasında yapılan anlaşmaya göre, her yıl Almanya'ya çeşitli iş kollarında çalıştırılmak üzere 2-3 bin Türk işçisi gönderilmesi kararlaştırıldı.

1 KASIM

CHP adayı Fuat Sirmen dokuz tur süren oylamadan sonra Meclis Başkanı seçildi.

2 KASIM

118 sayılı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi Kurulması Hakkında Kanun yayımlandı.

7 KASIM

Batı Almanya'da Konrad Adenauer dördüncü kez Başbakan seçildi.

10 KASIM

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel İsmet İnönü'ye hükûmeti kurma görevini verdi.

Bazı sanayi ve ticaret odalarının ortak toplantılarından sonra iktisadi hayattaki durgunluğun önlenebilmesi için partiler arasında iş birliği yapılması istendi.

13 KASIM

Bursa'da zeytin ve zeytinyağı üretmek üzere Marmarabirlik kuruldu.

15 KASIM

CHP ve AP arasında kurulacak koalisyon hükûmetinin protokolü imzalandı.

20 KASIM

Yeni Hükûmet ve Sivil İdareye Geçiş

1961 yılı Kasım ayının ilk günleri yeni hükûmetin kuruluşu için yapılan görüşmelerle geçti. Seçimden ilk sırada çıkan CHP'nin Genel Başkanı İsmet İnönü hükûmeti kurma görevi aldıktan sonra sırası ile tüm partilerle görüştü. Adalet Partisi, 16 Kasım 1961'de yayımladığı bildiri ile CHP ile hangi sebeplerle koalisyon hükûmeti kurma yönünde bir irade beyan ettiklerini açıkladı. İlgili tebliğ ile AP, "Memleketin ali menfaatleri muvacehesinde CHP ile mesuliyette ve salahiyette ortaklaşa hükûmet kurulmasının her bakımdan milletimiz için bir teminat teşkil edeceği neticesine varıldığını" açıkladı. AP'nin CHP ile bir koalisyon hükûmetinde yer almayı kabul etmesinin ardından partiler arasında bakanlıkların tayini ile ilgili görüşmeler yapıldı ve neticede süreç İsmet İnönü'nün Başbakanlık koltuğuna oturması ve CHP-AP koalisyonunun kurulması ile neticelendi. Buna göre koalisyon hükûmeti aşağıdaki isimlerden oluşuyordu: İsmet İnönü (Başbakan-CHP), Akif İyidoğan (Başbakan Yardımcısı-AP), Selim Sarper (Dışişleri Bakanı-CHP), Muhittin Güven (İmar ve İskân Bakanı-AP), Fethi Çelikbaş (Sanayi Bakanı-CHP), Şevket Pulatoğlu (Gümrük ve Tekel Bakanı-AP), Hilmi İncesulu

(Millî Eğitim Bakanı-CHP), İhsan Gürsan (Ticaret Bakanı-AP), İlhami Sancar (Millî Savunma Bakanı-CHP), Sahir Kurutluoğlu (Adliye Bakanı-CHP), Nihat Su (Devlet Bakanı-AP), Necmi Ökten (Devlet Bakanı-AP), Avni Doğan (Devlet Bakanı-CHP), Turhan Feyzioğlu (Devlet Bakanı-CHP), Ahmet Topaloğlu (İçişleri Bakanı-AP), Şefik İnan (Maliye Bakanı-CHP), Emin Paksüt (Bayındırlık Bakanı-CHP), Suat Seren (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı-AP), Cavit Oral (Tarım Bakanı-AP), Bülent Ecevit (Çalışma Bakanı-CHP), Kâmran Evliyaoğlu (Basın-Yayın ve Turizm Bakanı-AP.)

2 Aralık 1961'de yapılan oylama ile hükûmet Meclisten güvenoyu aldı. Oylamada CHP ve AP milletvekilleri yeni hükûmete güvenoyu verirken, YTP ve CKMP milletvekilleri ise çekimser kaldılar. Bazı AP milletvekilleri ise oylama sırasında Mecliste bulunmamayı tercih ettiler. Bu yüzden AP içerisinde sorunlar yaşandı.

30 KASIM

Üniversite Doçentliği İmtihan Yönetmeliği yayımlandı.

2 ARALIK

Malatya Milletvekili İsmet İnönü'nün Başkanlığı altında kurulan kabine 4 ret, 78 çekimsere karşı 269 kabul ile güvenoyu aldı.

3 ARALIK

Mersin Petrol Rafinerisinde üretime başlandı.

4 ARALIK

Sönmez Pamuklu Sanayii kuruldu.

13 ARALIK

Bölükbaşı'nın İstifası

CKMP lideri Osman Bölükbaşı parti içinde yaşanan ihtilaflar sebebiyle 13 Aralık 1961'de istifa etti. Kendisi ile yapılan görüşmede, Genel Başkanlıktan istifa etmesi ile ilgili olarak Bölükbaşı şunları söyledi:"Yedi yıldan beri deruhte etmekte olduğum idari vazifeden ayrılmış bulunuyorum. Bir nöbet değiştirme olarak telakki edilmesi icab eden bu kararım, Partime ve yıllar boyunca itimadından kuvvet aldığım büyük kitleye bağlılığıma herhangi bir sarsıntı manasını asla taşımaz."

Osman Bölükbaşı'nın istifası ilk değildir. Daha önce de iki defa parti Genel Başkanlığından istifa etmeye teşebbüs etmişse de parti idare heyeti tarafından bu istifalar kabul edilmemiştir. Ancak bu sefer istifasında ısrarcı olması sonucu Genel Başkanlıktan ayrılması kabul edildi. Bu istifanın büyük oranda parti içi ihtilaflardan kaynaklandığı iddia edilebilir. Özellikle Ahmet Tahtakılıç ile

Bölükbaşı arasındaki anlaşmazlık bu bakımdan dikkate değerdir. Bunun dışında Bölükbaşı'nın 27 Mayıs Darbesi'nden sonra idarenin sivillere devredilmesi yönünde çeşitli adımlar atılırken ve seçimler sonrasında koalisyon görüşmeleri yapılırken dile getirdiği düşünceler bazı çevrelerde ciddi manada rahatsızlık yaratmıştı. Bölükbaşı'nın istifası, en nihayetinde, parti içinde yarattığı akislerle ve tartışmalarla birlikte birkaç gün içinde bir kez daha istifanın geri alınması ya da kabul edilmemesi ile sonuçlandı.

18 ARALIK

Yeni Demokrat Partinin Kuruluşu

18 Aralık 1961'de Prof. Dr. Fuad Köprülü'nün liderliğinde yeni bir siyasi parti kuruldu. Yeni Demokrat Parti olarak isimlendirilen bu yeni teşebbüs sebebiyle ileride yapılacak işler hakkında açıklamalarda bulunan Köprülü, "siyasi kanaatlerinden dolayı insanların mahkûm edilebileceklerine akıl erdiremiyorum. Ben şahsen siyasi cürüm diye bir cürüm tanımıyorum" dedi. Yeni Demokrat Partinin "bir ihtiyacın, zaruretin ifadesi olarak meydana çıktığını" söyleyen Köprülü, partisinin molla taassubundan daha korkunç olan siyasi taassuba son vermek üzere kurulduğunu ifade etti. Son olarak Partinin liberal bir iktisadi politikadan yana olduğunu vurguladı. Partinin adında geçen "Demokrat" ifadesi sebebiyle kuruluş dilekçesinin verilmesini takiben savcılık bir takibat başlattı.

20 ARALIK

Doğan Avcıoğlu öncülüğünde Yön dergisi yayımlanmaya başladı. Derginin ilk sayısında 164 kişinin imzasını taşıyan bir bildiri yayımlandı. Bildiriyi imzalayanların sayısı daha sonra 878'e çıktı. Başlangıçta bir kalkınma stratejisi arayışı olarak nitelendirilebilecek Yön hareketi, izleyen yıllarda, liberal görüşlü kişilerin dergiden uzaklaşması (ya da uzaklaştırılmalarıyla) daha otoriter bir sosyalizm anlayışına dönüşecektir.

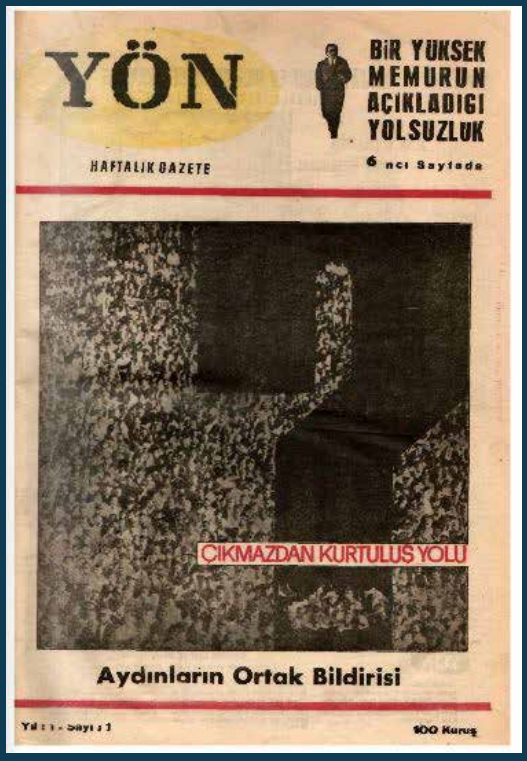

Ankara'daki feci uçak kazâsında ölenlerin sayısı 27'ye yükseldi

SEBEP: PİLOTAJ HATASI

Benzin deposu patladığı için birçok yolcu yanarak öldü

Tahkikat sonunda kazâda pist ve kule hatâsı olmadığı anlaşıldı

KADERİN KURTARDIKLARI...

"Düşeceğimizi biliyordum!.."

Uçaktan atlıyarak kurtulan İsrail hava ataşesi Albay Kedar, "Uçağımızın havalanırken yaptığı açı beni korkuya düşürmüştü" dedi

21 ARALIK

Londra'dan Tel Aviv'e giden İngiliz Havayolları'na (British Airways) ait yolcu uçağı, Esenboğa Havaalanı'ndan ayrılışından bir dakika sonra düşerek parçalandı: 26 kişi ölü, 8 kişi yaralandı.

23 ARALIK

Affın Gündeme Gelişi

Başbakan İnönü konuştu: "...Af, Hükûmet programına alınmıştır. Bardağı taşıracak bir damla daha koyamayacağım. Bu durumda herkesin bana yardım etmesi lâzımdır. Bardaklar doldurulmuştur. Taşıramam. Bir damla daha ilave edemem. Dün söylediklerime bugün ilâve edecek tek cümle yoktur. Huzuru behemehâl getireceğiz. Bütün sınıfların huzur içinde yaşaması lazımdır."

24 ARALIK

Af Tartışmaları

Yeni hükûmet kurulduktan sonra, 1961 yılı biterken, siyasi gündemin merkezinde af tartışmaları yer alıyordu. Yassıada'da verilen kararlar neticesinde mahkûmiyet alan eski Demokrat Partililerin özellikle AP ve YTP'li milletvekillerinin desteği ile af edilmesi, bunun bir genel af kapsamında gerçekleştirilmesi talep ediliyordu. Bu kapsamda örneğin YTP milletvekili Ertuğrul Akça Meclis'te sorduğu "Af ne zaman çıkacaktır?" sorusuna Başbakan İsmet İnönü affın ancak "Memleketin bünyesinde ve devletin bütün teşkilatında devamlı huzurun temin edilmesinden sonra." cevabını vermiş ve af hususunda şimdilik ısrarcı olunmaması konusunda düşüncelerini ifade etmiştir.

28 ARALIK

Irak'tan Türkiye'ye sığınmak isteyen yüz kadar Kürt'ten 25'i arkalarından ateş eden Barzanî Aşiretine mensup silahlılarca öldürüldü.

30 ARALIK

Ankara ve İstanbul'da 19 aydır süren sıkıyönetim sona erdi.

31 ARALIK

İstanbul'da işçilerin çok geniş katılımıyla grev hakkı talep eden bir miting yapıldı.

Yıl içinde oluşturulan Vergi Reform Komisyonu çalışmalarına başladı. Bu komisyonun çalışmaları, izleyen on yıldaki vergi değişikliklerine damgasını vuracaktır. Sabit fiyatlarla toplam GSMH yüzde 2,0 büyüdü. Toptan eşya fiyatları endeksindeki yıllık artış yüzde 2,7; dolar kuru 9,04 TL oldu.

1962

1 OCAK

DP döneminde Bayındırlık ve Millî Eğitim Bakanlıkları görevinde bulunan Tevfik İleri (Doğumu: 1911) vefat etti. Cenaze töreninde olaylar çıktı. AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala'nın da katıldığı Tevfik İleri'nin cenaze töreni, bir grup tarafından iktidar aleyhinde gösteriye dönüştürüldü. Bazı kişiler bir askerî inzibat jipini tekmeleyip içindekileri hırpaladılar. Polisle kalabalık arasında çatışmalar oldu.

3 OCAK

ABD, Küba ile ilişkilerini kesti.

4 OCAK

İthalât Rejimi Kararı ile İthalât Yönetmeliği yayımlandı.

Tevfik İleri (1911-1962)

ABD Başkanı John F. Kennedy Vietnam'a daha fazla asker göndereceklerini duyurdu.

6 OCAK

Başbakan İnönü Meclis binasının bir kanadında yerleşmiş DPT'ye giderek plan tasarısı üzerindeki çalışmalara katıldı. DPT'den çıkışında, Maliye Bakanlığınca hazırlandığı söylenen ve kamu fabrikalarının özel kesime devrini tavsiye eden bir raporla ilişkili soruları "Öyle bir şey bahis konusu değil" diyerek cevaplandırdı.

İstanbul'da Türkiye Millî Talebe Federasyonu (TMTF) mensupları olduklarını ve amaçlarının "komünizmi tel'in" olduğunu söyleyen bir grup genç Taksim Anıtı'nda toplanıp Cumhuriyet, Dünya ve Milliyet gazetelerini yırttılar ve 27 Mayıs hareketi aleyhinde gösteri yaptılar.

10 OCAK

İstanbul'da kalabalık bir gençlik grubu Taksim Meydanı'nda 27 Mayıs'a karşı olan hareketler ve kişiler aleyhinde miting düzenlediler.

11 OCAK

Peru'daki Nevado Huascaran Volkanı faaliyete geçti. 4 bin kişi öldü.

13 OCAK

Ankara'da "komünizmi ve gericiliği tel'in" amacıyla TMTF tarafından düzenlenen bir öğrenci gösterisinde göstericilerle karşıt görüşlü gruplar arasında çatışmalar çıktı.

14 OCAK

ABD uzay aracı Mariner II, Venüs'ün ilk yakın çekim fotoğraflarını dünyaya gönderdi.

17-18 OCAK

İsmet İnönü radyoda üst üste iki gece konuşma yaparak önce iktisadi , sonra siyasi durum hakkında açıklamalar yaptı.

147'ler ve EMİNSU'lar

Yapılan genel seçimlerden sonra sivil idareye dönülmesi, bir yandan Demokrat Partililerin affedilmesi ile ilgili tartışmaları beraberinde getirirken, diğer yandan da Ekim 1960'ta üniversitelerden uzaklaştırılan 147 öğretim üyesinin tekrar üniversiteye avdetleri ile ilgili çeşitli girişimlerin gündeme getirilmesine yol açmıştı. Büyük Millet Meclisi Millî Eğitim Komisyonunda 17 Ocak 1962'de 147'lerin üniversiteye şartsız dönmesi ile ilgili bir karar alındı, Başbakan İsmet İnönü ise bu konuda üniversite senatolarının mütalaasının alınmasının şart olduğunu belirtti.

147'likler ile ilgili bu gelişmeler yaşanırken, 27 Mayıs Darbesi'nden sonra ordudan emekliye sevk edilmek suretiyle uzaklaştırılan askerler tekrar geri dönmek yönündeki taleplerini dile getirdiler. EMİNSU'ların orduya dönmek için yaptıkları müracaatlar Danıştay tarafından reddedildi. Danıştay bu kararı 6'ya karşı 15 oy ile aldı. Karar gerekçesinde, emekli inkılap subaylarının müracaatları incelenmekte ve "27 Mayıs devriminden sonra alınan kararın bir hükûmet tasarrufu olduğu yönüyle müdahaleye imkân bulunmadığı" belirtildi.

23 OCAK

AP'de ılımlı kanadın baskısıyla yayımlanan bir bildiride Koalisyon Hükûmetinin desteklendiğine işaret edildi.

Üniversite harçlarına zam yapıldı.

24 OCAK

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Vefatı

24 Ocak 1962'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yeni Türk Edebiyatı Kürsüsü Ord. Profesörü Ahmet Hamdi Tanpınar vefat etti. Tanpınar, 23 Haziran 1901'de Şehzadebaşı'nda doğan Tanpınar 1919 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesine girdi. Burada başta Yahya Kemal olmak üzere Mehmed Fuad Köprülü, Cenab Şahabeddin, Ömer Ferit Kam, Babanzâde Ahmed Naim gibi hocalardan dersler aldı. Öğrenim hayatını bitirdikten sonra çeşitli şehirlerde edebiyat öğretmenliği yaptı. 1943-1946 yılları arasında Maraş milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde bulundu. 1946 seçimlerinde parti tarafından aday gösterilmeyince bir süre Millî Eğitim Bakanlığında müfettişlik yaptı. 1948'de akademideki estetik hocalığına ve 1949'da Edebiyat Fakültesindeki kürsüsüne döndü. Huzur, Saatleri Ayarlama Enstitüsü, Beş Şehir, Yaşadığım Gibi eserleri ile edebiyat dünyamızın önemli simaları arasındaki yerini muhafaza etmektedir.

Ahmet Hamdi Tanpınar (1901-1962)

26 OCAK

Eski MBK üyesi "tabiî senatör" Sıtkı Ulay senatörlükten istifa etti.

27 OCAK

Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyelerinin Ödenek ve Yollukları Hakkında Kanun yayımladı.

29 OCAK

İstanbul'a giden İsmet İnönü çeşitli kesimlerden kişilerle görüştü. Tüccar ve sanayicilerle konuşmasında İnönü, özel teşebbüsün karşısında değil yanında olduklarını açıkladı. Sanayiciler servet beyanının kaldırılmasını, yatırımların teşvik edilmesini istediler.

1 ŞUBAT

Başbakan İnönü konuşma yaptı: "... Açık konuşacağım. Bir yandan yarın, bir ikinci ihtilalin olacağı rüzgârı, bir yandan 27 Mayıs'ın intikamı alınmaya çalışılıyor, havası estiriliyor. Herkes her sabah gazetesini açtığında yeni bir endişe ile karşılaşıyor. Bu yüzden vatandaşın siniri bozuluyor... Hükûmet yanınızdadır, hükûmet kuvvetlidir ve sağlamdır. Türkiye'de hiçbir maceraya yer yoktur ve olmayacaktır."

Sergei Gorshkov (1910-1988)

3 ŞUBAT

Amiral Sergei Gorshkov Moskova'daki tehditkâr ifadeli konuşmasında Türkiye'ye karşı muhtemel bir nükleer saldırıda NATO'nun yardıma koşmasının fazla anlam taşımayacağını, zira Türkiye'nin artık bu yardımdan yararlanacak durumda olamayacağını belirtti.

5 ŞUBAT

7. Millî Eğitim Şurası, Millî Eğitim Bakanı Hilmi İncesulu'nun konuşmasıyla Ankara'da açıldı.

8 ŞUBAT

Türkiye-Amerika kredi anlaşması imzalandı.

12 ŞUBAT

AP milletvekili Nuri Beşer'in dokunulmazlığı Millet Meclisince kaldırıldı. Beşer'in bir süre önce Anadolu Kulübünde subaylar ve eşleri hakkında hakaretamiz biçimde konuştuğu belirtilmişti.

13 ŞUBAT

Yüksek Soruşturma Kurulu bazı eski DP'li bakan ve görevlileri, yolsuzluk yapmış oldukları gerekçesiyle Yüksek Adalet Divanına sevk etti. Aralarından Hüseyin Avni Göktürk ile Mümtaz Tarhan tutuklandı. Bu karar ve tutuklamalar AP içinde büyük karışıklıklara yol açtı ve mevcut rejime karşı çıkılmasını isteyen sertlik yanlıları ile mevcut yönetimle iyi geçinilmesini savunanlar arasında çekişme başlattı. Burhan Apaydın grup sözcülüğünden istifa etti.

Bir Bakanlar Kurulu Kararı ile Merkezî Hükûmet Teşkilatı Araştırma Projesi (MEHTAP) başlatıldı. Bu araştırma bir yılda tamamlanarak sonuçlar üç ciltlik bir kitap hâlinde yayımlanacaktır.

Manisa Turgutlu'da konservecilik yapmak üzere Turgutlu Konservecilik (TUKAŞ) kuruldu.

14 ŞUBAT

Celal Bayar, tedavi için Kayseri Cezaevinden Ankara'ya getirildi. 3 gün sonra tekrar Kayseri Cezaevine gönderildi.

18 ŞUBAT

Bir demecinde İnönü "27 Mayıs üzerindeki tartışmalar Anayasa ve Orduya tecavüz olarak cemiyetimizi yaralıyor" dedi. Bu sıralarda AP içinde mevcut rejimi desteklemekle desteklememek arasında büyük tereddüt yaşanıyor ve tartışmalar yapılıyordu.

20 ŞUBAT

AP Genel Yönetim Kurulu sertlik yanlısı beş milletvekilini partiden çıkardı. Ayrıca bazı istifalar da oldu.

22 ŞUBAT

Bastırılan Darbe Girişimi

Harp Okulu, Jandarma Subay Okulu, Zırhlı Birlikler Okulu Tank Taburu ve Zırhlı Muharebe merkezlerinde 22 Şubat günü sabahın erken saatlerinde başlayan askerî kalkışma başarıya ulaşamadan bastırılmıştır.

Harp Okulu Komutanı Talat Aydemir'in tayininin durdurulması, Meclisin feshi, harekâta katılanlara bir şey yapılmaması gibi şartlar ileri süren yukarıda adı geçen birliklerle hükûmete bağlı birlikler arasında gerçekleşen müzakereler neticesinde bir süre sonra isyancıların bir kısmının hükûmet kuvvetleri saflarına geçmeye başladıkları gözlendi. Harekâta katılan bir kısım öğrencilerin, subayların ve Talat Aydemir'in tutuklanması ile son bulan harekât, sabah saatlerinde tamamen bastırıldı. Darbe girişiminin bastırılmasından sonra, başlarında Talat Aydemir'in bulunduğu, 22 Şubat direnişine katılan genç subaylar emekliye sevk edildi. Emeklilik hakkı kazanmamış olanlar ise ordudan tardedilmiş oldular. TBMM, 30 Nisan 1962'de ayaklanmaya karışanların ceza kovuşturmasına uğramamasına ilişkin yasayı kabul etti.

23 ŞUBAT

- İnönü, Talat Aydemir ayaklanmasını bastıran kişi olarak sabah Meclise gelişinde coşkuyla karşılandı.

24 ŞUBAT

- 21 subay emekliye sevk edildi; 13 subay başka görevlere nakledildi.

Hürriyet

Başvekil:

İNÖNÜ RADYODA 22 ŞUBAT GECESİNİ ANLATTI

Devrimlerimize tecavüzün cezası 5 yıla kadar hapis

26 ŞUBAT

- İnönü radyoda son olaylarla ilgili bir konuşma yaptı: "Kanun dışı zararlı teşebbüslere girişenler, aldattıkları gençleri ve arkadaşlarını inandırmaya çalışmışlardır. Şahsi arzularını bu suretle gizlemek istemişlerdir."
- DPT Müsteşarı Kurmay Albay Şinasi Orel, Şam'a Büyükelçi olarak gönderildi.
- Yüksek Adalet Divanı, eski Orman Bakanı Nedim Ökmen'i bir yıl hapse mahkûm etti.

27 ŞUBAT

- Ankara Üniversitesi Kuruluş Kanunu'na ek Kanun yayımlandı.
- İstanbul Valiliğinden istifa eden Korgeneral Refik Tulga İkinci Ordu Komutanlığına atandı.

28 ŞUBAT

- Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi Başkanları ve Divan Üyelerinin Temsil Ödenekleri Hakkında Kanun yayımlandı.
- Meclis Hesaplarının Tetkiki Komisyonu üyelerden denetçi seçilenlere ödenecek denetçi ücreti Hakkında Kanun yayımlandı.

Parti Liderleri Arasında İmza Edilen Protokol

Başbakan İnönü ve parti liderleri "Millî Huzuru Bozan Fiiller Hakkında Kanun Tasarısı"nın esaslarını bir protokolle tespit ettiler. Şubat 1961'in son gününde ilan edilen altı maddelik protokol, tüm partiler tarafından kabul edildi. Buna göre,

"1.

a. Anayasa'nın başlangıç kısmındaki ifadeye dayanılmak suretiyle 27 Mayıs 1960 devriminin yersiz, haksız ve gayrimeşru gösterilmesine matuf fiil ve hareketlerin cezai müeyyideye bağlanması,

b. 27 Mayıs 1960 devrimini zedeleyebilecek şekilde bu devrimin kazai neticelerinin alenen kötülenmemesi veya mahkûm edilenlerin mahkûmiyetlerine esas teşkil eden fiil ve hareketlerin yahut şahıslarının alenen övülmemesi,

Bu kazai kararlarla ilgili olarak tahriki tazammum eden yayımların (röportaj vs.nin) men'i,

c. Mahkûmlara atfen beyanatlar verilmemesi,

d. 27 Mayıs Devrimi'ni haksız veya gayrimeşru göstermek maksadıyla DP iktidarını övmenin men edilmesi,

e. Bir partinin, feshedilen DP'nin devamı olduğunun, iddia edilmemesi.

2. TC'nin temel vasfı olan insan hak ve hürriyetlerine dayanan çok

partili demokratik nizamın, açık veya kapalı şekilde kötülenmemesi veya bu nizamın Türkiye'de yürütülemeyeceği yolunda propaganda yapılmaması.

3. Vatandaşlar arasında husumet ve intikam hisleri doğuracak veya tahrik edecek mahiyette faaliyet ve propaganda yapılmaması.

4. Yukarıdaki suçlarla ilgili iftira yapıldığı taktirde müfteriye Ceza Kanunu'ndaki cezaların iki katının verilmesi.

5. Bu esaslara göre hazırlanacak kanun teklifinin bütün parti liderlerinin ve hükûmet adına Başbakanın imza etmesi ve derhal Meclise verilmesi.

6. Bu kanun teklifi kanunlaşmadan Meclisin tatile girmemesi kararlaştırılmıştır."

Hem CHP'de hem de AP'de bu protokole karşı ciddi itirazlar dile getirilse de yapılan oylamalar protokol lehine sonuçlar doğurdu. Örneğin CHP'de Kasım Gülek, benzer tedbirlerin 27 Mayıs öncesinde DP iktidarı tarafından alındığını ve aksi yönde sonuçlar doğurduğunu ve hatta DP'nin fiil ve tedbirlerinin 27 Mayıs'ın doğuşuna kapı araladığını vurguladı.

Tasarı kısa sürede BMM'de önce alt komisyonda, sonrasında ise 3 Mart 1961'de Meclis Genel Kurulunda onaylanarak kabul edildi. Tasarının 4. maddesi belirsiz bir mahiyette olduğu gerekçesi ile bir tadile uğratılarak kabul edildi. Buna göre maddenin yeni hâli şöyledir:

"4. Kanun'ların himayesinde, evvelce faaliyet göstermiş veya herhangi bir siyasi partiye mensup olanları tezyifkar sıfatlarla topyekûn kötüleyerek vatandaşlar arasında husumet ve intikam hisleri doğuracak veya tahrik edecek mahiyette söz, yazı, haber, havadis, resim, karikatür vesair vasıta ve suretlerle faaliyette bulunanlar veya propaganda yapanlar üç aydan iki seneye kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

Yukarıdaki tasarının Senatoda kabul edilerek yasalaştığı görüşmeler sırasında YTP'li bazı senatörlerin Kanun aleyhine bir tutum takınmaları sebebi ile yaşanan önemli bir gelişme de YTP Genel Başkanı Ekrem Alican'ın istifa kararı almasıdır. İstifa üzerine 14 Mart'ta YTP Genel Kurulu toplantıya davet edildi. Yapılan toplantıda Alican'ın istifası kabul edilmedi. Buna karşılık parti içinde müfritler olarak adlandırılan grup içinde yer alan ve Tedbirler Kanunu'na muhalefet eden bazı isimlerin istifası ise kabul edilmiştir.

4 MART

Dört parti lideri tarafından ortak anlaşmayla hazırlanan "Tedbirler Kanunu Tasarısı" Millet Meclisince kabul edildi.

Fevzi Lutfi Karaosmanoğlu milletvekilliğinden ve CHP Parti Meclisi üyeliğinden, Millet Meclisince kabul edilen Kanun'un 27 Mayıs ruhuna aykırı olduğunu gerekçe göstererek istifa etti.

5 MART

"Tedbirler Kanunu Tasarısı" Senatodan da hiçbir değişikliğe uğramadan geçti.

Anayasa Nizamını millî güvenlik ve huzuru bozan bazı fiiller hakkında 38 sayılı Kanun kabul edildi.

6 MART

Ekrem Alican Yeni Türkiye Partisi genel başkanlığından istifa etti.

7 MART

38 sayılı Anayasa Nizamını, millî güvenlik ve huzuru bozan bazı fiiller Hakkında Kanun yayımlandı. Kamuoyunda "Tedbirler Kanunu" olarak adlandırılan ve 22 Şubat hareketinin politikacılarda doğurduğu panik havası içinde Meclis ve Senatodan geçirilen bu Kanun'la 27 Mayıs'ın getirdiği rejimi korumak amaçlanıyordu.

8 MART

THY'nin Ankara'dan Adana'ya giden Kop uçağı Adana yakınlarında bir dağa düştü. Kazada sekiz yolcu ile üç kişilik mürettebat hayatlarını kaybetti.

11 MART

İstanbul İşçi Sendikaları Birliği feshedildi.

Danıştay, Ankara'daki 12 bin gecekondunun yıkılmasını onayladı.

15 MART

DPT danışmanı Prof. Tinbergen, bir basın toplantısı yaparak hazırlanan Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı hakkında açıklamalar yaptı.

Kamuoyunda Turhan Feyzioğlu ile anlaşmazlık içinde bulunduğu söylenen Selim Sarper görevinden istifa etti. Yerine Londra Büyükelçisi Feridun Cemal Erkin getirildi.

18 MART

Fransa'da Cezayir sorununu çözüme bağlayan Evian Anlaşmaları imzalandı. Bu anlaşmalar 8 Nisan'da yapılacak halk oylamasında onaylanacaktır.

23 MART

Çelik Halat Tel Sanayii kuruldu.

Yeni İstanbul

Kıbrıs'ta dün 2 camide bomba patladı

Camilerin minareleri ve bir Türbe hasara uğradı. Ölen yok

Hükûmet bu konuda gece tebliğ neşretti

Kadeş Rezaleti

BASINKARTI Adalet Partisinde Dönen dolap

SAVCILIK HADİSEYE EL KOYDU

25 MART

EOKA'cılar Kıbrıs'ta iki camiye bomba attılar.

26 MART

Basın Kartları Yönetmeliğini yürürlüğe koyan (6/334) sayılı Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

27 MART

Goodyear Lastik Fabrikasının temeli Adapazarı'nda atıldı.

28 MART

Bir radyo konuşmasında Vehbi Koç partilerin siyasal çekişmeleri bir yana bırakmalarını ve dikkatlerin iktisadi kalkınma üzerinde toplanmasını istedi.

Suriye'de Kürt İsyanı ve İhtilali

Suriye'nin Amude ve Derik şehirlerinde ayaklanan Kürtlere karşı bir harekat yapıldı ve isyan bastırıldı. İsyana katılan 100 kadar Kürt tutuklandı. Barzani taraftarlarının Irak tarafından sızmalarını önlemek için, ayrıca sınır bölgesine askerî birlikleri sevk edildi.

Bahsi geçen isyandan kısa bir süre sonra Suriye'de ordu 28 Mart 1961'de altı ay kadar önce gerçekleştirilen askerî darbenin gayelerinden uzaklaştığı gerekçesiyle yeni bir darbe tertip etti ve idare askerî bir cunta tarafından ele geçirildi. Darbe kansız bir biçimde gerçekleştirildi ve önceki darbenin bir devamı olduğunun göstergesi olmak üzere darbeyi gerçekleştirenler ilk bildirilerini 26 numaralı bildiri olarak ilan ettiler.

29 MART

Tedbirler Kanunu ve İstifalar

Daha önce üç kez CKMP genel başkanlığından istifa eden ve tekrar geri dönen Osman Bölükbaşı, 29 Mart 1962'de bir kez daha istifa etti. Onunla birlikte Ahmet Oğuz da CKMP'nin genel başkan vekilliğinden istifa etti. Bu iki istifanın ana gerekçesi, Ahmet Tahtakılıç ve Saadet Evren (Kaçar)'ın partiden ihraç edilmemesiydi. Mecliste Tedbirler Kanunu ile ilgili görüşmeler sırasında her iki ismin (Tahtakılıç ve Evren) kanun aleyhinde bir konum almaları kendilerine yönelik muhalefetin temel sebebiydi. Bunun dışında, elbette CKMP içinde Tahtakılıç ile Bölükbaşı arasında öteden beri açık bir ihtilaf ve çekişme olduğu da bilinmektedir.

CKMP'de Genel Başkan'ın istifası ile sonuçlanan süreç çeşitli biçimlerde hem CHP'de hem de AP'de yaşandı ve pek çok isim partilerinden ya istifa etti ya da ihraç edildi. Bütün bu parti içi çatışmalar esasen Tedbirler Kanunu'nun kabul edilmesi ile ilgilidir.

2 NİSAN

Basında Suriye'de birbirine rakip askerî birlikler arasında çatışmalar olduğu yolunda haberler çıktı.

3 NİSAN

NATO Başkomutanı General Norstad, Türk ordusunun yeniden örgütlenmesiyle ilgili sorunları görüşmek üzere Türkiye'ye geldi.

Lauris Norstad (1907-1988)

9 NİSAN

İstanbul'a gelen NATO Genel Sekreteri Dirk Stikker NATO üyelerinin Türkiye'nin iktisadi, siyasi ve askerî sorunlarını yenmelerinde yardım edeceğini umduğunu söyledi.

12 NİSAN

147'lerin Görevlerine Dönüşleri Hakkındaki Kanun'un Yasalaşması

27 Mayıs Darbesi sonrasında üniversitedeki görevlerinden uzaklaştırılan öğretim üyelerinin tekrar vazifelerine dönüşleri ile ilgili daha önce pek çok girişim gündeme gelmişti. Son olarak, 147'liklerin üniversiteye dönüşlerine izin veren kanun tasarısının Senatoda 12 Nisan 1962'de kabulü ile yasalaşması ilgili öğretim üyelerinin görevlerine iadelerini kesin olarak mümkün kıldı.

İlgili Kanun'un yasalaşması sonrasında ilk olarak İTÜ senatosu 147'ler içinde yer alan 30 öğretim üyesinin görevlerine dönmelerini oy birliği ile kabul etti. Buna göre öğretim üyeleri eski akademik unvan ve dereceleri haiz olarak derhâl göreve başlayabileceklerdi.

13 NİSAN

İnönü bir radyo konuşmasıyla Beş Yıllık Planı millete tanıttı ve açıklamalar yaptı.

15 NİSAN

Koalisyon İçindeki Krizler

15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerden sonra CHP ve AP'nin katılımı ile kurulan koalisyon hükûmeti, bir süre sonra koalisyonun bileşenleri arasındaki iç çatışmalarla sarsıntı geçirmeye başlamıştı. Her iki partinin önde gelenlerinin birbirlerini itham edici açıklamaları karşısında koalisyonun sağlıklı bir biçimde yürümesi güçleşmeye başlamıştı. İki partinin birbirlerine yönelik şikayetleri içinde Nisan 1962'de şunlar öne çıktı:

1. Adalet Partisi liderleri teşkilatlarına sahip olamamakta, yer yer teşkilata taviz vermeye devam etmektedir.

2. Gümüşpala 22 Şubat olaylarına adı karışan subayların affına taraftardır. Ancak bu arada affın geniş tutulmasını ve Kayseri'deki DP'li Yassıada mahkûmlarının affını erkene almak istemektedir.

3. AP idare meclisi üyeliklerinin hepsine CHP'lilerin getirilmesinden şikayetçidir. İki parti mensupları Bakanları adam kayırmakla itham etmektedirler.

4. CHP'liler yapılması düşünülen ortak merkez idare kurulu toplantılarında koalisyon şartlarının yeni baştan ele alınıp görüşülmesinde fayda mütalaa etmektedir.

Taraflar arasındaki sorunları çözmek ve yukarıdaki şikayetleri görüşmek üzere çeşitli adımlar da atılmıyor değildi. Bu adımlardan biri iki partinin merkez idare kurullarının katılımı ile ortak bir toplantı tertip edilmesidir.

22 NİSAN

Yüksek Hakimler Kurulu Kanunu kabul edildi.

23 NİSAN

Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı tüm yurtta coşkuyla kutlandı.

25 NİSAN

Anayasa Mahkemesinin kuruluş ve yargılama usulleri hakkında 44 sayılı Kanun yayımlandı. Böylece Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana ilk kez, Kanun'ların anayasal denetimini yapacak bir organ oluşturulmuş oldu.

26 NİSAN

CHP Meclis Grubu "Kriz yaratan koşullar ortadan kalkmaz ise koalisyondan çekilme" kararı aldı.

30 NİSAN

Siyasi ve Askerî Af Tartışması

Nisan 1962'de kamuoyunu en çok meşgul eden meselelerden biri-si siyasi af tartışmasıdır. 22-23 Şubat'taki darbe girişimine dahil olan subayların affedilmesinin gündeme getirilmesi karşısında özellikle AP'lilerin öncülüğünde bir grubun affın kapsamının genişletilmesi ve Yassıada'daki mahkemelerle ceza alan mahkûmların da affedilmesi yönündeki talepleri ciddi bir tartışmaya yol açtı. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, CHP ve YTP 22 Şubat olaylarına karışanlar ile eski DP'li siyasi mahkûmların affı meselelerinin birbirinden tümüyle ayrı konular olduklarını ve dolayısıyla affın kapsamının genişletilmesinin düşünülemeyeceğini iddia etmelerinin karşısında AP ve CKMP'li yetkili isimler yer almaktadır. Onlar ise affın kapsamının genişletilmesinden yana idiler. Bu tartışma AP ile CHP arasındaki, koalisyon hükûmetinin iki ortağının ilişkilerini zorlamıyordu. Sadece, aynı zamanda AP'nin de kendi içinde sarsıntılar geçirmesini doğuruyordu. Nitekim pek çok AP'linin istifası büyük oranda bu mesele ile ilgili tutum farklılıklarından doğmakta idi. Gümüşpala, parti içindeki bu tartışmanın yol açtığı sarsıntıyı önlemeye çalışsa da, bunda tam anlamıyla başarılı olduğunu söylemek güçtü.

Nisan ayının son günündeki Meclis tartışmalı bir oturumun ardından 22 Şubat hadisesi ile ilgili askerî mahkûmların affı yönünde bir karar aldı. Karar oturuma katılan 313 iştirakten 297 müspet oyla çıkmıştır. 13 kişi karar aleyhinde oy kullandı, 3 kişi ise çekimser kaldı.

2 MAYIS

Üniversite Doçentliği İmtihan Yönetmeliğine ek Yönetmelik yayımlandı.

Ücretleri ve ticari kazançları götürü usulde tespit olunan mükelleflere ait vergilerin tehir edilmesine dair Kanun yayımlandı.

3 MAYIS

Liderler Toplantısı

3 Mayıs 1962'de siyasi affı görüşmek üzere siyasi partilerin liderleri Başbakan İsmet İnönü riyasetinde bir toplantı tertip ettiler. Toplantıda siyasi af meselesi görüşüldü. Kısa bir süre önce çıkan askerî affın siyasi ve adi mahkûmlar için de söz konusu edilmesi üç siyasi partinin ortak talebiydi. AP, YTP ve CKMP liderleri affın kapsamının geniş tutulmasından yana bir tutum içindeydiler. Ayrıca bu üç siyasi parti lideri affın bir an önce yürürlüğe konmasını talep ettiler. Buna karşılık CHP lideri ve Başbakan İsmet İnönü hem affın kapsamının daha dar tutulması hem de affın tarihi hususunda acele edilmemesine taraftardı.

4 MAYIS

Koalisyonu Kurtarma Çalışmaları

CHP-AP koalisyonunun bileşenleri arasındaki sorunları çözmek üzere çeşitli alt komisyonlar oluşturuldu ve bu komisyonlarda iki parti arasındaki ilişkileri düzenlemeye yönelik kararlar alındı. 1962 yılı Mayıs ayının ilk günlerinde toplanan bu komisyonlarda alınan ortak kararlar bir protokole bağlanarak koalisyonun bileşenlerinin temsilcileri tarafından imza edildi. Buna göre, Parti Grupları arasındaki ilişkileri düzenleme ve iyi niyet sağlama komisyonu, gruplar arası faaliyetler hakkında şu kararları almıştır:

1. Hükûmeti denetleme grupların içinde yapılacak, sözlü sorular gruplarda görüşülecektir. Karşı kanattan Bakanlar gruplara katılarak soruları cevaplandıracaktır.

2. İki grup müşterek hareket edecek bir tek iktidar grubu gibi davranacaktır.

3. AP ve CHP grupları ortak toplantılar yapacaktır.

4. Her iki taraf tehditkar beyanlarda bulunmaktan kaçınacaktır.

5. Gruplar sorumluluğu haiz olacak ve hükûmet denetlemesine dikkat edecek ve muhalefete fırsat vermeyecektir.

6. Üyelerin siyasi ve iktisadi yatırım yapmaları önlenecektir.

7. Türk parasının kıymetini düşürücü herhangi bir karar alınmayacaktır. İktidar grupları mensupları bütçeye yeni masraflar ekleyecek teklifler yapmayacaktır.

8. Hükûmet programında adı geçen vergi reformları süratle uygulanacaktır.

9. Servet beyannamesi devam edecek, ancak vatandaşı mutazarrır etmemek için yeni bir formül bulunacaktır.

9 MAYIS

16 yabancı şirkete daha Türkiye'de petrol arama izni verildi.

10 MAYIS

Asker kişiler tarafından 22-23 Şubat 1962 olayları dolayısıyla veya daha evvel bu olaylara esas teşkil edebilecek mahiyette işlenen fiil ve hareketler için ceza kovuşturması yapılmaması hakkındaki Kanun kabul edildi. Bu Kanun'la Talat Aydemir ve arkadaşları affedildiler.

13 MAYIS

CHP'li bakanlar İnönü'ye istifalarını verdiler ise de bu istifalar hemen işleme sokulmadı. Bu ve izleyen günlerde kamuoyu yalnızca eski DP'lileri hemen bir Kanun'la affettirmeye çalışan AP'lilerin teşebbüsü ve bu teşebbüsün hükûmette ve CHP'lilerde doğurduğu tepkinin yankılarıyla meşgul olacaktır.

18 MAYIS

22 Şubat olaylarına karışan askerî kişiler için soruşturma yapılmamasını sağlayan 50 sayılı Kanun yayımlandı.

22 MAYIS

Devlet Planlama Teşkilatında yabancı planlama uzmanlarının da katılımıyla gerçekleştirilen kalkınma esaslı toplantılar 22 Mayıs'ta sona erdi. Devlet Planlama Teşkilatı uzmanları yabancı uzmanların sorularına verdikleri cevaplarda Türkiye'de özel sektörün gelişmesi için alınması gereken tedbirleri şu şekilde sıraladılar:

1. Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu değiştirilecektir.

2. Özel sektörün istifadesi için gerekli bilgi toplanacaktır.

3. Kredilerin likiditesini açmak için İcra İflas Kanunu'nda gerekli değişiklikler yapılacaktır.

4. Odalar Birliği reorganize edilecek, Sanayi Bankasının daha faydalı hâle gelmesi sağlanacaktır.

5. Madencilik Bankası kurulacaktır.

6. Vergiler ıslah edilecektir.

Türk Kadınlar Birliği Kongresi olaylı geçti. Günseli Özkaya Başkan seçildi.

27 MAYIS

İstanbul Küçükçekmece'de Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi açıldı.

28 MAYIS

Türkiye Millî Olimpiyat Statüsü yayımlandı.

30 MAYIS

Başbakan İnönü'nün İstifası

30 Mayıs'ta, CHP lideri İsmet İnönü, af konusunda yaşananlar ve koalisyon ortağı AP ile CHP arasındaki ihtilaflar sebebiyle Başbakanlıktan istifa etti. İnönü'nün istifa kararını Devlet Başkanına iletmesinin ardından istifa kabul olundu. İstifayı kabul eden Cemal Gürsel yeni hükûmet kurulana kadar İnönü'nün vazifesine devam etmesini rica etti.

1 HAZİRAN

İnönü'nün İstifasının Sonuçları

İsmet İnönü'nün istifası ile koalisyon hükûmetinin sona ermesi bazı mühim sonuçlar doğurmuştur. Bunlardan ilki AP meclis grubu ve senatörleri arasındaki ayrımın şiddetlenmesidir. Müfritler ve ılımlılar arasındaki ayrımda taraflar birbirlerini sert bir biçimde suçlama eğilimi içine girdiler. Ilımlıların bir an önce Türkiye'nin temel sorunlarının çözümü için adım atılması yönündeki talepleri müfritlerin daha çok af meselesi etrafındaki talepleri nedeniyle karşılık bulmadı ve bu ayrım müfritlerin galebe çalması ile koalisyon hükûmetinin sonunu getiren ana unsur olarak belirdi.

İsmet İnönü'nün istifasının doğurduğu bir diğer sonuç ise Cumhurbaşkanı tarafından tekrar İnönü'nün hükûmet kurmak üzere görevlendirilmesi ile YTP ve CKMP'nin katılımıyla yeni bir koalisyon hükûmeti kurmak yönünde adımlar atılmasıdır. Bu teşebbüslere ilk tepki CKMP içinden gelmiş ve Osman Bölükbaşı'nın öncülüğünde partinin ileri gelenleri arasında yer alan 23 CKMP üyesi senatör ve milletvekili partiden istifa ettiler.

2 HAZİRAN

İnönü, yeniden kabineyi kurmakla görevlendirildi. Çok çetin geçen görüşmelerden sonra 25 Haziran tarihinde CHP-YTP-CKMP koalisyonu kuruldu.

CKMP'den İstifa Edenlerin Bildirisi

CKMP Ankara milletvekili Osman Bölükbaşı, 28 senatör ve milletvekili 2 Haziran'da ortak bir bildiri hazırladılar. Bu bildiri ile istifalarını kamuoyuna duyuran müstafiler şu isimlerden müteşekkildi: İbrahim Şevki Atasagun, Ömer Zekai Dormen, Ahmet Bilgin, Ali Rıza Ulusman, Rıfat Etker, Veysi Yardımcı, Kazım Arar, Ömer Kart, Bahattin Özbek, İsmail Hakkı Akdoğan, Halit Fikret Aka, Kemal Ataman, Nevzat Güngör, Kerem Özcan, Ali Baran Numanoğlu, Oğuz Demir Tüzün, Talat Oğuz, Rıza Polat, Halil Özmen, Memduh Erdemir, Neşet Çetintaş, İsmet Kapısız, Turgut Nizamoğlu, Mustafa İnceoğlu, Mansur Ulusoy, Hüseyin Ataman, İzzet Gener, Kamil İnal.

Sıralanan isimler yayımladıkları ortak bildiride özetle, CKMP'nin her devirde, ahlaka dayanan bir siyaset anlayışının temsilcisi olduğu hâlde onun bu prensiplerine yakışmayacak hareketlerin son zamanlarda iyice arttığına dikkat çekildi. Buna karşılık partinin yetkili organları, kendilerine düşen vazifeyi layıkı ile ifa etmediler ve böylece idealleri ikbal ve ihtirastan ibaret olan bazı kimselerin cüret ve cesaretlerini artırdılar. CKMP'yi bazı şahsi ikbal ve

ihtiras hesaplarıyla partiyi yapıcı ve huzur getirici bir kuvvet olmaktan çıkarmak ve onu tehlikeli temayüllere taviz veren bir teşekkül hâline getirmek isteyenlerin mevcudiyeti karşısında yetkili organlar yine kayıtsız kalmakta devam ettiler. Bu yüzden artık CKMP içinde siyaset yapmak imkansızlaşmış ve Parti'den ayrılmanın daha uygun olacağı kararına varıldı. Son olarak, CKMP Genel Merkezi 5 Haziran'da ayrılanların dönmesi yönünde davet içeren bir mektup yayımlasa da müstafiler dönmeyi reddettiler.

5 HAZİRAN

Nuri Beşer mahkemece bir yıl hapis ve dört yıl sürgün cezasına mahkûm edildi.

6 HAZİRAN

İnönü, AP ile yeni bir koalisyon hükûmeti oluşturma fikrini reddetti.

7 HAZİRAN

100 kadar işsiz hamal İstanbul Vilayet Binasına yürüyüş yaptı.

9 HAZİRAN

Türkiye-Sovyetler Birliği arasında telli-telefon irtibatı kurulmasına ve mevcut radyo-telgraf servisine dair Antlaşma imzalandı.

14 HAZİRAN

Millet Partisinin Kurulması

CKMP'den istifa eden senatör ve milletvekilleri 12 Haziran'da mevcut CMKP yönetimine yönelik itirazlarını dile getirdikleri bildiride Millet Partisi adıyla yeni bir parti kuracaklarını ifade ettiler. Neticede 14 Haziran'da Millet Partisinin kuruluş dilekçesi İçişleri Bakanlığına iletildi. Kırşehir Milletvekili Memduh Erdemir tarafından verilen dilekçenin altında ayrıca İsmail Kucur, Cemal Baltaş, Feridun Ergüçlü, Hasan Gürsoy, Halil Sepkin ve Turhan Karataş'ın ismi bulunmaktaydı.

18 HAZİRAN

İki haftadır yeni bir hükûmet kurabilmek için parti liderleriyle görüşmeler yapan İsmet İnönü bundan vazgeçtiğini söyledi. Bunun üzerine Cemal Gürsel parti liderleriyle yeni görüşmeler yaptı.

19 HAZİRAN

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel hükûmeti kurma görevini yeniden İnönü'ye verdi.

20 HAZİRAN

Türkiye-Alman Sermaye Yatırımlarının Karşılıklı Olarak Teşvik ve Himayesi Antlaşması imzalandı.

21 HAZİRAN

Türkiye'de ilk defa devlet eliyle kurulan ve 1882 tarihinden itibaren "Umumî Kütüphane", "Beyazıt Umumi Kütüphanesi", "Kütüphane-i Umumî" adlarıyla hizmet gören, İstanbul'da, Beyazıt Umumî Kütüphanesinin adı, Komisyonun 21.6.1962 gün ve 420-637 sayılı kararıyla "Devlet Kütüphanesi" olarak değiştirildi ve ihtiva ettiği koleksiyonları itibarıyla "araştırma kütüphanesi" hâline getirildi.

23 HAZİRAN

53 sayılı İstatistik Genel Müdürlüğünün Görev, Yetki ve Kuruluşu Hakkında Kanun yayımlandı. Böylece Türkiye'de istatistik toplama ve oluşturmakla görevli bu kuruluşun yetki ve sorumlulukları geliştirildi.

25 HAZİRAN

5 gün süren hükûmet krizi, yeni koalisyon hükûmetinin resmen teşkili ile sona erdi. 24 Haziran'da üç parti (CHP, YTP ve CKMP) koalisyon protokolü hususunda anlaşmışlar ve protokol parti gruplarınca da benimsendi. Ayrıca yeni hükûmetin hangi

üyelerden oluştuğu kamuoyu ile paylaşıldı. Buna göre yeni hükûmet şu isimlerden müteşekkildi: Başbakan İsmet İnönü (CHP), Başbakan Yardımcısı Ekrem Alican (YTP), Başbakan Yardımcısı Hasan Dinçer (CKMP), Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu (CHP), Devlet Bakanı Hıfzı Oğuz Bekata (CHP), Devlet Bakanı Raif Aybar (YTP), Devlet Bakanı Necmi Ökten (Bağımsız), Adalet Bakanı Abdulhak Kemal Yörük (CKMP), İçişleri Bakanı Sahir Kurutluoğlu (CHP), Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin (CHP), Maliye Bakanı Ferit Melen (CHP), Ticaret Bakanı Muhlis Ete (CKMP), Sağlık Bakanı Yusuf Azizoğlu (YTP), Tarım Bakanı Mehmet İzmen (YTP), Sanayi Bakanı Fethi Çelikbaş (CHP), Çalışma Bakanı Bülent Ecevit (CHP), Millî Savunma Bakanı İlhami Sancar (CHP), Millî Eğitim Bakanı Şevket R. Hatipoğlu (CHP), Gümrük Tekel Bakanı Orhan Öztrak (CHP), Ulaştırma Bakanı Rıfat Öçten (YTP), Bayındırlık Bakanı İlyas Seçkin (CHP), Basın Yayın Bakanı Celal T. Karasapan (CKMP), İmar İskân Bakanı Fahrettin Kerim Gökay (YTP.)

26 HAZİRAN

Devlet bakanlarından bir veya birkaçına "Başbakan Yardımcılığı" verilebileceği hakkındaki 55 sayılı Kanun kabul edildi.

28 HAZİRAN

Gülhane Askerî Tıp Akademisi, Ankara Tıp Fakültesinden ayrıldı.

1 TEMMUZ

Eski MBK üyesi, 14'lerden Orhan Kabibay, sürgünde bulunduğu yurt dışından Türkiye'ye döndü.

Cezayir'de Bağımsızlık Referandumu

1 Kasım 1954'te Cezayir'de, 1830 yılından beri sürmekte olan Fransız İşgali'ne ve sömürge rejimine karşı bağımsızlık mücadelesi başlatılmıştı. Bu mücadele, 1,5 milyon insanın ölümü ile sonuçlanan kanlı sahnelerin yaşandığı bir sürecin ardından, 1 Temmuz 1961'de Cezayir'in bağımsızlığı için karar almak üzere yapılan referandumda halkın %99'unun bağımsızlık yönünde oy kullan-

masıyla sonuçlandı. Böylelikle, Cezayir'de sekiz yıllık mücadelenin ardından bağımsızlık elde edildi.

Fransız Cumhurbaşkanı De Gaulle referandumda ortaya çıkan sonucun ardından 3 Temmuz'da Cezayir'in bağımsızlığını ilan etmiştir. Bu açıklamanın ardından Cezayir'in idari başkenti Roche Noir'da Cezayir bayrağı göndere çekildi. Türkiye, bağımsızlık ilanının ardından bağımsız Cezayir'i tanıyan ilk ülkeler arasında yer aldı.

5 TEMMUZ

MSB Basın Bürosu basına, silahlı kuvvetleri eleştiren, kışkırtıcı ve saldırgan yayımlardan kaçınmalarını ihtar etti.

8 TEMMUZ

Adapazarı'nda 8 bin esnaf belediyeyi protesto etti.

9 TEMMUZ

Emekli Albay Talat Aydemir açıklamaları nedeniyle tutuklandı.

Talat Aydemir (1917-1964)

13 TEMMUZ

Güneydoğu sınırındaki köylerin 25 kilometre içeri çekilmesine karar verildi.

16 TEMMUZ

Yüksek Planlama Kurulu kuruldu.

17 TEMMUZ

Başbakanlıkta İktisadi İşbirliği Komisyonu kuruldu.

20 TEMMUZ

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, "Ordu, kendi sahasına çekilme gayesi içinde" dedi.

23 TEMMUZ

Türkiye-Amerika Kredi Antlaşması imzalandı.

24 TEMMUZ

Türkiye, Müşterek Pazar'a ortak üye kabul edildi.

27 TEMMUZ

14'lerin Brüksel'deki Toplantıları

27 Mayıs Darbesi'nden sonra MBK içindeki radikal kanadı temsil eden ve Kemalist reformları tamamlamak iddiası ile askerlerin iktidarda kalma sürelerinin uzun olması gerektiğini iddia eden 14'ler tasfiye edilmişler ve yurt dışındaki elçiliklerde çeşitli görevlere atanmışlardı. 14'lerin Ekim 1961'de yapılan seçimlerle birlikte sivil hayata geçilmesi sonrasında yurt dışından dönüşleri meselesi sıkça konuşulur olmuştu. 27 Temmuz 1962'de Brüksel'de toplanan 14'lerin toplantı gündemlerinin merkezinde Türkiye'ye ne zaman dönüleceği ve dönüşte nasıl bir strateji izleneceği sorularına cevap bulma arayışı yer alıyordu. Yapılan müzakereler neticesinde oy birliği ile alınan iki maddelik karar basın mensupları ile paylaşıldı. Buna göre, "i) 14'ler topluluğunu, memleketimizin içinde bulunduğu şartlar muvacehesinde her şeyden evvel millî menfaatleri göz önünde tutarak Türk tarihinin vefakar sinesine terk etmiş bulunmaktadır. ii) Bundan böyle 14'ler fikriyatını milletin sinesinde hür birer vatandaş sıfatı ile taşıyacağız. Bu kararla birlikte 14'lerin bundan böyle bir arada hareket etmeyecekleri", açık bir biçimde beyan edildi. 14'lerin toplantısından böylesi bir sonuç çıkması, daha çok grup içindeki liderlik mücadelesi ile ilişkiliydi. 14'ler içinde yer alanlardan bir kısmı Alparslan Türkeş'in etrafında toplanarak birlikte hareket etmek niyetindeydi. Buna karşılık Alparslan Türkeş'in liderliği 14'ler içinde yer alan bazı isimler tarafından kabul edilebilir değildi. Onlar, Türkeş'in temas ettiği çevreler ve kullanmak istediği vasıtalara taraftar değildiler.

30 TEMMUZ

AET ortak tarım politikası yürürlüğe girdi.

31 TEMMUZ

TÜRK-İŞ'in onuncu kuruluş yılı törenlerine katılan Çalışma Bakanı Ecevit TÜRK-İŞ delegelerinden övgü aldı.

Paris'te "Türkiye'ye Yardım Kulübü" kuruldu.

1 AĞUSTOS

14'ler içindeki ayrımda bir yanda Rıfat Baykal, Numan Esin, Muzaffer Özdağ, Ahmet Er ve Alparslan Türkeş'ten müteşekkil grup yer alıyordu. Bu grubun Alparslan Türkeş'in liderliğinde siyasi hayat içinde yer alma yönünde bir kararın taşıyıcısı oldukları anlaşılmaktadır. 14'ler içindeki diğer 9 kişinin ise ortak bir hareket hattı belirledikleri söylenemez. Alparslan Türkeş'in liderliğindeki grup için ilk akla gelen seçenek AP içinde siyaset yapmaktır. Bu konuda AP'nin içinde müfrit (radikal) kanadın etkinlik kazanması Türkeş ve arkadaşları lehine bir gelişme olarak düşünülmekteydi. Özellikle milliyetçi ve Turancı isimlerin AP içinde etkinlik kazanmaları, Türkeş'in de bu grupla sıkı ilişkilere sahip olması, Türkeş ve arkadaşları için AP'yi bir doğal rota hâline getiriyordu. YTP Milletvekili Cevdet Perin, 1 Ağustos tarihli açıklamasında, 9 ay önce NATO parlamentolar arası toplantısına katılmak üzere bir heyetle Paris'e gittiği sırada Türkeş'in talebi üzerine görüştüklerini ve bu görüşmede Türkeş'in AP'de siyaset yapma arzusunda olduğunu vurguladığını ifade etmiştir. Buna karşılık, Türkeş ve arkadaşlarının AP içerisinde siyaset yapma ihtimalleri AP içindeki bazı başka kesimler tarafından hiç de hoş karşılanmamıştır. Bu konuda AP lideri Gümüşpala'nın yaptığı açıklama dikkate değerdir. Gümüşpala, ne 22'lerin ne de 14'lerin AP içinde faaliyet göstermelerine izin vermeyeceklerini bildirmiştir. Gümüşpala, "Bizim 14'ler ve 22 Şubatçılarla birleşeceğimizi söylüyorlar. AP topu ile tüfeği ile Anayasa'ya karşı harekete geçmiş olan bir avuç bedbahtın karşısındadır." sözleri ile konu hakkındaki kanaatini ifade etmiştir.

3 AĞUSTOS

Yunanistan Dışişleri Bakanı Averof iki ülke arasındaki sorunları, özellikle de Kıbrıs sorununu görüşmek üzere Türkiye'ye geldi.

Nelson Mandela (1918-2013)

5 AĞUSTOS

- Nelson Mandela tutuklandı.

6 AĞUSTOS

- Jamaika 307 yıl İngiliz egemenliğinde yaşadıktan sonra bağımsızlığını kazandı.

14 AĞUSTOS

- 9 Amerikalı Ağrı Dağı'nda Nuh'un gemisini aramaya başladı.

16 AĞUSTOS

- Türk hava sahasını ihlal eden iki Irak uçağı düşürüldü. Irak iki gün sonra Türkiye'ye bir nota verdi.

23 AĞUSTOS

- Almanya'ya çalışmaya gitmek için 78.000'inci kişi başvurdu. 1 Ekim 1961'den bu yana Almanya'ya gönderilen işçi sayısının 7.565'i bulduğu açıklandı.

26 AĞUSTOS

- ABD Başkan Yardımcısı Johnson resmî bir ziyaret için Türkiye'ye geldi.
- Manisa Demirci yangınında 139 ev yandı.

27 AĞUSTOS

- Amerika Barış Gönüllüleri Türkiye Bürosu kuruldu.

1 EYLÜL

Anayasa Mahkemesinin ilk toplantısı gerçekleşti.

27 Mayıs'tan sonra Doğu'dan Batı'ya sürgün edilen 55'ler 1 Eylül'de maruz kaldıkları muamelenin haksızlığını esas alan bir bildiri yayımladılar ve bildiriyi TBMM üyelerine postaladılar. 27 Mayıs Darbesi sonrasında feshedilen DP'ye yakın oldukları için sürgün edildiklerini ve Doğu'nun geri kalmışlığından kendilerinin mesul tutulmak istendiklerini belirttikleri bildiride ayrıca toprak ağası oldukları yolundaki iddiaları da reddettiler. Şöyle ki, "Biz toprak ağası değiliz. Çoğumuz sürgünde geçinebilmek için amelelik yapmaktadır. Çoğumuz yarı aç yarı tok dolaşmaktadır. Aramızda sadece altı kişinin arazisi vardır. 4753 sayılı Toprak Reformu Kanunu'nun yalnız bizlere değil, bütün büyük toprak sahiplerine tatbik edilmesi de dileğimizdir" biçiminde düşüncelerini dile getirdiler.

3 EYLÜL

Verilen 57 günlük aradan sonra Meclis 3 Eylül 1962'de çalışmalarına tekrar başladı. Meclisin çalışmalarına başlamasından sonra bütün siyasi parti liderlerinin itidal çağrısı yapmaları dikkat çekicidir. Örneğin AP'nin hem meclis hem de senato gruplarını bir araya getiren ortak toplantıda Ali Naili Erdem, grup yönetim kurulu adına bir konuşma yaptı. Özetle Meclis çalışmaları sırasında AP'ye yönelik tahrikler ne kadar ağır olursa olsun grup üyelerinin yerlerini terk etmemelerini ve hatta tecavüz vuku bulsa dahi asla karşılık vermemelerini söyleyerek itidal çağrısı yaptı. Benzer bir biçimde CHP'nin 39. kuruluş yıl dönümü vesilesi ile düzenlenen toplantıda konuşan İsmet İnönü de partililere sabır ve itidal tavsiyesinde bu-

lundu. Millet Partisi lideri Osman Bölükbaşı da parti mensuplarına meclis çalışmaları sırasında mutedil olmayı tavsiye edenlerdendir. Bütün bu çağrılara rağmen özellikle 27 Mayıs sonrasında mahkûm edilenlerin af meselesi merkezde olmak üzere koalisyon ortakları ile AP arasında yaşananlar sık sık siyasi gerilimin yükselmesi ile sonuçlandı. Gerilimin artışı ve 27 Mayıs sonrasında yaşananların gerilimin esas kaynağı olarak ortaya çıkışı karşısında, eski MBK üyelerinin uyarıları ve hükûmetin çeşitli tedbirler almak suretiyle 27 Mayıs'ı tartışma konusu etmeme yönündeki çabaları göze çarpmaktadır.

5 EYLÜL

- Iğdır ve dolaylarında deprem oldu.
- Komünistlikle suçlanan Adalet Partisi Aydın Milletvekili Orhan Apaydın partisinden istifa etti.

8 EYLÜL

- Bursa'da Sentetik İplik Fabrikası (SİFAŞ) kuruldu.

Beş Yıllık Kalkınma Planı Açıklandı

- Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan beş yıllık kalkınma planı 8 Eylül'de açıklandı. Kalkınma Planı, üniversite, işçi ve işveren, sanayi ve ticaret odaları, Borsalar Birliği temsilciliklerinden kurulu "danışma kurulu"nda görüşüldükten sonra Bakanlar Kurulunda ele alınacak ve Bakanlar Kurulunun tetkiki ve kabulü ile birlikte Meclise sevk edilmek suretiyle yürürlüğe girecekti. Beş cilt olan bu planda yatırım yapılacak alanlar çeşitli bölümlere ayrıldı. Aslı 2 bin sayfayı tutan plan ekleri ile birlikte 7 bin sayfaya yaklaşmaktaydı.

9 EYLÜL

- Konya'da tarihî Aslanlı Kışla yandı.

18 EYLÜL

- Kıbrıs'ta Rauf Denktaş'a suikast girişiminde bulunuldu.

20 EYLÜL

- Sağlık nedenleriyle istifa eden İsmail Rüştü Aksal'ın yerine Kemal Satır CHP Genel Sekreteri seçildi.

21 EYLÜL

- Kadınlar, artan kadın kaçırma olaylarını protesto yürüyüşü yaptılar.

22 EYLÜL

- Karabük Kok Fabrikası törenle hizmete girdi.

25 EYLÜL

AET Bakanlar Konseyi OECD çerçevesinde Türkiye'ye 300 milyon dolar yardım yapılmasını kararlaştırdı.

26 EYLÜL

Devlet Planlama Teşkilatının üst düzey yöneticileri istifa ettiler. Uzunca bir süredir DPT yöneticilerinin, politikacılardan gelen hücumlardan rahatsız olduğu biliniyordu. Buna ek olarak, planın finansmanı konusunda DPT ile Maliye Bakanlığı arasında çıkan uyuşmazlıkta İsmet İnönü'nün Maliye Bakanlığından yana bir tavır içine girmesi, genç plancıları istifaya yöneltti.

27 EYLÜL

İllerin adları ve H-O gibi harflerin yazılı olduğu plakalar yerine, günümüzde kullanımda olan plaka düzenine geçildi ve ilk olarak 01'den 67'ye kadar sıralandı.

29 EYLÜL

Hazine Genel Müdürü Ziya Müezzinoğlu DPT müsteşarlığına atandı. Bu atama DPT'nin bir ölçüde daha gelenekçi bir iktisat politikası çizgisine çekilmesinin işareti olarak görüldü.

1 EKİM

Müebbet hapis cezasına çarptırılan DP eski Bolu Milletvekili Reşat Akşemsettinoğlu, hapisten kaçarak Yunanistan'a sığındı.

2 EKİM

Ankara'da, 2 Ekim'de çıkan ve yaklaşık yedi saat boyunca devam eden olaylar sırasında AP Genel Merkezi, İl Binası ile Yeni İstanbul ve Tercüman gazetelerinin büroları saldırıya uğrayarak tahrip edildi. Olaylar CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'yü protesto etmek amacıyla küçük bir grubun protesto yürüyüşü tertip etmeleri ile başladı ve bu yürüyüşe karşı protesto mahiyetindeki nümayişler kısa zamanda AP merkezle-

DÜNYA

Kaçak Akşemsettinoğlu Yunanistan'a trenle sığındı

Kaçış olayı altındaki gerçekler!

rinin ve gazete temsilciliklerinin tahribine kadar ulaşan üzücü hadiselerin doğuşuna yol açtı. AP ve af aleyhtarı bir mahiyet arz eden bu karşı protestoların bastırılmasında yaşanan güçlük neticesinde ordudan yardım talep edildi ve 28. Tümene bağlı askerî birliklerin şehre gönderilmesi ile birlikte olaylar kontrol altına alındı. Aralarında gazetecilerin de yer aldığı bazı kişilerin yaralanmasına da yol açan tahrip edici nümayişler sebebi ile tahrik edici hareketlerde bulunanlar ve bazı katılımcılar gözaltına alındı ve nümayişçiler saatler gece yarısını gösterdiğinde dağıldı.

Ertesi gün Ankara'da üniversite öğrencilerinin tertip ettiği yeni bir gösteri düzenlendi ve beş bin kadar öğrencinin katıldığı bu gösterilerde "Katillere af yok!" denilerek Demokratların affına karşı çıkıldı. Ayrıca Tercüman ve Yeni İstanbul gazeteleri affa destek olmaları sebebi ile protesto edildi.

Olaylara ilişkin olarak Başbakan İnönü Mecliste yaptığı konuşmada "Bundan sonra iyi bilinmelidir ki, hükûmet bu tip hareket ve tecavüzleri desteklemeyecektir. Bu kabil tecavüzlerin hiçbir faydası yoktur. Hükûmet bu tür hareketlere bütün kuvveti ile karşı koymaya kararlıdır. İnzibat kuvvetleri ile ve bunların bütün vasıtaları ile karşı konulacaktır." sözleri ile göstericilere karşı tepkisini dile getirdi.

5 EKİM

Ankara'da, Millî Devrim Ordusu adına yayımlanan ve 27 Mayıs karşıtlarına hücum eden bildiriler dağıtıldı. Bu bildirilerin bazı subaylarca hazırlandığı söyleniyordu. Aynı bildiriler ertesi gün İstanbul'da da dağıtıldı.

7 EKİM

Diyarbakır'ın Suriçi mevkii "müze bölge" ilan edildi.

10 EKİM

İçişleri Bakanı Sahir Kurutluoğlu istifa etti. Yerine H. Oğuz Bekata, Bekata'dan boşalan Devlet Bakanlığına da Şakir Ağanoğlu atandı.

10 EKİM

Büyük Millet Meclisinde temsil edilen beş parti (CHP, AP, YTP, CKMP ve MP) ile bağımsızlar grubunun ortak imzasıyla 27 Mayıs'a sahip çıkma genel amacıyla bir bildiri yayımladılar. Bildiride 27 Mayıs'a yönelecek her türlü tecavüze karşı birlikte mücadele edeceklerini bildirdiler.

CHP Grubu adına Suphi Baykam, YTP Grubu adına Şekip İnal, CKMP Grubu adına Hazım Dağlı, AP Grubu adına Ferruh Bozbeyli,

MP Grubu adına Kazım Arar ve bağımsız grup adına da Celalettin Uzar tarafından imzalanan bildiride şöyle denilmektedir:

"Türk milletinin egemenliğini ve millî iradeyi temsil eden BMM millet adına vazife gören siyasi parti grupları ve bağımsızlar olarak aşağıdaki hususların umumi efkara arz edilmesini ittifakla kararlaştırmış bulunuyoruz:

1. Atatürk'ün kurduğu ebedi Türkiye Cumhuriyeti, bugün 27 Mayıs meşru temeline dayanan bir Anayasaya sahiptir. Vatandaş olarak, toplum olarak, bütün haklarımız ve görevlerimiz bu Anayasaya göre değer taşır.

27 Mayıs Anayasamızda ifade ve teminatını bulan millî bir devrimdir. Büyük Meclisin mensupları olan bizler bir bütün halinde bu meşru temele yönelecek her türlü tecavüzü birlikte karşılamağa azimli ve kararlıyız.

2. Anayasamız ilhamını millî mücadele ruhundan Atatürk milliyetçiliğinden ve tüm olarak Atatürk ilkelerinden almıştır.

Türk milleti insan hak ve hürriyetlerine dayanan laik ve sosyal hukuk düzeni içinde yaşamağa ve medeniyet yolunda hızla ilerlemeye kararlıdır. Bizi bu yoldan ayırmaya çalışan ve millet bütünlüğünü zedeleyecek mahiyette olan her türlü totaliter temayülün, gerici cereyanın, komünizmin, ırkçılığın ve faşizmin karşısındayız.

3. Tarih boyunca, bağımsızlığı hak ve hürriyetleri için savaşmış ve bu uğurda fedakarlıklara katlanmış olan aziz milletimiz insan haysiyetine kıymet veren demokratik rejimi her güçlüğü yenerek mutlaka ve kesin olarak koruyacaktır.

Siyasi parti grupları ve bağımsızlar olarak inanıyoruz ki Büyük Mecliste ve Meclis dışında her türlü siyasi faaliyetin millet hayrına netice vermesi her şeyden önce demokratik nizamın yerleşmesine ve devamına bağlıdır.

Siyasi hayatımızın daha verimli olması ve demokratik düzen içinde daha istikrarlı, kardeşçe yaşamamızı mümkün kılacak olgunluğa ulaşması amacımızdır.

4. Gücünü millî iradeden alan bugünkü hükûmetin ve bundan böyle iş başına gelecek hükûmetlerin, yukarıda ifadesini bulan temel görüş ve inanışlara uygun çalışmalarında kendilerine bütün gücümüzle yardımcı ve müzahir olmayı vazife biliyoruz.

Büyük Meclisi teşkil eden gruplar olarak birlikte kararlaştırdığımız bu esaslara aykırı hiçbir davranışa müsaade ve müsamaha etmeyeceğimizi beyan ederiz."

Bu ortak bildiri dışında aynı günlerde AP grubu adına da bir bildiri ayrıca yayımlandı. Söz konusu bildiride AP'nin orduya ve rejime

bağlılığı vurgulandı ve af meselesi merkezindeki tartışmalar sebebiyle AP'nin maruz kaldığı saldırılar şiddetle kınandı.

12 EKİM

Mecliste yapılan görüşmeler neticesinde kısmi siyasi af kabul edildi. Affın yasalaşması için önce Senatodan onay alması gerekti. Senatodan 16 Ekim'de 23'e karşı 125 oyla alınan onay sonrasında Anayasa'yı ihlal suçundan mahkûm edilen suçluların cezaları kısmen affedildi. Aftan yararlanacak olanlar Anayasa dışı davranışlara karşı teşrii görevlerini gerektirdiği şekilde yerine getirmeyenlerden cezalarının bir kısmını tamamlamış olanlardı. Bunların dışında DP dönemindeki yolsuzluklar sebebi ile ceza alanlar affın kapsamı dışında tutuldu. Affın bir genel af niteliğinde olmayışı, affın yol açacağı tepkilerin şiddetini büyük oranda azalttı. Ayrıca af yanlısı kitlelerin de beklentileri tümüyle olmasa da bir nebze karşılanmış olacağı için bir orta yolun bulunduğuna bir işaret olarak kabul edildi.

14 EKİM

Manisa Milletvekili ve Ulus Başyazarı Yakup Kadri Karaosmanoğlu CHP'nin izlediği politikalarla Atatürk ilkelerinden tavizler verdiği gerekçesiyle Partisinden istifa etti.

16 EKİM

İhtilal sonrasında, Anayasa'yı ihlal suçundan Yüksek Adalet Divanınca mahkûm edilenlerin cezalarının kısmen affı hakkındaki Kanun kabul edildi. Kayseri Cezaevi'nde 57 Yassıada mahkûmu kaldı.

18 EKİM

77 sayılı Uzun Vadeli Planın Yürürlüğe Konulması ve Bütünlüğünün Korunması Hakkında Kanun yayımlandı. Kanun'un amacının, teknik kadrolarca hazırlanacak uzun vadeli planların bütünlük ve tutarlığının siyasal organlarca fazla zedelenmemesini sağlamak olduğu anlaşılmaktaydı.

19 EKİM

Ankara Şeker Fabrikası törenle açıldı.

Mecliste, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu kabul edildi.

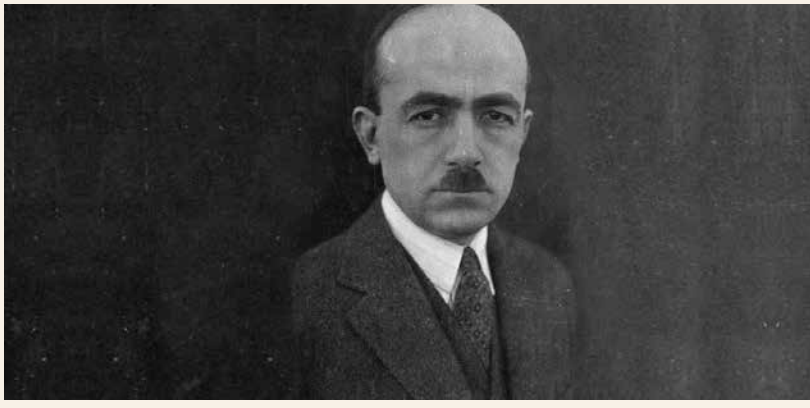

Yakup Kadri Karaosmanoğlu (1889-1974)

21 EKİM

CKMP İstanbul Milletvekili Mustafa Fuat Arna 21 Ekim 1962'de vefat etti. Arna, 1946'da Demokrat Parti (DP) saflarında politikaya girdi. Parti müfettişi olarak DP'nin örgütlenmesine katkıda bulundu. Daha sonra yaşadığı fikir ayrılıkları sebebi ile DP'den ayrılarak Millet Partisine girdi. Parti'nin kurucuları arasında yer alan Arna, Millet Partisinde genel sekreterlik ve başkan vekilliği gibi görevlerde bulundu. Siyasi hayatına eşlik eder biçimde ayrıca İzinsiz Marifet dergisi ile Millet (1954) gazetesini çıkardı. MP'nin kapatılması sonrasında CKMP saflarında siyasete devam etti. 1961 Genel Seçimlerinde partisinden İstanbul Milletvekili seçildi ve milletvekilliği devam ederken Ankara'da öldü.

23 EKİM

Doğu Anadolulu 55 ağanın eski yerlerine dönmelerini ancak 5.000 dönümden fazla topraklarının kamulaştırılmasını sağlayan 81 sayılı Kanun yayımlandı.

Fransa'da, cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesine ilişkin anayasa değişikliği halk oylamasıyla kabul edildi.

ABD, SSCB'nin Küba'yı bir nükleer üs hâline getirmesini engellemek için adayı abluka altına aldı.

Hürriyet

Meclis'te Küba hakkında konuşan

İNÖNÜ: BUHRANI TÜRKİYE'YE SIÇRATMAK İÇİN GAYRETLER VAR, DEDİ

Başbakana göre sabotaj teşebbüsleri olacağı seziliyor

Küba'ya gitmekte olan bazı Rus gemileri rota değiştirdi

Türkiye'de ve çeşitli ülkelerde protesto gösterileri düzenlendi. Başbakan İnönü: "Buhranı Türkiye'ye sıçratmak için gayretler var... " dedi.

27 EKİM

İran Şahı Rıza Pehlevî resmî bir ziyaret için Türkiye'ye geldi.

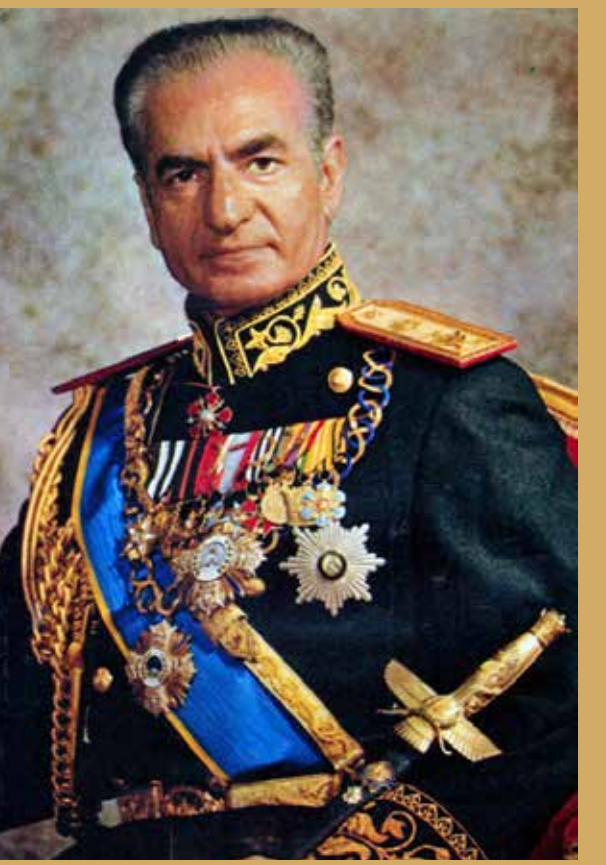

Rıza Pehlevi (1878-1944)

29 EKİM

- Cumhuriyet Bayramı tüm yurtta coşkuyla kutlandı.
- Ankara'da Şeker Fabrikası hizmete girdi.

1 KASIM

- Yunanistan-AET Anlaşması yürürlüğe girdi.

10 KASIM

- Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk vefatının yıl dönümünde törenlerle anıldı.

Cumhuriyet
O'nu Heyecanla Anıyoruz
Üç Karşılaşma
Ortaya attığımız iki mesele Meclis'te müzakere edildi

14 KASIM

- Anayasa Mahkemesi ilk defa anti demokratik bir maddeyi ilga etti. Anayasa Mahkemesi yapılan bir müracaat üzerine memurların bakanlık emrine alınmasını sağlayan 6435 sayılı Kanun'un 3. maddesini tektik etti ve karara bağladı. Mahkeme 3. maddenin Anayasa'ya aykırı olduğuna ve yürürlükten kaldırılmasına karar verdi. Anayasa Mahkemesinin ilk olarak verdiği Anayasa'ya aykırılık kararı ile artık memurlar için Danıştaya müracaat kapısı açılmış oldu.

18 KASIM

- Adalet Bakanlığı aldığı bir kararla Yassıada yargılamalarında müebbet hapse mahkûm Demokrat Partililerin talep etmeleri hâlinde istedikleri cezaevine nakledilmelerini uygun buldu. Müebbet hapse mahkûm edilen 41 kişiyi ilgilendiren karar, Başbakan İsmet İnönü ile Adalet Bakanı Profesör A. Kemal Yörük'ün birkaç gün önce Başbakanlıkta yaptıkları görüşmede prensip olarak kabul edildi. Sonrasında karar Adalet Bakanlığında hukuki yönü tamamlanarak ilgili savcılıklara bildirildi.

21 KASIM

- Cumhuriyet Senatosundan sonra TBMM'de de görüşülüp kabul edilen Beş Yıllık Kalkınma Planı yapılan küçük düzeltmelerin ardından 21 Kasım 1962'de kesinleşti. Başbakan İnönü'nün planın kabulünü talep eden konuşmasından sonra planın tümü üzerinde yapılan oylamada koalisyon partilerinin üyeleri tarafından kullanılan 219 olumlu oya karşılık 93 ret ve 43 çekimser oy kullanıldı. Ret oyları büyük oranda AP ve MP milletvekilleri tarafından kullanıldı.

22 KASIM

Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Makarios resmî görüşmeler için Türkiye'ye geldi. Kamuoyunda Makarios'un Kıbrıs Anayasası'nı ne ölçüde uygulayacağıyla ilgili şüpheler sürüyordu.

III. Makarios (1913-1977)

23 KASIM

TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, Partisi'nin bir komünist parti olmadığını söyledi.

26 KASIM

Amerika, Türkiye'deki füze üslerini kaldırmaya karar verdi.

30 KASIM

Üç gün süren Adalet Partisi 1. Kongresi 2 Aralık'ta sona erdi. Kongrede Genel Başkanlık yarışına tek aday olarak katılan Ragıp Gümüşpala Genel Başkanlığa seçildi. Müfritler ve mutediller arasındaki ayrımın sert tartışmalara yol açtığı kongre sona erdiğinde parti içi güç ilişkilerinde müfritler lehine bir tablo ortaya çıktı. Merkez Temsilciler

Meclisi, Merkez Haysiyet Divanı ile Yüksek Haysiyet Divanı üyeliklerine çoğunlukla müfritler, aşırılar seçildi.

3 ARALIK

Üst rütbeli 11 hava subayı görevlerinden alındı.

4 ARALIK

Ortak Pazar, Türkiye'ye 6,5 yıl hazırlık dönemi tanıdığını açıkladı.

6-7 ARALIK

CHP Haysiyet Divanı Nihat Erim, Turgut Göle, Kasım Gülek ve Avni Doğan'ı partiden çıkardı. Bu kişiler parti kongrelerinde İnönü'yü hayli sert biçimde eleştiriyorlardı.

8 ARALIK

Avrupa Birliği Devletleri, Karşılıklı Sağlık Yardımı Antlaşması imzaladılar. Antlaşmaya Türkiye de katıldı. Buna göre yurtta tedavisi mümkün olmayan hastaların bakımını bu imkâna sahip devletler yapacaktı.

9 ARALIK

CHP Meclisi Haysiyet Divanı ve Yüksek Haysiyet Divanı üç gün süren toplantılardan sonra aldığı kararla Avni Doğan, Kasım Gülek ve Nihat Erim'in CHP'den 1 yıl süre ile geçici olarak ihracına karar verdi. Her üç ismin CHP lideri İsmet İnönü'ye ve koalisyon hükûmetine yönelik eleştirileri kamuoyu önünde dile getirmeleri

AKŞAM

CHP eski sekreteri hasımlarına "Biçare,, derken, Avni Doğan da bir bildiri yayınladı

ERİM, GÜLEK, GÖLE VE DOĞAN CHP'DEN İHRAC EDİLİYOR

Haysiyet divanı gösterilen sebepleri dün kâfi gördü

İfadeler bugün alınıp karar verilecek

K. SİPAHİPALA İDAM EDİLİYOR

bir parti içi krize yol açmış ve neticede Partiden ihraçlarına kadar giden bir süreç yaşandı. Örneğin Kasım Gülek, 6 Aralık'ta siyasi partiler hakkında verdiği kanun teklifi ile ilgili olarak düzenlediği basın toplantısında hem İsmet İnönü'yü hem de diğer parti liderlerini eleştirdi ve CHP'yi Atatürk ilkelerinden uzaklaşmakla itham etti. Partinin merkez yönetiminin parti için yıkıcı birtakım adımlar attığını iddia ederek parti içi demokrasi talebinde bulundu. Benzer bir şekilde, Avni Doğan da CHP Tüzüğü'nün ihlali gerekçesi ile Nihat Erim ve Turgut Göle'nin Haysiyet Divanı'na verilme kararını sert bir biçimde eleştiri konusu etti. Parti içinde yaşanan bu gerilim sonrasında 10 Aralık'ta Falih Rıfkı Atay CHP'den istifa etti. Atay, İnönü'ye çektiği telgraf metninde şunları dile getirdi: "Hiç sarsılmaksızın Atatürk'e bağlı kaldığım için, Atatürkçülüğe ihanet edenlerin baskısı ile bir gün, savunma hakkımı bile kullanmayarak Partiden kovulmak pek acı geleceğinden, şimdiden Allaha ısmarladık."

11 ARALIK

Millî Güvenlik Kurulu kuruldu.

12 ARALIK

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar beraat etti.

14 ARALIK

Partiden ihraçların tasdik edildiği 16. CHP Kurultayı başladı ve 3 gün sürdü. Kurultay'da İsmet İnönü yeniden genel başkanlığa seçildi. Parti içi görevler için yapılan seçimleri büyük oranda genel merkez adayları kazandı. Bununla ilişkili olarak, hakkında tahkikat açılan ama ihraç edilenler arasında yer almayan Turgut Göle, Parti Meclisi seçiminde yarışmışsa da başarı elde edemedi. Kongre sonrasında Parti Meclisi yaptığı toplantı ile Genel Sekreterliğe Kemal Satır'ı yeniden getirdi.

18 ARALIK

Ankara'da Sosyalist Kültür Derneği kuruldu. DPT'nın eski başkanı Osman Nuri Torun derneğin başkanı oldu. Derneğin kırk kişilik kurucuları arasında Necat Erder, Attila Karaosmanoğlu, Doğan Avcıoğlu, Adnan Başer Kafaoğlu, Güney Özcebe, Sırrı Hocaoğlu, Cemal Reşit Eyüboğlu, Cahit Tanyol, Şevket Süreyya Aydemir, Mümtaz Soysal, Seyfi Demirsoy, Sadun Aren, İlhami Soysal yer alıyordu.

19 ARALIK

129 sayılı Millî Güvenlik Kurulu Kanunu yayımlandı.

22 ARALIK

TÜRK-İŞ tarafından komünizme karşı bir işçi gösterisi düzenlendi.

Doğubank'ın faaliyetine son verildi.

Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu kuruldu.

31 ARALIK

Sabit fiyatlarla toplam GSMH yüzde 6,2 büyüdü; toptan eşya fiyatları endeksindeki yıllık artış yüzde 5,7; dolar kuru 9,04 TL oldu.

1963

1 OCAK

Birinci Beş Yıllık Plan yürürlüğe girdi.

Makarios, Kıbrıs konusundaki Zürih ve Londra Anlaşmaları'nın yürürlükten kaldırılmasını istedi; İngiliz hükûmeti bu konuda yetkili olmadığını bildirdi.

Bakanlar Kurulu Kararı ile otomobil ve lüks eşya ithali yasaklandı.

3 OCAK

Kıbrıs'ta Türk Belediyelerinin lağvedilmeleri üzerine hükûmet, Cumhurbaşkanı Makarios'a sert bir nota verdi.

4 OCAK

İnönü'nün Üçüncü Koalisyon Hükûmeti Meclisten 175'e karşı 225'le güvenoyu aldı.

6 OCAK

Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı (TPAO) Siirt'te zengin bir petrol damarı buldu.

7 OCAK

Cibali Tütün Fabrikasında 3.500 işçi yemek boykotu yaptı.

11 OCAK

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük beraberindeki heyetle birlikte 7 Ocak'ta Türkiye'ye gelmiş ve bir dizi görüşmeden sonra 11 Ocak'ta Türkiye'den ayrılmıştı. Dr. Fazıl Küçük hem Türkiye'ye geldiğinde hem de ayrılırken yaptığı açıklamalarda Kıbrıs meselesinin barışçı yollarla çözümü için gerekli tüm adımları atmaya çalıştıklarını belirtildi. Yapılan resmî görüşmeler ve alınan ortak kararlar, Türkiye Dışişleri Bakanlığı tarafından bir "ortak bildiri" biçiminde yayımlandı. Bildiride yapılan görüşmelerde Kıbrıs Anlaşmaları'nın ve Anayasası'nın tümüyle uygulanmasına Türkiye hükûmetinin atfettiği büyük önem kesin bir şekilde teyit edildi. Bildiride ayrıca iki ülke devlet adamlarının ayrı belediyeler konusunda ortaya çıkan buhranı inceledikleri ve bu buhranı

Anayasa hükümleri dahilinde çözülmesinin yegâne hâl şekli olduğu hakkında aralarındaki görüş birliğini memnunlukla müşahede ettikleri ve karşılıklı anlayış zihniyeti ile uyuşmazlığın anılan esaslar dahilinde en kısa bir zamanda hâllinin mümkün olduğu hususundaki inançları belirtildi.

TBMM'de "komünizm ile mücadele etmek"le görevli bir komisyon oluşturuldu.

13 OCAK

İngiltere, Türkiye ve Yunanistan arasında Kıbrıs sorununa ilişkin konferans başlattı.

14 OCAK

İngiltere'nin AET'ye giriş başvurusu Fransa tarafından veto edildi.

20 OCAK

İstanbul Sarıyer'de tarihî Kefeliköy Oteli yandı.

22 OCAK

22 Ocak'ta, otuzuncu toplantısını yapan Senato'da, tabii senatör Mucip Atakli'nın Türkiye İşçi Partisinin İstanbul'da düzenlediği ve SBF'deki Atatürk ilkeleri konulu açık oturumda kimlerin konuştuğu ve neler söylendiğine dair Başbakanlığa sorduğu soru Adalet Bakanı Yörük tarafından cevaplandı. Bakan her iki toplantıda konuşan hatiplerin isimlerini söyledi, bu toplantılarda konuşma yapanlar hakkında herhangi bir takibata ihtiyaç duyulmadığını belirtti. İlgili toplantıda komünizmi övücü sözler sarf edildiği genel iddiasından hareketle Mucip Ataklı, alınması gereken bazı tedbirlere dikkat çekti. Bu tedbirler şunlardı:

1. Komünizm meselesine eğilebilecek özel emniyet mensupları eğitilmeli,

2. Komünistlik meseleleri için bunlardan anlayan özel mahkemeler kurulmalı,

3. Türk Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddeleri sarih hâle getirilmeli ve şiddetlendirilmelidir,

4. Merkezî istihbarat teşkilatı bir an önce kurulmalıdır,

5. Okullarda millî şuur uyandırılmalıdır,

6. Devlet müesseselerindeki komünistler derhâl ayıklanmalıdır,

7. Radyo ve gazetelerde anti komünist yayın yapılmalıdır.

23 OCAK

Celal Bayar, Yassıada yargılamalarından sonra aldığı mahkûmiyet sebebi ile Kayseri Cezaevindeydi. Eşi Reşide Bayar, Celal Bayar'ı görmek amacıyla zaman zaman Kayseri'ye ziyaretler gerçekleştiriyordu. Bu ziyaretlerden biri sırasında geçirdiği kalp krizi sebebi ile 24 Aralık 1962'de vefat etmişti. Reşide Bayar'ın vefatı sebebi ile Türkiye'nin pek çok yerinden özellikle AP'lilerin aralarında bulunduğu kafileler Celal Bayar'ı ziyaret ediyorlardı. Bu ziyaretlerin kitleselleşmesi karşısında Türkiye Millî Talebe Federasyonu (TMTF) öncülüğünde üniversite öğrencileri bir yürüyüş tertip ettiler ve akabinde bir bildiri yayımladılar. Bu bildiride "27 Mayıs'ta Anayasa ve hukuk dışı davranışları ile meşruluğunu kaybettikleri dünyaya ilan edilenlerin, icap ettiği taktirde aynı akıbeti göreceklerinin yakın olduğunu hatırlatmak isteriz." cümleleri ile AP'liler tehdit edildi ve 27 Mayıs'ı ve Atatürk ilkelerini korumak için can ve malları pahasına mücadele edeceklerini bildirdiler.

TMTF af konusu her gündeme geldiğinde ya da 27 Mayıs'a yönelik çeşitli eleştirel değerlendirmeler yapıldığında hep benzer bir tutum içine girmiş ve üniversite gençliğini 27 Mayıs'ı savunmak hususunda örgütlemek yönünde çabalar göstermiştir.

24 OCAK

Hürriyet gazetesi mensupları Abidin Behpur Tapaner, Yüksel Kasapbaşı, Yüksel Öztürk donarak görevleri başında öldüler.

28 OCAK

Feridun Cemal Erkin Londra'da "Çıkmaza giren Londra Konferansından çekilmeye karar verdik" dedi.

Cemal Gürsel (1895-1966)

31 OCAK

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in 10. ve 11. devre milletvekillerinin borçlarını faizsiz 10 yıl vade ile taksite bağlayan Kanun'u geri çevirmesi ile siyasi tarihimizde bir ilk yaşandı ve Cumhurbaşkanı tarafından bir kanun tekrar görüşülmek üzere ilk defa olmak üzere Meclise iade edildi. Anayasa'nın 93. maddesine dayanarak bir gerekçe ile Kanun'u Meclise geri iade eden Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in bu kararı sonrasında Meclis Kanun'da ısrar ederse teklifin kanunlaşması mümkün hâle gelecek ve Resmî Gazete'de yayımlandıktan sonra yürürlüğe girebilecektir.

1 ŞUBAT

Ankara üzerinde çarpışan iki uçak şehre düştü, 87 kişi öldü.

8 ŞUBAT

Irak'ta Hava Kuvvetlerine mensup küçük rütbeli subaylar tarafından başlatılan darbe girişimi Irak Başbakanı General Abdülkerim

Kasım'ın yerine Abdüsselam Arif'in getirilmesi ile sonuçlandı, Kasım taraftarı komutanlar yaşananlar karşısında firar etmeyi tercih ettiler. Irak'ın bütün sınırları ve hava alanlarının kapatıldığı, sokağa çıkma yasağının konulduğu darbe süreci Türkiye tarafından da yakından takip edildi. Bakanlar Kurulunun olağanüstü toplantısında olaylar değerlendirilerek Irak sınırındaki jandarma birlikleri alarma geçirildi ve dikkatli olunması bildirildi. Üç gün sonra ise 11 Şubat'ta ise Türkiye yeni Irak idaresini resmî olarak tanıdı.

Irak İhtilal Komitesi adına yayımlanan ilk tebliğde ihtilalin gerekçesi ve amacı 1. Numaralı Tebliğ'le bildirildi. Tebliğ'de ordunun halk düşmanı Abdülkerim Kasım rejimini ortadan kaldırdığı, Kasım rejiminin memleketi böldüğü ve Anayasa teminatını ortadan kaldırdığı, Kasım'ın Arap kurtuluş hareketlerini sırtından bıçakladığı ifade edilmekte ve ihtilalin iki ana amacı olduğu bildirilmekteydi: i) Millî birliği tahakkuk ettirmek ve ii) Kanunu hükümran kılarak Irak milletini hükûmetin iradesine iştirak ettirmek. Son olarak, Abdülkerim Kasım ve üç arkadaşı kısa süre içinde yakalanarak kurşuna dizilmek suretiyle öldürüldüler.

9 ŞUBAT

AP Merkez Yönetim Kurulunda, toprak reformunun temel bir hak olan mülkiyet hakkına aykırı olduğu görüşlerinin ileri sürüldüğü basında haber olarak çıktı.

13 ŞUBAT

İstanbul Savcılığı İşçi Sigortaları Kanunu'na uymayan 2 bin işveren hakkında dava açtı.

16 ŞUBAT

27 Mayıs Darbesi sonrasında Yassıada'da yargılanıp mahkûm edilenlerin affı meselesi Türkiye'de gündemin merkezî tartışma konuları arasında yer almaya devam etmekteydi. AP lideri Ragıp Gümüşpala konu hakkında bir basın bildirisi yayımladı ve bildiriye karşılık Başbakan ve CHP Genel Başkanı İsmet İnönü cevabi düşüncelerini iletti.

İki parti ve diğer siyasi parti temsilcilerinin de katılımı ile süren bu af tartışması, 20 Şubat'ta TBMM'de yapılan ve AP tarafından sunulan genel af teklifinin reddi ile en azından bir süreliğine sona erdi. AP tarafından sunulan ilgili kanun teklifi 160'a karşı 199 oyla reddedildi. Genel af reddedilmekle birlikte Meclis kısmi bir affın kabulü yönünde karar aldı.

18 ŞUBAT

1950'li yıllarda çıkarılan ve uygulanması sırasında unutulmayan bazı hadiselere yol açan 6761 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu yürürlükten kaldırıldı. Yerine 171 sayılı Kanun yürürlüğe girdi. Ayrıca 6187 sayılı Vicdan ve Toplanma Hürriyetinin Korunmasına dair Kanun'un 4. maddesindeki hükümler de yeni kanunun kapsamına girdiği için yürürlükten kaldırıldı. 18 Şubat'ta Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren yeni kanunun adı "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Hürriyeti Hakkındaki Kanun"dur.

19 ŞUBAT

Servet Beyannamelerinin İadesi ve Yeni Servet Beyannameleri Alınması Hakkında Kanun yayımlandı.

21 ŞUBAT

Yunanistan yolu ile 21 Şubat'ta Türkiye'ye dönüş yapan Alparslan Türkeş ve Numan Esin'i 14'lerden Rıfat Baykal ve Mustafa Kaplan karşıladı. Dönüşünde yaptığı açıklamalarda Türkeş, memleket meseleleri ile yakından ilgilendiğini ve memlekete döndüğü için çok sevinçli olduğunu belirtti, ayrıca, 27 Mayıs ilkeleri ile bugünün hiçbir münasebeti olmadığını, inkılabın meydana getirdiği ilkelerin hiçbirinin kalmadığını vurguladı. İki gün sonra, 23 Şubat'ta İstanbul Divan Otel'de düzenlediği basın toplantısında, Türkeş, 27 Mayıs'ın ilkelerini anlatarak, Türkiye'nin şimdilerde bir varlık yokluk mücadelesi içinde olduğuna dikkat çekti. Ona göre, bizi birbirimize düşürmek ve devletimizi parçalamak için içte ve dışta birtakım cereyanlar meydana gelmekteydi. Türkeş, yayımladığı bildiride sonraki günlerde izleyeceği yola dair bazı ipuçları verdi AP'de siyaset yapıp yapmayacağına dair sorulara ise bildiriyi dikkatle okumalarını söyleyerek mukabelede bulundu.

14'ler içinde Türkeş'in ayırıcı bir konuma sahip olduğu çok açıktır. Türkeş, kendisi ile birlikte hareket edenlerle birlikte sonraki günlerde ne yapacaklarını belirleme çabası içindedir.

Türkiye Amerika Uzun Süreli Zirai Maddeler Antlaşması imzalandı.

23 ŞUBAT

- 196 sayılı Dış Seyahat Harcamaları Vergisi Kanunu, Resmî Gazete'de yayımlandı.
- 197 sayılı Motorlu Kara Taşıtları Vergisi Kanunu, Resmî Gazete'de yayımlandı.
- 198 sayılı Emlak Alım Vergisi Kanunu, Resmî Gazete'de yayımlandı.
- 218 sayılı Bazı Suç ve Cezaların Affı Hakkında Kanun kabul edildi.

28 ŞUBAT

- 215 sayılı İzale-i Şekavet Kanunu'nun Yürürlükten Kaldırılmasına Dair Kanun yayımlandı.

2 MART

- Yurt dışı görevinden döndükten sonra Türkeş ve arkadaşlarının AP'ye gireceklerine dair iddialar üzerine Adalet Partisi Temsilciler Meclisi ile Genel İdare Kurulu ortak bir toplantı tertip etti ve Türkeş ve arkadaşlarının AP'ye girişleri meselesi ele alındı. AP içinde, bazı isimlerle, özellikle Gökhan Evliyaoğlu ve Türkeş'i İstanbul'da karşılayan ve düzenlediği basın toplantısına katılan Sakarya AP Milletvekili Hami Tezkan ile yakın ilişki içinde olması Türkeş'in AP'ye girebileceği şeklinde yorumlandı. Ayrıca Türkeş'in eski iktidar mensupları ile bilhassa Adnan Menderes ile yakınlığı bulunduğu ve İnönü'ye muhalif olduğu yayılmaya çalışıldı. Buna mukabil Temsilciler Meclisi ile Genel İdare Kurulunun ortak toplantısında Türkeş ve arkadaşlarının Parti'ye girişine onay çıkmadı. Aksine Türkeş'in 27 Mayıs Darbesi içindeki rolü dikkate alınarak, AP'nin demokratik düzende Türkiye'nin feraha kavuşacağı kanaatinde olduğu bildirildi ve AP mensuplarının dışında kimseye bilhassa cuntacı ve ihtilalcilere iltifat edilmemesi istendi. Bu düşüncelerden hareketle AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala'nın bir yurt gezisine çıkarak hem AP'nin genel ülke siyaseti ile ilgili düşüncelerini halk ile paylaşması hem de Türkeş ve benzeri ihtilalci ya da cuntacıların Parti'ye alınmayacağının anlatılması yönünde karar alındı.

4 MART

- BM Genel Kurulu, oy çokluğuyla aldığı bir kararla Kıbrıs'a uluslararası bir barış gücü gönderilmesini istedi.

7 MART

- Anayasa Mahkemesi, İş Kanunu'ndaki grev yasağını iptal etti.

8 MART

8 Mart 1963 sabahı Suriye'de Suriye İhtilal Komutanlığı Millî Konseyi adını taşıyan bir cunta iktidarı ele geçirdi. Şam radyosunda yayımlanan bildiride ihtilalcilerin temel amacının Suriye'yi yeniden Arap Birliğine hizmet edecek yola sokmak olduğu bildirildi. "Birlik, hürriyet ve sosyalizm" temel amaçları ile yol aldıklarını belirten ihtilalciler, darbenin Arap milliyetçisi karakterini ortaya koydular. Darbenin başarıya ulaşmasından sonra Suriye'de yeni hükûmet açıklandı. Buna göre yeni Başbakan Selahaddin el-Bitar oldu. Türkiye de darbeyi dikkatle takibe alındı ve Bakanlar Kurulu toplanarak Türkiye'nin darbe hakkındaki tutumu nu belirlenmeye çalıştı. Yapılan ilk açıklamalarda darbenin Nasır yanlısı askerî unsurlarca tertip edildiği ve yakın takibe alındığı vurgulandı. Akabinde, 11 Mart'ta yeni rejimin tanındığı vurgulandı.

10 MART

Alpaslan Türkeş, kendisi ile arkadaşlarının hiçbir partiye girmeyeceklerini açıkladı.

12 MART

Adalet Bakanlığı, Celal Bayar'ın sağlık durumu ili ilgili olarak bir bildiri yayımladı.

17 MART

Türk hükûmeti Makarios'a bir mesaj göndererek belli koşullar yerine getirilmezse 17 Ağustos tarihli "Garanti Anlaşması"na dayanarak tek taraflı müdahale hakkını kullanacağını bildirdi; Makarios bu notayı reddetti.

19 MART

İnönü, yaptığı basın toplantısında, bir soru üzerine: "Hükûmet zemin müsait olduğunda siyasi bir af çıkarmakta kararlıdır." dedi.

İlk Ordu Pazarı hizmete girdi.

22 MART

Yassıada yargılamalarından sonra Kayseri Cezaevinde mahkûmiyetini sürdürmekte olan Celal Bayar rahatsızlığı sebebi ile tedavi altına alınmıştı. Önce Kayseri Sağlık Kurulunun daha sonra da Adli Tıp Meclisinin almış olduğu kararla sağlık sorunları sebebi ile Bayar'ın tahliye edilmesinin uygun olacağı yönünde bir sonuca ulaşılmıştır. Nitekim 22 Mart sabahı Bayar, sağlık sebepleri ile 6 ay müddetle tahliye edildi.

Bayar'ın tahliyesi toplumun geniş kesimleri tarafından memnuniyetle karşılanırken Ankara'ya gelişi sırasındaki sevinç gösterileri 27 Mayıs yanlısı gruplar tarafından darbe karşıtı bir nümayiş olarak kabul edildi ve çeşitli tepkilere yol açtı. Bunlar arasında üniversite gençliği tarafından Ankara ve İstanbul'da düzenlenen gösteriler dikkat çekiciydi. Bu gösteriler esnasında AP binasının taşlanması, geçici süre ile AP'nin Meclisten çekilme kararı almasına neden oldu. Ancak bu karar bir gün sonra meselenin daha fazla uzamasının doğuracağı telafisi imkânsız zararlar gözetilerek sükûnetin sağlanması adına geri alınmıştır. Bu karara rağmen pek çok ilde üniversite gençlerinin öncülüğünde düzenlenen yürüyüşler esnasında zaman zaman Adalet Partililer ile çatışmaları ve özellikle İstanbul'daki çatışmalarda pek çok kişinin yaralanması Bayar'ın tahliyesi sonrasındaki gelişmelere dair önemli işaretler sundu. Darbe yanlıları o günlerde darbeye yönelik herhangi bir tutum ya da düşünceyi kabul etmek yerine genellikle şiddetle bastırmak biçiminde genel bir tutum içindedirler.

24 MART

Celal Bayar'ın serbest bırakılmasını protesto eden bazı gençler AP Genel Merkezini taşladılar.

25 MART

Ankara, İstanbul ve çeşitli şehirlerde gösteriler yapıldı. 27 Mayıs'a karşı tutum kınandı.

26 MART

Bakanlar Kurulu, Güvenlik Kurulunun tavsiye kararına uyarak Celal Bayar'ın yeniden gözaltına alınmasını kararlaştırdı.

27 MART

Ankara'da Adalet Partisi Genel Merkezi tahrip edildi.

Celal Bayar Ankara Hastanesine kaldırıldı.

28 MART

Celal Bayar tekrar tutuklandı.

30 MART

Celal Bayar açlık grevine başladı.

31 MART

Balkan Kros Şampiyonası'nda 10 bin metre yarışını Muharrem Dalkılıç kazandı.

3 NİSAN

TBMM'de 3 Nisan 1963 tarihinde toplanan genel kurulda yapılan oylama ile 27 Mayıs'ın millî bayram olarak kutlanması yönündeki kanun tasarısı kabul edilmiştir. Gruplar adına söz alan milletvekilleri Kanun'un lehine oy kullanacaklarını söylediler. Ancak şahsı adına konuşan CKMP milletvekili Saadet Kaçar tasarıda oy kullanmayacağını söyledi ve Başbakanın politikasını eleştiren bir konuşma yaptı.

Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında 2939 sayılı Kanun'a Ek Kanun tasarısının müzakereleri sırasında YTP grubu adına Nihat Su, AP grubu adına Ömer Faruk Sanaç konuştular. Ayrıca CKMP milletvekili Saadet Kaçar'ın şahsı adına söz alması ve söyledikleri sonrasında Başbakan İsmet İnönü Kaçar'a cevabi mahiyette bir konuşma yaptı. Konuşmaların nihayete ermesi ile kanun tasarısı okundu ve akabinde oylama yapılmıştır.

Tasarının oylamasının sonuçları şöyledir: oylamaya 297 kişi iştirak etmiştir. 294 kabul, 2 ret ve 1 çekimser oy kullanılmıştır. Ret oyu ve çekimser oy kullananlar AP'li milletvekilleridir. Ayrıca oylamaya 147 AP milletvekilinden sadece 30 kadarı katılmıştır. Bu sonuçlar ile Hürriyet ve Anayasa Bayramı'nın millî bir bayram olarak kabulü yasalaşmıştır.

27 Mayıs, Hürriyet ve Anayasa Bayramı oldu

İnönü, fevkalâde şartların gerektirdiği bu kanun memlekete huzur getirecek, dedi

KORKAKLIK İNSANI ... CESARET ZAFERE GÖTÜR

TÜRK ASKERİ ... ASALETİN TİMSALİDİR

HÜRRİYET

HÜRRİYET

27 MAYIS BAYRAMI KUTLU OLSUN

7 NİSAN

Yugoslavya Federal Halk Cumhuriyeti adını Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti olarak değiştirdi.

8 NİSAN

Kayseri Cezaevinden sağlık durumu sebebi ile geçici süreliğine tahliye edilen Celal Bayar, tedavi gördüğü hastanede bir süre açlık grevi yaptı ve kendi evinden gelen yiyecekler dışında hastanede kendisine verilen hiçbir yiyeceği kabul etmedi. Fakat bu grevini sadece birkaç gün sürdürdükten sonra Bayar hastane yemeklerini yemeye başladı.

9 NİSAN

Türkiye-Almanya Teknik Yardım Antlaşması imzalandı.

10 NİSAN

Japon İmparatoru'nun kardeşi Prens Mikasa resmî görüşmelerde bulunmak üzere 12 gün için Türkiye'ye geldi.

11 NİSAN

27 Mayıs günü kutlanmak üzere, 'Hürriyet ve Anayasa Bayramı' kabul edildi.

TZDK Adapazarı Traktör Fabrikası hizmete girdi.

14 NİSAN

İstanbul'da bir toplantıda konuşan Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu beş yıllık kalkınma planının başarıya ulaşmasının Türkiye için hayati önem taşıdığını söyledi.

16 NİSAN

Sovyetler Birliği, Keban Barajı'nın yapımı için kredi açmayı önerdi. Bu konuda Sanayi Bakanı Muammer Erten "Kıbrıs politikalarını değiştirdikleri takdirde krediyi kabul edebileceğimizi Sovyet Elçisine bildirdik" dedi.

17 NİSAN

17 Nisan 1963'te Sendikalar Kanunu 26 Nisan 1963'te ise Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanunu yapılan müzakerelerden sonra TBMM'de kabul edildi. Ayrıca 20 Nisan'a kadar çalışma mevzuatını ihlal eden ve bu sebeple yargılanmakta olan işçi ve işverenlerin affı bir önerge ile teklif ve kabul edildi. Son olarak, 17 Nisan'da Sen-

dikalar Kanunu kabul edilmişse de bazı maddeleri komisyonlarda görüşülmek üzere geri gönderildi. 26 Nisan'da bu maddeler de görüşülmüş ve Sendikalar Kanunu'na son hâli TBMM tarafından verildi.

18 NİSAN

- Denizaltı, dalgıç ve kurbağa adam tazminatı Kanunu kabul edildi.

21 NİSAN

- "Genç Kemalistler Ordusu" adlı bir örgüte bağlı beş subay tutuklandı.

27 NİSAN

- ABD Dışişleri Bakanı Dean Rusk Ankara'ya geldi.

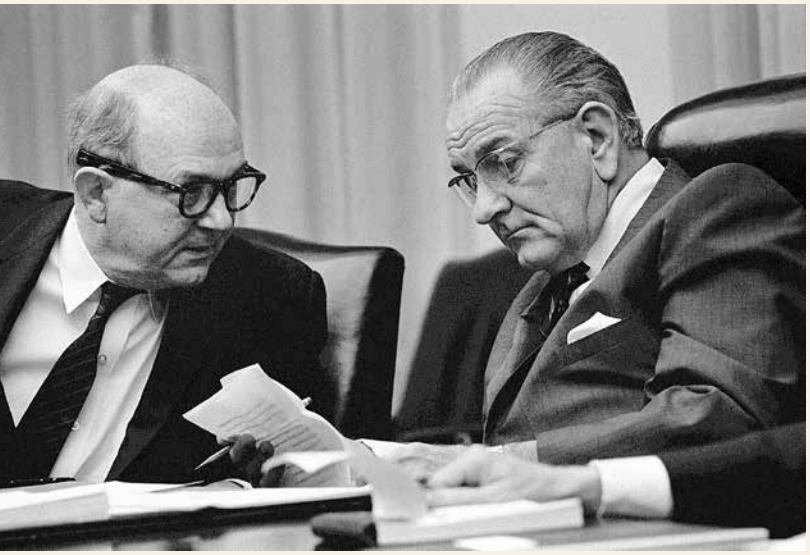

28 NİSAN

- Topraksız köylüler, Adana'da gösteri yürüyüşü yaptılar.

30 NİSAN

- 227 sayılı Türkiye Süt Endüstrisi Kanunu kabul edildi.
- Kürtçe dergi çıkaran iki üniversite öğrencisi tutuklandı.
- Türkiye Cumhuriyeti ile Federal Almanya Cumhuriyeti arasında Sosyal Güvenlik hakkında Sözleşme Bonn'da imzalandı.

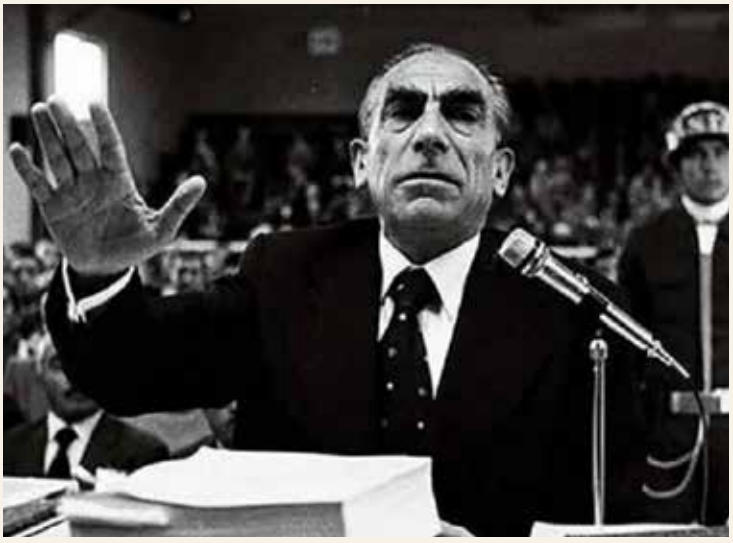

Alparslan Türkeş (1917-1997)

2 MAYIS

- Alparslan Türkeş, 2 Mayıs'ta düzenlediği basın toplantısı ile ülke meseleleri hakkındaki düşüncelerini dile getirmiştir. Basın

toplantısında Türkeş, 27 Mayıs'ı savundu, kuracağı derneğin ideolojisini açıkladı. Kendilerinin kanun dışı tertiplerle ilişkili gösterilmesine yönelik tepkilerini dile getirdi.

Türkeş, takip edecekleri ülkü ve ilkeleri aynı basın toplantısında sıraladı. Buna göre: 1) Milliyetçilik, 2) Ülkücülük, 3) Bilimcilik, 4) Toplumculuk, 5) Köycülük, 6) Halkçılık, 7) Gelişmecilik ve Hürriyetçilik, 8) Ahlakçılık, 9) Teknikçilik ve Endüstricilik Türkeş ve arkadaşlarını temel ülkü ve ilkeleridir.

Türkeş, basın toplantısında kuracakları Ülkü ve Yükselme Derneğinin aksiyon tarafından başlayacağını ve çeşitli partilerden gerçekleşecek katılımlarla "Her şey halk için, halkla beraber, halka doğru." temel ilkesi ile yol alacaklarını belirtti. Türkeş, ayrıca şunları söyledi: "Fikrimizi yayacağız, tenkitler alacağız. Böylece fikirden aksiyona gideceğiz. Ya parti kuracağız ya mevcut partilerden biri bizim doktrinlerimizi beğenecektir. Finansman imkânlarına bağlı kalarak kalkınma yapılacağına inanmıyoruz. Yapılacak işler halka benimsetilmekte halk inandırılmalıdır. Böylece halkın desteği sağlanabilir. Halk büyük kuvvettir. İşte geçmiş iktidarın göremediği nokta buradadır."

5 MAYIS

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan sivil haklar yürüyüşünde 1.000 kişi tutuklandı.

9 MAYIS

Fevzi Lütfi Karaosmanoğlu 9 Mayıs 1963'te CHP'den istifa etti. Karaosmanoğlu, ilk siyasi deneyimini Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasına verdiği destek ile yaşadıktan sonra uzunca bir süre, DP kurulana değin, siyasetten uzak kalmıştı. 1946'da Demokrat Parti saflarında ikinci defa siyasete girdiğinde partinin etkili kişileri arasında ve genel yönetim kurulu üyesiydi. DP 1950'de iktidara gelince, Karaosmanoğlu önce Devlet Bakanı, sonra da İçişleri Bakanı oldu. Ancak, çok geçmeden DP içinde başlayan özeleştirinin öncüleri

arasında Karaosmanoğlu da vardı. 1955 yılında, basına ispat hakkı tanınması konusu ortaya atıldığında kanun teklifini ilk imzalayanlar arasında yer aldı. Bu yüzden DP'den ayrılmak zorunda kaldı. Aynı yolu seçen öteki arkadaşlarıyla birlikte Hürriyet Partisi'ni kurdu ve partinin genel başkanlığına seçildi. HP denemesinin başarılı olmaması üzerine Karaosmanoğlu 1958 yılında Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) saflarına geçti. 27 Mayıs 1960 İhtilalinden sonra bu partinin kontenjanından Kurucu Meclis üyesi oldu. Ancak Kurucu Meclis üyeliği döneminden sonra bir defa daha faal siyasi hayattan uzaklaştı ve 9 Mayıs 1963'te CHP'den istifa etti. Bundan sonra ise Karaosmanoğlu yazıları aracılığı ile Adalet Partisini destekledi.

10 MAYIS

Ankara'da Türk Devrim Diyanet Sitesi'nin temeli atıldı.

11 MAYIS

Başbakan İsmet İnönü "Kürt sorunu"nun tehlike oluşturmadığını söyledi.

16 MAYIS

Anayasa Mahkemesinin 4753 sayılı Çiftçiyi Topraklandırma Kanunu'nun 21. maddesini iptal eden kararı, Resmî Gazete'de yayımlandı.

Ankara Devlet Tiyatrosunda ilk müzikal sergilendi. Müzikalin adı "Öp Beni Kate" idi.

20 MAYIS

CHP lideri İsmet İnönü partisinin grup toplantısında, 14 Mayıs'ta, "Vaziyet çok vahim ve kritiktir. Üç gün içinde her şey olabilir" sözlerini dile getirmişti. Bu sözler çeşitli biçimlerde yorumlanmış ve takip eden günlerde ciddi tartışmalara yol açmıştı. Hatta koalisyon hükûmetinin ciddi manada bu sözler vesilesi ile sarsıldığı bile söylenebilir. Buna karşılık, İnönü grup toplantısındaki sözleri ile tam olarak neyi ima ettiğini açıklamamıştır. 20-21 Mayıs'taki darbe girişimi, İnönü'nün sözlerinin kendiliğinden açıklığa kavuştuğu bir gelişme olarak kabul edilebilir.

Talat Aydemir ve arkadaşları, 22 Şubat 1962'deki başarısızlıkla sonuçlanan darbe girişimlerinden sonra bir kez daha mevcut idareyi devirmek için girişimde bulundular. 20 Mayıs gecesi Ankara Radyosunu ele geçirip Senato ve Meclisin feshedildiğini ilan eden Aydemir'in liderliğindeki askerî unsurlar hükûmete sadık kuvvetlerin müdahalesi ile emellerine ulaşamadan durduruldular. Akabinde Aydemir ve arkadaşlarının Anayasa'yı fiilen ihlal suçundan yargılanacakları Başbakan İnönü tarafından ilan edildi. Yargılamalar neticesinde Talat Aydemir, Fethi Gürcan, Erol Dinçer, Osman Deniz, İlhan Baş, Ahmet Gücal ve Cevat Kırca "Anayasayı tadil ve tağyire teşebbüs" suçundan idama mahkûm edildi.

21 MAYIS

Ankara, İzmir ve İstanbul'da sıkıyönetim ilan edildi. Başbakan İnönü Cumhuriyet Senatosunda 20 Mayıs gecesi olan olaylar hakkında açıklama yaptı: "... Türk Silahlı Kuvvetleri, Anayasa'yı Milletle beraber her türlü tecavüzden koruyacaktır." dedi.

25 MAYIS

30 Afrika ülkesi bir araya gelerek Afrika Birliği Örgütünü kurdu.

26 MAYIS

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Akis dergisini kapattı.

AKŞAM

Toplanan AP yüksek hakem kurulu 6 Milletvekili ve senatör için karar verdi

Mutediller AP'den çıkarıldı

COOPERİN HAYATINI BİR TÜRK KIZI KURTARDI

Alpiskender ve Seren tamamen, Akarca, Ünlü, Aksu, Yüceler geçici olarak ihraç edildiler

Gürsel "seçim çıkar bir yol değildir" dedi

İnönü Mecliste koalisyonun işleyişinden

31 MAYIS

AP içindeki gerilim 12 milletvekili ve senatörün istifasına yol açtı. Mutedil grup içerisinde yer alan isimler parti yönetimine yönelttikleri eleştiriler sonrasında istifalarını sundular. Buna göre, istifa eden isimler şunlardır: Cavit Oral (Adana Milletvekili), Sinan Bosna (Denizli Milletvekili), Nuri Bayar (Sakarya Milletvekili), Cevdet Oskay (Muğla Milletvekili), Bahri Cömert (Samsun Milletvekili), Ahmet Cemil Kara (Trabzon Milletvekili), Nazmi Öktem

(Trabzon Milletvekili), Sabahattin Tanman (İstanbul Senatörü), Mehmet Yüceler (Kayseri Milletvekili), Mualla Akarca (Muğla Senatörü), Cemalettin Bulak (Samsun Senatörü) ve Ekrem Paksoy (Bursa Milletvekili.)

Müstafiler yayımladıkları ortak deklarasyonda şunları söylediler: "Partiye hakim olan ve dolayısiyle sorumlu memleket meselelerinde rolleri ve etkileri bulunan ve fakat rejimin düzenlenmesi ve memleketin bir an evvel huzura kavuşması hususunda bizim basiretli görüş ve temkinli siyaset anlayışımızdan tamamiyle uzak, hatalı politika, seziş, anlayış ve bilhassa oyalayıcı zihniyeti karşısında genel merkez idarecileriyle kader birliğini temadi ettirmeye imkan göremiyoruz.

Bu sebeplerden dolayı parti teşkilatı ile manevi bağlarımızı kesmemekle beraber, Parlamentoda parti disiplinin üstünde yer alan Anayasa'nın bir senatör ve milletvekiline yüklediği ödev, görev ve tarihi sorumluluğa uygun olarak demokratik rejimin korunmasına ve memleketimizin iç ve dış siyaseti bakımından son derece muhtaç bulunduğu istikrarın sağlanmasına çalışmak maksadı ile ve müstakil hüviyetle teşrii vazifemize devam etmeyi kararlaştırmış bulunuyoruz."

3 HAZİRAN

- Ankara'da 3 mahkeme kuruldu.
- Şair Nazım Hikmet Moskova'da öldü.

Nazım Hikmet (1902-1963)

4 HAZİRAN

CHP Genel Sekreterinin Tamimi

20-21 Mayıs'ta Talat Aydemir'in öncülüğünde gerçekleştirilmeye çalışılan ve başarı elde edemeyen darbe girişiminin müsebbiplerinin yargılanmaya başlanması öncesinde CHP Genel Sekreteri Dr. Kemal Satır, parti teşkilatı, senatör ve milletvekillerine bir tamim gönderdi. Tamim genel olarak CHP'nin izleyeceği yola ilişkindi. Tamim, devlet otoritesinin muhafazasının ve demokratik rejimden başka bir rejimin kabulünün imkânsızlığının altını çizdikten sonra, CHP'liler, dikta

ve totaliter rejim yanlısı eylemlerle mücadeleye davet etmişti. Son olarak, tamimde, 20-21 Mayıs olaylarını dikkate alarak, partinin şu hususlara dikkat etmesi gerekliliği vurgulanmıştı: i) Demokratik düzen aleyhindeki her davranışın ve her propagandanın açıkça ve kesin olarak karşısında olduğumuzu gösteriniz, ii) Türk milletinin demokratik düzen dışındaki bir yaşayış tarzını kabul etmeyeceği gerçeğini her fırsattan faydalanarak bütün vatandaşlara anlatınız ve daima hatırlatınız, iii) Bizim dışımızdaki parti mensuplarına ve partisiz vatandaşlara karşı iyi davranınız. Partimize yeni üye kazanmaya ciddi olarak gayret ediniz, iv) Tesanüd duygusunu muhafaza ediniz. Parti aleyhine bilhassa Partinin gelecek seçimlerde başarı sağlayamayacağı yolunda yapılan menfi propagandalara karşı olunuz, v) Hürriyet düzeni içinde planlı kalkınmanın memleketin bugün ve geleceği için millî ve hayati bir ihtiyaç ve zaruret olduğunu herkese yayınız, vi) CHP'nin rejimin başlıca dayanaklarından biri olduğunu bilerek daha fazla çalışınız.

5 HAZİRAN

İran'da Mollaların Gösterileri

5 Haziran'da 1963'ten başlayarak günlerce devam eden gösteriler İran'da bir iç karışıklığa yol açtı. Mollaların hükûmet aleyhine başlattığı ve halkı kendilerine katılmaya davet ettikleri gösteriler sebebi ile hükûmet örfi idare ilan etti ve sokağa çıkmayı yasakladı. Tahran'da toplantı ve gösteri yasağı konmasına rağmen mollalar gösterilerine devam ettiler. Gösterilerin dördüncü gününe gelindiğinde, 8 Haziran'da göstericilerle silahlı kuvvetler arasında çatışmalar vuku buldu. Tahran, Kum ve Şiraz şehirlerinde dağıttıkları bildirilerde, mollalar, "dinî vecibelere sadakat göstermeyen hükûmete karşı" halkı ayaklanmaya davet ettiler. 10 Haziran'a gelindiğinde, yaşanan çatışmalar, kolluk kuvvetlerinin yaptığı tutuklamalar ve idarenin sükûnet çağrısından sonra İran'da olaylar sakinleşti ve hayat normale dönmeye başladı.

7 HAZİRAN

İhtilal sanıklarının, Ankara Mamak Askerî Mahkemesinde yargılanmalarına başlandı.

8 HAZİRAN

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Yön ve Barış Dünyası dergilerini kapattı.

11 HAZİRAN

Kabine'den CKMP'li üç Bakan çekildi.

Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı Zafer gazetesini kapattı.

İstanbul Üniversitesi askerî kordon altına alındı.

12 HAZİRAN

12 Haziran 1963'te SSCB Başbakanı Kruşçev ile TBMM heyeti arasında Moskova'da 1,5 saatlik bir görüşme gerçekleştirildi. Görüşme sonrasında Türk heyeti adına heyet başkanı Suat Hayri Ürgüplü yaptığı açıklamada, Türk-Sovyet münasebetlerinin gelişeceğine dair Krusçev ümidinden bahsetti ve Kruşçev'in ayrıca devletler arasındaki görüş ayrılıklarına rağmen genel bir barışa taraftar olduğunu belirtti. Görüşmede ayrıca Türk-Sovyet ticaret alışverişinin hâlen yılda 28 milyon dolara ulaştığı ve bunun daha da artması gerektiği üzerinde duruldu. Toplu görüşmenin ardından Ürgüplü ile Kruşçev yarım saat de baş başa görüşerek iki ülke arasındaki ilişkileri belli temalar ekseninde ele aldılar.

13 HAZİRAN

1459 Harp Okulu öğrencisinin İhtilal teşebbüsü ile ilgili duruşma Ankara'da başladı.

16 HAZİRAN

İsrail'de Başbakan Ben Gurion görevinden istifa etti.

İlk Rus kadın kozmonot Valentina Tereşkova uzaya çıktı.

21 HAZİRAN

Türkiye-İtalya Mali Antlaşması imzalandı.

28 HAZİRAN

Komünist oldukları gerekçesiyle 12 kişi tutuklandı.

2 TEMMUZ

Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kuruluş Kanunu kabul edildi.

7 TEMMUZ

Türkiye Millî Talebe Federasyonu ile Millî Türk Talebe Birliği'nin "Ulusal Türkiye Öğrenci Örgütü" adı altında birleşmesi yönünde önemli bir adım iki örgütün ortak hazırladıkları bir protokolü Millî Eğitim Bakanı İbrahim Öktem'e vermeleri ile 7 Temmuz 1963'te atılmıştır.

8 TEMMUZ

8 Temmuz 1963'te TBMM, Belediye Seçim Kanunu'nu kabul etti. Kanuna göre belediye başkanlarının sadece okuryazar olmaları yeterli bulundu. Ayrıca tasarının geçici 3. maddesinde yapılan tadille Belediye Meclisi üyesi ve Belediye Başkanlığı seçiminin 17 Kasım 1963'te yapılması kabul edildi.

Bir gün sonraki oturumunda TBMM, 9 Temmuz'da, İl Genel Meclisi seçimleri ile ilgili kanunu da kabul etti. İl Genel Meclisi seçimlerinde de nispi seçim usulü uygun bulundu. Böylelikle yerel seçimler hakkında dört ayrı kanun Meclis tarafından kabul edilmiş bulunuyordu.

Tevfik Sağlam (1882-1963)

11 TEMMUZ

Prof. Dr. Tevfik Sağlam öldü.

12 TEMMUZ

265 sayılı Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Kanunu yayımlandı.

14 TEMMUZ

Fransız Başbakanı Georges Pompidou resmî görüşmelerde bulunmak üzere Türkiye'ye geldi.

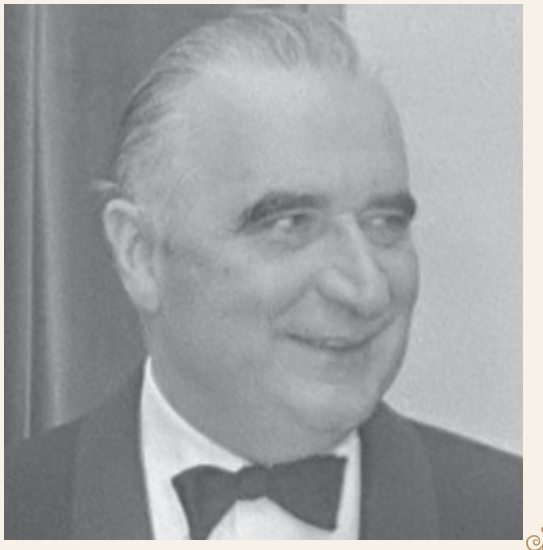

Georges Pompidou (1911-1974)

15 TEMMUZ

Grev ve Lokavt Kanunu kabul edildi.

Sendikalar Kanunu kabul edildi.

TÜBİTAK

17 TEMMUZ

Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) kuruldu.

Helsinki'de yapılan uluslararası atletizm yarışmasında 5000 metrede Muharrem Dalkılıç birinci geldi.

Emekli Sandığı Kanunu'nun geçici 84. maddesinin değiştirilmesine ve bu Kanun'a geçici bir madde eklenmesine dair ordu mensuplarının yabancı uyruklu kadınlarla evlenmelerinin engellenmesine dair Kanun, Resmî Gazete'de yayımlanarak 17 Temmuz 1963'te yürürlüğe girdi. Buna göre, subay, askerî memur ve astsubaylar, yabancı uyruklu

kadınlarla evlenir veya nikahsız yaşarlarsa istifa etmiş sayılacaklardı. İstifa için kanuni müddeti ikmal etmemiş iseler muayyen olan tanzimatlarını vereceklerdi. Yabancı memleketlere öğrenim veya staj için gitmiş olup da yabancı uyruklu şahıslarla evlenen veya birlikte yaşayanlar da aynı madde hükmünce istifa etmiş sayılacaklardı. Bu suretle ordudan çıkanlar, 1076 sayılı Yedek Subay ve Yedek Askerî Memurlar Kanunu'nun 23. maddesi hükmüne tabi tutularak yaşlarına göre Askerlik Kanunu doğrultusunda muamele göreceklerdi.

Geçici 111. maddeye göre de, bu Kanun'un yürürlüğünden önce, yabancı uyruğundaki kadınlarla evlenmeleri dolayısıyla emeklilik hakkı düşmüş bulunanların emeklilik hakları iade edildi.

18 TEMMUZ

- Türkiye- Sovyetler Birliği arasında telli-telefon irtibatı kurulmasına ve mevcut radyo-telgraf servisine dair Antlaşma onaylandı.

20 TEMMUZ

- Bakanlar Kurulu Kararı ile Ankara, İstanbul ve İzmir şehirlerinin nazım imar planlarının İmar ve İskân Bakanlığınca kurulacak özel bürolara verilmesi kararlaştırıldı.

24 TEMMUZ

- 274 sayılı Sendikalar Kanunu yayımlandı.
- 275 sayılı Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu yayımlandı.
- Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumunu kuran 278 sayılı Kanun yayımlandı.
- İran'da Kum şehrindeki gösterilere liderlik eden ve tutuklanarak Şah tarafından sürgün edilen Ayetullah Humeynî Bursa'ya getirilerek Acemler semtinde kirası Türk hükûmetince ödenen bir eve yerleştirildi. Humeynî Bursa'da on bir ay kalacak, daha sonra 13 yıl yaşayacağı Irak'a geçecektir.

27 TEMMUZ

- Turizm ve Tanıtma Bakanlığı kuruldu.

28 TEMMUZ

Kar nedeniyle, 10 aydır kapalı olan Beytüşşebap yolu açıldı.

1 AĞUSTOS

CHP, YTP ve CKMP'nin katılımıyla kurulan koalisyon hükûmetinin bileşenlerinin hem kendi içlerindeki hem de birbirleri ile olan münasebetlerinin seyri zaman zaman koalisyon hükûmetinin geleceği hususunda bazı tereddütlerin ortaya çıkmasına yol açıyordu. 1 Ağustos 1963'te Başbakan Yardımcısı ve YTP Genel Başkanı Ekrem Alican tarafından Başbakan ve CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'ye hitaben yazılan mektup koalisyon hükûmeti içindeki sorunları gün yüzüne çıkaran bir önemli belge niteliğindedir. Alican'ın mektubundan hareketle yapılan yorumlarda onu en çok rahatsız eden meselenin görevlerinin açıkça tayin edilmemesi sebebi ile hükûmet içinde bir nevi "görevi belli olmayan insan" hâline gelmiş bulunmak olduğu anlaşılıyordu. Bu yüzden, Alican, kendisini siyasi faaliyetten tecrit edilmiş bir insan olarak görmeye başladığını ifade ediyordu. 8 Ağustos'ta muhtıra resmî olarak açıklandı ve CHP'nin koalisyon anlayışına uymakta gösterdiği zaaflar, YTP'nin temel huzursuzluk sebebi olarak gösterildi.

6 AĞUSTOS

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Başpiskopos Makarios ile İçişleri Bakanı'nın bir süredir kamuoyu ile paylaştıkları huzur bozucu beyanları üzerine Türkiye hükûmeti Kıbrıs hükûmetine yeniden bir nota tevdi etti. 6 Ağustos 1963 tarihli bu nota, Türkiye'nin Kıbrıs Büyük Elçiliği Birinci Katibi tarafından Kıbrıs Dışişleri Bakanına verildi. Notada Makarios ile Polikarpos Yorgacis'in Kıbrıs Anayasası ile anlaşmaların menfi hükümlerden azade edilmesi hususunda yapmış oldukları konuşmalara, ayrıca Makarios'un Atina Haber Ajansına verdiği demece temas edildi.

Türkiye, söz konusu notasında, Kıbrıs hükûmetinin anlaşmalarla Kıbrıs Anayasası'nı aynen tatbik etmesi mecburiyeti ile ilgili görüşünü tekrarladı ve özellikle

dikkatleri garanti anlaşmasına yöneltti. Böylece Türkiye hükûmeti üçüncü kez benzer bir nota iletmiş oldu.

İki gün sonra, 8 Ağustos'ta Kıbrıs hükûmeti Türkiye tarafından iletilen notayı reddetti. Gerekçe olaraksa, "Kıbrıs'ın iç içlerine makul olmayan bir müdahale"de bulunulduğu gösterildi.

Bayındırlık Bakanı İlyas Seçkin, "İstanbul'a köprüden önce Metro yapmak gerekir." dedi.

11 AĞUSTOS

Çatalhöyük'te MÖ 8,000'den kalan buluntulara rastlandı.

16 AĞUSTOS

1 Ağustos'ta YTP lideri tarafından Başbakan İsmet İnönü'ye gönderilen mektup uzun bir süre İnönü tarafından uzun bir süre cevapsız bırakılmıştı. Bu tepkisizlik karşısında YTP Genel İdare Kurulunda koalisyondan çekilme yönünde bir eğilim belirmeye başladı. YTP lideri Ekrem Alican'ın mektubunun yol açtığı kriz Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in riyasetinde Çankaya'da düzenlenen toplantı ile aşılmaya çalışıldı. Koalisyon hükûmetinin bileşenlerinin katıldığı ve koalisyonla ilgili sorunların müzakere edildiği toplantı sonrasında Cumhurbaşkanlığı tarafından yapılan açıklamada koalisyonun başarılı şekilde yürütülmesi maksadıyla taraflardan her birinin öne sürdüğü mütalaaların müzakere edildiği ve bunların yeni bir liderler toplantısında konuşulmasına karar verildiği vurgulandı. Neticede 23 Ağustos'ta liderlerin katılımı ile düzenlenen ikinci toplantıda koalisyon hükûmetinin devamı yönünde bir karar alındı.

21 AĞUSTOS

Türkiye ile Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı arasında Kredi Antlaşmaları imzalandı.

23 AĞUSTOS

Türkiye-Almanya Mali Yardım Antlaşması imzalandı.

25 AĞUSTOS

Millî Eğitim Bakanı İbrahim Öktem mevcut din eğitiminin Türkiye'nin geleceği için büyük tehlike oluşturduğunu söyledi.

27 AĞUSTOS

İstanbul ili, Eyüp ilçesine bağlı Göztepe bucağında Gaziosmanpaşa adıyla bir ilçe kurulması Hakkında Kanun kabul edildi.

29 AĞUSTOS

Tohumlukların Tescil, Kontrol ve Sertifikasyonu Hakkında Kanun yayımlandı.

4 EYLÜL

Arhangelsk adlı bir Sovyet şilebi, sis yüzünden İstanbul'da Rumeli Hisarı Rıhtımı'na bindirdi.

5 EYLÜL

20-21 Mayıs 1963'te Talat Aydemir'in liderliğindeki darbe teşebbüsü başarıya ulaşmadan engellenmişti. 20-21 Mayıs olaylarına katılanların yargılandıkları dava 5 Eylül'de sona erdi. Mamak 1 Numaralı Askerî Siyasi Mahkemesinde açıklanan karara göre, 7 kişi idama, 29 kişi müebbet hapse, 12 kişi 15 yıl, 5 kişi 12 yıl, 2 kişi 8 yıl, 2 kişi 6 yıl, 13 kişi 5 yıl, 4 kişi 1 yıl, 24 kişi 4 yıl 2 ay ağır hapse mahkûm edildi. Ayrıca 2 kişi 10 ay, 6 kişi de 3 ay hapis cezası aldı. Aralarında Alparslan Türkeş ve Muzaffer Özdağ'ın da yer aldığı pek çok isim beraat etti. Mahkemece haklarında idam kararı verilenler şunlardı: Talat Aydemir, Fethi Gürcan, Cevat Kırca, Erol Dinçer, İlhan Baş, Osman Deniz ve Ahmet Gücal.

11 EYLÜL

2 No.lu Sıkıyönetim Mahkemesinde Harp Okulu Öğrencilerinin yargılanması tamamlandı. 75 öğrenci çeşitli cezalara çarptırıldı, 1384 öğrenci beraat etti.

12 EYLÜL

Türkiye'yi Avrupa Ekonomik Topluluğuna götürecek olan ortaklık anlaşması 12 Eylül'de Ankara'da imzalandı. TBMM'nin şeref salonunda Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanan ortaklık anlaşması, Türkiye-AB ilişkilerinde Ankara Anlaşması olarak anılmaktadır. 33 maddelik Anlaşma'nın 2. maddesinde, temel amacın "Bir gümrük birliğinin gittikçe gelişen biçimde kurulması" olduğu belirtilmişti.

14 EYLÜL

İsmet İnönü yıllardır dargın bulundukları Atatürk'ün yaverlerinden Kılıç Ali ile barıştı.

Yüksek Adalet Divanı tarafından Anayasa'yı çiğneme suçundan dolayı ölüm cezası verilen ancak sonra ömür boyu hapis cezasına çevrilen Zeki Erataman tedavi gördüğü hastaneden kaçtı.

16 EYLÜL

Cezayir'de Ahmed bin Bella Devlet Başkanı oldu.

17 EYLÜL

Millî Mücadele kahramanlarından Telgrafçı Manastırlı Hamdi Efendi'nin eşi Hasibe Martonaltı'ya vatani hizmet tertibinden maaş bağlanması hakkında 330 sayılı Kanun kabul edildi.

AET'ye tam üyelik başvurusu bugün

TARİHİ ADIM

Şimdi ne olacak?

- AET Daimi Temsilciler Komitesi 22 Nisan'da başvuruyu ele alacak
- 26-27 Nisan'da yapılacak AET Bakanlar Konseyi'nde gönderme alınacak başvurumuz, topluluk yürütme komisyonuna gönderilecek
- Komisyon, iki yıl içinde incelemelerini rapor halinde Bakanlar Konseyi'ne sunacak. Başvurunun oybirliğiyle kabul edilmesi gerekliyor
- Başvuru kabul edilirse, müzakereler başlayacak. Türk ekonomisinin hukuki mevzuatı ve gümrük duvarlarının AET ile uyumlu hale getirilmesi için adımlar saptanacak
- Gerekli düzenlemeler yapılıp Türkiye topluluğa katılabilecek hale geldikten sonra, tam üyelik gerçekleşecek
- AET'ye son katılan İspanya ve Portekiz'le bu işlemleri 8 yılda tamamlandığı dikkate alınırsa, Türkiye'nin de en az bu kadar süre beklemesi gerekecek

- 12 Eylül 1963'te imzalanan Ankara Anlaşması'yla başlayan Türkiye-AET ilişkileri bugün yapılacak tam üyelik başvurusuyla yeni bir döneme giriyor
- Belçika acele edip, Türkiye'nin AET'ye başvurusunu bir gün önce açıklayınca hükümetin planladığı görkemli açıklamasını engelledi ve Özal da dün akşam başvurunun bu sabah 08.30'da yapılacağını açıklamak zorunda kaldı

HABERİ 14. SAYFADA

Savunmada da tarihi adım

AET'den önce Avrupa Birliği

- Türkiye, İngiltere, Fransa ve Benelux ülkeleri tarafından oluşturulan, sonradan Almanya ve İtalya'nın da katıldığı savunma ağırlıklı Batı Avrupa Birliği'ne üyelik için resmen başvurdu

HABERİ 14. SAYFADA

18 EYLÜL

İstanbul'da deprem oldu, Çemberlitaş ve civarında hasar oluştu.

29 EYLÜL

Sürgü Barajı'nın temeli atıldı.

2 EKİM

Sivas Kongresi'ne seçilen Temsil Heyeti üyeleriyle Türkiye Büyük Millet Meclisinin birinci döneminde bulunan üyelere vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkındaki Kanun'a geçici bir madde eklenmesi hakkında 342 sayılı Kanun kabul edildi.

3 EKİM

3 Ekim 1963'te vefat eden Bele, 1881 doğumludur. 1896-1898 tarihleri arasında Harbiye Mektebinde okudu. Millî Mücadele tarihimizde önemli bir aşamayı temsil eden Amasya Genelgesi'ni imzalayanlar arasındadır. I. ve II. Mecliste milletvekili olarak bulundu. 9 Kasım 1924'te Halk Fırkasından istifa etti. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kurucuları arasında yer aldı. İzmir Suikasti'nde dahli bulunduğu iddiası ile yargılanmasından başlayarak 1926-1935 arasında siyasi hayatın dışında kaldı. Tekrar siyasete döndükten sonra, 1939-1950 arasında milletvekili olarak TBMM'de görev yaptı.

Refet Bele (1881-1963)

H. Oğuz Bekata (1911-1995)

4 EKİM

CHP'li İçişleri Bakanı H. Oğuz Bekata'nın YTP'li Sağlık Bakanı Dr. Yusuf Azizoğlu ile CKMP'li Adalet Bakanı A. Kemal Yörük hakkındaki suçlamaları ile başlayan hükûmet krizi, H. Oğuz Bekata'nın İçişleri Bakanlığından istifası ile sonuçlandı. Bekata, Celal Bayar'ın sağlık sorunları sebebi ile geçici olarak hapishaneden çıkarılmasının Sağlık Bakanının da içinde yer aldığı bir tertibin ürünü olduğunu ve hem Sağlık Bakanı'nın hem de Adalet Bakanının Celal Bayar'ın tahliyesindeki katkıları ile esas itibarıyla 27 Mayıs'a karşı yürütülen muhalefetin bir parçası olma çabası içinde olduğunu söyledi. Suçlamalara cevap veren Sağlık Bakanı Azizoğlu ile Bekata arasındaki çatışma neticede bir hükûmet krizinin doğuşuna eşlik etti. Hem YTP hem de CKMP grupları Mecliste Bekata'nın yer aldığı oturumlara katılmama kararı alınca siyasi gerilim yükseldi ve Bekata ve Başbakan İnönü arasında yapılan görüşmeler neticesinde Bekata istifa etme kararı aldı. Aynı gün tedavisi sona eren mahkûmlar, aralarında Celal Bayar da olduğu hâlde tekrar mahkûmiyetlerinin devam ettiği Kayseri Cezaevine gönderildiler.

Azizoğlu ve Bakata arasındaki suçlamalar, Bekata İçişleri Bakanlığından ayrıldıktan sonra da devam etmiş ve 25 Ekim'de bu sefer Azizoğlu Sağlık Bakanlığı görevinden istifa etmek suretiyle ayrılmıştı.

7 EKİM

Millet Partisi Genel Başkanı ve Kırşehir Milletvekili Osman Bölükbaşı kendi evinde yaşadığı moral bozukluğu sebebi ile fazla miktarda uyku ilacı almak suretiyle intihara teşebbüs etti. Yapılan müdahalenin ardından sağlık durumu hızla düzeldi. İntihar teşebbüsünün sebebi tam olarak anlaşılamadı.

11 EKİM

Demokrat Parti iktidarının son yıllarında çıkarılan ve CHP'nin mallarına el konmasına yol açan 6195 sayılı Kanun, Anayasa Mahkemesi tarafından 11 Ekim'de iptal edildi. Böylelikle CHP'nin el konulan tüm mal varlıklarının iadesi yolu açılmış oldu. Başbakan İnönü 13 Ekim'de yaptığı açıklamada sadece Ulus matbaası ile İş Bankası hisselerinin iadesini kabul edeceklerini, bunların dışında kalan malları ise hazineye iade edeceklerini ifade etti.

15 EKİM

Türkiye-Amerika Kredi Antlaşması imzalandı.

16 EKİM

Almanya'da istifa eden Adenauer'in yerine Ludwig Erhard Başbakan seçildi.

17 EKİM

Sıkıyönetim, Ankara ve İstanbul'da iki ay daha uzatıldı.

18 EKİM

İngiltere'de istifa eden Macmillan'dan sonra Lord Douglas-Home İngiltere Başbakanı oldu.

Lord Douglas-Home (1903-1995)

26 EKİM

Askerî Hakimler ve Savcılar Kanunu kabul edildi.

31 EKİM

Askerî Yargıtay Mahkemesi 1 Numaralı Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından ölüm cezasına çarptırılan 20-21 Mayıs sanıkları hakkında verdiği kararla 4 mahkûmun idam kararlarını tasdik etmiş, 3 mahkûmun idam kararını ise bozmuştur. Yargıtay

1. Dairesi ayrıca müebbed hapse mahkûm edilmiş 29 sanıktan 15'i hakkındaki kararı tasdik etti. Ayrıca çeşitli düzeylerde verilen mahkûmiyetlerle ilgili de hem tasdik hem de bozma kararları alınmıştı. Verilen nihai karar neticesinde, Talat Aydemir, Fethi Gürcan, Erol Dinçer ve Osman Deniz'in idam kararları tasdik edildi. Buna karşılık, Ahmet Gücal, İlhan Baş ve Cevat Kırca'nın idamı yönündeki karar bozuldu.

1 KASIM

1 Kasım 1963'te Senato ve Meclis Başkanlığı için yapılan seçimlerde sonuç elde edilemedi. Partilerin, özellikle CHP ve AP'nin kendi adayları lehine uzlaşmaz bir tutum içine girmeleri günler süren oylamalara rağmen Senato ve Meclis Başkanlığı için yapılan seçimleri sonuçsuz bıraktı. Her iki seçimde yaşanan kriz, esas itibarıyla, Adalet Partisinin Senato Başkanlığı için Suat Hayri Ürgüplü yerine İhsan Sabri Çağlayangil'i desteklemekteki ısrarı, buna karşılık, CHP'nin de Meclis Başkanlığı için önce Selim Sarper'i, Sarper üzerinde CHP grubunun ittifak etmemesi üzerine ise Fuat Sirmen'i aday göstermesi ile ilişkiliydi. AP grubu Sirmen'i desteklemenin şartı olarak Çağlayangil'in Senato başkanlığı için CHP desteğini talep etmesi, her iki başkanlık için yapılan seçimlerin içinden çıkılmaz bir hâl alması ile sonuçlandı. Günler süren oylamaya rağmen, Senato'da AP'nin ve CHP'nin TBMM'de sahip olduğu sayısal güce rağmen diğer partilerin oylarına ihtiyaç duymaları krizin temel sebebi olarak belirdi.

Meclis Başkanı 14. turun ardından 5 Kasım'da belirlendi ve CHP adayı Sirmen TBMM Başkanı oldu. Senato seçimleri ise ertesi gün ancak 35. turda CHP ve AP'nin AP Senatörü Enver Aka'nın ismi üzerinde ittifak etmeleri ile nihayete erdirilebildi. Sonuçta Senato Başkanı olarak Aka seçildi.

7 KASIM

Yeni Toplu İş Sözleşmesi, Grev ve Lokavt Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden sonra ilk grev Bursa'da otobüs işçilerince gerçekleştirildi.

13 KASIM

Lastik-İş Sendikası Genel Başkanı Rıza Kuas tutuklandı.

Dün tevkif edilen Lâstik-İş Sendikası Başkanı Rıza Kuas (sağda) v
Sendika Temsilcisi Celâl Beyaz (solda) hâkim huzurunda

14 KASIM

İstanbul'da her türlü grev ve lokavt İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığının iznine bağlandı.

16 KASIM

Yerel seçimlerden beklediklerinin çok altında oy alarak ayrılan CKMP ve YTP, seçim sonuçları belirginleşmeye başlar başlamaz koalisyon hükûmetinden çekilme kararı almakla ilgili tartışmalar içine girmişlerdi. Her iki partideki bu tartışmalar neticesinde önce CKMP 16 Kasım 1963'te ve sonra da ertesi gün YTP kamuoyuna koalisyon hükûmetinden çekildiklerini açıkladılar. Bu sırada Amerikan Başkanı Kennedy'nin cenazesine iştirak etmek gayesiyle Amerika'da bulunan İnönü dönüşte Cumhurbaşkanı C. Gürsel'e hükûmetin istifasını sunma kararında bulunduğunu bildirdi. Kasım ayının son günü Amerika dönüşünde Gürsel ile İnönü arasında bir görüşme gerçekleştirildi ve koalisyonun resmî olarak akıbeti için sonraki günleri beklemek gerekti. 2 Aralık'ta ise koalisyon hükûmetinin bileşenleri arasındaki görüşmelerin sonuçsuz kalması üzere Başbakan İsmet İnönü istifasını Cumhurbaşkanlığına iletti.

17 KASIM

Mahalli İdareler Seçimleri

17 Kasım 1963'te, Türkiye genelinde mahalli idareler seçimleri yapıldı. Saat 8 ile 17 arasında vatandaşların kullandıkları oylarla

belediye başkanlarını ve belediye meclis üyelerini belirledikleri seçimler Adalet Partisinin rakipleri önünde yer almayı başardığı bir sonuç ortaya çıkardı. Buna göre, Adalet Partisi, %45,7 oy almış ve toplam 505 belediye başkanlığı kazandı. AP, ayrıca belediye meclisi üyeliği seçiminde %49,9'luk bir sonuçla 7469 belediye meclis üyesi kazandı. Seçimlerden ikinci olarak ayrılan CHP'nin oy oranı belediye seçimlerinde %35,5, belediye meclisi üyeliği seçimlerinde ise %38,2'dir. Bu oy oranları ile CHP 505 belediye başkanlığı ve 6.485 belediye meclis üyeliği elde etmiş oldu.

CHP ve AP'nin oyların ve koltukların kahir ekseriyetini kazandıkları seçimde, diğer partiler anlamlı bir varlık gösterememişlerdi. YTP %3,67, MP %2,6, CKMP %1,5 ve TİP %0,5 oy alabildi.

20 KASIM

- Kastamonu Şeker Fabrikası hizmete girdi.
- Türkiye'nin ilk holdingi Koç Holding kuruldu.

John F. Kennedy (1917-1963)

22 KASIM

- ABD Başkanı John F. Kennedy, yerel saat ile 12.30'da eşiyle birlikte açık bir araba içinde Dallas'ta bir konvoyun arasında ilerlerken açılan ateş sonucu ensesinden, boğazından ve başından aldığı üç kurşunla, hastaneye götürülürken yolda öldü.

Kennedy'nin öldürülmesi Türkiye'de duyulur duyulmaz beraberinde çeşitli tepkileri getirdi. Öncelikle haber duyulur duyulmaz matem ilan edildi. Ankara'daki bütün tiyatrolar, sinemalar, konser salonları ve eğlence yerleri programlarını yarıda bırakmışlar ve radyoda diğer programlar iptal edilip klasik müzik yayını yapıldı. Ayrıca Türk devlet erkanı ve

siyasi parti temsilcileri yayımladıkları bildiriler ile suikasttan duydukları üzüntüyü paylaştılar. Örneğin, Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, yayımladığı mesajda, "Amerika reisicumhuru muhterem Mr. Kennedy bugün bir suikasta kurban olarak vefat etmiştir. Büyük reisicumhurlarının kaybı karşısında muhterem Amerikan hükûmetine ve milletine Türk milletinin yürekten derin teessürlerini bildirmek vazifesini yapıyorum. Amerikan reisicumhurunun uğradığı menfur tecavüzün ıstırabını her Türk ailesi duymaktadır. Mr. Kennedy insanlığın büyük davalarının öncüsü, dünya barışının azimli savaşçısı ve Türk milletinin sağlam dostu idi. Hatırası milletimizde daima aziz olarak anılacaktır." dedi.

24 KASIM

- Başbakan İnönü, Kennedy'nin cenaze töreninde bulunmak için Amerika'ya gitti.

26 KASIM

- CKMP, hükûmetten çekilme kararı aldı.

27 KASIM

- Başbakan İnönü'nün Amerika'da bulunduğu sırada, Yeni Türkiye Partisi Koalisyondan çekilme kararı aldı.
- Ankara'da çıkan Adalet gazetesi kapatıldı.

29 KASIM

Mali Polis Teşkilatının Kuruluşu

- 29 Kasım 1963'te Cumhurbaşkanının imzası ile çıkan kararname, Türkiye'de ilk defa bir mali polis teşkilatının kuruluşunun gerçekleştirildiğini bildirmekteydi. Gürbüz Atabek'in başına geçmekle görevlendirildiği bu teşkilat, şu suçlarla ilgilenmek üzere tesis edilmiştir:

i) Her türlü gümrük, döviz ve uyuşturucu madde kaçakçılığı,

ii) Ticari ve banka dolandırıcılığı,

iii) Her nevi çek, bono, ticari senet sahtekarlığı,

iv) Hileli iflas,

v) Mali ve ticari mevzulara giren suçlar.

Önce İstanbul'da kurulan teşkilatın ilerleyen günlerde İzmir ve Ankara başta olmak üzere diğer illerdeki polis teşkilatları bünyesinde de kurulması karara bağlandı.

30 KASIM

- Kıbrıs Anayasası'nda değişiklik yapılması için Cumhurbaşkanı Makarios Türk hükûmetine muhtıra verdi.

2 ARALIK

- Başbakan İnönü yurda döndü. İstifasını Cumhurbaşkanına sundu.
- Karadeniz Teknik Üniversitesi Trabzon'da açıldı.
- İstanbul'da Alarko Sanayi ve Ticaret Şirketi kuruldu.
- Türkiye İsveç Kredi Antlaşması imzalandı.

4 ARALIK

- CHP mallarını Hazineye devreden 6195 sayılı Kanun'un Anayasa'ya aykırı olduğundan iptalini değerlendiren Anayasa Mahkemesi kararı yayımlandı.

7 ARALIK

- 17 Kasım'da yapılan mahalli idareler seçimlerinde İstanbul Belediyesi seçimlerini AP adayı Nuri Eroğan kazanmıştı. Buna karşılık, seçim sonuçlarının belli olmasından sonra yapılan itiraz Yüksek Seçim Kurulu tarafından kabul edildi. Böylelikle Eroğan yerine ikinci en çok oyu alan CHP adayı Haşim İşçan belediye başkanı olarak belirlendi. Eroğan'a yönelik temel itiraz, memur olduğu hâlde seçime girerken istifa etmemiş olmasıydı. İlk itiraz Fatih seçim kuruluna yapılmış, kabulü üzerine itiraz İl Seçim Kuruluna iletildi. AP'nin yaşananlara itirazına rağmen, İl Seçim Kurulu da CHP'nin talebini haklı kabul ederek Yüksek Seçim Kuruluna iletti. Neticede İstanbul belediye reisliği görevi Yüksek Seçim Kurulunun kararı ile Haşim İşcan'a tevdi edildi.

Haşim İşcan (1898-1968)

10 ARALIK

Cemal Gürsel, AP Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala'nın yeni hükûmeti oluşturmasını istedi. Ancak, Gümüşpala yaptığı temaslar sonucu başarılı olamayacağı inancıyla 14 Aralık'ta görevi Cumhurbaşkanına iade ederek erken seçimlere gidilmesini önerdi.

Türkiye- Avusturya Kredi Antlaşması imzalandı.

12 ARALIK

Kenya bağımsızlığını ilan etti.

16 ARALIK

İnönü hükûmeti kurmakla tekrar görevlendirildi.

19 ARALIK

İstatistik Eğitim Merkezi kuruldu.

21 ARALIK

Kıbrıs'ta Rum polisleriyle Türkler arasında 21 Aralık 1963'te çıkan olaylar neticesinde 3 Türk öldü ve 7 Türk de yaralandı. Olayın kısa süre içinde duyulması ile Türkler sokağa indi; Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Dektaş'ın itidal çağrısı ile herhangi yeni bir olayın vuku bulması engellendi.

Söz konusu olan büyük oranda, Kıbrıs Cumhurbakanı Makarios'un Kıbrıs Anayasası'nda Türk cemaati aleyhine yapmak istediği değişikliklerden dolayı iki taraf arasında gittikçe artmakta olan gerginliklerin had safhaya ulaşmasıileilgiliydi.Makarios,Türkiye ve Yunanistan'ın iştiraki ile imzalanan anlaşmanın hiçbir hükmü bulunmadığını ve anlaşmanın Türkiye'ye Kıbrıs'ta herhangi bir müdahale hakkı tanımadığını id-

dia etmişti. Makarios, imzalanan anlaşmanın hükümsüzlüğünü Birleşmiş Milletler Anayasası'na uygun olmamasına bağlamıştı. Türk tarafı ise yaşananlardan sonra Dr. Fazıl Küçük'ün girişimleri ile uluslararası gözlemcileri adaya davet etmiş ve yaşananların yerinde gözlenmesi gerektiğinin altını çizmişti.

21 Aralık'ta 3 Türk'ün öldürülmesi ile başlayan olaylar Kıbrıs'ta bir süre daha devam etti, Kıbrıs'ta Türk Büyükelçiliğine ateş açıldı, yeni çatışmalar yaşandı ve 23 Aralık'ta bir Türk daha öldü. Yine 24 Aralık'ta yaşanan olaylar 4 Türk'ün ölümü ile sonuçlandı. Türkiye bu günlerde durumu yakından takip etti ve Başbakan başkanlığında Genelkurmay başkanlığında yapılan toplantılar ile alınabilecek tedbirler üzerinde düşünüldü. Neticede Kıbrıs'a daha önce yapılan anlaşma doğrultusunda Türkiye müdahale etmiş Türk mahallelerinin olduğu bölgeye, Lefkoşe'nin Türk kesimine girdi. Türkiye'nin müdahalesi sonrasında taraflar ateşkes üzerinde ittifak ettiler. Buna rağmen Rumların Türklere yönelik saldırıları devam etti, Türkiye'nin adaya asker çıkarması ihtimali karşısında Türkler kitleler hâlinde rehin alınmaya başlandı ve kriz derinleşti. Bu krizli günlerde Dr. Fazıl Küçük, Kıbrıs'ta Lefkoşe dışında emniyetin hiçbir biçimde sağlanamadığını söyledi ve iki taraf arasındaki anlaşma ile bir "tampon bölge" kurulmasına 30 Aralık'ta karar verdi.

23 ARALIK

- Kıbrıs'ta çıkan olaylarda üç Türk EOKA'cılar tarafından şehit edildi. İstanbul Üniversitesinde büyük bir Kıbrıs mitingi yapıldı.
- İnönü, Genelkurmay Başkanlığında yetkili subaylarla bir toplantı yaptı.

24 ARALIK

- Türk jetleri Kıbrıs üzerinde uçtular. Rumlara karşı ilk uyarı yapıldı.
- Başbakan İnönü, TBMM'de konuştu: "Bugün Türk uçakları Kıbrıs'taki mücadele meydanlarına gitmişler, görünmüşler ve ilk ihtarı yapmışlardır. Biz her meselede, iç hayatımızda olduğu gibi dış münasebetlerde de kanun nizamına bağlı olan bir devlet ve milletiz. Kanun nizamı haricînde bir muamele ve tecavüz yapmak isteyenlere karşı kuvvetlerimiz, irademiz sarsılmaz bir surette tesir gösterecektir."
- Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) Kanunu kabul edildi.

25 ARALIK

- 1961 seçimlerinden sonra, İsmet İnönü'nün Başbakanlığı altında üçüncü kez hükûmet kuruldu. CHP ve bağımsız milletvekillerinin katılımı ile kurulan bu hükûmette Başbakan Yardımcılığı görevini Turhan Feyzioğlu'nun yerine Kemal Satır üstlendi. Hükûmetin diğer üyeleri ise şu şekildeydi: Devlet Bakanı İbrahim Saffet Omay (CHP), Devlet Bakanı Malik Yolaç (bağımsız), Devlet Bakanı Vefik Pirinççioğlu (CHP), Adalet Bakanı Sedat Çumralı (CHP), Millî Savunma Bakanı İlhami Sancar (CHP), İçişleri Bakanı Orhan Öztrak (CHP), Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin (açıktan), Maliye Bakanı Ferit Melen (açıktan), Millî Eğitim Bakanı

İbrahim Öktem (CHP), Bayındırlık Bakanı Arif Hikmet Onat (CHP), Ticaret Bakanı Fenni İslimyeli (CHP), Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Dr. Kemal Demir (CHP), Gümrük ve Tekel Bakanı Mehmet Yüceler (bağımsız), Tarım Bakanı Turan Şahin (CHP), Ulaştırma Bakanı Ferit Alpiskender (bağımsız), Çalışma Bakanı Bülent Ecevit (CHP), Sanayi Bakanı Muammer Erten (CHP), Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüş (CHP), İmar ve İskân Bakanı Celalettin Uzer (CHP), Köy ve Toplum Kalkınması Bakanı Lebit Yurdoğlu (CHP), Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Hüdai Oral (CHP.)

Kıbrıs'ta Rumlarca gerçekleştirilen saldırılarda çok sayıda Türk katledildi. Türk Hava Kuvvetlerine ait jet uçakları Kıbrıs üzerinde uçuşlar yaptı. İsmet İnönü bu uçuşların Kıbrıs Anlaşması'na dayandığını işaret etti.

27 ARALIK

Yurdun çeşitli yerlerinde Kıbrıs için mitingler yapıldı.

28 ARALIK

Kıbrıs'tan aralarında 2 kadın ve 3 çocuğun da bulunduğu 23 yaralı uçakla Ankara'ya getirildi.

29 ARALIK

İnönü, Kıbrıs'tan getirilen yaralıları hastanede ziyaret etti.

30 ARALIK

Kıbrıs buhranı bütün şiddetiyle sürüyor. Gazetecilerin İnönü'ye yönelttikleri; "Çizmenizi ne zaman giyeceksiniz?" sorusuna karşılık İnönü: "Çizmem yok, aklım var!" dedi.

31 ARALIK

- İstanbul Rum Ortodoks Patrikhanesi yayımladığı bir bildiri ile "Patrik Athenagoras'ın ve Sen Sinod Meclisinin Kıbrıs'ta vuku bulan ve masum kanların dökülmesine neden olan elim olayları üzüntü ile karşıladıklarını" belirtti.
- Kıbrıs'ta Fazıl Küçük verdiği bir demeçte adanın taksiminden başka bir çözüm olmadığını söyledi.
- Sınai Yatırım ve Kredi Bankası adıyla bir yatırım bankası kuruldu. Tutum Bankası'nın faaliyetine son verildi.
- Yıl içinde yurt dışına işçi olarak çalışmak üzere gitmek üzere başvuranların sayısı 100 bini geçti.
- Sabit fiyatlarla toplam GSMH yüzde 9,7 büyüdü. Toptan eşya fiyatları endeksindeki yıllık artış yüzde 4,3; dolar kuru 9,04 TL oldu.

Milliyet
Halk Gazetesi

PAZARTESİ 30 ARALIK 1963

KIBRISTA DÜN ŞİDDETLİ BİR ÇARPIŞMA DAHA OLDU

Lefkoşa'daki çarpışma geç vakte kadar sürdü

İngilizler Türk ve Yunan birliklerinin kamplarına çekilmesini istiyorlar

İnönü "Makarios aldanıyor" dedi

1964

2 OCAK

Kanun 1961 Anayasası'nın genel yapısına uygun bir biçimde çıkarıldı. Toplam 50 maddeden oluşan Kanun'un ilk maddesinde TRT'nin kuruluş esaslarına yer verildi. Buna göre, "Türkiye Radyo Televizyon Kurumu adıyla, tüzel kişiliğe sahip özerk bir kamu iktisadi teşebbüsü kuruldu. Kurumun, remzi TRT ve merkezi Ankara oldu. Kanun'un ikinci maddesinde ise kurumun görevleri sıralanmıştı. Buna göre, a) Radyo ve televizyonla haber hizmetlerini görmek; eğitici, öğretici, kültür ve eğitime yardımcı, eğlendirici, yurdu içerde ve dışarda tanıtıcı, yeterli, doğru ve tarafsız yayın yapmak; b) Yurdun gerekli yerlerinde yeni radyo ve televizyon tesisleri kurmak, bu tesisleri işletmek, mevcut radyo ve yayın tesislerini ihtiyaca göre geliştirip genişletmek; c) Radyo ve televizyon postaları arasındaki iş ve yayın ahengini sağlamak ve bu kanunda gösterilen esaslar içerisinde milletlerarası teşekküller ve yabancı radyo ve televizyon kuruluşları ile münasebetleri düzenlemek; ve d) Yayınlarının mümkün olduğu kadar geniş bir alanda en iyi bir şekilde yapılabilmesi için araştırmalarda bulunmak, tedbirler almak ve gerekiyorsa, kendi tesislerinde kullanılacak alet ve cihazlar üzerinde araştırma yapmak, bunları kısmen veya tamamen imal etmek ve bunun için gerekli tesisleri kurmaktır. Sıralanan maddelerin dışında, 359 sayılı Kanun'la TRT'nin yönetim yapısı, yayınlar yoluyla işlenen suçlar ve haksız fiiller, mali hükümler, yayınlar üzerindeki haklar, personele ilişkin hükümler ve sair hükümler belirlendi.

4 OCAK

Meclisteki oylamada İnönü hükûmetine 225 oyla güven, 175 güvensizlik oyu, 1 çekimser, 4 de boş oy çıktı. İnönü hükûmet programını okurken vergi ve toprak reformlarının zorunluğu üzerinde durdu.

Dış Ticaret Rejimi Kararı yayımlandı.

Yeni İstanbul

Kıbrıs için beşli konferans başladı

YTP'nin İstanbul ve İl ilçe teşkilâtı istifa etti

BUGÜN MUBAREK RAMAZAN-I ŞERİF

9 OCAK

14 milletvekili ve senatör YTP'den istifa ettiler.

- Kıbrıs'ta Türklerin idari örgüt oluşturmaya başladıkları açıklandı.
- Hükûmet ATAŞ grevini, millî çıkarları zedeleyeceği gerekçesiyle bir ay erteledi. Daha sonra uzlaşmaya varılacağından grev yapılmayacaktı.

Halide Edip Adıvar (1884-1964)

Halide Edip Adıvar'ın Ölümü

- Yazar, siyasetçi, akademisyen, öğretmen kimlikleri ile siyasi ve kültürel hayatımızın önemli şahsi yetleri arasında yer alan Halide Edip Adıvar 9 Ocak 1964'de vefat etti. 1884 yılında doğan ve Halide Onbaşı olarak da bilinen Halide Edip Adıvar, Millî Mücadele yıllarındaki faaliyetleri ile gönüllerdeki yerini almıştır. Bunun dışında bırakmış olduğu eserler, Türk edebiyatının saygın ürünleri olmaları bakımından, onun ününün bir başka önemli sebebidir. Halide Edip Adıvar başta Sinekli Bakkal olmak üzere, Handan, Yeni Turan, Zeyno'nun Oğlu, Kalp Ağrısı gibi romanlarının yanında öykü ve hatıra türündeki eserleri ile Türk edebiyatında önemli bir yere sahiptir. Ayrıca İstanbul Üniversitesinde İngiliz Filoloji Kürsüsü Başkanlığı yapmış bir akademisyen ve TBMM'de 1950 seçimlerinden sonra temsil imkânı bulan bir siyasetçidir.

13 OCAK

- Türkiye-Amerika Kredi Anlaşması imzalandı.

15 OCAK

- İş uyuşmazlıklarında Uzlaştırma ve Hakeme Başvurma Tüzüğü yayımlandı.
- Londra'da Kıbrıs sorununu görüşmek üzere Türk, Yunan, İngiliz ve Kıbrıslı Rumlarla Türk delegelerin katıldığı bir konferans çalışmalarına başladı.

18 OCAK

- Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü yayımlandı.

23 OCAK

Kıbrıs'ta EOKA saldırıları devam ederken Bayraktar Camii tekrar bombalandı.

Milliyet
Türk Gazetesi
CUMARTESİ
25 OCAK 1964
KIBRIS'TA ORTALIĞIN HER AN KARIŞMASI VE KANLI ÇARPIŞMALARIN OLMASI MUHTEMEL
RUMLAR BİR TÜRK KÖYÜ İLE BİR ÇİFTLİĞE ATEŞ AÇTILAR
BOMBALARA KARŞI ÇİÇEK
Sadece av tüfekleri olan 15 Türk, çiftliği saran silâhlı Rumları kaçırttı
Türk Gençliği Patrikhane kapısına bir buket koydu
MİNARESİ UÇURULAN BAYRAKTAR CAMİİ
Atina toplantısı bugün

24 OCAK

Yasama Meclisleri Dış Münasebetlerinin Düzenlenmesi Hakkında Kanun yayımlandı.

27 OCAK

Londra Konferansı'nda bir sonuca varılamayacağı anlaşıldı. Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin Türkiye'nin konferanstan çekilmeye karar verdiğini açıkladı. Ancak bu arada ABD ve İngiltere'nin konuya ilişkin çalışmaları yoğunluk kazanmaya başlamıştı.

Talât Aydemir ve arkadaşlarının
İHTİLÂL TEŞEBBÜSÜ
Jetler bu sabah 5.15 te Harbokulu'nun etrafını bombaladılar - Ankara'da çarpışmalar oldu
Harbiyelilerle Çankaya Köşkünü kuşatan süvariler teslim oluyor
Ankara Radyosu, tam dört dela ei değiştirdi - Hükümet duruma hâkim

28 OCAK

20-21 Mayıs olayları sebebiyle haklarında idam kararı verilen dört ismin idamlarının TBMM tarafından onaylanması ile ilgili görüşmeler, Mecliste büyük tartışmalar doğurmuş ve neticede Talat Aydemir, Fethi Gürcan ve Osman Deniz hakkında verilen ölüm cezaları tasdik edilmişti. Erol Dinçer hakkındaki ölüm cezası ise Meclis tarafından kabul görmemişti. Her bir idam mahkûmu için ayrı ayrı yapılan oylamalarda farklı farklı sonuçlar çıkmış ancak neticede birinin dışındaki kararlar onanmıştı.

31 OCAK

Türkiye'ye yardım konsorsiyumu 1964 yılında 100 milyon dolarlık yardım yapılmasını kararlaştırdı; oysa Türkiye 250 milyon dolarlık yardım talep ediyordu.

Londra Konferansı bir neticeye varamadan dağıldı.

1 ŞUBAT

ABD ve İngiltere, Kıbrıs sorununa ilişkin olarak, Adaya bir NATO gücü gönderilmesini içeren bir plan sundular. Ancak izleyen günlerde Yunan-Rum çevreler bu plana karşı şiddetle hücum edip gösterilerini ve Türklere karşı saldırılarını yeniden başlatacaklardır. Türkiye ise Ada'ya BM birliği gönderilmesi önerisini kabul ettiğini belirtti.

6 ŞUBAT

Kurtuluş Savaşı komutanlarından Albay Şefik Aker öldü.

Şefik Aker (1877-1964)

7 ŞUBAT

TBMM Genel Kurulunda eski Ticaret Bakanı Mehmet Baydur'un Yüce Divana sevki kararlaştırıldı.

9 ŞUBAT

AP Yönetim Kurulunda toprak reformunun kişisel mülkiyet hakkına bir tecavüz oluşturduğu belirtildi.

9 Şubat 1964'te İzmir'de Türkiye İşçi Partisinin ilk genel kurulu çalışmalarına başladı. İstiklal Marşı'nın okunmasıyla başlayan genel kurulda, açılış konuşmasını Genel Başkan Mehmet Ali Aybar yaptı. Aybar, konuşmasında, İnönü hükûmetini Anayasa'ya aykırı davranmakla itham etti ve diğer partilere de bazı suçlamalarda bulundu. İki gün süren kongre 97 sayfalık parti programının kabul edilmesi ile sonra erdi. Son olarak, kongre hakkındaki hatıralarında, M. Ali Aybar, İzmir Kongresi'nde üç grubun varlığının gözlendiğini (Doğu ve Güney Doğu illerimizden gelen delegeler, sendikacılar ve sosyalistlerden, daha doğrusu çeşitli görüşlerdeki sosyalist aydınlardan oluşan üç grup) ifade etti. Aybar'a göre bu gruplar içinde en az homojen olan grup sosyalistlerdi ve onlar dünyadaki sol grupların yurdumuzdaki yansımaları olarak değerlendirilebilirlerdi.

13 ŞUBAT

Kıbrıs'ta Rumların Türklere karşı saldırıları oldukça arttı. Limasol'daki çarpışmalarda 50 kişinin öldüğü belirtildi. Çatışmalar izleyen günlerde de sürdü.

15 ŞUBAT

Londra'da toplanan Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasındaki konferansın sonuç vermemesi üzerine İngiltere Birleşmiş Milletlere başvurdu.

16 ŞUBAT

Yunanistan'da yapılan seçimleri kazanan Merkez Birliğinin lideri Georgios Papandreu yeniden Başbakan oldu. Papandreu'nun Kıbrıs konusunda Türk tezine karşı daha anlayışlı politika izlemesi Yunanlılarca kendisinin Kıbrıs davasına ihaneti olarak nitelenmesine yol açacaktır.

İnönü'ye suikast

ayserili bir elektrikçi, saat 12 de Başbakanlıktan
kan inönüye 3 el ateş etti, fakat isabet ettiremedi

21 ŞUBAT

Başbakanlıktan çıkışında otomobiline binmek üzere iken İnönü'yü Mesut Suna adlı bir kişi

üç el ateş ederek öldürmek istedi. İnönü yara almadan kurtuldu, saldırgan yakalandı. Kayseri'den iki gün önce Ankara'ya geldiği anlaşılan Mesut Suna'nın 1926 doğumlu bir elektrik işçisi olduğu anlaşıldı.

22 ŞUBAT

403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu yayımlandı.

Ahmet Oğuz Arık (1899-1954)

22-23 ŞUBAT

Ankara'da toplanan CKMP Kongresi'nde Ahmet Oğuz Arık Genel Başkan seçildi. CKMP'nin 6. Büyük Kongresi'nde genel başkanlığa aday olan diğer isimler ise Hasan Dinçer ve Ahmet Tahtakılıçtır. Ahmet Oğuz genel başkanlık seçiminde 328 oy alırken Dinçer 107, Tahtakılıç ise 23 oy alabildi. CKMP Kongresi ile ilgili son önemli nokta ise, 14'lerden Alparslan Türkeş, Muzaffer Özdağ ve Numan Esin'in kongreyi geç saatlere kadar takip ettiler. Osman Bölükbaşı'nın CKMP'den ayrılarak Millet Partisini kurması sonrasında CKMP ciddi bir kan kaybı yaşadı ve bu durumun telafisi için Türkeş ve arkadaşlarının siyaset yapma arayışları için CKMP iyi bir fırsat olarak düşünüldü. Nitekim bir süre sonra mezkur isimler CKMP saflarına katılacaklardı.

25 ŞUBAT

İnönü; Kıbrıs saldırısı dolayısıyla Kruşçev'e cevabi bir mesaj gönderdi.

29 ŞUBAT

1964 Malî Yılı Bütçe Kanunu'nun kabulünden sonra Mecliste bir teşekkür konuşması yapan İnönü vergi yasalarının da geçirilmemesi hâlinde görevden ayrılacağını belirtti.

1 MART

1964 yılı bütçesi yürürlüğe girdi. Devlet, borçları artık genel bütçede ayrı bir bütçe olarak değil Maliye Bakanlığı bütçesi içinde yer almakta idi.

2 MART

1964 Malî Yılı Bütçe Kanunu yayımlandı.

4 MART

BM Güvenlik Konseyi Kıbrıs'a üç ay süre ile görev yapacak uluslararası bir gücün gönderilmesini kararlaştırdı.

ULUS

KIBRIS BİRLİĞİNİN TEŞKİLİNE BAŞLANDI

Kıbrıs'ta çarpışma bastırıldı

Kabul edilen tasarının tam metni dün açıklandı

6 MART

Kıbrıs'ta çatışmalar yeniden başladı. Rumlar ve Türkler arasındaki çarpışmalardaha sonra da sürmüş ve pek çok Türk hayatını kaybetmişti.

11 MART

BM Genel Sekreteri U-Thant, Makarios'a bir telgraf göndererek Kıbrıs'ta kan dökülmesinin önlenmesini, aksi hâlde Türkiye'nin Ada'ya müdahalesini kimsenin önleyemeyeceğini belirtti.

12 MART

Devlet Yatırım Bankası hakkında 441 sayılı Kanun kabul edildi. Kamu İktisadi teşebbüslerini finanse etmek amacıyla kurulan bu banka 1987'de Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. (Eximbank) adını aldı.

13 MART

Türkiye Makarios'a bir nota vererek Türk toplumuna karşı eylemlerin durdurulmaması, derhâl ateşkese gidilmemesi ve Kıbrıslı Türklere hareket özgürlüğü sağlanmaması hâlinde tek taraflı müdahale hakkını kullanacağını belirtti. Bu nota Makarios tarafından reddedildi. Bunun üzerine Kıbrıs üzerinde Türk uçakları uçtu.

Türkiye-Danimarka Kredi Anlaşması imzalandı.

Harp filomuz İskenderunda Kıbrıs'a çıkarma emri bekliyor. Müdahale için 48 saat mühlet verdik

Sabaha karşı Makariosa son ihtarı yaptık

KIBRISLI GENÇLER SESSİZ YÜRÜYÜŞ YAPTI

14 MART

Kıbrıs'ta 1963 yılının sonlarında başlayan olaylar bir türlü durdurulamadı. Özellikle Rum tarafının Türklere yönelik iddia ve fiili saldırılarından vazgeçmeyişi karşısında uluslararası toplum adaya müdahale konusunda uzun müzakereler içine girdi. Birleşmiş Milletlerin öncülüğünde, bu kapsamda alınan son karar Kıbrıs'ta bir barış birliğinin konuşlandırılması yönünde oldu. 14 Mart'ta barış birliğinin ilk unsurları adaya çıkmışlardır. Kanada ordusu mensubu 1.150 kişilik bu öncü grupta subay ve astsubaylar yer alıyordu.

Türkiye'nin Makarios'a bir ihtar notası göndererek silahlı kuvvetlerini Kıbrıs'a çıkarmaya hazır bir hâle getirmesi barış kuvvetinin teşkilini ve Kanadalı birliklerin adaya gelişlerini hızlandırdı. İsveç, İrlanda, Finlandiya yetkilileri de barış kuvvetine asker göndermek suretiyle destek olma kararı aldı. Bunun dışında, barış kuvvetinin masraflarının karşılanması hususunda da BM üyesi ülkelerin destekleri söz konusuydu. Türkiye ve Hollanda barış birliğinin giderlerinin karşılanması bakımından mali destek sözü veren ülkelerin başında geliyordu.

15 MART

İstanbul'da Beyazıt Meydanı'nda başlayıp Taksim'de biten Kıbrıs mitingi yapıldı.

Yüzbinlerce Türk dün Kıbrıs için and içti

16 MART

Türk hükûmeti 1930 tarihli "Türkiye-Yunanistan İkâmet, Ticaret ve Seyrisefain Sözleşmesi"ni feshettiğini ancak feshin altı ay sonra yürürlüğe gireceğini bildirdi. Kıbrıs'ta Türk halkına karşı yürütülen baskı ve tecavüzlerle Yunanistan'ın Kıbrıs politikası nedeniyle alınan bu karar İstanbul'da yaşayan binlerce Rum arasında büyük sıkıntı doğurdu. TBMM'nin gizli bir toplantısında 4 çekimsere karşı 487 oyla Hükûmete gerektiği durumda Kıbrıs'a asker gönderme yetkisi verildi. Bu karar 18 Mart tarihli Resmî Gazete'de yayımlandı.

21 MART

440 sayılı İktisadi Devlet Teşekkülleriyle Müesseseleri ve İştirakleri Hakkında Kanun yayımlandı. 1938 tarihli Kanun'un yerini alan bu Kanun izleyen dönemde kamu İktisadi teşebbüslerinin temel çerçeve kanunu oldu.

441 sayılı Devlet Yatırım Bankası Hakkında Kanun yayımlandı. Amortisman ve kredi sandığının yerini alan bankanın, kamu iktisadi teşebbüslerinin finansman ihtiyacını karşılayacağı umuluyordu.

30 MART

Senato'da yenilenecek üyeleri saptamak için kura çekildi.

31 MART

Türkiye- İngiltere Kredi Antlaşması imzalandı.

Türk Kadınlar Birliği tarafından Kız Teknik Öğretmen Okulu bahçesine Atatürk'ün valideleri Zübeyde Hanım büstü dikildi.

7 NİSAN

Başbakan İnönü; Kıbrıs sorunu ile ilgili olarak Makarinos'a mektup gönderdi. Kıbrıs'ta saldırılar devam ediyor.

11 NİSAN

10 ve 11. Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödeneklerinden mütevellit T.C. Ziraat Bankası ve Maliye Bakanlığına olan borçların ertelenmesine dair Kanun yayımlandı.

14 NİSAN

Bakanlar Kurulunun montaj sanayii talimatı yayımlandı.

15 NİSAN

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel Yunanistan ile dostluğun sona erdiğini belirttikten sonra NATO'nun Türkiye'yi Kıbrıs'taki haklı millî davasında yüzüstü bırakmasının Türk kamuoyunda doğuracağı düşmanca duygulara dikkati çekti. Bu sırada basında İnönü'nün de Amerika'nın Türkiye'yi desteksiz bırakan politikalarından şikâyetçi olduğu haberleri çıkmaktaydı.

17 NİSAN

Cumhuriyet Senatosu'nda Seçim Kanunu'nun değiştirilmesi hakkında 447 sayılı Kanun kabul edildi. Kanun kapsamında yapılacak ilk seçimlerden başlamak üzere Türkiye'de nispi seçim sisteminin uygulanması kabul edildi. Diğer maddeler de aynı gün Senato'da yapılan oylamada kabul edildikten sonra kanun teklifinin tümü oylandı. Oylamaya 95 üye katıldı; 90 üye kabul, 2 üye ret ve üç üye de çekimser oy kullandı. Böylelikle, Türkiye'de o güne değin uygulanmakta olan çoğunluk temsiline dayalı seçim sistemi son buldu. Parlamentodaki temsil oranları ile seçimde alınan oy oranları arasındaki mesafenin hayli fazla olduğu çoğunluk temsiline dayalı sistem, özellikle en çok oyu alan parti lehine bir sonuç doğuruyordu. Buna karşılık, nispi temsil ile parlamentodaki sandalye dağılımının daha adil gerçekleşmesi beklenmekteydi.

21 NİSAN

Fener Rum Patriği Vekili Emilyanos ile Metropolit Canavaris "Türklük aleyhinde faaliyette bulundukları" gerekçesiyle sınır dışı edildiler.

22 NİSAN

447 sayılı Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanunu'nun Değiştirilmesine Dair Kanun yayımlandı. Bu değişiklik senato seçimlerinde nispi temsil esasını getiriyordu.

23 NİSAN

Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı tüm yurtta coşkuyla kutlandı.

24 NİSAN

Mısır'da yabancı petrol şirketlerinin millileştirilmesi kararlaştırıldı.

27 NİSAN

Ankara'da ikinci Çubuk Barajı hizmete açıldı.

30 NİSAN

Diyanet İşleri Başkanlığı çıkardığı bir fetva ile doğum kontrolünün dinin gereklerine aykırı olmadığını açıkladı.

"Türkiye-Almanya Sosyal Güvenlik Anlaşması" imzalandı. Sözleşme Almanya'da bulunan yüz binden fazla Türk işçisi ile ailelerini ilgilendirmekteydi.

1 MAYIS

Radyo Televizyon Kurumu Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile TRT'nin kuruluşu fiilen gerçekleşmiş oldu ve ilk radyo kanalı olan TRT radyo yayınına başladı. Radyo Televizyon Kurumu Kanunu'nun yürürlüğe girmesine ilişkin Turizm ve Tanıtma Bakanı Ali İhsan Göğüş düzenlediği basın toplantısında Kanun'un içeriğine dair genel bir bilgi paylaşımında bulundu. Buna göre, Göğüş, TRT'nin kendine özgü bir kamu iktisadi teşebbüsü olduğunun altını çizdi ve TRT "bir kamu müessesesidir. Tüzel kişiliğe sahiptir. Özerktir. Hizmeti kamu hizmetidir. Kurumun mali işlemleri Devlet Teşekkülleri Kanunu'na tabidir. Buna rağmen tipik bir kamu iktisadi teşekkülü değildir." biçimindeki sözleri ile düşüncelerini ifade etti. Bunun dışında, Göğüş, Radyo Televizyon Kurumu Kanunu'nu tanıtıcı ilave sözleri ile basın toplantısını tamamladı.

3 MAYIS

Senato seçimleri için aday yoklaması yapıldı.

Anayasa'nın geçici maddesi gereğince Cumhuriyet Senatosu'ndaki senatörlerin 1/3'ünün yenilenmesini öngören seçimlerle ilgili aday yoklamaları 3 Mayıs 1964'te toplam 26 ilde yapıldı. İl ve ilçe merkezlerinde yapılan aday yoklamalarını Yüksek Seçim Kurulu kararı gereğince AP, CHP, CKMP, MP ve YTP yapma hakkına sahipti. Türkiye İşçi Par-

tisinin durumu 15 ilde teşkilat kuramayışları sebebiyle ihtilaflı olmakla beraber parti yöneticileri başarılı olacaklarını düşündükleri illerde aday yoklaması gerçekleştirdiler.

26 ilde seçilecek 51 senatörlük için yaklaşık, tüm partilerden, 1.000 civarında aday başvurusu yapılmıştı. 7 Haziran tarihinde yapılacak Senato seçimleri yeni seçim kanununa göre, yani nispi temsil esasında yapılacaktı.

4 MAYIS

Dışişleri Bakanlığının yurt dışındaki birimlerinde müşavir kadrosunda görevlendirilen 14'lerin 10'u daha önce Türkiye'ye dönüş yapmışlardı. Dışarıdaki birimlerde kalan son dört kişi de, 4 Mayıs 1964'te merkeze alındılar. Resmî Gazete'de yayımlanan Kararname'ye göre, Stokholm'den Münir Köseoğlu, Roma'dan Şefik Soyuyüce, Lahey'den İrfan Solmazer ve Bern'den Dündar Taşer merkeze alınmışlardı.

5 MAYIS

Senato Dış İlişkiler Komisyonu Başkanı Senatör Fulbright, Başkan Johnson'ın temsilcisi olarak Ankara'ya geldi.

AMERİKAN-TÜRK DIŞ TİCARET BANKASI A.Ş.
(AMERICAN-TURKISH FOREIGN TRADE BANK)

7 MAYIS

Amerikan-Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş. kuruldu. Banka 1987'de Türk Dış Ticaret Bankası (Dışbank) adını aldı.

Türk kara suları 6 deniz miline çıkartıldı.

15 MAYIS

Bazı sağ gruplar gece bir gösteri tertipleyip TİP Genel Merkezine saldırmak istediler; bu olaya karışanlardan bazıları sıkıyönetimce tutuklandı.

466 sayılı Kanun Dışı Yakalanan veya Tutuklanan Kimselere Tazminat Verilmesi Hakkında Kanun yayımlandı.

22 MAYIS

Kamu İktisadi Teşebbüslerinin Türkiye Büyük Millet Meclisince Denetlenmesi Hakkında Kanun yayımlandı.

25 MAYIS

476 sayılı Karasuları Kanunu yayımlandı.

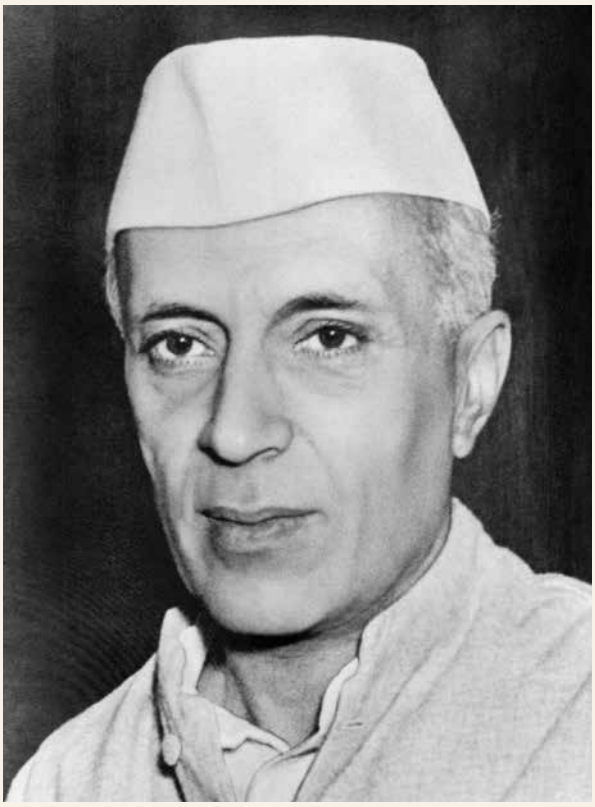

Cevahirlal Nehru (1889-1964)

27 MAYIS

Nehru'nun Ölümü

1889 yılında doğan Hindistan Başbakanı Jawaharlal Nehru 27 Mayıs 1964'te öldü. Nehru, öldüğünde 17 yıldır Hindistan'da başbakanlık koltuğunda oturuyordu. Nehru'nun 74 yaşında vefat etmesi hem ülkesinde hem de dünyanın pek çok ülkesinde derin bir üzüntü kaynağı olmuştu. Nehru, modern Hindistan'ın inşasında önemli bir rol üstlenen isimlerin başında gelmektedir. Mahatma Gandi, Hindistan halkının sömürge idaresinden kur-

tulup bağımsızlığını elde edişindeki rolü ile hatırlanırken, Nehru ise Hindistan'ın bağımsızlığını konsolide eden isim olarak bilinmektedir.

2 HAZİRAN

Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) kuruldu.

3 HAZİRAN

Kurtuluş Savaşı komutanlarından Orgeneral Kazım Orbay (doğ: 1887) öldü.

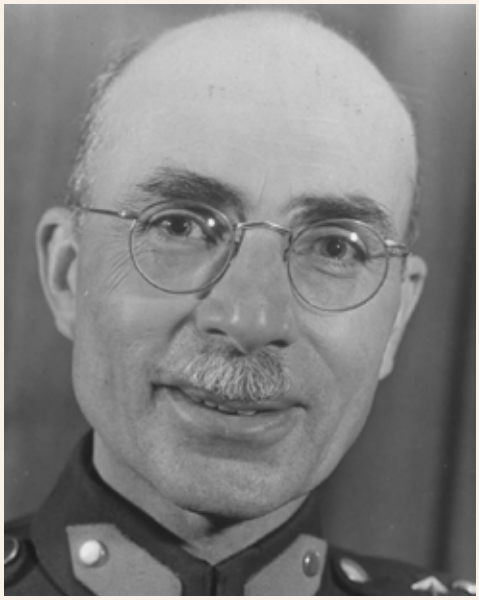

Kazım Orbay (1887-1964)

5 HAZİRAN

Başkan Johnson, İnönü'ye, Türkiye'yi Kıbrıs'a askerî müdahalede bulunmaktan vazgeçirmek amacıyla yazılmış tehditkâr ifadeli bir mektup gönderdi. Türk kamuoyuna bu mektubun içeriği ancak bir süre sonra açıklanacaktı.

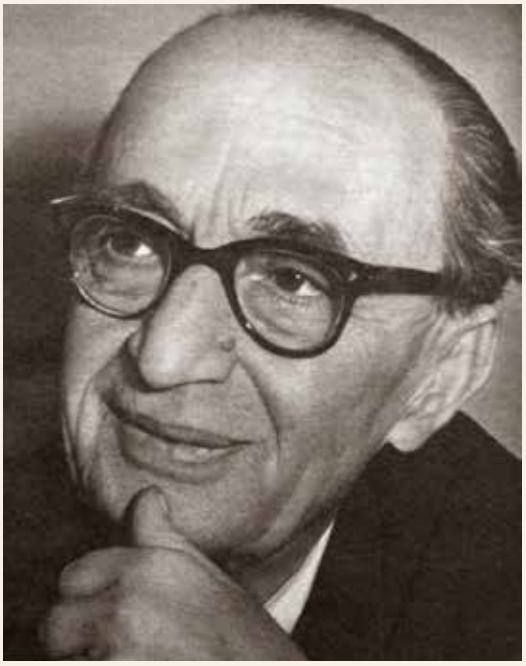

Ragıp Gümüşpala (1897-1964)

6 HAZİRAN

Adalet Partisi Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala, 6 Haziran 1964'te vefat etti. 1897 Edirne doğumlu olan Gümüşpala, I. Dünya Savaşı'nda Galiçya ve Filistin Cephelerinde, Millî Mücadele'de ise Kütahya cephesi ile Sakarya

cephesinde görev yapmış ve Büyük Taarruza fiilen katıldı. Orduda üstlendiği çeşitli görev ve rütbelerden sonra 27 Mayıs Darbesi sonrasında Genelkurmay Başkanlığına getirildi ve bu görevde 2 Ağustos 1960'ta emekliye sevk edilişine kadar kaldı. Emeklilik sonrasında siyasete dâhil olan Gümüşpala, Adalet Partisinin ilk genel başkanı seçildi. Ölümüne kadar da bu görevi sürdürdü.

7 HAZİRAN

- 7 Haziran 1964'te yapılan kısmi Senato seçimleri Adalet Partisinin üstünlüğü ile sonuçlandı. Buna göre Adalet Partisi oyların %50,3'ü karşılığında 31 Senatörlük elde etti. CHP, %40,8 oy alarak 19 senatörlük kazandı. Yeni Türkiye Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinin senatörlük kazanamadığı seçimde 1 bağımsız senatör seçilmeyi başardı. 26 ilde yapılan seçimlere katılım oranı oldukça düşük kalmıştı.

11 HAZİRAN

- İnönü, Başkan Johnson'un özel elçisi ve Dışişleri Bakan Yardımcısı George Ball ile bir görüşme yaptı. Johnson'un İnönü'ye bir mektup gönderdiği anlaşıldı.
- İnönü siyasi parti liderleriyle Kıbrıs sorunu konusunda görüşmeler yaptı.

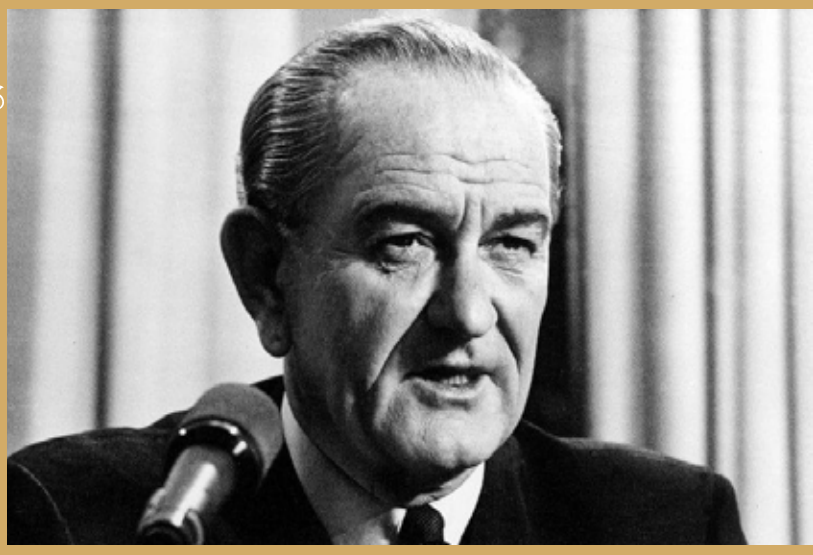

Lyndon B. Jonhnson (1908 - 1969)

13 HAZİRAN

- İnönü Johnson'a cevabi mektubunu gönderdi.
- İnönü'nün ABD'ye bir gezi yaparak başkan ile görüşeceği açıklandı.

14 HAZİRAN

- Nelson Mandela ömür boyu hapse mahkûm edildi.

15 HAZİRAN

- Sanayi Kongresi Ankara'da toplandı.

Ankara'da toplanacak olan sanayi kongresi

Kongrede ithalâtçılarla yerli sanayi erbabının şiddetli münakaşalara tutuşacağı söyleniyor

Pazartesi günü Ankara'da toplanacak olan Türkiye Sanayi Kongresine iştirâk etmek üzere şehrimizden müracaat eden sanayicilerin sayısı yetmiş beşi bulmuştur. Fakat kongrenin diğer vilâyetlerden katılacak temsilcilerle de çok kalabalık olacağı ve neticede ele alınacak mevzuların dağılacağı göz önünde tutularak mevcudun elli kişiye indirilmesi uygun görülmüştür. Bu karara göre, İstanbul Böl[ge] Sanayi Birliğince kongreye işt[irak] Derneğini temsilen 11 ve Ticaret Odasını temsilen de 6 kişilik diğer iki heyet de pazar günü Ankara'ya gideceklerdir. Mıntaka Ticaret Müdürlüğü de kongrede hazır bulunmak üzere Başmüfettiş Hikmet Soy'u vazifelendirmiştir.

Kongreye sanayicilerle beraber ithalâtçıların da çağrılmış bulunması, toplantının münakaşalı geçeceği kanaatini tevlit etmektedir. Bilindiği gibi ithalâtçıların düşünce ve görüşleri ile sanayicileri

18 HAZİRAN

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, Kıbrıs sorunu henüz tam olarak çözülmemişken bir hükûmet buhranına yol açacak davranışlardan kaçınmaları hususunda dikkatlerini çekmek üzere siyasi parti liderlerine 18 Haziran 1964'te bir mektup göndermiştir.

21 HAZİRAN

İnönü ile bir Türk heyeti Kıbrıs konusunda görüşmeler yapmak üzere Başkan Johnson'ın gönderdiği özel bir uçakla ABD'ye gittiler.

22 HAZİRAN

Washington'da İnönü ile Johnson 50 dakikalık bir görüşme yaptılar, İnönü Yunanistan Başbakanı Papandreu ile görüşebileceğini açıkladı.

23 HAZİRAN

Talat Aydemir'in ve Fethi Gürcan'ın ölüm cezalarının yerine getirilmesine, Osman Deniz ve Erol Dinçer haklarındaki ölüm cezalarının ise yerine getirilmemesine dair Kanun kabul edildi.

Türkiye-İsviçre Kredi Antlaşması imzalandı.

24 HAZİRAN

İnönü, Washington'dan ayrılırken: "...Meselenin güçlüklerini saklamak istemiyoruz. Fakat Amerikalılarla birlikte dün vardığımız netice, bu güçlüklerin hallini kolaylaştıracaktır. Amerikalılar, iyi niyet sahibi olduklarını gösterdiler. Şimdi sıra başkalarında. Her halde biz Türkiye olarak lüzumsuz güçlük çıkarmamak tutumumuzu devam ettireceğiz.", "Savaş tehlikesi devam ediyor. Ada'nın bir kısmı Türkiye'ye bir kısmı Yunanistan'a verilsin." şeklinde açıklamalarda bulundu.

25 HAZİRAN

İşçi sigortalarının 435 yataklı Ankara Hastanesi hizmete açıldı.

26 HAZİRAN

İngiliz Kemal namıyla maruf Ahmet Esat Tomruk'a vatani hizmet tertibinde aylık bağlanmasına dair 487 sayılı Kanun kabul edildi.

Ahmet Esat Tomruk (1887 - 1966)

27 HAZİRAN

- Fethi Gürcan hakkındaki karar yerine getirildi.

1 TEMMUZ

- İnönü ile Papandreu Paris'te bir görüşme yaptılar.

2 TEMMUZ

- İnönü yurda döndü.
- Harçlar Kanunu kabul edildi.
- Damga Vergisi Kanunu kabul edildi.

3 TEMMUZ

- Türkiye-Lüksemburg Kredi Antlaşması imzalandı.

3-5 TEMMUZ

- Pakistan Cumhurbaşkanı Eyüp Han ile Başbakan Zülfikar Ali Butto resmî bir ziyaret için Türkiye'ye geldiler.

4 TEMMUZ

- Dış Ticaret Rejimi Hakkında Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

5 TEMMUZ

21 Mayıs 1963'te ikinci kez darbe girişiminde bulunan Talat Aydemir idam edildi.

7 TEMMUZ

Metin Erksan'ın yönettiği Susuz Yaz filmi, 14. Uluslararası Berlin Film Festivali'nde Altın Ayı ödülünü kazandı.

14 TEMMUZ

Yurt Dışındaki İşçilerle İlgili Kanun

Yurt Dışında Çalışan İşçilere Konut, Küçük Sanat Kredisi Açılması ve Ödünç Para Verilmesi Hakkındaki Kanun Tasarısı Cumhuriyet Senatosunun 14 Temmuz 1964'teki birleşiminde görüşülerek Millet Meclisinden gelen şekliyle kabul edildi. Kanun Resmî Gazete'de yayımlandıktan sonra yürürlüğe girdi.

Yüksek Planlama kurulunca yapılan hesaplara göre yurt dışında çalışan işçilerin bu kanun hükümlerine göre tasarruf edecekleri dövizin Türkiye'ye transfer edilmesiyle 1972 yılında Türkiye'nin dış açığı bu yolla kapatılmış olacaktır. Kanun'un içeriğindeki temel hükümlerin birkaçı şöyledir:

- Konut kredisinden istifade etmek için işçinin yurda dönüş yaptığı tarihte konut kredisi hesabında en az 5.000 lira birikmiş olmalıdır.
- Konut kredisi hesabında döviz karşılığında Türk parası biriktirmiş olan işçilere Türkiye Emlak Kredi Bankasının cari usulleri dairesinde 40.000 liradan fazla olmamak ve halk tipi konut inşa etmek üzere paranın dört katına kadar konut kredisi açılacaktır.
- Konut kredisinin vadesi 20 yıl, faizi yüzde ikidir.

Rauf Orbay (1881-1964)

16 TEMMUZ

Rauf Orbay'ın Ölümü

Türkiye Büyük Millet Meclisi hükûmetinin ilk Başbakanı Rauf Orbay, 16 Temmuz 1964'te evinde geçirdiği kalp krizi sonrasında hayata veda etti. Rauf Orbay, Millî Mücadele yıllarında Atatürk ile birlikte teşriki mesai edenler arasındadır. Erzurum ve Sivas Kongreleri'nin hazırlanmasında önemli rol oynamıştır. Bunun dışında, Orbay, Trablusgarp ve Balkan Savaşları'nda gösterdiği başarıdan ötürü Hamidiye kahramanı olarak tanındı. 1918 Ekim'inde Osmanlı Devleti'nin Bahriye Nazırı olarak görev yapan Orbay, devletin çöküş belgesi olan Mondros Mütarekesi'ni hükûmet adına imzalayan kişiydi. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının da kurucularındandı. İzmir Suikastı davasında idamla yargılanmış, on yıla mahkûm edilmişti. 1939'da politikaya dönen Orbay, Kastamonu mebusluğu ve Londra büyükelçiliği yapmıştı. 1944 yılında büyükelçilik görevinden kendi isteği ile ayrıldıktan sonra Rauf Orbay bir daha devlet görevinde bulunmamış ve geri kalan hayatını dersler ve konferanslar vererek ve seyahat ederek geçirmeyi tercih etmişti.

17 TEMMUZ

- Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu kabul edildi.
- Türkiye-Amerika pamuklu ihracatı Antlaşması imzalandı.
- 492 sayılı Harçlar Kanunu yayımlandı.

18 TEMMUZ

- Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'ın dolan görev süresi Bakanlar Kurulu Kararı ile uzatıldı.

20 TEMMUZ

İran Şahı Rıza Muhammed Şah ve Pakistan Cumhurbaşkanı Eyüp Han, üçlü toplantıda bulunmak üzere Ankara'ya geldiler. Üçlü görüşmeler başladı.

İran ve Pakistan Devlet Başkanları bugün geliyor

Türkiye, İran ve Pakistan arasında mevcut işbirliği daha da genişleiliyor

Ankara toplantısı sona erdi. Yayınlanan bildiride prensip ve hedeflerin bir rapor halinde tesbit edildiği açıklandı

Hava Alanında yapılacak tören

Yapılacak olan toplantılar

Ankara toplantısı sona erdi

22 TEMMUZ

RCD'nin Kuruluşu

Türkiye, Iran ve Pakistan Arasında Bölgesel Kalkınma İçin İşbirliği Örgütü (RCD) kuruldu. 20-21 Temmuz 1964'te İstanbul'da gerçekleştirilen toplantılar neticesinde kalkınma amaçlı bir bölgesel iş birliğinin tesisini kararlaştıran üç ülke yetkililerince yayımlanan ortak bildirinin başlıca amaçlar şu şekilde sıralanmıştı:

1. Malların üye ülkeler arasında serbest dolaşımını ve iş dünyaları arasında daha yakın ilişki kurulmasını sağlamak.

2. Ortak teşebbüsler için çaba harcamak.

3. Taşıma ve haberleşme sektörlerinde iş birliği yapmak.

4. Eğitim ve öğretim imkânlarını seferber etmek, ortak kültürel mirasa sahip çıkarak bu alandaki faaliyetleri birlikte yürütüp yaygınlaştırmak.

5. Ekonomilerin birbirini tamamlayıcı özelliğinden azami derecede faydalanarak hızlı kalkınmaya yardımcı olmak.

Kuruluşundan itibaren ortak ticaret ve sanayi odası, gemicilik ve sigorta hizmetleri alanlarında önemli adımlar atılmış, fakat üye üç devlet arasındaki bu iş birliği bir ortak pazar, gümrük birliği veya serbest bölge oluşturamamıştı. Bununla beraber atılan adımlar sürekli gelişme göstermiş ve bazı ortak amaç-

lı girişimlerde bulunulmuştu; bunların bir kısmı ortaklaşa, bir kısmı da ihtiyacı olan ülke tarafından tek başına gerçekleştirilmişti. İlk olarak planlanmış kırk üç proje arasında yer alan banknot-kıymetli kâğıt basımı ve bilyeli yatak-rulman yapımı üzerine Pakistan'da ve alüminyum sanayii üzerine İran'da kurulan üç şirket eşit oranda ortak katılımlıydı. Ortak katılıma konu olmayan gliserin, boya-mürekkep ve amortisör projeleri Pakistan'da; tungsten, karpid, boraks-borik asit, santrifuj ve kimya sanayii için özel filtre, elektrik izolatörü ve sert plastik projeleri Türkiye'de ve karbon kâğıdı projesi İran'da faaliyete geçti.

26 TEMMUZ

Niğde Çimento Fabrikası hizmete açıldı.

27 TEMMUZ

Amerika Birleşik Devletleri'nde siyahiler, Federal Mahkemeye başvurma hakkını elde etti.

29 TEMMUZ

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu yayımlandı. Bu Kanun, kadın sigortalılar için, evvelce erkeklerde olduğu gibi 60 olarak öngörülmüş emeklilik yaşını 55'e indirdi.

1 AĞUSTOS

507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu yayımlandı.

Tapulama Kanunu kabul edildi.

7 AĞUSTOS

Türk uçakları akşam saatlerinde Kıbrıs'ta bazı hedefleri vurdu. İzleyen birkaç günde de süren bu hücumlar 10 Ağustos'ta koşullu olarak durduruldu. Türkiye'nin Kıbrıs'a çıkarma yapması beklentisi ise gerçekleşmedi. Olayla ilgili olarak 8 Ağustos 1964 tarihli hükûmet bildirisinde, BM kuvvetlerinin Ada'da Kıbrıslı Rumların imha hareketlerini durdurama-

yacaklarını açıklamaları üzerine hareket sahası olan Erenköy ve Mensuru bölgesinde Kıbrıslı Türklerin hak ve güvenliğini savunma amacıyla Kıbrıs Garanti Anlaşması hükümleri gereğince bu bölgenin bombardıman edildiği açıklandı. İlgili bildiride Türk Silahlı Kuvvetlerine ait uçakların harekât sebepleri gerekçelendirildi. Bu cümleden olmak üzere, Kıbrıslı Rumların 5 Ağustos'tan beri saldırılarını yoğunlaştırmaları ve hiçbir uyarıyı dikkate almamaları karşısında Türkiye Cumhuriyeti hükûmetinin tecavüzlerin derhal durdurulması için Garanti Anlaşması kapsamında sorumlulukları bulunan diğeri iki teminatçı devletlerce BM Kuvvet Komutanlığına müracaatta bulunuldu. Ayrıca güvenlik konseyinin acilen toplanması talep edildi. Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti NATO konseyini de haberdar etti. Tecavüzlerin durdurulması hususunda atılan adımların beklenen neticeyi doğurmaması üzerine Kıbrıs'ta inisiyatif alarak Türklerin hak ve güvenliklerini garanti altına almak üzere, ilgili harekat başlatılmış oldu.

10 AĞUSTOS

Sovyetler Birliği Başkanı Nikita Kruşçev, Başbakan İnönü ye mesaj göndererek itidal tavsiye etti.

13 AĞUSTOS

Şehit Pilot Yzb. Cengiz Topel'in naaşı Adana yolu ile Ankara'ya getirildi.

17 AĞUSTOS

Siirt'in Hemşo yöresinde petrol damarı bulunduğu açıklandı.

19 AĞUSTOS

Maliye Bakanlığı müsteşarlarından Memduh Aytür, DPT Müsteşarlığına atandı.

21 AĞUSTOS

İkinci Ordu Komutanı Orgeneral Cemal Tural, Kara Kuvvetleri Komutanı Ali Keskiner'in yerine getirildi.

İstanbul'da Kuledibi'nde büyük bir yangın çıktı. Mobilyacılar çarşısı ile 15 apartman yandı.

26 AĞUSTOS

AP Merkez Yönetim Kurulunca, hükûmetin Kıbrıs politikasının Türkiye'nin itibarını zedelediği belirtildi.

Yunan hükûmetinin uzlaşmaz tavrı ve Kıbrıs'ta Türklere karşı baskıların yoğunlaşması üzerine İstanbullu Rumların sınır dışı edilişi hızlandırıldı. Ağustos'ta sınır dışı edilen İstanbullu Rumların sayısı 6 bine ulaştı.

27 AĞUSTOS

Türkiye'de ilk Amerikan aleyhtarı gösteri Ankara'da, Amerika'nın Kıbrıs konusunda Türkiye'yi devamlı surette fedakârlığa zorlaması nedeniyle yapıldı.

28 AĞUSTOS

Ankara'da Amerikan aleyhtarı ikinci miting yapıldı.

Ankara'da ikinci muhteşem miting

Gençler tıpkı İstiklâl savaşında olduğu gibi yine tek başımıza bulunduğumuzu söylediler, Amerikaya çattılar

...LA, BUDİSTLER KATOLİKLERLE

29 AĞUSTOS

Ankara, İstanbul ve İzmir'de Kıbrıs konusunda büyük yürüyüşler ve mitingler yapıldı.

İsmet İnönü (1884-1973)

30 AĞUSTOS

27 Ağustos'ta başlayan Kıbrıs'taki gelişmeler karşısındaki Amerikan tutumunu protesto eden gösteriler meselesi başta

olmak üzere Başbakan İsmet İnönü 30 Ağustos'ta bir radyo konuşması ile durum değerlendirmesi yaptı. Buna göre Başbakan, Kıbrıs meselesi münasebetiyle Ankara'da yapılan miting ve gösterilerin kanuna aykırı başladığını ve kanuna karşı devam ettiğini, nizam ve emniyetin tesisi ve devamlılığı için bu türden davranışlardan kaçınmanın daha doğru olacağını söyledi. Başbakan İnönü devamla, Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıslı Türklerin hak ve güvenliklerini temin için uluslararası kamuoyu nezdinde gerekli adımlar atmaya devam ettiğini ve meselenin takipçisi olduğunu vurguladı ve halkı sağduyuya davet etti.

2 EYLÜL

Ziraî Karantina Tüzüğü yayımlandı.

3-4 EYLÜL

İnönü'nün çağrısı üzerine toplanan Millet Meclisi ve Senato'da Kıbrıs sorunu görüşüldü. İnönü Türk-Yunan savaşına doğru gidildiğini, ABD'nin duruma doğru teşhis koyamadığını belirtti.

6 EYLÜL

CHP ortak grup toplantısında İnönü, "Kıbrıs'ta Enosis'in ilanı savaş demek olur." dedi.

7 EYLÜL

TBMM Kıbrıs konusunu görüşmek üzere toplandı. Kıbrıs olaylarında yaşanan son gelişmeleri ve bu konuda izlenecek politikaların belirlenmesi için açılan görüşme müzakerelerine saat 15.00'te başlandı. Parti temsilcileri yaptıkları konuşmalar ile partilerinin görüşlerini ifade ettiler. Millet Partisi grubu adına yapılan konuşmada bütün partilerin mutlaka mesuliyet üstlenmesinin gereğine dikkat çekildi ve kurulacak bir millî koalisyon ile Kıbrıs sorununun çözümünün kolaylaşacağı vurgulandı. CKMP'nin konu hakkındaki görüşünün esasını, hükûmetin Kıbrıs politikasının sorunun çözümünü kolaylaştırmadığı ve ciddi bir acziyet yaşandığı bu vesile ile hükûmetin

istifasının en doğru adım olacağı iddiası teşkil etti. YTP grubunun konu hakkındaki genel görüşlerine bakıldığında, hükûmetin barışçı yollarla sorunu çözme çabasının desteklendiği dikkat çekiyordu. Bu temel anlayış içinde hükûmetin çalışmalarını yürütmesi için desteklenmesinin doğru olacağı belirtilmişti. AP, Kıbrıs'ta yaşanan son gelişmeleri ve genel durumu hükûmetin yanlış politikalarının bir ürünü olarak gördüğünü ifade etti. Bu kapsamda, "Hükûmet Londra ve Zürih anlaşmalarının verdiği müdahale hakkını kullanıp Ada'ya kuvvet çıkarmamakla Kıbrıs'ta masum Türklerin ölümüne sebebiyet vermiştir." sözleri ile hükûmet eleştiri konusu edildi. Son olarak, CHP grubu ise 30 milyon insanın sorumluluğunu taşıyarak barışçı yollarla sorunun barışçıl yollarla çözümünün daha doğru olacağı yönündeki hükûmet politikasının devamlılığından yana bir genel tavır sergiledi.

8 EYLÜL

Brüksel Büyükelçisi Hasan Işık, Amiral Fahri Korutürk'ün yerine Moskova'ya büyükelçi olarak atandı.

Türkiye-Almanya Teknik İşbirliği Antlaşması imzalandı.

9 EYLÜL

10 kw gücünde "Kıbrıs'ın Sesi Radyosu" yayına başladı.

10 EYLÜL

Ereğli Demir-Çelik Fabrikaları ünitelerinde kok fabrikası açıldı.

16 EYLÜL

Türk-Yunan İkâmet, Ticaret ve Ulaştırma Sözleşmesi yürürlükten kalktı. 1963 yılı içinde bu tarihe kadar sınır dışı edilen İstanbullu Rumların sayısı da 7 bini geçmişti.

21 EYLÜL

Malta, İngiltere'den bağımsızlığını kazandı.

22 EYLÜL

22 Eylül 1964'te Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel Anayasa'nın kendisine tanımış olduğu özel af yetkisini kullanarak 4 Yassıada hükümlüsünü affetti. Yassıada duruşmaları sırasında çeşitli cezalara çarptırılan Refik Koraltan, Nedim Ökmen, Rüştü Erdelhun ve Selim Yatağan hastalıkları

ileri sürerek bu konuda almış oldukları doktor raporlarını İstanbul Adli Tıp Kurumuna gönderdiler. Bununla birlikte Kurumun verdiği kararda ilgili mahkûmların hapishanede kalmalarının sağlıkları bakımından ciddi mahzurlar doğuracağı ifade edildi. Raporun Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'e takdimi sonrasında dört isim affedilerek kısa bir süre içinde tahliye edildiler.

24 EYLÜL

Altı bağımsız milletvekilinin CHP'ye katılmasıyla CHP'nin Meclisteki sandalye sayısı 187'ye çıktı.

26 EYLÜL

Alaattin Tiritoğlu ve Sıtkı Ulay öncülüğünde Sosyal Demokrat Partisi kuruldu.

30 EYLÜL

Rusya ile Kıbrıs Cumhuriyeti arasında Askerî Yardım Antlaşması imzalandı.

3 EKİM

Antalya Limanı'nın temeli atıldı.

4 EKİM

Burdur Onaç Barajı'nın temeli atıldı.

5 EKİM

5 Ekim 1964'te Mısır'ın başkenti Kahire'de 58 ülkenin katılımı ile tarafsızlar konferansı başladı. Tarafsızlar, soğuk savaş denklemi içinde ne Batı ne de Doğu Bloku'na dâhil olmayan ülkeleri nitelemek için kullanılan bir isimdir. Konferans, Mısır Cumhurbaşkanı Nasır'ın konuşması ile başladı. İkincisi yapılan bu konferansın Türkiye açısından önemi, Kıbrıslı Rumları temsilen Makarios'un, Kahire'de yaklaşık 50 ülke yetkilisi ile yaptığı görüşmeler olmasıydı. Makarios, Kahire'de Kıbrıs meselesinde tarafsız devletlerin desteğini Rumların lehine olmak üzere alma amacıyla konferansa iştirak etti.

Makarios, "Tarafsız devletlerin tutumları, Kıbrıs meselesinin BM Genel Kurulunda müzakere edilmesinde önemli rol oynayacaktır." sözleri ile ifade ettiği üzere önce self-determinasyon sonra da Enosis için atılacak adımların önünü açma çabası içindeydi.

Türk hükûmeti Kıbrıs'ta Rumların yarattığı tehlikeli durum dolayısıyla Birleşmiş Milletlere başvurdu.

Cumhuriyet

SAMSUN

Muhasara altındaki 4000 Türk'e gıda ve ilâç yardımına bile müsaade edilmedi

Rumlar 10 Türk köyüne daha saldırdılar

Amerika ile İngiltere

6 EKİM

Birinci Antalya Altın Portakal Film Şenliği başladı.

Cemil Sait Barlas (1905-1964)

10 EKİM

Cemil Sait Barlas'ın Vefatı

Ticaret ve Devlet eski Bakanlarından, Millî Reasürans Genel Müdürü ve Cumhuriyet gazetesi yazarları arasında yer alan Cemil Sait Barlas, Adapazarı yakınlarında geçirdiği bir trafik kazasında vefat etti. 1905 doğumlu olan Barlas, İstanbul ve Almanya Heidelberg Hukuk Fakültelerini bitirdi. Hukuk doktoru derecesi aldı. Etibank hukuk müşavirliği, İstanbul Asliye Mahkemesi azalığı, VII., VIII. Dönem Gaziantep milletvekilliği, Kurucu Meclis Cumhuriyet Halk Partisi temsilciliği (6 Ocak 1961 - 25 Ekim 1961) ile Ticaret, Ekonomi ve Devlet Bakanlıkları yaptı. Evli ve üç çocuk babasıydı. Gazeteci yazar Mehmet Barlas'ın babasıdır.

14 EKİM

Tokyo'daki Olimpiyat Oyunları'nda Türk serbest güreş millî takımı şampiyon oldu.

15 EKİM

Sovyetler Birliğinde emekliye sevk edilen Kruşçev'in yerini Leonid Brejnev aldı. Aleksey Kosigin Başbakan oldu.

16 EKİM

Çin ilk atom bombası denemesini yaptı.

22 EKİM

Ünlü yazar Jean-Paul Sartre, Nobel Edebiyat Ödülü'nü reddetti.

Jean-Paul Sartre (1905-1980)

24 EKİM

ABD'li insan hakları savunucusu Martin Luther King'e, Nobel Barış Ödülü verildi.

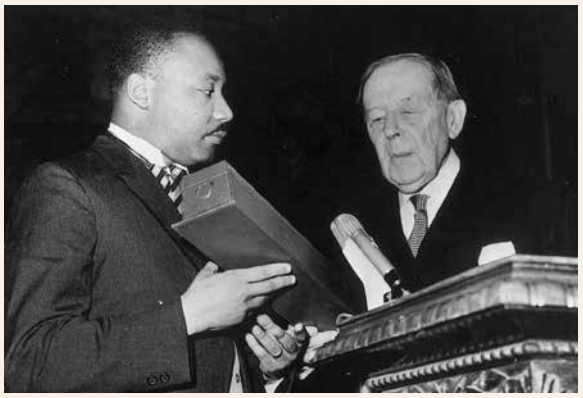

25 EKİM

Muş-Tatvan Demir Yolu hattı törenle hizmete açıldı.

30 EKİM

Dışişleri Bakanı Feridun Cemal Erkin, Sovyetler'in gönderdiği uçakla Moskova'ya gitti.

Sovyetler Birliği Kıbrıs'ta iki cemaatin mevcudiyetini kabul etti.

2 KASIM

Suudî Arabistan'da Kral Suud tahttan indirildi; yerine kardeşi Faysal geçti.

Faysal bin Abdülaziz el-Suud (1906-1975)

ABD başkanlık seçimlerini Lyndon B. Johnson kazandı.

3 KASIM

1964 yılı içinde Almanya'ya gönderilen 50 bininci işçi Sirkeci'den törenle uğurlandı.

5 KASIM

Türkiye-SSCB Kültür Antlaşması Moskova'da imzalandı. Beş gün süren görüşmelerin ardından, Türk ve Sovyet heyetlerinin ortak mutabakatıyla imzalanan anlaşma üç yıl süre ile iki ülkenin belli sorumlulukları üstlenmesini öngörüyordu. Buna göre,

1. Üniversitelerde edebiyat, tarih ve lisan kürsüleri açılacaktır.

2. Bilginler vasıtasıyla kültür münasebetleri artırılacaktır.

3. Opera, tiyatro ve sanat topluluklarının arasında mübadele yapılacaktır.

4. Artistik ve ilmi filmler mübadelesi yapılacaktır.

5. Radyolarda klasik, halk ve modern müzik yayınları yapılacaktır.

6. Kütüphane ve üniversitelerde teknik ve ilim kitapları bulundurulacaktır.

7. Spor müsabakaları tertip edilecektir.

8. Hakem ve antrenör mübadelesi öngörülecektir.

9. Kanun, örf ve adaba aykırı olmayan yayınları iki memleket birbirine gönderecektir.

10. Her yıl karşılıklı eğitim planları tertip edilecektir.

SSCB ile Türkiye'nin 1964 yılındaki yakınlaşma teşebbüslerinin bir yansıması olarak kabul edilebilecek bu anlaşma, hem Sovyet hem de Türk tarafının memnuniyeti ile karşılandı. Anlaşma iki ülke arasındaki ilişkilerin daha da geliştirilmesi yönünde ortak bir temenninin açık bir simgesi olarak kabul edildi. Son olarak, Kıbrıs konusunda yaşanan gelişmeler dikkate alındığında, SSCB ile Türkiye arasındaki anlaşma, iki ülke arasında Kıbrıs konusunda bir mutabakatın oluşmasına da önemli bir katkı sağladı. Nitekim yayımlanan ortak bildiride, Kıbrıs konusu da önemli bir gündem maddesi olarak yer almıştı.

6 KASIM

Süleyman Demirel, AP Genel Başkanlığına aday olduğunu açıkladı. AP'nin Genel Başkanı Ragıp Gümüşpala'nın 6 Haziran'daki vefatının ardından 27 Kasım'da açılacak olan kongrede Demirel yayımladığı bildiri ile adaylığını ilan etti. Demirel dışında kongre için aday olan bir diğer isim Sadettin Bilgiç idi. Bilgiç partide daha çok müfritleri temsil ediyordu. Buna karşılık ılımlıların adayı olarak görülen isim ise Demirel'di.

7 KASIM

Dört yıllık bir mahpusluktan sonra eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar, hasta olduğu gerekçesiyle serbest bırakıldı.

8 KASIM

TİP, Diyarbakır İl Kongresi'nde Behice Boran "Türkiye'de Kürt, Çerkez, Abaza, Alevî, Sünnî gibi ayrımların çıkar çevrelerince körüklendiğini" belirtti.

10 KASIM

Mustafa Kemal Atatürk, ölüm yıl dönümünde saygıyla anıldı.

Trabzon Çimento Fabrikasının temeli atıldı.

12 KASIM

Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay Millet Meclisi Başkanı Fuat Sirmen'e bir mektup göndererek bazı siyasi çevrelerce, özellikle AP'li politikacılarca yapılan 27 Mayıs ve ordu karşıtı konuşmalara dikkat çekti.

13 KASIM

Konut kredileri ile kamu sektörünce yaptırılacak konut standartları hakkında Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

16 KASIM

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay, bazı politikacıların konuşmaları üzerine parti liderlerine bir ikaz mektubu göndererek memleketin iki hasım kampa itilmek istetildiğini, ordunun halkın karşısında gibi gösterilmeye çalışıldığını, komutan ve subayların bu durumdan hoşnutsuz bulunduklarını belirterek, bunların kesin olarak önlenmesini istedi.

16 Kasım'da CHP Genel Başkanı İsmet İnönü'nün başkanlığında siyasi parti temsilcileri bir araya geldiler ve Cevdet Sunay'ın uyarı mektubu hakkında müzakerede bulundular. Toplantıya İnönü, Meclis Başkanı Sirmen, Senato Başkanı Aka, Adalet Bakanı Çumralı, AP'den Sadettin Bilgiç ve Ali Naili Erdem, YTP'den Ekrem Alican ve Recai İskenderoğlu, CHP'den Fethi Çelikbaş ve Kemali Bayazıt, CKMP'den Ahmet Oğuz ve Cevat Odyakmaz, MP'den Zekai Dorman ve İsmet Kapısız, tabii senatörler arasında Fahri Özdilek katıldı. Toplantıda öncelikle AP'li yöneticilerin çeşitli vesilelerle yaptıkları konuşmalar gündeme geldi ve tartışıldı. AP adına toplantıya katılan temsilciler esasen tahrik edici mahiyetteki konuşmaları tasvip etmediklerini beyan ettiler. Özellikle meclis içi konuşmalarda gereken özenin ve hassasiyetin gösterilmesi ile ilgili parti temsilcileri mutabık kaldılar ve sonuçta kurulacak bir alt komisyon ile Meclis içi ve dışında parti temsilcilerinin beyanatlarının ve partiler arası ilişkilerin düzenlenmesi ile ilgili çalışmalar yapılmasını karara bağladılar.

Bir gün sonra, yani 17 Kasım'da ilgili mektup basında yer aldı ve Sunay'ın uyarıları dikkate alınmazsa bir askerî müdahalenin kaçınılmaz olacağı yönündeki ifadeler ciddi tartışmaları beraberinde getirdi.

17 KASIM

"Türkiye ile AET Arasında Bir Ortaklık Yaratan Anlaşma" ile buna ekli "Geçici Protokol", "Mali Protokol", "Son Senet", "Bildiriler" ve "İşgücü Mektubu" Bakanlar Kurulu Kararı ile onaylanarak Resmî Gazete'de yayımlandı.

18 KASIM

Yargıtay'ın bir içtihadı birleştirme kararı ile kira tespiti için mahkemeye başvurulması hâlinde evin saptanan değerine göre ev sahiplerinin kira artırımında bulunabilecekleri kararlaştırıldı.

İstanbul'da Halıcıoğlu'nda Yeni Askerî Levazım Okulu açıldı.

22 KASIM

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in liderliğinde Çankaya Köşkü'nde 5 saatten fazla süren toplantı neticesinde bir ortak bildiri yayımlandı. Siyasi parti liderlerinin-temsilcilerinin katılımı ile gerçekleştirilen toplantı sonrasında yayımlanan bildiri "huzur tebliği" olarak anıldı. Bu tebliğ şöyleydi: "Sayın Cumhurbaşkanı'nın başkanlığında, Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi başkanları, Başbakan ve TBMM grupları başkanları hazır oldukları halde, toplanan Siyasi Partiler Genel Başkanları aşağıdaki hususların umumi efkara arzında mutabık kalmışlardır:

1. Yapılan referandumla aziz Türk milletinin tasvibine mazhar olarak yürürlüğe giren Anayasamızı, bütün hükümleri ve ruhu ile yürürlükte tutmak ve demokratik rejimimizi her türlü sarsıntıdan koruyarak yaşatmak, takibinden bir an bile ferağ olamayacağımız müşterek hedefimizdir.

2. 27 Mayıs Devrimi'nin Anayasamızın meşru temelini teşkil ettiğine ve bu sebeple her çeşit istismar, tecavüz ve tahrikin dışında ve üstünde tutulması lüzumuna olan inancımızı bir kere daha ifade ve ilan ediyoruz.

3. Toprak bütünlüğümüzün ve millî istikbalimizin sadık ve samimi bekçisi ve koruyucusu olduğu kadar Anayasamızın ve demokratik rejimimizin de daima sadık ve samimi bekçisi ve koruyucusu olduğuna inandığımız ve tarih boyunca üzerine aldığı vazifeleri şan ve şerefle yapmış bulunan kahraman ordumuza ve mensuplarına tevcih edilen ve edilecek her çeşit tahrikin daima karşısında olmak azim ve kararındayız.

4. Aziz Türk milletini birbirine düşürmek isteyen hareketlerle her çeşit din istismarcılığının da daima karşısında olmak azim ve kararındayız.

5. Bu hedef ve kararlara sözle, yazı ile veya fiilen aykırı davrananları, kanun karşısındaki sorumlulukları bakımından her çeşit himaye ve müsamaha dışında bırakmanın ve bu gibilere parti bünyelerinde yer vermemenin lüzumuna samimiyetle inanmış bulunuyoruz. Ayrıca şahsi ve siyasi çıkarları için bu kabil hareketlere başvuran kötü niyetlilere itibar ve iltifat etmemeleri bakımından da aziz vatandaşlarımızı uyanık bulunmaya dâvet ediyoruz.

6. Siyasi partiler genel başkanları devlet hayatımızın huzur içinde yürütülmesi bakımından alınmasını uygun görecekler tedbirleri en kısa sürede tespit ederek başkanlıkları altında toplanmayı sayın Cumhurbaşkanımız'dan rica etmişler ve sayın Cumhurbaşkanı bu ricayı kabul etmişlerdir.

24 KASIM

DPT İktisadi Planlama Dairesi Başkanı Besim Üstünel, mevcut koşullarda göreve devam edemeyeceğini belirterek istifa etti.

25 KASIM

Kurtuluş Savaşı komutanlarından Korgeneral Naci Tınaz (doğ: 1882) öldü.

27 KASIM

AP Kongresi Ankara'da toplandı. En önemli sorun olan genel başkanlık yarışması Süleyman Demirel'in Sadettin Bilgiç'e karşı zaferiyle sonuçlandı. Demirel 1.072, Sadettin Bilgiç 552, Tekin Arıburun 39 oy aldı. Siyaset dünyasında çok yeni bir isim olan üstelik muhaliflerince hakkında "masonluk" söylentileri çıkarılarak yıpratılmak istenen Demirel'in eski bir politikacı karşısındaki başarısı pek çok kişiyi şaşırttı. Kongre 29 Kasım'da sona erdi.

28 KASIM

Lise ve ortaokullar yönetmeliği yayımlandı.

1 ARALIK

Türkiye-AET Anlaşması yürürlüğe girdi. Birinci Ortaklık Konseyi toplantısı yapıldı.

3 ARALIK

Genelkurmay Başkanı Org. Cevdet Sunay'ın bir kısım basın sahipleri ve politikacıları suçlayan demeci Kim dergisinde yayımlandı.

5 ARALIK

CHP'nin resmî yayın organında CHP ile AP arasında gerçekleşecek yeni bir koalisyon fikri reddedildi. Bu günlerde AP, Mecliste yeterli çoğunluğa ulaşarak hükûmeti düşürmeye hazırlanıyordu.

8 ARALIK

Anayasayı tebdil ve Türkiye Büyük Millet Meclisini ıskat için gizli cemiyet kurmak iddiasıyla Ankara savcılığınca tahkikat açılan 14'ler hakkında sorgu yargıçlığı 8 Aralık 1964'te men'i muhakeme kararı vermiş, böylece dava düşmüştü. Bilindiği gibi Mamak Mahkemelerinde bu iddia ile yargılanan 14'ler ve teğmen Acar Okan'ın dosyası bilâhare Ankara savcılığına sevk edilmiş ve savcılıkça takibata girişilmişti. Savcılık dava açılması talebiyle dosyayı sorgu yargıçlığına sevk etmiş, 14'ler birer birer sorgu yargıçlığında ifade vermişlerdi. Birinci sorgu yargıçlığı tahkikatını tamamlamış ve savcının mütalaasını aldıktan sonra men'i muhakeme kararı vermişti.

VATAN

Meclis içi ve Meclis dışı huzuru sağlamak amaciyle

2. LİDERLER TOPLANTISI YAPILDI

Alican muhtıra verdi

Parti liderlerinden başka ilgili bakanlar da toplantıya katıldı

Liderler Çankaya Köşkü'nde bir araya geldiler ve mevcut durumu bir kez daha müzakere ettiler. İlki 22 Kasım'da gerçekleştirilen toplantılarda esas amaç memlekette huzurun temini ve bu yönde siyasi partilerin atacakları adımların belirlenmesiydi. 8 Aralık'ta yapılan toplantıdan ortaya çıkan temel sonuç, huzurun temini için iki büyük partinin (CHP ve AP'nin)

üstlenecekleri rollerin kritik bir öneme haiz olduğu, dolayısıyla bu iki partinin kendi aralarında bir araya gelerek müzakere ve temasların neticesinde bir anlaşma zemini aramalarıydı. Bu yönde oluşan ittifak tüm siyasi partilerin katılımı ile oluşan mutabakatın bir eseriydi. Toplantı sonrasında Cumhurbaşkanı Gürsel, parti liderleriyle yaptığı toplantı ile ilgili bir bildiri yayımladı. Bildiride genel anlamıyla birlikte hareket etmenin önemine değinilmişti.

15 ARALIK

- 22 kişilik bir Türk ticaret heyeti Moskova'ya gitti.

16 ARALIK

- Ankara'da Şehirlerarası Otobüs Terminali'nin temeli atıldı.

18 ARALIK

- Türkiye-Pakistan Ticaret Antlaşması imzalandı.

20 ARALIK

- Türkiye-Bulgaristan millî futbol maçı sırasında İstanbul'da Ali Sami Yen Stadı'nın parmaklıklarının çökmesiyle 70 vatandaş yaralandı.

21 ARALIK

- İngiliz Parlamentosu cinayet suçu için verilen ölüm cezasını kaldırdı.

22 ARALIK

- Fırat Nehri üzerinde Keban Barajı inşaatı bir Fransız-İtalyan ortak grubuna ihale edildi.

23 ARALIK

- Türkiye-Norveç Kredi Antlaşması imzalandı.

24 ARALIK

- Danıştay Kanunu kabul edildi.

30 ARALIK

- Türkiye-İngiltere Kredi Antlaşması imzalandı.
- Çamlıca - İstanbul TV vericisi yayına başladı.
- Karaköy yer altı geçidi hizmete açıldı.

31 ARALIK

- 1938 tarihli Kanun'un yerini alan 521 sayılı Danıştay Kanunu Resmî Gazete'de yayımlandı.
- Süleyman Demirel basına verdiği demeçte, AP Genel Başkanı seçilebilmesi için ABD hükûmetinden büyük paralar aldığı ve bunu seçim kampanyasında kullandığı yolundaki iddiaları "çirkin iftiralar" olarak niteledi ve reddetti.
- Raybank tasfiye edildi.
- Sabit fiyatlarla toplam GSMH yüzde 4.1 büyüdü. Toptan eşya fiyatları endeksindeki yıllık artış yüzde 1.2; dolar kuru 9.08 TL oldu.

1965

4 OCAK

Dış Ticaret Rejimi Hakkında Karar'ın yürürlüğe konulmasına dair Bakanlar Kurulu Kararnamesi yayımlandı.

Dış Ticaret İşlerine Dair İhracat Yönetmeliği yayımlandı.

AID (Agency for International Development–Uluslararası Kalkınma Ajansı ya da Milletlerarası Kalkınma Dairesi) yolu ile yapılacak ithalata ait yönetmelik yayımlandı.

4-12 OCAK

Sovyetler Birliği Yüksek Şûrası Başkanı Podgorni başkanlığında bir parlamento heyeti 1963'teki Türk heyetinin ziyaretini iade etmek amacıyla Türkiye'ye geldi. Bu sıralarda iki ülke arasındaki ilişkileri canlandırmaya yönelik bazı çabalar sürüyordu.

6 OCAK

Hükûmete 200 milyon liralık istikraz yetkisi veren 522 sayılı Kalkınma İstikrazı Hakkında Kanun yayımlandı.

Başkan Gürsel, Sovyet Rusya'ya davet edildi.

10 OCAK

Bir grup sağcı, TİP yönetim kurulu toplantısına saldırdı. Eski Eminönü Halkevinin TİP yönetimine kiralanmasına yönelik itirazların tetiklediği hadiseler, Eminönü Öğrenci Lokali ve TİP Genel Merkezi'nin saldırıya maruz kalması ile sonuçlandı. Hadiseler sırasında emniyet güçlerinin almış olduğu sıkı tedbirlere rağmen "Milliyetçi ve Mukaddesatçı Üniversite Gençliği" adı ile bir beyanname dağıtıldı, TİP toplantısının yapılmasına müsaade ettikleri için MTTB yöneticileri de protestolardan nasibini aldılar. Polis müdahalesi ve 20 kadar protestocu gencin adliyeye sevki ile sona erdirilen olaylardan sonra TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, "1965 tarihi bir dönüm noktası olacaktır. Türkiye İşçi Partisi halkı uyandırmaya çalışıyor. Şimdi kefeler denk durumda. Bunlardan birine iki dirhem attığınız zaman dengeler birdenbire bozulacak. Bu seçimlerde meclise bir avuç işçi temsilcisi sokacağız. Türkiye'nin kaderi de

o tarihten itibaren değişecek. 1969 seçimlerinde de Türkiye İşçi Partisi başa güreşecek. Elimizde pusulamız var. Bindiğimiz gemi sağlam. Hepsinden önemlisi korkusuz bir yüreğimiz var." biçiminde bir açıklama yapmıştı.

14 OCAK

Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti ile Milletlerarası Kalkınma Dairesi tarafından temsil olunan Amerika Birleşik Devletleri arasında İkraz Anlaşması imzalandı.

16 OCAK

Kırkağaç'ın Karakurt köyünde bazı gericiler kaymakam ile öğretmenlere saldırdı. Olaydan sonra köyün imamı ile üç kişi tutuklandı.

21 OCAK

Koç Holdinge bağlı Arçelik Şirketi kuruldu.

21-23 OCAK

Seçim Kanunu tasarısının Meclisteki görüşmeleri çok ateşli tartışmalarla geçti. AP ve MP milletvekilleri Meclisi terk ettiler.

22 OCAK

Bir süredir sürmekte olan tartışmalar sonrasında TBMM'de yapılan görüşmelerle birlikte yeni Seçim Kanunu, 22 Ocak 1965'te kabul edildi. Küçük partilerin de Mecliste temsil edilebilmesinin önünü açan Millî Bakiye Sistemi bu Kanun'la birlikte uygulanmaya başlandı. Yapılan görüşmelerde Kanun tasarısına AP şiddetle muhalefet etti, AP dışındaki partiler ise Millî Bakiye Sistemi'ni desteklediler. Tartışmalı geçen Meclis müzakerelerinde AP'nin Meclisi Birleşik Oy Pusulası meselesi sebebi ile terk etmesi sonrasında Kanun, Meclisten kabul aldı. Millî Bakiye Sistemi'nde seçim bölgelerindeki milletvekili sayıları nispi temsil sistemine göre bulunnaktadır. Partilerin seçim çevrelerinde aldığı bütün artık oylar toplanmaktadır. Açıkta kalan milletvekili sayısına bölünerek millî seçim kotası bulunmaktadır. Her partinin elindeki toplam artık oy, millî seçim kotasına bölünerek, bununla orantılı bir şekilde milletvekilleri dağıtılır. Bu sistemde amaç genel itibarıyla oyların adil dağılımını temindir.

Winston Churchill (1874-1965)

24 OCAK

Eski İngiltere Başbakanı Winston Churchill 90 yaşında öldü.

26 OCAK

Tasarruf bonoları konusunda ortaya çıkan karmaşayı gidermeye yönelik olarak hazırlanmış bir kanun tasarısı Meclise sunuldu.

1 ŞUBAT

527 sayılı Gelecek Yıllara Geçici Yüklenmelere Dair Kanun kabul edildi.

2 ŞUBAT

Maliye Bakanlığı bütçesinin Meclisteki görüşülmesi sırasında AP sözcüsü tasarruf bonoları ile servet beyanı konusunda ağır eleştiriler yaptı.

5 ŞUBAT

MP lideri Osman Bölükbaşı, mevcut hükûmeti devirmede AP ile iş birliği yapacaklarını açıkladı. AP bütçe görüşmeleri sırasında imkân bulunursa hükûmeti düşürmekte kararlı görünüyordu.

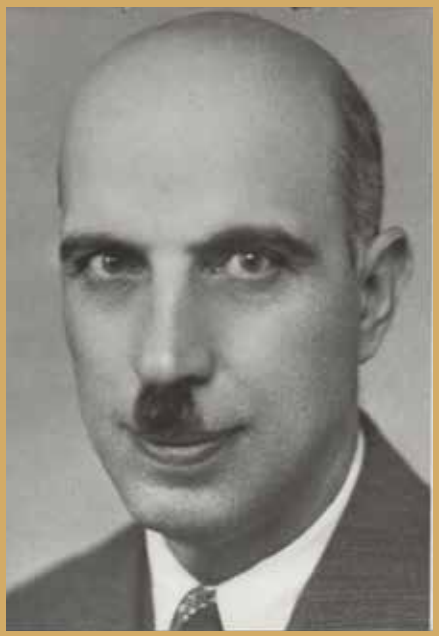

Mehmet Emin Erişirgil (1891-1965)

7 ŞUBAT

İçişleri eski Bakanlarından Prof. Emin Erişirgil vefat etti. Erişir-

gil, 1911 yılında Mülkiyeyi bitirdi. İstanbul'da çeşitli liselerde öğretmenlik yaptı. İstanbul Darülfünunda sosyoloji ve felsefe kürsülerinde öğretim üyeliği görevlerinde bulundu. Bunun dışında, Millî Eğitim Bakanlığı Tâlim Terbiye Dairesi Başkanlığı ve Müsteşarlığı, Yüksek Muallim Mektebi Müdürlüğü, Siyasal Bilgiler Okulu Müdürlüğü ve Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dekan Vekilliği ile VI. (Ara Seçim), VII. ve VIII. Dönem Zonguldak milletvekilliği ile Gümrük ve Tekel, İçişleri Bakanlıkları yaptı.

12 ŞUBAT

Kamuoyunda hükûmetin düşürülmesine yol açması beklentilerine yol açan bütçe görüşmelerine başlandı.

13 ŞUBAT

1965 Mali Yılı Bütçe Kanunu tasarısının Meclisteki oylamasında 197 kabul oyuna karşı 225 ret oyuyla 2 çekimser oy çıktı. Bütçe tasarısının reddi üzerine Başbakan İsmet İnönü görevinden istifa etti. Oylamalar başlamadan birkaç gün önce AP lideri Süleyman Demirel YTP, CKMP ve MP liderleri ile çeşitli müzakereler yürütmüş ve bütçe görüşmelerinde kırmızı oy yani aleyhte karar bildirilmesi hususunda desteklerini istemişti. Dahası muhtemel bir hükûmet krizi yaşanması halinde AP öncülüğünde kurulacak bir koalisyon hükûmetine de desteklerini talep etmişti. Böylesi bir ortamda gerçekleşen bütçe görüşmeleri, Başbakan İnönü'nün istifasına yol açacak biçimde sonuçlandı. Neticede AP lideri Süleyman Demirel lehine bir siyasi bağlam bu vesile ile ortaya çıkmış oluyordu. Sonraki günlerde Türkiye kurulacak yeni hükûmetin hangi partiler tarafından tesis edileceğini yoğun bir biçimde tartıştı. Bu kapsamda, AP görev verilirse kısa bir süre içinde hükûmet kurabileceğini beyan etti. Buna karşılık Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, AP lideri Süleyman Demirel'in hayli genç yaşını gerekçe göstererek yıpratılmamasının daha doğru olacağı biçiminde bir beyanat verdi ve AP dışındaki partiler de tarafsız bir Başbakan liderliğinde bir koalisyon hükûmetinin kurulmasının doğru olacağını ifade ettiler. Bu kapsamda Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, Kemal Kurdaş'ı önerdi; Demirel dışındaki bazı AP'liler ise İhsan Doğramacı üzerinde durdular. Neticede 16 Şubat'ta AP listesinden bağımsız senatör olarak seçilen Suat Hayri Ürgüplü Cumhurbaşkanınca yeni hükûmeti kurmakla görevlendirildi.

20 ŞUBAT

533 sayılı Seçimlerle İlgili Kanun'ların Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun yayımlandı. Bu Kanun'la Millî Bakiye Sistemi ile birleşik oy pusulasının kullanılması kabul ediliyordu. AP, Parlamento'daki görüşmelerde bu değişikliklere karşı çıkmıştı.

Hürriyet

Pazar 21

12

Dördüncü Koalisyon Hükümeti Protokolü

Başbakan Ürgüplü Ve liderler Bir komite Kuracak

Ürgüplü: Refah Kabinesi olacağız, dedi

Demirel'e göre,etice mühim bir merhale

GÜRSEL, KABİNEYİ DÜN RESMEN AÇIKLADI

Seller Egede 5 kişinin ölümüne sebep oldu

İsmet İnönü'nün Başbakanlık'tan istifası sonrasında bağımsız bir ismin liderliğinde yapılacak ilk seçime kadar bir hükûmet teşkilinin uygun olacağına dair Cumhurbaşkanı Gürsel'in kanaati, 20 Şubat 1965'te Suat Hayri Ürgüplü hükûmetinin kurulması ile sonuçlandı. Buna göre, Başbakan Ürgüplü dışında, hükûmette şu isimler yer almıştı: Süleyman Demirel (Başbakan Yardımcısı-AP), Şekip İnal (Devlet Bakanı-YTP), Mehmet Altınsoy (Devlet Bakanı-CKMP), Hüseyin Ataman (Devlet Bakanı-MP), İrfan Baran (Adalet Bakanı-CKMP), Hasan Dinçer (Millî Savunma Bakanı-CKMP), Hakkı Akdoğan (İçişleri Bakanı-MP), Hasan Işık (Dışişleri Bakanı-Dışarıdan Bağımsız), İhsan Gürsan (Maliye Bakanı-AP), Cihat Bilgehan (Millî Eğitim Bakanı-AP), Orhan Alp (Bayındırlık Bakanı- Dışarıdan Bağımsız), Macit Zeren (Ticaret Bakanı-AP), Turhan Kapanlı (Tarım Bakanı-YTP), Mithat San (Ulaştırma Bakanı-YTP), İhsan Sabri Çağlayangil (Çalışma Bakanı-AP), Ali Naili Erdem (Sanayi Bakanı-AP), Mehmet Turgut (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı-AP), Zekai Dorman (Turizm ve Tanıtma Bakanı-MP), Recai İskenderoğlu (İmar ve İskan Bakanı-YTP), Seyfi Öztürk (Köy İşleri Bakanı-CKMP), Faruk Sükan (Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı-AP), Ahmet Topaloğlu (Gümrük ve Tekel Bakanı-AP)

Bakanlar Kurulunda AP, YTP, MP ve CKMP'nin yer aldığı dikkate alınırsa, siyasi yelpazenin sağında yer alan partilerin temsilcilerinden müteşekkil bir hükûmet kurulduğu açığa çıkmaktadır.

21 ŞUBAT

AP örgütünden gelen itirazları yatıştırmak amacıyla Demirel bir genelge yayımlayarak kurulan hükûmetin AP hükûmeti olmadığını belirtti. Genel olarak kamuoyunda bu kabinenin seçimlere kadar ülkeyi yönetecek bir ara hükûmet olduğu görüşü ağır basıyordu.

Siyahi müslüman lider Malcolm X konuşması sırasında vurularak öldürüldü.

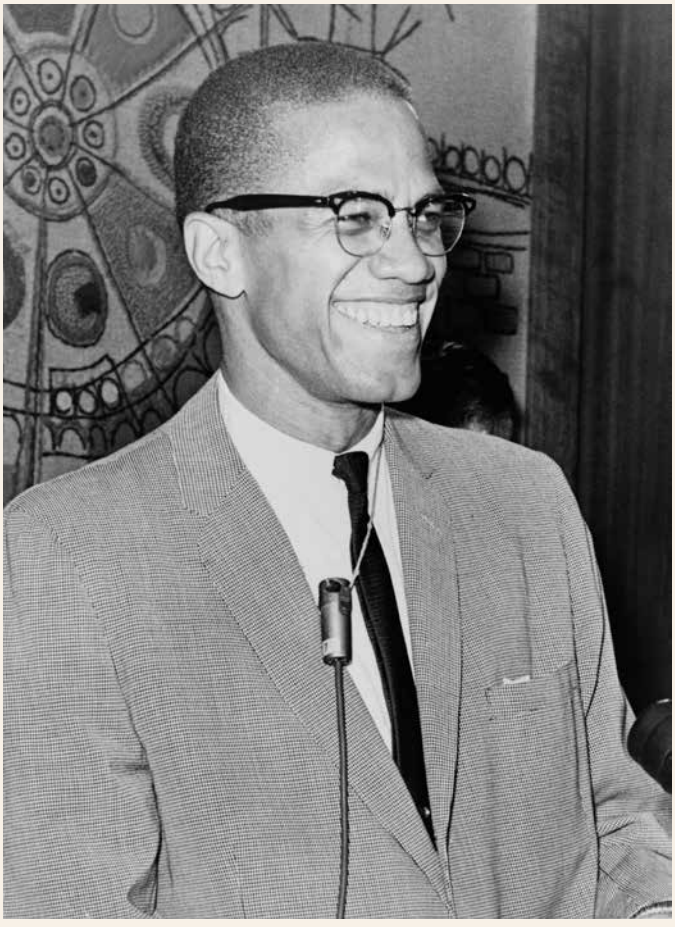

Malcolm X (1925-1965)

23 ŞUBAT

544 sayılı 1965 Malî Yılı Bütçeleri Kanunlaşıncaya Kadar Devlet Harcamalarına Yetki Veren Kanun yayımlandı. Bu Geçici Bütçe Kanunu, asıl bütçe tasarısının siyasal nedenlerle Meclisteki reddi üzerine zorunlu olarak hazırlanmıştı.

1 MART

Sosyal Sigortalar Kanunu yürürlüğe girdi.

4 MART

Yeni Hükûmet İçin Güven Oylaması

Suat Hayri Ürgüplü'nün kurduğu hükûmet Millet Meclisinden 200 ret, 1 çekimser oya karşılık 231 oyla güven aldı. CHP Meclis grubu yeni hükûmete güvenoyu sunmak için yapılacak oylama öncesinde aldığı kararla beş çekimser oya karşılık kırmızı oy verme kararı aldı. Ayrıca, CHP yayımladığı bildiri ile yeni hükûmete neden güvenoyu verilmediğini açıkladı. Buna göre bildiride şöyle söylenmektedir: "Hükûmet programında ve Meclis görüşmelerinde CHP'nin başlıca sorumluluğu taşıdığı son hükûmetlere haksız ve dayanaksız it-

hamlar yöneltilmiştir. Özellikle hür seçim, tarafsız idare ve devlet radyosunun tarafsızlığı gibi konularda CHP iktidarının verdiği başarılı imtihana rağmen, insaf ölçüleri ile bağdaşması imkansız demeçler grubumuzda haklı endişeler yaratmıştır. Yürütme görevlerinin açıktan sorumluluk almış hangi şahıslar üzerinde bulunduğunun iyice anlaşıldığını da bu ara saymak gereklidir. Ayrıca, üçüncü İnönü hükûmetini bütçeyi reddetmek suretiyle çekilmeye zorlayan iktidar partilerinin yeni bütçe konusunda belirli fikirlere ve açık görüşlere sahip olmadıkları meydana çıkmıştır. Milletimizin karşı karşıya bulunduğu iktisadi ve sosyal davalara çözüm yolu getirecek her hükûmetin hiç değilse ana hatlarıyla, plan, iktisadi gelişme tedbirleri, sosyal meseleler, toprak reformu ve benzeri konularda sahip bulunması gereken asgari ortak görüşlerin neler olduğu da gerek programda gerekse sorumlu hükûmet başkanının konuşmalarında yeter açıklıkla ortaya konmuş değildir. Bununla beraber hükûmete güvenoyu vermeye imkân görmeyen grubumuz, yeni hükûmetin iç ve dış politikada iktisadi ve sosyal davaların çözülmesi konusunda tutacağı yolu dikkatle izlemeye ve yurt yararına göreceği her olumlu adımı değerlendirmeye kararlıdır."

5 MART

İkinci Beş Yıllık Plan hazırlıklarına katılmak üzere Türkiye'de bulunan DPT danışmanı Prof. Tinbergen bir basın toplantısı düzenleyerek birinci plandaki temel stratejinin ikinci planda da korunacağını ancak sanayileşmeye biraz daha fazla ağırlık verileceğini söyledi.

10 MART

Zonguldak'ta 1500 maden işçisi greve başladı.

12 MART

Zonguldak Kozlu'da 10 Mart'ta başlayan grev, 11 Mart'ı 12 Mart'a bağlayan gece yarısı bir ayaklanma şeklini aldı ve çıkan olaylarda 2 işçi öldü, 15 jandarma eri ise yaralandı. Olaylar sırasında işçiler tarafından linç edilmek istenen bir mühendis, Kozlu'daki maden ocaklarında bir süre rehin olarak tutuldu. Kozlu'daki olaylarla ilgili Başbakan Ürgüplü radyoya şu demeci verdi: "Dördüncü koalisyon hükûmetimiz işçilerimizin her çeşit davasına protokol ve programında en yakın alaka ve dikkati vadetmiştir. Buna rağmen, Zonguldak'taki bazı işçilerimizin dertlerini hadiselerden evvel bize haber vermemelerin-

den çok üzüntü duyduk. Bu ihtiyaçlar karşılıklı sevgi, temas ve çalışmalarla kolayca halledilir." Ürgüplü, demecinin devamında, işçilerin tahriklere kapılmamalarını rica etmişti.

- 551 sayılı Markalar Kanunu yayımlandı.

Kanunsuz grev büyüdü

BİR MÜHENDİS LİNÇ EDİLMEK İSTENDİ, İKİ İŞÇİ DE ÖLDÜRÜLDÜ

KOZLUDA AYAKLANMA

Zonguldağa bir tümen sevkedildi. 14 kişi mevkuf. İşçiler çalışmıyor. Bazı beyannameler bulundu.

Olayların başlaması

Çaydamar grevi

Kozlu olayları

13 MART

- Kozlu'da işçiler işbaşı yaptı.

17 MART

- "Türk-İsrail Ticaret Anlaşması" imzalandı.

18 MART

- Eski Mısır Kralı Faruk Roma'da 45 yaşında öldü.

I. Faruk (1920-1965)

19 MART

- Amasya'daki bir kömür işletmesinde grizu patlaması meydana geldi. Kazada 69 işçi hayatını kaybetti.

23 MART

Meclisin gizli oturumunda Kıbrıs konusunda izlenmiş ve izlenecek politikalar tartışıldı.

24 MART

Turizm Müesseselerine Ait Vasıflar Yönetmeliği yayımlandı.

24-30 MART

Tunus Cumhurbaşkanı Habib Burgiba resmî bir ziyaret için Türkiye'ye geldi.

Habib Burgiba (1903-2000)

26 MART

ABD'de bulunan Rauf Denktaş Rum yönetiminin Kıbrıs'ı, Sovyetlerden alınan teçhizat ve mühimmatla hızla silahlandırdığını söyledi.

31 MART

14'lerin bir kısmı 31 Mart 1964'de CKMP'ye katıldı. CKMP'ye katılan isimler şunlardı: Alparslan Türkeş, Muzaffer Özdağ, Rıfat Baykal, Ahmet Erve Dündar Taşer. CKMP Genel Başkanı Ahmet Oğuz'un riyasetinde düzenlenen katılım töreninde Alparslan Türkeş bir konuşma yaptı ve "CKMP'lilerin dürüst, samimi, vatansever ve inandıkları prensiplerden ayrılmaz." olmaları sebebi ile CKMP'ye katıldıklarını söyledi. Türkeş, konuşmasında, ayrıca şu hususlara dikkat çekti: "Memleket nüfusunun çoğunluğunu teşkil eden köylünün en kestirme yoldan ve kısa zaman-

da kalkındırılması için gerekli reformlar yapılmalı, ilgili tedbirlere başvurulmalıdır. İşçi kitlesinin haklarını tam bir sosyal adalet içinde korumak ve sağlamak gaye olmalıdır. Türkiye emek ihraç eder bir memleket değildir. Kalkınmasını hızlandırmak için bu emeği seferber ederek değerlendiren bir memleket hâline getirilmedikçe başarıya ulaşılamaz. Millî menfaatlerin korunmasında, sanayileşmede, iç ihtiyaçların karşılanmasında, dış piyasadan döviz temininde ön planda olan petrol ve buna benzer toprak altı, toprak üstü zenginlik kaynaklarımızın millî menfaatlere aykırı olarak başkaları ile pazarlık konusu yapılması kabul edilemez." Türkeş, ayrıca, yıkıcı akımlar karşısında tüm vatandaşları milliyetçi, ahlakçı, köycü ve sosyal adaletçi CKMP'ye davet etti.

- Birleşmiş Milletler tarafından Kıbrıs'a ara bulucu olarak gönderilmiş olan Plaza'nın, Türk görüşü ve anlaşmalar aleyhine olan raporu açıklandı.

8 NİSAN

- 554 sayılı Tescil Edilmeyen Birleşmeler ile Bunlardan Doğan Çocukların Cezasız Tescili Hakkında Kanun yayımlandı.
- Avrupa Toplulukları organlarını (Kömür-Çelik, Euratom, AET) birleştiren Fusion Anlaşması imzalandı.
- TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Halil Tunç ihtilalci ve sosyalist olmakla suçlayarak TİP'i eleştirdi.
- Anayasayı ihlal suçundan Yüksek Adalet Divanınca mahkûm edilenlerin cezalarının kısmen affı hakkında 78 sayılı Kanun'un 2'nci maddesine bir fıkra eklenmesi hakkındaki 579 sayılı Kanun kabul edildi.
- Millî Prodüktivite Merkezi Kuruluş Kanunu kabul edildi.

10 NİSAN

- 557 sayılı Nüfus Planlaması Hakkında Kanun yayımlandı.

11 NİSAN

- TIME dergisi Atatürk'ü küçük düşürdüğü iddia edilen yazıları nedeniyle toplatıldı.

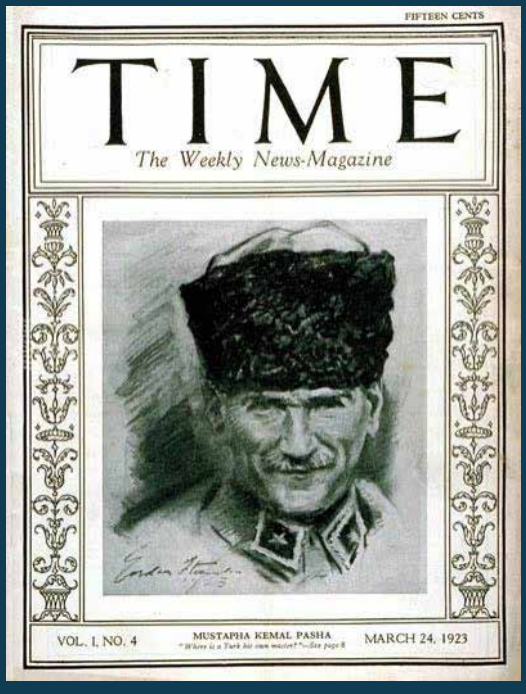

17 NİSAN

580 sayılı Millî Prodüktivite Merkezi Kuruluş Kanunu yayımlandı.

19 NİSAN

Bakanlar Kurulu toplantısında alınan kararlar doğrultusunda, Fener Patrikhanesi başta olmak üzere bütün azınlık kurumlarının denetlenmesi ve Yunan uyrukluların sınır dışı edilmesi uygun görüldü. Bakanlar Kurulu bir süredir durdurulmuş olan Yunan uyrukluların sınır dışı edilmesi işlemine istisnasız olarak yeniden ve derhal devamı yönünde, Yunan hükûmetinin Rodos'taki Türk din adamına karşı gösterdiği tutum üzerine, karar aldı. Türk-Yunan ilişkilerinin seyri açısından bu iki karar önemli bir işaret mahiyetindeydi. Özellikle Kıbrıs sorununun sık sık iki ülke arasındaki ilişkilerin gerilmesine yol açtığı düşünüldüğünde, bir önceki hükûmet döneminde Türkiye'de muvakkaten ikamet eden 2.500 ve daimi olarak oturan 7.000 kadar Yunan uyruklunun yurt dışına çıkarılmalarına ilgili Bakanlar Kurulu kararı ile başlandı. Buna karşılık alınan ara bir karar ile sınır dışı edilmelere bir süre ara verildi. Son olaylar ile birlikte alınan yeni karar doğrultusunda sınır dışı edilmeler tekrar başladı.

23 NİSAN

Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı tüm yurtta törenlerle kutlandı.

İngiltere başbakanlarından Macmillan İstanbul'a geldi.

Harold Macmillan (1894-1986)

27 NİSAN

Reşat Özarda, Gökhan Evliyaoğlu, Mustafa Kemal Erkovan ve Tahsin Demiray tarafından AP grup başkanlığına verilen ve AP'nin gidişatından duyulan endişelerin ifade edildiği önerge hakkında 27 Nisan'da önerge sahiplerinden Evliyaoğlu, AP grup toplantısında bir konuşma yaptı. Evliyaoğlu, AP'nin Ürgüplü hükûmetinde görev almasından bu yana parti grubunda memleket meselelerinin enine-boyuna görüşülmediğini söyledi. Evliyaoğlu'nun bu sözleri tepki ile karşılandı. Akabinde, Evliyaoğlu yedi madde halinde düşüncelerini/önergeyi grup başkanlığına sundu. Buna göre, 7 maddelik önerge şunları ihtiva etmekteydi:

1. Dörtlü koalisyonun en büyük kanadı AP'li yöneticiler hükûmetteki davranışları ile AP'yi yıpratmaktadır.

2. Hükûmet yönetiminde Kıbrıs konusundan gayri sorunlar ele alınmamaktadır.

3. AP işçi, köylü ve esnafın ana meselelerini birinci plana almamakta, örneğin binlerce işçiyi ilgilendiren Deniz-İş Kanunu tasarısı sürüncemede kalmaktadır.

4. Petrol ve madenler konusunda memleketimizin genç kuvvetlerine, üniversiteye, basına ve bütün Türk milletine mal olan Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığı ülkesüne gölge düşürür mahiyette beyanlarda bulunan sorumlu bakanların bu sorumsuz tutumlarının sebepleri hakkında grubun aydınlatılması gerekir.

5. Siyasi partiler kanun tasarısının görüşülmesinde bir kısım particilerin bir merkez oligarşisi kurma eğilimine karşı gelişen akımın desteklenmesi tedbirleri alınmamıştır.

6. Yüksek Adalet Divanınca mahkum edilerek sonradan af ve tahliye edilen, kapatılmış DP mensuplarından bir kısmı Türkiye'nin muhtelif köşelerinde AP teşkilatına tesir etmek istemekte ve hatta 2. AP Genel Kongresi'ne de tesir ettikleri görülmektedir. Bunlardan bir kısmının bize AP'yi destekler görünen gazetelerde vaktiyle DP'yi yanlış yola sürükledikleri gibi şimdi de AP'ye akıl satan yazılar yazmaktadırlar. Bunların AP yöneticileri ile irtibat kurmaya çalıştıkları iddiaları doğru mudur?

7. Bugünkü AP yöneticilerinden bir kısmının yurt içinde sosyal adaleti, dışta Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığını ülkü edinen Türk milliyetçiliği akımını AP dışında ve AP parlamento grubu dışında bırakmak gibi teşebbüslere girişecekleri yolundaki söylentilerin tekzibine fırsat verilmelidir.

MARAŞ POSTASI

14 LERDEN KABİBAY, ERKANLI SOLMAZER CHP,YE GİRDİLER

Valimiz, dün Kazalarımızı Teftişe Gittiler

7 MAYIS

Eski MBK üyelerinden Orhan Erkanlı, Orhan Kabibay ve İrfan Solmazer CHP'ye girdi. Kabibay, Erkanlı ve Solmazer'in giriş beyannameleri CHP Genel Başkanı İsmet İnönü ve Genel Sekreter Dr. Kemal Satır tarafından imzalandı. Üçlünün partiye girişleri ile ilgili yapılan törende, İsmet İnönü, "Siz, fevkalade şartlar içerisinde, kısa bir zamanda, büyük bir siyasi tecrübe edinmiş vatandaşlarsınız. Şimdi normal şartlar içinde bizimle çalışmak istediniz, sizinle beraber çalışmaktan şeref duyarım." sözleri ile partisine katılımlardan duyduğu memnuniyeti dile getirdi.

8 MAYIS

Millet Partisi Lideri Osman Bölükbaşı, Ürgüplü liderliğinde kurulan hükûmetin ilk günlerinde bir siyasi krize yol açan ve takip eden günlerde de ısrarla üzerinde durduğu temel bir mesele ile ilgili düşüncelerini bir kez daha dile getirdi. Bölükbaşı, bir bakıma uzunca bir süredir, TRT'nin siyasi partiler arasında eşit bir muamelede bulunmamasını ve bazı siyasi lere ayrıcalık tanınmasını hem TRT'nin kuruluş ilkelerine hem de koalisyon protokolüne aykırı bir tutum olarak değerlendirdi. Son olarak Kütahya'nın Gediz ilçesinde yaptığı konuşmada, Bölükbaşı, "Anayasa'nın emrine uygun olarak, Devlet Radyosundan tarafsız yayın yapmasını sağlamak üzere Turizm ve Tanıtma Bakanlığınca hazırlanan kanun tasarısı, Dörtlü Komitede tetkik ve müzakere edilmeden, mutabakata varılmadığı yolunda gerçeklere aykırı bir mucip sebeple Bakanlar Kuruluna iade edilmiştir. Tasarıyı kırk gün uyuttuktan sonra bu yola başvuranların hareketlerini maalesef iyi niyetle izah etmek mümkün değildir." sözleri ile devlet radyosu ile ilgili eleştirilerini bir kez daha dile getirdi ve takibinde soruna karşı duyarsız kalınmaya devam edilirse Millet Partisinin koalisyondan ayrılabileceğini sözlerine ekledi. Bölükbaşı'nın bu sözleri koalisyonun Millet Partili bakanları arasında yer alan İçişleri Bakanı İsmail Hakkı Akdoğan tarafından da tasdik edilmiş ve "Koalisyon çökerse çöksün." diyen Akdoğan, radyo konusundaki MP'nin hassasiyetlerini paylaştığını gösterdi. Sonuçta MP'nin eleştirileri karşılık buldu ve bir gün sonra 11 Mayıs'ta TRT konusu tartışıldı. Akabinde Adalet Bakanı'nın talimatı üzerine bir soruşturma kurulu TRT'yi adil bir yayın politikası takip edip etmediği hususunda tahkik etmeye başladı.

11 MAYIS

NATO dışişleri bakanları Londra toplantısında; Türkiye ile Yunanistan arasında ikili görüşmelere dair tavsiyede bulundu.

12 MAYIS

Baraj Altında Kalacak Yerler hakkındaki 6541 sayılı Kanunu yürürlükten kaldıran 596 sayılı Kanun yayımlandı.

13 MAYIS

Batı Almanya İsrail'i tanıdı. Karar nedeniyle, 9 Arap ülkesi Batı Almanya ile ilişkisini kesti.

15 MAYIS

Ereğli Demir-Çelik TAŞ kuruldu.

17 MAYIS

TBMM, Siyasi Partiler Kanun Tasarısını kabul etti. Meclis tarafından kabul edilen tasarı siyasi partilerin kuruluşları, faaliyetleri ve mali kaynakları yönünden yeni hükümler getiriyordu. Yenilikler arasında, Ana Muhalefet partisi liderine Başbakanın aldığı kadar maaş verilmesi ve bir makam otomobili tahsis edilmesi, partilere seçimlerde aldıkları oy nispetinde mali yardımda bulunulması, İktisadi Devlet Teşekkülleri, sendika ve birliklerce yapılacak mali yardımların yasaklanması gibi hükümlere yer verilmişti.

21 MAYIS

Türkiye- Sovyetler Birliği görüşmeleri sona erdi.

1 HAZİRAN

1965 Yılı Bütçe Kanunu yayımlandı.

Atina'da Yunanistan ile ikili görüşmeler başladı.

3 HAZİRAN

Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti Arasında Atom Enerjisinin Sivil Sahada Kullanılması Hususunda İşbirliğine Dair Anlaşma'nın Değiştirilmesi Hakkındaki Anlaşma'nın onaylanmasına dair kararı yürürlüğe koyan Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

13 HAZİRAN

Sivas'ta 200 köylü bir ağanın arazisini işgal etti.

17 HAZİRAN

- CKMP Genel Başkanı Ahmet Oğuz görevinden istifa etti.
- Türkeş ve arkadaşlarının CKMP'ye girişleri ile birlikte parti içinde çeşitli sorunlar baş göstermişti. Türkeş ve arkadaşlarının partinin genel kongresinin öne çekilmesi yönündeki taleplerine direnmeye ve parti içindeki etkinliğini korumaya çalışan Ahmet Oğuz, çabaları sonuç vermeyince CKMP Genel Başkanlığı görevinden istifa etti. Oğuz, Genel İdare Kurulu'na gönderdiği mektupta partiye yeni katılan isimlerin tutumlarının istifasında belirleyici olduğunun altını çizdi. Oğuz'un istifasını takiben Mustafa Kepir genel başkanlığa vekalet etti. Kepir ile genel merkez yönetiminin önemli bir çoğunluğu tarafından Oğuz'un istifası önemli bir tepki doğurmadı. Aksine yayımlanan bildiri ile genel merkez adına Oğuz'un yönelttiği eleştirilere cevap verildi.
- 624 sayılı Devlet Personeli Sendikaları Kanunu yayımlandı.

18 HAZİRAN

- 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu yayımlandı.

26 HAZİRAN

- Millî Eğitim Bakanı verdiği bir demeçte İmam Hatip okullarını bitirenlerin ilkokul öğretmeni olabileceklerini bildirdi.

28 HAZİRAN

- Sümerbank'ın Eskişehir Basma Fabrikası açıldı.
- Toplum polisine tam otomatik tabanca ve zırhlı araçlar verilmesi kararlaştırıldı.

2 TEMMUZ

- 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun yayımlandı.
- 634 sayılı Kat Mülkiyeti Kanunu yayımlandı.

5 TEMMUZ

- Dış Ticaret Rejimi hakkında Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

8 TEMMUZ

- Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) kuruldu.

14 TEMMUZ

- Devlet Memurları Kanunu kabul edildi.
- Toplum Zabıtası Kurulması hakkında 654 sayılı Kanun kabul edildi.
- Türk Silahlı Kuvvetlerinde "piramit"i korumak amacıyla 40 general ve amiral emekliye sevk edildi.

15 TEMMUZ

- Yunanistan'da Başbakan Papandreu, Kralı anayasayı çiğnemekle suçlayarak görevinden istifa etti.
- Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti ile Avusturya hükûmeti arasında imzalanmış olan 1965 yılı Kredi Anlaşması ve eklerinin onaylanması hakkında Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

16 TEMMUZ

- 648 sayılı Siyasi Partiler Kanunu yayımlandı.
- Aşık Veysel'e vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında 690 sayılı Kanun kabul edildi.
- Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel, Komünizmle Mücadele Derneği fahri başkanlığından ayrıldı.

20 TEMMUZ

- Federal Almanya Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti arasında Orman Köylerimizde El Sanatlarının Geliştirilmesi Alanında İşbirliği ve Yardım Yapılmasına Dair Anlaşma'nın onaylanması hakkındaki kararı yürürlüğe koyan Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

21 TEMMUZ

- İstanbul'da 500 şoför sessiz yürüyüş yaptı.

22 TEMMUZ

- 644 sayılı Millî İstihbarat Teşkilatı Kanunu yayımlandı.
- Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Genel İdare Kurulu, Alparslan Türkeş'i sorguya çekti.

23 TEMMUZ

- Erzurum'da Atatürk ve Erzurum Kongresi Anıtı açıldı.

28 TEMMUZ

Amerika, Vietnam'a 50 bin asker daha gönderdi.

29 TEMMUZ

Türkiye Dünya Daktilo Şampiyonası'nda birinci oldu.

30 TEMMUZ

CKMP Büyük Kongresi Ankara'da toplandı. İki gün süren kongre neticesinde, CKMP'nin genel başkanlığına Alparslan Türkeş seçildi. Kongrede Ahmet Tahtakılıç ile Alparslan Türkeş yarıştı. Alparslan Türkeş 1.214 delegenin 689'unun oyunu almayı başarmıştır. Tahtakılıç ise 516 oy aldı.

Kongrede yarışan iki ismin konuşmalarında çeşitli meseleleri öne çıkardıkları görüldü. Buna göre Tahtakılıç, i) Türkiye'de bugün kanun ve idare anarşisi var. Memleketin temel sorunu rejim ve dürüst seçimdir, ii) Plan gerektiği gibi uygulanmamakta, bir ihaleler edebiyatı olmaktan öteye gidememektedir, iii) Baskı metodları ne memlekette ne de CKMP'de tutmaz. Partiye bir şahıs gölgesi düşürmekle bir şey kazanılmaz. Bizden gayri görüşleri olanlar aramıza girmişlerdir, iv) CKMP'ye yeni bir program kabul ettirmek gereksizdir cümleleri ile özetlenebilecek türde düşünceler dile getirdi. Alparslan Türkeş ise yaptığı konuşmada, Türkiye'nin yoksulluk içinde bir ülke olduğunu, bu yoksulluktan kurtulacağını ve refah içinde yaşamayı hak ettiğini; Türk milletini bir bütün olarak kabul ettiklerini, böyle kalması için ellerinden geleni yapacaklarını, milliyetçiliğin halkını, insanları sevmek manasına geldiğini, uğursuz kin ve garezlerin sona ermesi gerektiğini ve son olarak kalkınma için gerekli reformların gerçekleşmesinin zaruretini; insanların işçi olarak yurt dışına gönderilmesinin ülkedeki işsizlik sorununu çözemeyeceğini vurguladı. Türkeş, sözlerini "Gerekirse bir er gibi çalışacağını" belirterek sonlandırmıştı. Kongrede, Tahtakılıç, CKMP'nin eski mensuplarının temsilcisi olarak yarışmıştı.

Türkeş ise partiye sonradan dahil olanların adayıydı. Kongre bu bakımdan eski ile yeni arasındaki rekabete tanıklık etti ve sonuç yenilerin lehine oldu. Böylelikle Alparslan Türkeş'in hayatında 27 Mayıs 1960 darbesini takip eden günlerle birlikte yaşadıkları düşünüldüğünde yeni bir merhale başlamış oldu.

İngiliz televizyonunda sigara reklamları yasaklandı.

Rakipler sohbette

Tahtakılıç ve Türkeş, CKMP kongresinde sohbet ediyor

2 AĞUSTOS

Küçük partilerin adaylıklarını sınırlayan karar, 2 Ağustos'ta kesinleşti. Buna göre, partiler ancak ön seçim yaptıkları illerde milletvekili adayı gösterebileceklerdi. YSK'nın bu yöndeki kararına Millet Partisi itiraz etse de, 2 Ağustos'ta bu itirazın reddi ile birlikte büyük partilerin lehine bir sonuç üreteceği iddia edilen karar kesinleşti. YSK kararını Siyasi Partiler Kanunu'na dayandırdı. Aslında Seçim Kanunu'nda, 15 ilde örgütlenmesini tamamlayan partilerin tüm ülkede seçime girme hakkına sahip oldukları vurgulanıyordu. Buna rağmen siyasi partiler yasasında ön seçimlerin yapılması kıstas olarak alındı. YSK siyasi partiler yasasını referans alarak ilgili hükmü verdi.

3 AĞUSTOS

Türkiye-Irak Ticaret Antlaşması imzalandı.

4 AĞUSTOS

CKPM'nin yeni yapısını ve düşünce sistemini beğenmeyen bir grup CKMP'li istifa etti. İstifa edenler içinde 2 bakan ve 6 parlamenter bulunuyordu. Hasan

Dinçer ve Seyfi Öztürk CKMP'den istifa eden bakanlardı. Nurettin Ok, İrfan Baran, Ahmet Oğuz, Rasim Hancıoğlu, Veli Başaran ve Mehmet Kesen ise müstafi milletvekilleri idi. İki bakanın CKMP'den istifalarının bakanlıktan da istifalarını gerektirip gerektirmediği birkaç gün müddetle tartışılsa ve ilgili iki isim bakanlıktan istifa etmekte gönülsüz davransalar da, partilerinden ayrıldıktan iki gün sonra bakanlık görevlerinden de istifa ettiler. Yerlerine Millî Savunma Bakanlığına Hazım Dağlı ve Köy İşleri Bakanlığına ise Mustafa Kepir getirildi.

16 AĞUSTOS

Başbakan Suat Hayri Ürgüplü beraberinde geniş bir heyetle birlikte Sovyetler Birliği'ne resmî bir ziyarette bulundu. 9 Ağustos-16 Ağustos tarihleri arasında gerçekleşen ziyaretin temel amacının iki ülke arasındaki ticari ilişkileri genişletmek ve Türkiye'de Sovyet yatırımlarını teşvik etmek olduğu biliniyordu. Ziyaret sona ererken yayımlanan ortak bildiride iki tarafın farklı sosyal sistemlere sahip olmalarına karşılık birbirlerinin içişlerine müdahalede bulunmayarak tam eşitlik esası dahilinde, barış içinde bir arada yaşadıklarına; BM Yasası'na riayet ettiklerine; milletlerin her türlü sömürgecilik tahakkümünden kurtulmuş olarak yaşama hakkının, devamlı barışın idamesi için başlıca şartlardan birini teşkil ettiğine olan inançlarını vurguladılar. Taraflar Kıbrıs sorununun Kıbrıs'ın bağımsızlığına ve toprak bütünlüğüne saygı gösterilmesi suretiyle ve Kıbrıs'ta iki millî cemaatin kanuni haklarına riayet edilmesi ve varlığının tanınması yoluyla barış içinde yaşamalarının sağlanması, bunun ise barışçı yollarla halledilmesi esasını benimsedi. Taraflar iki ülke arasındaki mal mübadelesini daima yüksek bir seviyede tutmak için mutabakata vardılar. Türkiye tarafı SSCB'den sanayi tesisleri kurmak için makine ve teçhizat satın alacak, Sovyet tarafı ise Türkiye'den daha büyük ölçüde millî mahsuller ithal edecektir denildi.

19 AĞUSTOS

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Arjantin Hükûmeti Arasında İmzalanan Türkiye- Arjantin Kültür Anlaşması'nın uygun bulunduğuna dair Kanun yayımlandı.

Türkiye'de ödenen vergiler ilk kez açıklandı. Vehbi Koç vergi rekortmeni oldu.

Vehbi Koç şahsî gelir vergisi olarak 15 milyon lira ödeyerek rekor kırdı

Koç, iş hayatına 50 lira vergi ile atılmıştı

16 iş adamı ve 32 şirket milyonun üstünde vergi veriyor

2 EYLÜL

Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü yayımlandı.

Eski Adalet Bakanı İrfan Baran CKMP'den istifa ederek AP'ye girdi.

6 EYLÜL

6 Eylül 1965'te Hindistan ile Pakistan arasında Keşmir meselesi yüzünden anlaşmazlık, iki ülkenin bütün imkanlarını seferber ederek karşılıklı savaşma kararı almaları ile sonuçlandı. Hint ordusuna mensup kuvvetlerin batı Pakistan'daki Lahor şehrine hücum etmeleri ve Lahor'u bombalamaları savaşın şiddetinin ilk işaretleri olarak kabul edildi. Türkiye, Başbakan S. H. Ürgüplü tarafından yapılan açıklama ile Pakistan halkının yanında konumlandı ve Pakistan halkının acısını paylaştığını beyan etti. Ayrıca Türkiye'de özellikle öğrencilerin öncülüğünde düzenlenen çeşitli miting ve toplantılarda Pakistan'ın yanında yer alındı. Başbakan Ürgüplü'nün 8 Eylül'deki beyanatı şu şekildedir: "Hindistan ve Pakistan arasında cereyan etmekte olan silahlı çatışmayı hükûmetimiz büyük bir üzüntü ve endişeyle izlemektedir. Bu çatışmanın devamının gerek Hindistan gerek Pakistan milletleri için bir ıztırap kaynağı olacağı ve dünya barışını ciddi bir şekilde tehdit edeceği kanaatindeyiz. Bu kanaatledir ki hükûmetimiz, taraflar arasında BM Genel Sekreteri'nin ve Güvenlik Konseyinin çağrısına uygun olarak ateşkesin derhal tatbikini desteklemektedir. BM Genel Sekreteri'nin ateşkesi sağlamak için sarf ettiği keşif gayretlerinin olumlu bir sonuca ulaşmasını bütün kalbimizle desteklemekteyiz." Son olarak CHP lideri İsmet İnönü de yaptığı açıklama ile Pakistan'ın haksız bir tecavüze uğradığını ifade etti.

9 EYLÜL

İran Başbakanı Abbas Hüveyda Türkiye'ye geldi. Türk-İran görüşmeleri başladı.

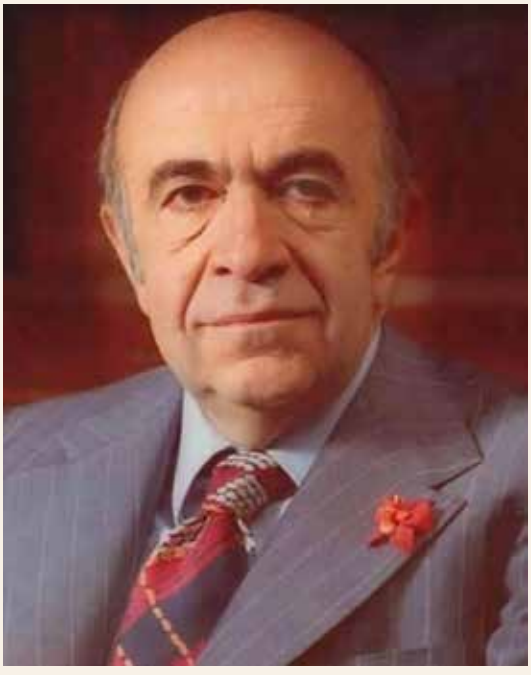

Abbas Hüveyda (1919-1979)

10 EYLÜL

Türkiye Hindistan'ın Pakistan'dan çekilmesini istedi ve Pakistan'a silah gönderdi.

19 EYLÜL

10 Ekim 1965 seçimleri öncesinde partilerin seçim kampanyaları resmen başladı. Genel seçimler öncesinde, AP'nin seçim beyannamesinin başlığı "Vatan için el ele verelim" idi. CHP'de "ortanın solu" kavramı bir dönüm noktası olarak 1965 seçimlerinde öne çıkarıldı. CKMP, köylüyü teşkilatlandırmanın önemine değinirken, TİP, "Büyük Sanayi Halka Maledilmelidir" ve "tam bağımsızlık" ile özetlenebilecek bir genel iddiayı öne sürerek kampanyasını yürütme çabası içine girdi. MP, "Önce vatan sonra parti", "Sosyal adaleti gerçekleştireceğiz", "Komünizmin vaadi cennet, getirdiği cehennemdir" gibi temel sloganlar eşliğinde bir seçim beyannamesi hazırladı. Son olarak, YTP ise "kuvvetli hükûmet" konusunda bazı görüşler ileri sürdü ve Genel Başkan Ekrem Alican, YTP'nin doktriner bir parti olmadığının altını çizme gereği duydu.

23 EYLÜL

İzmit'te bir tanker infilak etti. 15 vatandaşımız öldü.

28 EYLÜL

İstanbul Kız Kulesi Millî Savunma Bakanlığına devredildi.

30 EYLÜL

Ortaklaşa gerçekleştirilebilecek yatırım projelerini görüşmek üzere bir Sovyet iktisat heyeti Türkiye'ye geldi.

10 EKİM

10 Ekim 1965'te genel seçimler yapıldı. Seçimlerde Adalet Partisi büyük başarı gösterdi. 13.679.773 kayıtlı seçmenden 9.748.6782'i

oy kullandı, seçime katılma oranı yüzde 71 ile oldukça düşük düzeyde kaldı. Adalet Partisi 4.921.235 (yüzde 50.48) oyla 240 milletvekili, CHP 2.675.785 (yüzde 27.44) oyla 134 milletvekili, Millet Partisi 582.704 (yüzde 5.97) oyla 31 milletvekili, Yeni Türkiye Partisi 346.514 (yüzde 3.55) oyla 19 milletvekili, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi 208.696 (yüzde 2.14) oyla 11 milletvekili, Türkiye İşçi Partisi 276.101 (yüzde 2.83) oyla 15 milletvekili, bağımsızlar da 296.523 (yüzde 3.04) oyla 1 milletvekili çıkardılar. Seçimlerde küçük oranda oy alan siyasal partilerin önemli sayıda milletvekili çıkarabilmeleri, bu seçimde uygulanmış artık oyları değerlendiren "millî bakiye" yönteminin sonucuydu. Seçim sonuçları AP'ye tek başına iktidar olma fırsatını verdi.

Liderlerin seçim sonuçları hakkındaki değerlendirmelerini kısaca hatırlamak gerekirse, Demirel, "Zafer milletindir.", İnönü, "Demokrasinin gereği" sözleri ile ilk kanaatlerini belirttiler. Dış basında ise seçim sonuçları Türkiye'nin sağa doğru kesin bir dönüş yaptığı biçiminde yorumlandı.

19 EKİM

Yüksek Seçim Kurulu 10 Ekim seçimlerinde kazananların adlarını açıkladı.

22 EKİM

TBMM yeni dönem çalışmalarına başladı; Ferruh Bozbeyli Meclis Başkanı seçildi. AP'nin adayı olarak Meclis başkanlığı yarışına katılan Bozbeyli ilk turda seçilmek için yeterli çoğunluğa ulaşamasa da, ikinci turda başkan seçilmeyi başardı. Buna göre 394 milletvekilinin katılımı ile gerçekleşen ikinci turda CHP'liler de Bozbeyli'yi desteklediler ve 354 oy alarak Bozbeyli Meclis Başkanı seçildi.

Başbakan Suat Hayri Ürgüplü, hükûmetinin istifasını verdi.

23 EKİM

Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel yeni hükûmeti kurma görevini AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'e verdi.

24 EKİM

Genel nüfus sayımında 15.996.964'ü erkek, 15.394.457'si kadın olmak üzere toplam nüfusun 31.391.421 kişi olduğu anlaşıldı.

Süleyman Demirel (1924-2015)

27 EKİM

27 Ekim 1965'te Süleyman Demirel tarafından Cumhurbaşkanı'na sunulan hükûmet, 30. Türkiye hükûmeti, Cemal Gürsel tarafından onandı. Buna göre, Başbakan Süleyman Demirel ile birlikte şu isimler yer aldı: Devlet Bakanları Nevzat Cihat Bilgehan, Hüsamettin Atabeyli, Mehmet Kamil Ocak, Ali Fuat Alişan, Sadık Tekin Müftüoğlu, Seyfi Öztürk; Adalet Bakanı Hasan Dinçer; Millî Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu; İçişleri Bakanı Mehmet Faruk Sükan;

Dün saat 10.30 da Cumhurbaşkanı tarafından kabul olunan

DEMİREL KABİNEYİ İLAN ETTİ

Hükümet programı, 3 kasım günü güven oyuna sunulacak

İLK AP HÜKÜMETİ

BAŞBAKAN

Mecliste, seçimden 17 gün sonra kurulan hükümeti hiçbir mebus alkışlamadı

Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil; Maliye Bakanı İhsan Gürsan; Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengiz; Bayındırlık Bakanı İbrahim Ethem Erdinç; Ticaret Bakanı Mustafa Macit Zeren; Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Edip Somunoğlu; Gümrük ve Tekel Bakanı İbrahim Tekin; Tarım Bakanı Bahri Dağdaş; Ulaştırma Bakanı Seyfi Öztürk; Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem; Sanayi Bakanı Mehmet Turgut; Enerji ve Tabi Kaynaklar Bakanı İbrahim Deriner; Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat; İmar ve İskan Bakanı Haldun Menteşoğlu; Köy İşleri Bakanı Sabit Osman Avcı.

Demirel liderliğinde kurulan hükûmet, 27 Mayıs Darbesi'nden sonra kurulan ilk tek partili hükûmet olması bakımından dikkate değer bir özellik taşır. Bunun dışında, hükûmet kurabilmek, genç bir siyasetçi olarak Demirel'in de ilk ve önemli başarılarından biridir.

1 KASIM

AP Meclis Grubu'nda yapılan seçimlerde Demirel yanlıları Sadettin Bilgiç yanlılarına karşı başarılı olduklarından Demirel'in parti içindeki gücü artmış oldu.

3 KASIM

Yeni Hükûmet Programı

Başbakan Süleyman Demirel hükûmet programını TBMM'de ve Senato'da okudu. AP'nin seçim beyannamesi ile örtüşen kısımların da olduğu programın giriş kısmında Atatürk ilkelerine ve 27 Mayıs'a bağlılığın altı çizilmekte ve "Şu kutsal çatı altında beraber çalışmak imkanına kavuştuğumuz siyasi partilerimizin yapıcı tenkitlerinden, yerinde ikazlarından güç alacağımıza eminiz" denildi.

Programın sonraki bölümlerinde cari masrafların kısılacağı, kırtasiyecilikle savaşılacağı, parasız yatılı okul sayısının artırılacağı, nispi seçim sistemi muhafaza edilse de Seçim Kanunu'nun değiştirileceği, Senato seçimlerinde çoğunluk usulüne dönüleceği, tasarruf bonolarının kaldırılacağı, TRT Kanunu'nun değiştirileceği, yabancı sermayenin teşvik edileceği gibi hususlara değinildi.

7 Kasım'da program üzerinde TBMM'de görüşme gerçekleştirildi ve muhalefet partilerinin liderleri (Aybar, Türkeş ve Alican) programı tenkit ettiler. TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, Anayasa'nın halkçı, devrimci ve sosyalizme açık karakterinden bahisle programın Anayasa'yı değil kapitalizmi esas alışını tenkit konusu etti. CKMP lideri Türkeş'in eleştirilerinin birkaçı ise şöyledir: i) Komünizm ile mücadele bakımından alınan tedbirler yeterli değildir; ii) Seçim sistemini değiştirmek isabetli değildir; iii) Atom enerjisi ve nükleer enerji konusunda hızla çalışmalar yapılmalıdır; iv) Dış Türklere hükûmetin dikkatini çekmesi faydalıdır; v) TSK'nın mevcut kuruluşunda değişiklik yapılması gereklidir; vi) Müttefikler tarafından her verileni değil ihtiyaç duyulanı almak doğrudur; vii) NATO emrindeki kuvvetlerin bir kısmı NATO emrinden çıkarılıp millî kuvvetler haline getirilmelidir.

Zaman zaman sertleşen tartışmalarla birlikte gerçekleşen görüşmelerden sonra hükûmet programı 11 Kasım 1965 tarihli Meclis oturumunda güvenoyu aldı.

8 KASIM

Demirel Türkiye'deki askerî üslerin ABD'ye değil NATO'ya ait olduklarını ve ortak savunma amacına yöneldiklerini söyledi.

Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesine bağlı Basın ve Yayın Yüksek Okulu açıldı.

10 KASIM

Türkiye'de Belçika ve Belçika'da Türk vatandaşlarından 3 aydan

fazla ikamet edecek olanların karşılıklı olarak pasaport harcından muaf tutulması hakkındaki mektupların onaylanmasına dair kararı yürürlüğe koyan Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

12 KASIM

Montreux'de Milletlerarası Telekomünikasyon Anlaşması ve Ekleri imzalandı.

17 KASIM

Denizde Çatışmayı Önleme Tüzüğü yayımlandı.

Devlet Tiyatrosunda grev başladı. Grev, iki gün sonra sona erdi.

19 KASIM

CHP Meclis Grubu'nda yapılan seçim sonuçlarını değerlendiren tartışmalarda ortanın solu denilen kanattaki politikacılarla daha muhafazakâr eğilimli politikacılar arasındaki görüş ayrılıkları ve çatışmalar belirgin biçimde ortaya çıktı. Genel Başkan İsmet İnönü Meclis grubunda yaptığı konuşmada CHP'de ortanın solu politikasına neden gerek duyulduğunun üzerinde durdu. Buna göre, İnönü, "CHP'de ortanın solunun temel amacı ülkenin sola gidişinin engellenmesidir. Ortanın solundan artık dönülmeyecektir; zira lüzumu vardır.'"biçiminde özetlenebilecek düşüncelerini dile getirdi. İnönü'nün konu hakkındaki sözleri tam olarak şöyleydi: "Ben dönmeyeceğim; lüzumu vardır; kanaatim vardır. Çünkü memleket baştan aşağı tam sola gidiyordu. Yeni yetişenler böyle. Eskilerde ıslahat taraftarları her gün daha ileriye gidiyor. Ne kadar itibarımız varsa onunla bu cereyanlara sahip olacağız. Ve memleketi aşırı istikamette gitmekten alıkoyacağız. Aksi olursa CHP iki üç seneye varmaz YTP gibi AP'nin peyki haline gelir. İstikbali kurtarmak için tam bir cesaretle hareket ediyoruz." Konu hakkında söz alan bazı vekiller ise, ortanın solu programını benimsemekle beraber isme itiraz ettiklerini bunun sebebinin ise ortanın solu kavramının bazı yanlış anlamalara sebebiyet verebileceğinden kaynaklandığını ifade ettiler. Son olarak ilgili parti grubu görüşmesinde 10 Ekim tarihli seçimde ortaya çıkan sonuç üzerinde partililer tarafından çeşitli görüşler beyan edildi ve AP karşısında alınan mağlubiyetin sebepleri tayin edilmeye çalışıldı.

28 KASIM

SBF ile ODTÜ'den 40 kadar öğretim üyesi Amerika'nın Kıbrıs ve Vietnam politikalarını eleştiren bir bildiri yayımladılar.

1 ARALIK

Ereğli'de grizu patladı. 9 işçi öldü.

2 ARALIK

Senato Başkanlığı seçimleri 1 ay iki gün sürdükten sonra nihayet sona erdi ve Cumhuriyet Senatosu başkanı belirlendi. Buna göre, 63. turda seçime katılan 156 üyenin 93'ünün oyunu alan AP Senatörü Prof. Dr. İbrahim Şevki Atasagun başkan seçildi.

İbrahim Şevki Atasagun (1899-1984)

3 ARALIK

Federal Almanya Cumhuriyeti hükûmeti tarafından Doğu illerimizde girişilen Gübre Demonstrasyon Projesi ile ilgili teknik yardım hakkındaki özel düzenlemeye ilişkin mektupların onaylanmasına dair kararı yürürlüğe koyan Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

5 ARALIK

Basında Kara Kuvvetleri Komutanı Cemal Tural'ın 22 Şubatçı ve 21 Mayısçı isyancı askerlerin affına karşı çıkan mektubu yayımlandı. Savunma Bakanı'na hitaben yazılan mektupta Sadettin Bilgiç gibi bazı politikacılarca affedilmek istenen bu suçların aslında disiplin suçu olduğu ifade ediliyordu.

9 ARALIK

Nikolay Podgorni Sovyetler Birliği devlet başkanı oldu.

16 ARALIK

Kurtuluş Savaşı Adana cephesi komutanlarından Sinan Tekelioğlu vefat etti.

17 ARALIK

BM Genel Kurulu'nda Makarios'un tezini destekleyen ve Kıbrıs'a dış müdahalelerde bulunulmamasını isteyen bir karar 6 aleyhte, 47 çekimser oya karşılık 47 oyla kabul edildi. İlgili karar "Kıbrıs'ı hükümran bir devlet ve BM'nin eşit haklara sahip bir üyesi ilan ederek, dış müdahaleleri yasaklamaktadır." Tasarının BM'de oylanmasından sonra söz alan Dışişleri Bakanı İ. S. Çağlayangil, Türkiye'nin anlaşmalarla tanınmış haklarını yok eden bir tasarrufun değer ifade edemeyeceğini BM Genel Kurulunda ifade etti. Karar'a yönelik olarak Türk hükûmeti ve Türkiye'nin diğer öncü siyasi aktörleri tarafından yapılan açıklamalarda da çeşitli eleştiriler dile getirildi. Başbakan Süleyman Demirel, Karar'ın hukuka ve milletlerarası anlaşmalara aykırı olduğunu ve bu yüzden tatbik kabiliyeti bulunmadığını, Türkiye'nin artık böyle bir kararın doğuracağı sonuçlardan sorumlu tutulamayacağını söyledi. CHP lideri İnönü ise kararı büyük bir siyasi basiretsizlik olarak değerlendirdi. Kararla ilgili olarak Türkiye kamuoyunda da ciddi eleştiriler gündeme gelmiş, düzenlenen mitinglerle Kıbrıs meselesinde Türkiye'nin ne denli duyarlı olduğu bir kez daha gösterildi. 20 Aralık'ta İstanbul'da on binlerce kişinin katılımı ile düzenlenen mitingde "Ordu Kıbrıs'a", "Hak verilmez alınır" gibi sloganlarla ilgili BM kararı protesto edildi.

Türkiye Fikir Kulüpleri Federasyonu, FKF kuruldu.

TPAO hukuk danışmanı Muammer Aksoy'un görevine hükûmetçe son verildi.

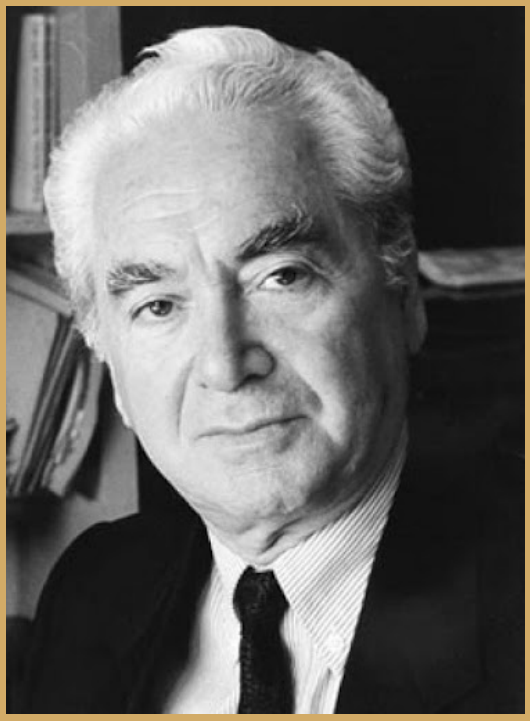

Muammer Aksoy (1917-1990)

18 ARALIK

Türk hükûmeti adına yapılan açıklamada BM'nin Kıbrıs'ın mevcut hukuki statüsünü değiştirme yetkisinin bulunmadığı ve Türkiye'nin gerekli durumlarda müdahale hakkını saklı tuttuğu işaretlendi.

23 ARALIK

Aralarında TPAO Genel Müdürü İhsan Topaloğlu'nun da bulunduğu bazı devlet kuruluşu yöneticisine hükûmetçe işten el çektirildi. İktidar partisi mensuplarınca bu yöneticilerin fazla milliyetçi ya da solcu oldukları için yabancı sermayeye karşı oldukları düşünülüyordu.

27 ARALIK

Olağanüstü hal ve savaş halinde 3634 sayılı Kanun gereğince yapılacak el koymalarda tahakkuk edecek bedeller için verilecek hazine bonosu hakkında yönetmelik yayımlandı.

Mecliste Kıbrıs konusunda görüşmeler yapıldı.

Türkiye Kredi Bankası tasfiye edildi.

30 ARALIK

Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler arabulucusu görevinden istifa etti.

31 ARALIK

Sabit fiyatlarla toplam GSMH yüzde 3.1 büyüdü. Toptan eşya fiyatları endeksindeki yıllık artış yüzde 8.1; dolar kuru 9.08 TL oldu.

1966

2 OCAK

Kat Mülkiyeti Kanunu yürürlüğe girdi.

4 OCAK

Batman-İskenderun petrol hattı açıldı.

6 OCAK

Senatoda Kıbrıs ile ilgili genel görüşme başlatıldı.

10 OCAK

CHP, Başkan Johnson'un mektubunun kamuoyuna açıklanmasını istedi.

İzlenecek Kıbrıs politikasının esasları tespit edilmek üzere 11 büyükelçi Ankara'ya çağırıldı.

Hindistan Başbakanı Lal Bahadur Shastri Hindistan-Pakistan görüşmelerinin yapıldığı Taşkent'te kalp krizi sebebi ile öldü.

12 OCAK

509 sayılı Tapulama Kanunu'nun iptali hakkında Anayasa Mahkemesi kararı yayımlandı.

13 OCAK

Başkan Johnson'un mektubunu yayımlayan Hürriyet gazetesi, Basın savcısının talebi üzerine mahkeme kararıyla toplatıldı. Açıklanan mektupta Johnson'un hayli tehditkâr bir üslupla Türkiye'den Kıbrıs'a müdahale etmemesini istediği anlaşıldı.

14 OCAK

Danıştay, Bakanlar Kurulunun TPAO Genel Müdürü İhsan Topaloğlu'nu görevinden alan kararı için yürütmeyi durdurma kararı verdi.

Hürriyet

İŞTE

JOHNSON'UN MEKTUBU

Herkesin merak ettiği mektubu elde edip açıklamak bir gazetecilik görevidir

SAYIN BAY BAŞBAKAN,

15 OCAK

Kıbrıs'ta yaşanan çatışmaların artması ve Rum tarafının silahlanma kararı alması üzerine 2

Haziran 1964 tarihinde Türkiye hükûmeti Kıbrıs'a çıkarma yapma kararını açıkladı ve gerekli hazırlıklara başladı. Yunanistan ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nde de askerî hareketlilik artmaya başladı. Yaşanan gelişmelerden rahatsızlık duyan ABD, bölgede çıkacak bir savaşı kendi stratejik çıkarlarına aykırı bulmaktaydı. Bu nedenle ABD tarafı devreye girme ihtiyacı duydu. Başkan Johnson tarafından imzalanan ve daha sonraları "Johnson mektubu" olarak tarihe geçen ünlü mektup 5 Haziran 1964'te Türkiye Başbakanı İnönü'ye iletildi. Varlığı ilk günden bilinen mektup kamuoyunda resmen 1966'da yayımlandı.

Mektupta, Türkiye'nin Ada'ya tek taraflı müdahalesinin Türk ve Yunan tarafları arasında savaşa yol açabileceği ve NATO üyesi olan bu iki ülkenin savaşmasının kabul edilemez olduğu ifade edildi. Türkiye'nin müdahale kararı almadan önce müttefiklerine danışması gerektiği anımsatıldı. Ayrıca bu savaşın Sovyetler Birliği'nin de Türkiye'ye müdahale ihtimalini doğuracağı ve NATO'nun böyle bir durumda Türkiye'yi savunma konusunda isteksiz olacağı ima edildi. ABD'nin Türkiye'ye sağladığı askerî malzemenin bu müdahalede kullanılmasına izin verilmeyeceği belirtildi. Mektubun ardından Türkiye müdahale kararından vazgeçti. İsmet İnönü 21 Haziran 1964'te ABD'ye giderek başkan Johnson ile bir görüşmede bulundu.

Mektup hem Türk kamuoyunda hem de Türk dış politikasında yarattığı etki ile büyük önem taşıyordu. Mektup çok sert ve kaba bir üslupla yazılmıştı ayrıca mektupta küçük düşürücü ifadelere yer verilmişti. Bir süre kamuoyundan gizlenen mektup hem yönetim kademelerinde hem de Türk halkında büyük hayal kırıklığı yarattı. Ayrıca Türkiye-ABD ilişkilerinde ve Türk dış politikasında bazı önemli değişikliklerin habercisi oldu. O dönemde Batı bloğu içerisinde yer alan Türkiye, bu mektup sayesinde kendi ulusal çıkarlarının Batı bloğunun, özellikle de blok lideri ABD'nin çıkarlarıyla çeliştiği noktada bağımsız politikalar geliştirme konusunda sıkıntılar yaşanabileceğini gördü, ABD'nin kimi zaman kendisini yalnız bırakabileceğini anladı. Burada uluslararası sistemin de etkisi görülüyordu. İki kutuplu sistemde bloklar arasındaki ayrım sertleştiği oranda blok üyeleri, içinde yer aldıkları bloktan bağımsız politikalar geliştirmekte zorlanıyorlardı. Nitekim bu tarihten sonra bloklar arasındaki ilişkilerin yumuşamaya başlamasının da etkisi ile Türkiye çok yönlü politikalar izlemeye başladı. Dış politikada ABD'ye olan bağımlılık azaldı hatta en düşük seviyeye indi, Sovyetler Birliği ile yakınlaşma süreci başladı.

18 OCAK

- Vefa Poyraz İstanbul Valiliğine atandı.
- Ankara Cezaevinde, açıklanan af kanunu tasarısını yetersiz bulan mahkûmlarca isyan çıkarıldı. Olaylarda üç kişi öldü, 18 kişi yaralandı.

21 OCAK

- Keban Barajı'nın yapımı için Federal Almanya ile 80 milyon marklık kredi anlaşması Bonn'da imzalandı.

25 OCAK

- Hürriyet mücadelesinin öncü isimleri arasında yer alan ve 1886 yılında dünyaya gelen, Ahmet Bedevi Kuran İstanbul'daki evinde 25 Ocak 1966 tarihinde vefat etti. Kuran, Prens Sabahattin Bey grubuna yakınlığı ile bilinen isimlerin başında geliyordu. Eserleri ile özellikle Meşrutiyet yıllarının anlaşılmasına ciddi manada katkı sağlamıştı.

27 OCAK

- Dış ülkelere çalışmak üzere gitmek isteyenlerin sayısının 600 bini aştığı açıklandı.

28 OCAK

- Kıbrıs'ta uzun süredir Rum kuşatması altında bulunan 504 mücahit Türkiye'ye getirildi.

31 OCAK

- Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikasında grev başladı.

2 ŞUBAT

- Bir süredir hasta olan ve rahatsızlığı artan Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel ABD Başkanı Johnson'un özel uçağı ile tedavi için ABD'ye gitti.
- İşadamı Hacı Ömer Sabancı İstanbul'da öldü.
- Atina'da Yunanistan-Kıbrıs ortak bildirisi yayımlandı. Bildiride Enosis'e gidileceği anlamına gelen ifadeler yer aldı.
- Erciyes Biracılık ve Malt Sanayii kuruldu. Şirket Efes Pilsen adıyla bira üretmeye başladı.

3 ŞUBAT

- Sovyet uydusu Luna I, ay yüzeyine yumuşak iniş yaptı.
- Başbakan Süleyman Demirel, "Hür ve demokratik memleketlerin kalkınması planla olmamıştır." dedi.

Son Havadis

BATTANİYE

Bir imha hareketine karşı Kıbrıs'taki kuvvetimizin mevcudu 19 bin'e yükseldi

Yunanistan'a dün sert bir nota verdik

«HÜKÜMETE KARŞI TAHRİK MEVCUT»

Sümerbank mamullerinin fiatları indirildi

5 ŞUBAT

Türkiye Yunanistan'a 2 Şubat bildirisi ile ilgili çok sert bir nota verdi. 2 Şubat'ta yayımlanan Kıbrıs-Yunan ortak bildirisi ve Yunan hükûmetinin Enosis'i öngören tutumunu eleştiren Türkiye hükûmetinin verdiği nota Dışişleri Bakanı Faruk Sükan tarafından Yunanistan Ankara Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Dr. Basile Vitsaxis'e iletildi. Notada, Yunan hükûmetinin Kıbrıs meselesinin çıkışından bu yana takındığı olumsuz tutum ve izlediği kaypak Enosisçi politika şiddetle yerildi ve Kıbrıs Anayasası ile Kıbrıs anlaşmaları hatırlatılarak Türkiye'nin rızası hilafına hiçbir çözüm yolu düşünülemeyeceği hayli sert bir dille ifade edildi. Notada ayrıca Türkiye'nin Kıbrıs konusundaki genel tutumu bir kez daha hatırlatıldı ve eğer meselenin barışçı yollardan çözümü yönünde bir çaba içine girilecekse bunu Türkiye'yi dışarıda bırakarak gerçekleştirmenin imkansızlığının altı çizildi. Kıbrıs-Yunan ortak bildirisinin taşıdığı ortak anlamın eleştirildiği notada, son olarak, Türk cemaatinden azınlık olarak söz edilmesi, Türkiye'nin meselenin doğrudan bir tarafı olduğu gerçeğinin görmezden gelindiği söylendi ve Yunan hükûmeti bu hususlarda dikkatli olması yönünde uyarıldı. Notadan sonra, Türkiye ve Yunanistan ilişkilerinde bir başka önemli gelişme de, tarafların büyükelçilerini geri çağırmalarıydı. Önce Yunanistan ardından da Türkiye mukabele etmek amacıyla büyükelçilerini çektiler. Bu kapsamda Türkiye'nin Atina Büyükelçisi Turan Tuluy Türkiye'ye döndü.

7 ŞUBAT

Kula Mensucat Fabrikasında grevde bulunan işçiler bir yürüyüş yapmak isteyince güvenlik güçleriyle çatıştılar. Olaylarda 13 polis, 3 er ve 20 işçi yaralandı.

Kurtuluş Savaşı komutanlarından Orgeneral Abdurrahman Nafiz Gürman (doğ: 1904) öldü.

9 ŞUBAT

İstanbul'da taksiler için plaka sınırlaması getirildi.

12 ŞUBAT

Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengiz "İmam-hatip okulları kalkınmamız için gereklidir" dedi.

13 ŞUBAT

Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay'ın Gürsel'in yerine Cumhurbaşkanı yapılması hususunda partiler arasında geniş ölçüde uzlaşmaya varıldığı anlaşıldı.

18 ŞUBAT

Türk-Sovyet Ticaret Anlaşması imzalandı.

Mecliste bir konuşma yapan Adalet Bakanı Hasan Dinçer Ceza Kanunu'nun 141 ve 142. maddelerini daha da ağırlaştırmak istediklerini söyledi.

19 ŞUBAT

Keban Barajı inşaat sözleşmesi törenle imzalandı.

23 ŞUBAT

Suriye'de Baas Partisinin sol kanadına mensup kişilerce bir askerî darbe yapıldı. Nurettin Atassi Cumhurbaşkanlığına, Yusuf Zuayyin de Başbakanlığa getirildiler.

28 ŞUBAT

1966 Yılı Bütçesi

1966 yılı bütçesi TBMM'de yapılan oylama ile 28 Şubat'ta onaylandı. Bütçe tasarısı isim okunmak suretiyle Mecliste oya sunuldu ve sonuçta oylamaya katılan 438 üyenin 237'si kabul, 200'ü ret ve 1'i de çekimser oy kullandı.

1 MART

Cumhuriyet Senato'su Askerî Personel Kanun Tasarısını kabul etti.

7 MART

Erzurum, Muş, Erzincan ve Trabzon'da etkili olan bir depremde 15 kişi hayatını kaybetti.

13 MART

Cemal Gürsel'in ağır hastalığı nedeniyle Cumhurbaşkanlığı makamının nasıl doldurulacağı tartışmaları yoğunluk kazandı.

Washington Walter Reed Ordu hastahanesine göre

Cemal Gürselin durumu vahim

Cumhurbaşkanı dün ani bir kriz geçirdi

Cevdet Sunay (1899-1982)

14 MART

Cumhurbaşkanı seçilmesi beklenen Genelkurmay Başkanı Cevdet Sunay Cumhurbaşkanlığı kontenjanından senatör seçildi. Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cevdet Sunay kontenjandan senatör olması için Cumhurbaşkanı Vekili Atasagun tarafından kendisine iletilen teklifi kabul etti ve senatörlük vazifesini üstlendi. Parti liderlerinin de muvafakatının alınması ile Sunay köşke davet edildi ve Ragıp Üner'den boşalan senatörlük koltuğuna oturması teklif edildi.

Cemal Gürsel'in devam etmekte olan ağır rahatsızlığı sebebiyle görevine devam etmesi beklenmedi. Bununla birlikte Gürsel'den sonra Cumhurbaşkanlığı koltuğuna Sunay'ın oturması hususunda siyasi parti liderleri arasında bir ortak kanaat oluştu. Esasen bu yolu açmak üzere Sunay'ın senatörlüğü mümkün kılınmıştı. Atılan bu adım sonrasında Sunay Bakanlar Kurulu kararı ile emekliye sevk edildi ve Genelkurmay Başkanlığından ayrıldı.

15 MART

Genelkurmay Başkanlığına Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Cemal Tural getirildi.

16 MART

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında İmzalanan Ticaret Anlaşması'na ek olarak Ankara'da imzalanan protokol ve eklerinin onaylanması hakkında Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

18 MART

Cumhuriyet Senatosunun Millî Birlik Grubu üyeleri Başbakan Süleyman Demirel ile uzun süren bir toplantı yaptı. Toplantı sonunda Başbakan'a, rejimi tehlikeye sokabilecek gelişmelere dikkat çeken bir muhtıra verildi.

19 MART

MTTB İstanbul'da "komünizmi tel'in" mitingi düzenledi.

22 MART

Ahmet Tahtakılıç partisinden istifa etti. Mecliste 9 kişi kalan CKMP "Grup Olmak" hakkını kaybetti.

26 MART

Cemal Gürsel ABD'nden yurda getirilerek Gülhane Hastanesine yatırıldı.

28 MART

TBMM Genel Kurulunda Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel'in görevini yapmasına imkân olmadığı yolundaki doktor raporunun okunmasından sonra Cevdet Sunay 461 oyla Cumhurbaşkanı seçildi. Oylamaya katılma sayısı 532 idi. CKMP Grubu, Genel Başkan Alparslan Türkeş'i aday gösterdi. MP ise ne aday gösterdi ne de herhangi bir oylamaya katıldı. Diğer partiler ise ortak aday olarak Sunay ismi üzerinde ittifak ettiler. Yapılan oylamada Alparslan Türkeş için 11, Ali Fuat Başgil, İsmet İnönü, Celal Ertuğ, Kasım Gülek, Sadettin Bilgiç ve Osman Turan için birer oy kullanıldı. Turhan Dilligil için ise 2 oy kullanılmıştır. Celal Bayar'a da 5 oy verildi. 47 oy ise boş çıktı. Böylelikle Türkiye'nin beşinci Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay olarak belirlenmiş oldu.

30 MART

Cumhuriyet Senatosunda üçte bir yenileme seçimleri için ad çekme yapıldı. 54 senatörlük için seçim yapılacaktı.

1 NİSAN

İngiltere'de genel seçimlerde İşçi Partisi çoğunluğu elde etti.

2 NİSAN

Türkiye ile Amerika Birleşik Devletleri Arasındaki Tarımsal Maddeler Anlaşması ve eki mektupların onaylanmasına dair kararı yürürlüğe koyan Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

5 NİSAN

- Türkiye Cumhuriyeti ile Hollanda Krallığı Arasında İmzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesi'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun yayımlandı.

7 NİSAN

- Orhan Kemal cezaevinde iken dostları 30'uncu sanat yılı jübilesini yaptı.

8 NİSAN

- MTTB'nin ikinci "komünizmi tel'in mitingi" İzmir'de yapıldı.
- İzmir'de Atatürk heykeline balta ile tecavüz edildi. Bu saldırı memlekette büyük tepki uyandırdı.

9 NİSAN

- Otuz sendika TÜRK-İŞ'e karşı Hür-lş Birlik adıyla bir sendikalar birliği oluşturmayı kararlaştırdı.
- Atatürk heykeline tecavüz dolayısıyla gençler, Ankara ve İstanbul'da büyük bir miting ve yürüyüş düzenlediler.

13 NİSAN

- Komünizm propagandası yapmak ve hücre faaliyeti yapmak suçundan 36 günden beri tutuklu bulunan yazar Orhan Kemal ve TİP'li bazı yöneticiler tahliye edildi.

15 NİSAN

- Mecliste yaptığı konuşmasında İsmet İnönü "İrtica, komünizmden daha az tehlikeli değildir." dedi.

16 NİSAN

- Atina'dan Kıbrıs için yazılı teminat istendi.

18 NİSAN

- Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Hava Ulaştırmasına Dair 18 Nisan 1966 Tarihli Anlaşma'nın ve Eklerinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun yayımlandı.

19 NİSAN

CENTO bakanları Ankara'da toplandı. Gündemine Kıbrıs ve ikili anlaşmalar da alındı.

21 NİSAN

Yunanistan'da seçimlerin yapılmasına birkaç gün kala birkaç subay askerî darbe yaptı.

22 NİSAN

Cumhuriyet gazetesi Adana'da toplatıldı.

23 NİSAN

Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı tüm yurtta törenlerle kutlandı.

24 NİSAN

Siyasi partiler 5 Haziran'da yapılacak Senato seçimleri için 23 ilde ön seçim yaparak bu illerde Senato adaylarını tespit ettiler. Yargıç denetiminde yapılan ön seçimlerde, siyasi partilerin delegeleri Siyasi Partiler Kanunu'nun 40. maddesine dayanarak kendilerine sandık kurulunca verilen özel fligranlı boş kağıtlara partilerinin Senato adaylarının isimlerini yazarak kendi partilerine ayrılan sandığa attılar. Senato kısmi seçimleri için ön seçim yapılan iller şunlardır: Adana, Afyon, Ankara, Bingöl, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Elazığ, Eskişehir, Giresun, Gümüşhane, Kayseri, Kocaeli, Muğla, Niğde, Sakarya, Tekirdağ, Tunceli, Trabzon, Urfa ve Uşak.

2 MAYIS

Türk Silahlı Kuvvetlerinin (Kara, Deniz, Hava ve Jandarma) Lojistik Seferberliğine Dair Yönetmelik yayımlandı.

5 MAYIS

Türkiye'de ABD üsleriyle ilgili görüşmeler başladı.

7 MAYIS

TBMM'deki grup odaları İçişleri Bakanlığının emriyle sivil polisler ve idare amirlerince arandı. Olay yasama dokunulmazlığına karşı hareket sayıldığından kamuoyunda önemli yankı uyandırdı. İsmet İnönü, daha sonra çok meşhur olacak "Eşkıyanın bu gece ne yapacağı belli olmaz." sözünü bu vesileyle söyledi.

12 MAYIS

Muhalefet partisi liderleri Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ile görüştüler. Görüşmelerde TBMM'deki grup odalarının aranması, parlamentonun durumu ve memleketin diğer önemli meseleleri gündeme geldi. Cumhurbaşkanının daveti üzerine tek tek köşke çıkan liderler görüşlerini bildirdiler. Muhalefet liderlerinin görüş ve önerileri başlıklar haline şu şekildedir:

1. Parlamentonun çalışmamasına AP'nin gündeme getirdiği Seçim Kanunu sebep olmuştur. Bunca önemli memleket meseleleri bir kenara itilmiş, AP iktidarı tüm gücünü Seçim Kanunu'nun değiştirilmesine teksif etmiştir.

2. 27 Mayıs İhtilali'ne karşı ortaya çıkmış davranış ve uygulamalar tüm ülke sathına yayılmıştır.

3. İrtica hareketlerinin örnekleri sayılamayacak kadar çoğalmıştır. İktidar bu davranışların teşvikçisi olmaktadır.

4. AP iktidarı bir yandan Anayasa'yı çiğnemediğini iddia ederken diğer yandan Anayasa'ya aykırı davranışlarda bulunmaktadır.

5. Partizanlık almış yürümüştür.

6. Meclisin aranması olayında başrolü oynayanlar himaye görmektedirler ya da korunmaktadırlar.

7. AP iktidarı bugüne kadar halk yararına hiçbir iş yapmamıştır.

8. Liderlerle yapılan bu görüşmelere geç kalınmış nazarı ile bakılabilir.

16 MAYIS

Brüksel'de Birinci Türkiye-AET Karma Parlamento Komisyonu toplandı.

18 MAYIS

Türk-Yunan görüşmelerine yeniden başlandı.

25 MAYIS

Organize Sanayi Bölgeleri Kurma Fonu Yönetmeliği yayımlandı.

27 MAYIS

Hükûmetimiz ile Federal Almanya Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında İmzalanan Mali Yardım Anlaşması ve ekli mektupların imzalandığı tarihte yürürlüğe girmek üzere, onaylanmasına dair kararı yürürlüğe koyan Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

30 MAYIS

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Haşimi Ürdün Krallığı Arasında Mal ve Yolcuların Ülkeleri Üzerinden Transit Nakliyatına ve Aynı Zamanda İki Ülke Arasındaki Nakliyata Dair İmzalanan Anlaşma'nın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

2 HAZİRAN

Kayseri'de TİP il merkezi tahrip edildi.

5 HAZİRAN

Senato kısmî seçimleri yapıldı. AP 35, CHP 13, MP 1, TİP 1, CKMP 1, YTP 1 senatörlük kazandı. Seçim sonuçları, AP'nin elde ettiği başarının ve gücünün devam ettiğinin açık bir işareti olarak görülebilir. Zira oyların %57'sini alan AP'ye en yakın oyu %29.6 ile CHP aldı. Ayrıca seçim yapılan bölgelerde AP'nin oy oranı da yaklaşık 4 puan artmıştı. Buna karşılık CHP'nin seçim yapılan bölgelerdeki oyları 1965 seçimlerine yakın bir düzeyde seyretmiş; yani sabit kalmıştı. AP ve CHP dışındaki partiler içinde sadece MP'nin aldığı %5.2'lik oy ile durumdan görece memnun olduğu söylenebilir. MP lideri Bölükbaşı partisinin AP ve CHP dışında bir üçüncü kuvvet olarak etkinliğini sürdürmesinden memnuniyetini, seçim sonrasındaki açıklamasında dile getirdi ve "MP'nin görevine azminden hiçbir şey yitirmeden devam edeceğini" söyledi.

6 HAZİRAN

Hükûmetimiz ile Malta Hükûmeti Arasında Mektup Teatisi Suretiyle İmzalanan Vize Muafiyet Anlaşması'nın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

8 HAZİRAN

Başbakan Süleyman Demirel "Demokrat Partinin devamıyız." dedi.

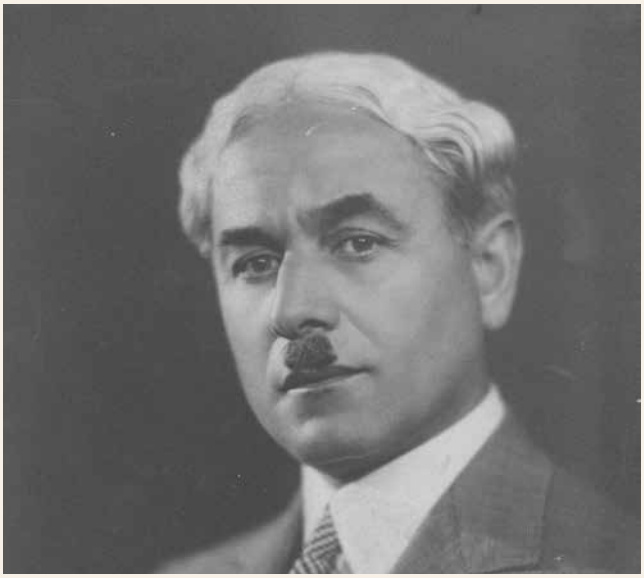

Hamdullah Suphi Tanrıöver (1885-1966)

10 HAZİRAN

Millî Eğitim eski Bakanlarından Hamdullah Suphi Tanrıöver 10 Haziran 1966'da öldü. 1885 doğumlu Tanrıöver çeşitli okullarda öğretmenlik yaptı. Fecr-i Ati içinde yer aldı. 1911 yılında bu topluluktan ayrılıp Millî Edebiyat akımına intisap etti. Türk Ocağında aralıklarla toplam 34 yıl başkanlık yaptı. Millî Mücadele'ye destek oldu. I. ve II. Mecliste görev yaptı. I. Mecliste Maarif Vekili idi. Bu görevi 4 Mart - 19 Aralık 1925 tarihleri arasında bir kez daha üstlendi. 1931 yılında Türk Ocağı kapatıldıktan sonra 1944 yılına kadar büyükelçilik yaptı. 1945'te tekrar TBMM'ye döndü. 1946 ve 1950 seçimlerinde TBMM'de milletvekili olarak yer aldı.

14 HAZİRAN

Nurculuk, Türkiye'de 1960'lı yıllarda toplumsal ve siyasi hayatın önemli gündem maddelerinden birisiydi. 5 Haziran 1966'da yapılan Senato seçimleri vesilesi ile de sık sık siyasilerin gündemine girdi. Özellikle Süleyman Demirel ve AP'ye yönelik eleştirilerde, CHP'nin sıklıkla kullandığı argümanlardan birisi de Demirel'in nurcularla ilişkisiydi. Nurculuk aynı zamanda din-devlet ilişkileri bağlamında da sıklıkla konuşulan gündem maddeleri arasında yer alıyordu. 14 Haziran 1966'da TBMM'de CHP Zonguldak Milletvekili Kenan Esengin tarafından Başbakan Süleyman Demirel'e yöneltilen yazılı soru önergesi böylesi bir arkaplanda değerlendirilebilir. İlgili önerge şu şekildeydi:

"1. İslam dininin temel felsefesine ve ana kurallarına tamamen aykırı olan, Muhammed'in son peygamberliğine, Kuran'ın mukaddes kitap olduğuna gölge düşürücü amaç güden, bununla beraber Müslümanlar arasına nifak sokan ve millî birliği parçalamak isteyen (Nurculuk) ve bu mak-

satla yayımlanan Nur Risaleleri hakkında Başbakanlık ve Diyanet İşleri Başkanlığınca vatandaşları aydınlatmak ve uyarmak için ne gibi tedbirler düşünülmektedir?

2. Türkiye'de nurculuğu ve irticai himaye ve teşvik ederek bir şeriat devleti kurmayı hedef tutan iç kuvvetler ve yabancı devletlerin faaliyetleri var mıdır?

3. Başı cahil ve tutulmuş din adamlarıyla politikacıların çeşitli bölgelerde Anayasa'mızın temel hükümlerinden biri olan ve Atatürk devrimlerinin mesnedini teşkil eden ve Batı dünyasınca yüzlerce yıl önce kabul olunan laiklik hakkında devamlı suçlar işlenmektedir. Hükûmet bunları biliyor mu, bu konuda ne düşünmektedir?

4. Meclislerin içinde nurcu ve laikliğin karşısında bulunan, Anayasa'ya sadık kalacağına ve koruyacağına yemin eden kişiler var mıdır?"

16 HAZİRAN

İşadamı Şakir Zümre öldü.

Hükûmetimiz ile Gambia Hükûmeti Arasında Mektup Teatisi Suretiyle İmzalanan Vize Muafiyet Anlaşması'nın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

22 HAZİRAN

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay beş kanunu veto etti. Sunay, Cumhuriyet Senatosunda görüşme süreleri dolduğu için TBMM'de kabul edildiği şekliyle Kanun'laştığı kabul edilen beş tasarının parlamentoda yeniden görüşülmesini istedi ve bu Kanun'ları imzalamayarak iade etti. Yeniden görüşülmek üzere iade edilen Kanun'lar şunlardır: i) Deniz-İş Kanunu tasarısı, ii) Tabii Afetler Kanun tasarısı, iii) TSK Personel Kanun tasarısı, iv) İş Kanun tasarısı ve v) Sayıştay Kanun tasarısı.

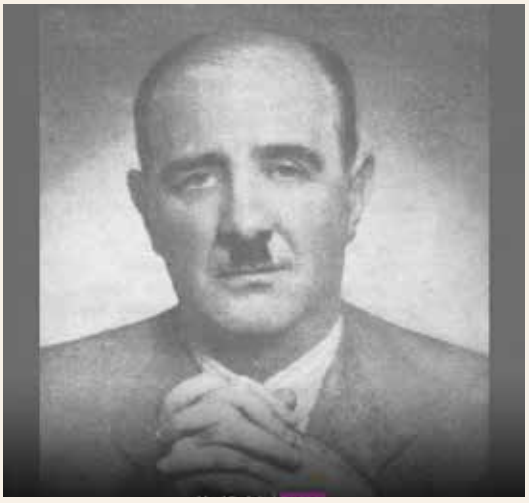

Fuad Köprülü (1890-1966)

28 HAZİRAN

Fuad Köprülü 28 Haziran 1966'da vefat etti. 1890 İstanbul doğumlu olan Köprülü, önce Fecr-i Âti sonra Millî Edebiyat yanlısı bir tu-

tum izledi. Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar, Türkiye Tarihi adlı eserleri yanında Türk Edebıyatı Tarihi adlı eseriyle de Türkiye'de edebiyat tarihi çalışmalarına öncülük etti. 1928 yılında bugünkü adıyla söylenirse Türk Tarih Kurumuna başkan seçildi. 1934 yılında siyasete katıldı. Kars'tan milletvekili seçildi. 5. ve 10. dönem arasında hem TBMM'de görev yaptı hem de üniversitedeki derslerini devam ettirdi. Kuruluş çalışmalarına katıldığı Demokrat Partide 5 Temmuz 1957'ye kadar görev aldı. 5 Temmuz 1957'de istifa etti. Hürriyet Partisine girdi. Siyasi hayatımız içindeki önemi yanında Köprülü, bıraktığı eserlerle de öne çıkan bir şahsi yettir.

1 TEMMUZ

CHP 1965 seçimlerine "ortanın solu" programı ile girmişti. CHP'yi devletçi bir çizgiden daha sosyal demokratik ilkeleri benimseyen bir çizgiye doğru dönüştüren bu program, 1965 seçimlerinden sonra da CHP içinde tartışılmaya devam etti. Bir bakıma 1965 seçim yenilgisinin esas sorumlusu olarak "ortanın solu" söylemi parti içindeki sağ kanat tarafından gösterildi. Bu yönüyle "ortanın solu"nu destekleyenlerle CHP'nin geleneksel çizgisini sürdürmesinden yana olanlar arasında parti içinde bir iktidar mücadelesinin yaşandı. 1 Temmuz 1966 tarihli grup toplantısında, örnek olması bakımından, yine gündemde "ortanın solu" yer alıyordu. Ahmet Üstün grupta yaptığı konuşmada, parti yönetimini eleştirmek için "İnönü, İnönü, İnönü... keramet mi yani..." sözlerini sarf etmişti. Orhan Birgit ise, "İlerici olmak, ortanın solunda olmak aslında CHP'li olmanın asgari şartlarından birisidir." dedi. Birgit devamla, "CHP ilkelerinin çağımız dünyasında bir özeti olarak kabul ettiğimiz ortanın solu üzerinde birleşmekte devam, hayatiyetimizin belli başlı dayanaklarından birisi olarak görülmelidir." sözleri ile düşüncelerini ifade etti. Son olarak, Samsun Milletvekili Gökhan Evliyaoğlu da, "Kusur ortanın solunda değil, kusur oldu ise bunu inançlı bir şekilde savunmayan arkadaşlarımızda olmuştur." sözleri ile "ortanın solu"nun seçim yenilgisinin sorumlusu olarak gösterilmesini eleştirdi. Özetle, parti içindeki sağ ve sol kanatlar arasında "ortanın solu" üzerinden bir iktidar mücadelesi 1960'lı yılların ikinci yarısından itibaren CHP içindeki ana çatışma eksenlerinden birisi olarak ortaya çıkmıştır.

3 TEMMUZ

Irak Başbakanı Abdurrahman Al Bezzaz resmî bir ziyaret için Türkiye'ye geldi.

Türk-Alman Dostluk Cemiyetinin Boğaz gezisinde gezi motoru battı. 13 kişi yaşamını yitirdi.

4 TEMMUZ

Trabzon'da Karadeniz Çimento TAŞ kuruldu.

7 TEMMUZ

Abdurrahman Al Bezzaz'ın Türkiye ziyareti kapsamında gerçekleştirilen görüşmeler sona ererken ortak bir bildiri yayımlandı. Bu türden müzakerelerin bölgede istikrar ve barışın muhafazası yönünde önemli bir katkı sağlayacağının vurgulandığı bildiride ayrıca Irak'ın millî birliği ve kalkınması, Kıbrıs meselesi ve Filistin sorunu gibi konu başlıklarına yer verildi.

8 TEMMUZ

Eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın cezası, Anayasa'nın 97. maddesine göre hastalık gerekçesiyle Cumhurbaşkanınca affedildi. Adalet Bakanı Hasan Dinçer'in konu hakkındaki açıklaması şöyleydi: "Celal Bayar'ın şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaları Anayasa'mızın 97. maddesinde yazılı sebeplere dayanılarak sayın Cumhurbaşkanımızca kaldırılmıştır. Bilindiği gibi Yüksek Adalet Divanınca mahkûm edilenlerden 53 kişinin cezaları da muhtelif tarihlerde aynı şekilde kaldırılmış bulunmaktadır."

9 TEMMUZ

Lütfi Akadlı'nın Cumhurbaşkanlığı kontenjanından Senato üyesi olarak seçilmesi üzerine boşalan Anayasa Mahkemesi Başkanlığına İbrahim Hilmi Senil seçildi.

11 TEMMUZ

TBMM af tasarısının tümünü kabul etti. Öte yandan, 15 Temmuz'daki Meclis oturumunda 21 Mayısçıların toptan affı yönündeki talep reddedilmişti. Ancak 18 Temmuz'da 21 Mayısçılar için kısmi bir af kabul edildi.

12 TEMMUZ

Tapulama Kanunu yayımlandı.

20 TEMMUZ

Gecekondu tasarısı kanunlaştı. Meclisten Senatoya gönderildiği şekli ile kabul edilen Kanun kabul edildi.

21 TEMMUZ

- TBMM tarafından kabul edilen Af Kanunu tasarısı Senatoya sevk edildi.
- TBMM'nin 21 Temmuz'daki oturumunda CHP genel başkan vekilleri tarafından verilen ve "Son günlerde açıklanan belgeler açısından hükûmetin yüksek memurlara karşı tutumu ile ilgili sorumluluğunun tespiti için gensoru açılması hakkındaki önerge" reddedildi.
- Araçların imal, tadil ve montajı hakkında teknik şartları gösteren Yönetmelik yayımlandı.

25 TEMMUZ

- Romanya Başbakanı Ion Gheorghe Maurer resmî bir ziyaret için kalabalık bir heyetle Türkiye'ye geldi.

Ion Gheorghe Maurer (1902-2000)

26 TEMMUZ

- Arazi Tevhidi Tüzüğü yayımlandı.

29 TEMMUZ

- Avrupa Yatırım Bankasınca Keban Barajı inşaatı için 30 milyon dolarlık kredi açıldı.

30 TEMMUZ

- Türk-Romen bildirisi yayımlandı.
- 775 sayılı Gecekondu Kanunu Resmî Gazete'de yayımlandı. Buna Kanun'a dayanarak Bayındırlık ve İskân Bakanlığı ile belediyelerde gecekondu fonları oluşturuldu. Fonların amacı belediyelerce gecekondu yapımının önlenmesi, yapılmışların tasfiyesi ya da ıslahı için hazırlanacak projelerin desteklenmesiydi.

1 AĞUSTOS

- Batı Anadolu Çimento Sanayii TAŞ kuruldu.

3 AĞUSTOS

- Af tasarısı kanunlaştı. Tasarı Cumhurbaşkanı tarafından imzalandıktan sonra Resmî Gazete'de yayımlandı ve 20 gün içinde yürürlüğe girdi. Kanun'a göre, 27

Mayıs Darbesi'nden sonra Yassıada'da yapılan mahkemelerde hüküm giyenlerin tümü af kapsamına alındı. Ayrıca, 21 Mayıs hükümlülerinin kısmi affı olarak Senatoda yapılan değişiklik önerisi TBMM tarafından aynen kabul edildi ve böylelikle 21 Mayıs hükümlülerinin müebbet cezaları 15 yıla çevrildi. Döviz kaçakçısı Ruben Asa af kapsamı dışında tutuldu.

Çorum belediye başkanını protesto etmek için çıplak ayakla yürüyen işçiler Ankara'ya ulaştı.

4 AĞUSTOS

Nuh Çimento İzmit'te faaliyete geçti.

6 AĞUSTOS

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Milletlerarası Kalkınma Teşkilatı Arasında İmzalanmış Olan İkraz Anlaşması'nın onaylanması hakkındaki kararı yürürlüğe koyan Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

9 AĞUSTOS

780 sayılı Bazı Suçların Affı Hakkında Kanun yayımlandı. Kanun'un Cumhurbaşkanı tarafından imzalanması ile birlikte tahliyeler de hemen başlatıldı.

12 AĞUSTOS

Hükûmetimizle Milletlerarası Kalkınma İdaresi Arasında İmzalanmış Olan Orman Genel Müdürlüğü Demirköy ve Aynacık Kereste Fabrikaları projesi ile ilgili kredi anlaşması ve ekinin onaylanması hakkındaki kararı yürürlüğe koyan Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

13 AĞUSTOS

Çin'de Mao Zedung kültür devrimi ilan etti. Bu hareket Çin toplum yapısını gelecek birkaç yıl boyunca derinden sarsacaktır.

15 AĞUSTOS

Kurucu Meclis üyelerinden emekli General Zekai Okan (doğ: 1895) öldü.

19 AĞUSTOS

Erzurum, Van ve Bingöl yöresindeki şiddetli depremde 2.000'den fazla kişi hayatını kaybetti.

KRAL, TOPKAPI SARAYINDA HZ. OSMAN'IN KUR'ANINI OKUDU. HZ. ALİ'NİN KILICINI HAYRANLIKLA SEYRETTİ

Faysal, Sultanahmette Cuma namazı kıldı

29 AĞUSTOS

Suudi Arabistan Kralı Faysal resmî bir ziyaret için Türkiye' ye geldi.

31 AĞUSTOS

Danıştay kararını uygulamayan Çorum belediye başkanını protesto amacıyla 'Ölüm yürüyüşü'ne çıkan ve 34 günde 716 kilometre yürüyen temizlik işçileri İstanbul'a ulaştılar.

4 EYLÜL

Türkiye-Suudi Arabistan bildirisi yayımlandı. Kral Faysal'ın Türkiye ziyareti iki ülke arasındaki ilişkilerin mevcut ve gelecekteki durumunu özetleyen bir bildiri ile sonra erdi. Ortak bildiride çeşitli dünya sorunlarına değinildi ve Türkiye'nin kalkınma ve ilerleme yolundaki başarılarının, Kral Faysal'ın dikkatini çektiği vurgulandı. Kıbrıs meselesi başta olmak üzere iki ülke arasında İktisadi , sosyal ve kültürel alanlarda işbirliği yapılması hususunda mutabakat sağlandığı eklendi.

6 EYLÜL

Yargıtay Birinci Başkanı İmran Öktem adli yılı açarken yaptığı konuşmada gerici ve sağcı akımların çok güçlendiğini belirtti.

Sadık Tekin Müftüoğlu Ticaret Bakanlığına getirildi.

8 EYLÜL

Gazeteci İlhami Soysal bilinmeyen kişilerce kaçırılarak ağır şekilde dövüldü. Soysal'ın bir süre önce Genelkurmay Başkanı'nı eleştiren yazılar yayımladığı için dövüldüğü söylentileri yayıldı.

HÜKÛMET BİLDİRİSİ

-ESKİ CUMHURBAŞKANLARINDAN, CUMHURİYET SENATOSU TABİİ ÜYESİ EMEKLİ ORGENERAL CEMAL GÜRSEL BUGÜN, 14 EYLÜL 1966 ÇARŞAMBA SAAT 06.45'DE TEDAVİ EDİLMEKTE OLDUĞU ANKARA GÜLHANE ASKERİ TIP AKADEMİSİ HASTAHANESİNDE VEFAT ETMİŞTİR. DERİN BİR TEESSÜR İLE BİLDİRİR SAYIN GÜRSEL AİLESİNE VE TÜRK MİLLETİNE BAŞSAĞLIĞI DİLERİZ.

BU BİLDİRİDEN İTİBAREN BAYRAKLAR YARIYA ÇEKİLECEK VE CENAZE TÖRENİNİN BİTİMİNE KADAR GÖNDEMDE KALACAKTIR.-

219 günden beri komada bulunan

GÜRSEL'İ DÜN KAYBETTİK

Bütün yurtta millî matem ilân edildi. Cemâl Gürsel pazar günü Anıt - Kabre gömülecek

Gürsel'in hastalığı

14 EYLÜL

Türkiye'nin 4. Cumhurbaşkanı Cemal Gürsel Ankara'da öldü. Yaşadığı uzun süreli sağlık sorunu ve şuur yitiminden sonra koma halinde yatmakta iken vefat eden Cemal Gürsel 71 yaşında idi. Eski Cumhurbaşkanı ve tabii Senatör, Emekli Orgeneral Cemal Gürsel, 27 Mayıs Darbesi'ndeki rolü ve darbe sonrasında Cumhurbaşkanı koltuğunda yer alışı ile siyasi hayatımızda mühim bir yer işgal etti. Gürsel'in ölümü sonrasında yayımladığı mesajda Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay şunları söyledi: "Sevgili vatandaşlarım, müstesna bir insan, çok değerli bir insan ve büyük bir vatanperver ve devlet başkanı olan selefim sayın emekli Orgeneral Cemal Gürsel bu sabah Allah'ın rahmetine kavuşmuş bulunuyor. Acımız derindir. Şanlı tarihimiz, millet ve memleket bütünlüğüyle Atatürk inkılaplarının ve Anayasa'mızın en sadık bir koruyucusu olan 27 Mayıs'ın önderi Cemal Gürsel'i asla unutturmayacaktır. Bu münasebetle kadirşinas Türk milletine, önderlik ettiği Cumhuriyet hükûmetine ve vefalı silah arkadaşlarına başsağlığı temennilerimi sunarım."

17 EYLÜL

Etibank ve Milletlerarası Kalkınma Teşkilatı arasında Kredi Anlaşması imzalandı.

20 EYLÜL

İzmit Yarımca'da Petrokimya (Petkim) tesislerinin temeli atıldı.

24 EYLÜL

İsmet İnönü, 83. doğum günü dolayısıyla, Hilton'da verilen partide hayatında ilk defa dans etti.

27 EYLÜL

Sanayi Bakanı Mehmet Turgut, sanayicilerden kapitalizm düşmanlarına savaş açmasını istedi.

4 EKİM

Hükûmetimiz ile Milletlerarası Kalkınma Teşkilatı Arasında İmzalanan Karayolları Ekipmanı İkinci Kredisi ile Nüfus Planlaması ve Köy Sağlık Ocakları Anlaşmaları'nın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

5 EKİM

Diyanet İşleri Başkanı İbrahim Elmalı hakkında hilafeti tesis etmeye çalıştığı iddiasıyla dava açıldı.

Almus Hidroelektrik Santrali hizmete girdi.

8 EKİM

İnönü, Ankara İl Kongresinde konuştu: "...CHP'nin aşırı sola karşı olduğunu" söyledi.

12 EKİM

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Avusturya Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Sosyal Güvenlik Hakkındaki Anlaşma'nın Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun yayımlandı.

15 EKİM

15 Ekim 1966'da YTP Genel Kongresi Ankara'da Türkocağı salonunda toplandı. Genel Başkan Ekrem Alican kongre açılışında yaptığı konuşmada görevinden çekildiğini açıkladı. Konuşmasında Alican, memleketin siyasi durumuna dair karamsar bir tablo çizdi ve konuşmasının sonunda artık Genel Başkanlık görevinden çekilme kararında olduğunu ifade etti. Kongrede 25 kişilik Genel İdare Kurulu belirlenmiş ve GİK de Ekrem Alican'ın yerine Isparta milletvekili İrfan Aksu'yu Genel Başkan olarak seçildi.

1916 doğumlu İrfan Aksu, İstanbul Tıp Fakültesinden mezun oldu. DP'nin kuruluş çalışmalarına katılan ve 1950 ile 1954 seçimlerinde DP'den Isparta milletvekili seçilen Aksu bir süre sonra DP'den ayrıldı ve Hürriyet Partisinin kuruluşuna destek verdi. Bu Partinin CHP'ye katılmasından sonra uzun süre siyaset dışında kaldı. 1961'de kurulan Yeni Türkiye Partisine girerek yeniden siyasete döndü ve bu partiden 1965'te Isparta milletvekili seçildi. Aksu'nun YTP'deki Genel Başkanlığı yaklaşık iki yıl sürdü. İki yılın sonunda o da Genel Başkanlık görevini Yusuf Azizoğlu'na devretti.

17 EKİM

Birlik Partisi kuruldu. Partinin Genel Başkanlığına Hasan Tahsin Berkman seçildi. Birlik Partisinin daha çok Alevi oyları alma hesabına dayandığı kanısı kamuoyunda yaygındı.

18 EKİM

CHP 18. Kurultayı Ankara'da toplandı. Kurultaya "ortanın solu" yanlıları ile muhalifleri arasındaki siyasi rekabet damgasını vurdu. "Ortanın solu" yanlılarını Turan Güneş, kongrenin ilk gününde yaptığı konuşma ile savunurken, "Ortanın solu"na karşı olanların görüşlerini ise Prof. Turhan Feyzioğlu ifade etmişti. Kurultay sonunda, "ortanın solu" yanlısı grup mücadelesinde başarı elde etti. İsmet İnönü 929 oyla yeniden genel başkan seçildi. Başkanlık yarışına giren Kasım Gülek ise 230 oy topladı. 51

oy boş çıktı. Kurultay sonunda hazırlanan metinde partide "ortanın solu" stratejisi ile yol alınması yönünde karar alındığının altı vurgulandı. İlgili metindeki ifade şöyleydi: "CHP'nin programı, herhangi bir başka memlekette başka bir partinin programının taklidi değildir. Türkiye'nin ihtiyaçlarından ve sorunlarından doğmuş bir programdır. Bu bakımdan CHP sosyalist bir parti değildir ve olmayacaktır. CHP ortanın solunda bir partidir. "

Her ne kadar kongre sonrası yayımlanan bildiride ortanın solu stratejisi kabul edilse de, CHP parti meclisinde karma bir yapı ortaya çıktı. 40 kişilik parti meclisinin yaklaşık yarısı "ortanın solu" etrafında bir araya gelen isimlerden müteşekkildi.

21 EKİM

Diyanet İşleri Başkanı İbrahim Elmalı görevinden alındı. Yerine Ali Rıza Hakses atandı.

24 EKİM

Bülent Ecevit CHP parti meclisince genel sekreter seçildi.

26 EKİM

Kozlu maden işçileri oturma eylemi yaptı.

28 EKİM

Maliye Bakanı İhsan Gürsan, Başbakan Demirel'le vergiler konusunda beliren görüş ayrılığı nedeniyle, görevinden istifa etti. Gürsan'ın enflasyon tehlikesi nedeniyle vergi yükünü arttırmak istediği, Demirel'in ise bunu arzulamadığı anlaşılıyordu.

14'lerden bağımsız Denizli Milletvekili Muzaffer Karan CHP'ye girdi.

29 EKİM

Cumhuriyet Bayramı tüm yurtta törenlerle kutlandı.

1 KASIM

TBMM 2. Dönem 2. yıl çalışmalarına başladı. Senato da aynı gün çalışmalarına başladı.

Çanakkale Boğazı'nda bir Rus şilebi ile çarpışan Derince araba vapuru battı; 7 kişi öldü.

5 KASIM

Üniversiteye giremeyen 300 öğrenci İstanbul Üniversitesi Rektörlüğünü işgal etti.

6 KASIM

Yurt dışında çalışanların tasarruflarını yatırımlarla değer-

lendirmek üzere ilk işçi şirketi Türksan AŞ Almanya'nın Köln şehrinde 3.000 ortakla kuruldu.

Gecekondu Kanunu uygulama yönetmeliğinin esasları belli oldu.

8 KASIM

Suni ve Sentetik Elyaf Sanayii AŞ (SASA) kuruldu.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde boykot başladı. Fakülte yönetmeliğindeki aksaklıkların giderilmesini amaçlayan boykotun ilk gününde 11 bin fakülte öğrencisi derslere giremedi. Girmek isteyenler engellendi.

10 KASIM

Mustafa Kemal Atatürk vefatının yıl dönümünde tüm yurtta törenlerle anıldı.

11 KASIM

Cihat Bilgehan Maliye Bakanlığına atandı.

12 KASIM

Ankara'da TÜRK-İŞ ve bazı öğrenci kuruluşları tarafından "Amerika'yı tel'in" mitingi düzenlendi.

13 KASIM

Adana'da halk, Amerikalılara ait binalara saldırdı.

14 KASIM

İstanbul'un Anadolu yakasında Üsküdar-Kadıköy ve Kadıköy-Hasanpaşa tramvay hatları kaldırıldı. Böylece İstanbul'da tramvay tarihe karıştı.

16 KASIM

MP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı sağlık gerekçesiyle görevinden istifa etti. MP Genel İdare Kuruluna gönderdiği mektupta Bölükbaşı şunları söyledi: "Çok ağır ve yıpratıcı şartlar altında geçen 21 yıllık mücadele hayatımın neticesi olarak sağlık durumum son aylarda devamlı olarak bozulmuştur. Bu yüzden bütün arzuma rağmen vazifemi yapamamaktan duyduğum derin teessürü ve sağlık durumumun düzelmemesi halinde başkanlık vazifemden ve icabında milletvekilliğinden ayrılmak zorunda kalacağımı birçok kereler parti yetkililerine ifade etmiştim. Bugün bir türlü düzelmeyen sağlık durumum dolayisiyle Parti Genel Başkanlığından ayrılmak kararına büyük bir teessür içinde varmış bulunuyorum. Bundan sonra uğruna bir ömür harcadığım MP'nin ideallerine sonuna kadar bağlı bir nefer olarak kalacağım. Bütün arkadaşlarıma başarılar diler, saygılarımı sunarım."

SENATODA ADANA OLAYLARI GÖRÜŞÜLDÜ

21 yıllık mücadeleme gölge düşürülmesin..

Osman Bölükbaşı: "ihtilâl korkusuyla istifa etmedim,,

21 KASIM

Türkiye Cumhuriyeti ve Fas Krallığı Arasında Vize Muafiyet Anlaşması'nın onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

24 KASIM

Ankara'da toplanan TİP 2. Büyük Kongresinde Mehmet Ali Aybar yeniden genel başkan seçildi.

27 KASIM

Süleyman Demirel Ankara'da Selim Sırrı Tarcan Spor Salonunda toplanan AP 3. Kongresi'nde 1239 oyla yeniden genel başkan seçildi. Demirel'in rakibi Kadri Eroğan ise 175 oy aldı. 45 oy boş kullanıldı. Kongre 29 Kasım'da sona erdi.

1 ARALIK

Cumhurbaşkanı Sunay resmî bir ziyaret için Tunus'a gitti.

Almanya'da Sosyal Demokratlarla bir koalisyon kuran Hristiyan Demokrat Kurt Kiesinger Başbakan oldu.

2 ARALIK

Başbakan Demirel konuştu: "... Ordu, mektep ve camii rahat bırakın." Başbakan Demirel, "Genelkurmay Başkanı Orgeneral Cemal Tural'ın emekliye sevk edilmesi için bir kararname hazırladıkları" yolunda çıkan haberleri yalanladı. İlgili haberleri "yalan" ve "kasıtlı" olarak niteleyen Başbakan "Türkiye'de artık herkes, bir 27 Mayıs 1960 ihtilal devresi sonunda meydana gelmiş hassasiyeti kurcalamayı

bir kenara bırakmalıdır. Zaman zaman TSK'yı şuna taraftardır, buna taraftar değildir şeklinde gösterme gayretlerine şahit oluyoruz. Bunlar TSK'yı politikanın içindeymiş gibi göstermek veya politikanın içine çekmek maksadına matuftur. Buna hiç kimsenin hakkı yoktur. Bu istismarlar son bulmalıdır, herkes neyle oynadığının farkına varmalıdır." dedi. Demirel'in sözleri, 27 Mayıs ruhunun AP'nin iktidara gelişi ile aşınması ihtimali karşısında çeşitli çevrelerin duydukları rahatsızlıkları dile getirmek ve AP'yi siyaseten zora sokmak üzere dolaşıma soktukları söylentilere yönelik bir cevap olarak görülebilir.

4 ARALIK

YTP Genel Başkan Vekili Süleyman Emre 4 Aralık 1966'da basına bir yazılı demeç verdi. Emre demecinde özetle, AP'de Süleyman Demirel'in genel başkanlık koltuğuna oturmasını takiben, Partinin sola kayma eğilimi içine girdiğini iddia etti. CHP'nin kendisini ortanın solunda konumlandırması ve CHP'nin bazı politikalarının AP'yi etkisi altına alması Emre'ye göre AP'nin sola eğiliminin temel işaretiydi. Bu cümleden olmak üzere, Emre, "CHP Büyük Kongresi'nde ortanın soluna karşı olanlara nasıl haksız bir darbe indirilmişse, AP'nin son Büyük Kongresi'nde de bu Parti'yi kuran ve tek başına iktidara gelmesini sağlayan idealin temsilcilerine de buna benzer ağır ve haksız bir darbe indirilmişti." sözleri ile hem CHP'deki değişimi hem de AP'de Demirel'in genel başkanlığı sonrasında yaşananları kendi zaviyesinden analiz etti.

6 ARALIK

Hükûmetimiz ile Avusturya Hükûmeti Arasında Paris'te İmzalanmış Olan Kredi Anlaşması ve Eklerinin Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

8 ARALIK

Erzurum Dumlu bucağındaki 247. Piyade Alayı koğuşundaki benzin bidonunun patlaması sonucu 65 erimiz yanarak şehit oldu.

Dünyadaki ilk "işçi şirketi" olduğu söylenen Türksan kuruldu.

10 ARALIK

Senatör Sıtkı Ulay "Cumhuriyet Senatosunun yurt sorunları ile meşgul olması icap eden bir devrede kendi senatörlüğünün düşüp düşmemesinin tartışma konusu yapılmasını yurt yararına aykırı" gördüğünü söyleyerek Senato üyeliğinden istifa ettiğini açıkladı.

14 ARALIK

Türk hükûmeti Çekoslovakya'ya sert bir nota vererek Kıbrıs'a silah taşıyan Çek şilebinin derhal durdurulmasını, aksi halde Çekoslovakya ile ilişkilerin gözden geçirileceğini bildirdi. Bu nota üzerine Çekoslovakya Kıbrıs'a silah sevkiyatını ertesi gün durduruldu.

19 ARALIK

Seri halde üretilen ilk Türk otomobili Anadol satışa çıktı.

Sovyetler Birliği Başbakanı Kosigin Türkiye'yi resmî olarak ziyaret etti.

22 ARALIK

Hükûmetimiz ile İtalya hükûmeti arasında Roma'da imzalanmış olan Kredi Anlaşması'nın onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

23 ARALIK

1959 yılında inşaatına başlanan Büyük Ankara Oteli açıldı.

26 ARALIK

İstanbul'un çeşitli semtlerinde "köylü pazarları" kurulması çalışmalarına başlandı.

28 ARALIK

Ambarlı Termik Santralinin birinci ünitesi hizmete girdi.

29 ARALIK

Memura avans tasarısı kanunlaştı. Genel ve katma bütçeden maaş alan devlet memurlarına yüzde 10-15 oranında avans verilmesini öngören Kanun tasarısı, Cumhuriyet Senatosunun 29 Aralık 1966 tarihli toplantısında kabul edilerek kanunlaştı. İktisadi devlet teşekkülleri, belediyeler ve özel idare memurları Kanun'un dışında tutuldular. Son olarak, tasarı 31 Aralık'ta Resmî Gazete'de yayımlanarak kanunlaştı.

Cumhuriyet

Meclis, 1 Kasım'a kadar tatile girdi

Af Tasarısı kanunlaştı

KOMİTE, MEMURLARA AVANS VERİLMESİNİ KARARLAŞTIRDI

"ZAM,, KASIM'A KALDI

Az maaşlılar yüzde 15, yüksek maaşlılar yüzde 10 avans alabilecek

Kıbrıs'la ilgili sansür önergesi reddedildi

Neyin Nesi?

HAMDULLAH SUPHİ TANRIÖVER'in Hatıraları

Kabinede revizyon

30 ARALIK

CHP genel başkanı "ortanın solu" görüşünün solculuk olmadığını söyledi ve "Devletçilik solculuk diyorlar; öyle ise evet solcuyum. Halkçıyım; halkçılık solculuksa evet öyleyim." dedi.

31 ARALIK

Sabit fiyatlarla toplam GSMH yüzde 12.0 büyüdü. Toptan eşya fiyatları endeksindeki yıllık artış yüzde 4.8; dolar kuru 9.08 TL oldu.

1967

2 OCAK

CHP'de "ortanın solu" ile ilgili tartışmalar artarak devam etmektedir. 1966 yılının son gününde Genel Başkan İnönü'nün açıklamalarını parti meclisinin bildirisi takip etti. "ortanın solu" lehinde değerlendirilebilecek bu iki adımdan sonra ise parti içindeki muhaliflerin bildirisi geldi. Turhan Feyzioğlu, Ferit Melen, Orhan Öztrak, Emin Paksüt, Fehmi Alpaslan, Turan Şahin, Süreyya Koç ve Coşkun Kırca'dan müteşekkil "ortanın solu" karşıtı grup partinin Atatürkçü çizgide kalması için çağrılarını yenilediler.

Genel Başkan İnönü, özetle, CHP'nin memleket gerçeklerine göre kurulmuş ve konjonktüre göre çağın ruhuyla uyumlu prensipleri benimsemekten kaçınmayan bir parti olduğunu ve ayrıca kırk yıldır devletçi olduğunu eğer devletçilik solculuk ise kendisinin de solcu olarak kabul edilebileceğini, aynı şekilde halkçılık solculuk ise kendisinin de solcu olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca "ortanın solu" söylemi kapsamında gösterilen çabaların halkta makes bulduğunun açığa çıkmasını da olumlu karşıladığını söylemiştir. Parti meclisinin 1 Ocak tarihli bildirisi ise son kurultayda "ortanın solu"nun kesin olarak kabul edildiği ve CHP'nin karma ekonomiden yana bir parti olduğu vurgulanmıştır. Bunun dışında partinin, Atatürk'ün çizdiği yolda ayrılmak gibi bir emelinin olamayacağı ve aşırı sol ve sağ cereyanlara karşı sosyal adalet ilkesinden yola çıkarak toplumun bütünlüğünü ve güvenliğini sağlamak istediğinin altı çizilmiştir. 2 Ocak'ta Turhan Feyzioğlu, Ferit Melen, Orhan Öztrak, Emin Paksüt, Fehmi Alpaslan, Turan Şahin, Süreyya Koç ve Coşkun Kırca'dan oluşan grup yaptıkları ortak açıklamada ise "Ortanın solu konusunda kurultay sonrası çeşitli beyanlar, yayımlar ve davranışlar oy birliği ile alınmış bağlayıcı kurultay kararına rağmen, CHP'nin sosyalist bir parti hüviyetine getirileceğine dair endişeleri giderici olmamıştır." denmiş ve parti meclisinde savundukları görüşlerini özetlemişlerdir.

3 OCAK

Moskova Büyükelçiliği Müsteşarı Sadi Çoruh, Moskova'da intihar etti.

Öğrenci birlikleri arasında (MTTB ve TMTF) İstanbul'da bir öğrenci yurdunun tahrip edilmesi ile sonuçlanan çatışmalar çıktı.

4 OCAK

TPAO tarafından yaptırılan 494 kilometre uzunluğundaki Batman-İskenderun boru hattı törenle açıldı.

Antalya Milletvekili Osman Yüksel Serdengeçti Ortak Haysiyet Divanı'nın aldığı kararla AP'den ihraç edildi.

6 OCAK

AET-Türkiye Karma Parlamento Komisyonu ikinci toplantısını Ankara'da yaptı.

Doğu Bloku ülkeleri ve Çin'in desteklediği Kuzey Vietnam ile Batı Bloku'na yakın olan Güney Vietnam arasındaki savaş başladı.

8 OCAK

Türk Eğitim Tesisi kuruldu.

9 OCAK

Ambarlı Termik Santralinde deneme üretimi başladı.

14 OCAK

Başbakan Demirel bir basın toplantısı yaparak ikinci beş yıllık plan hakkında bilgi verdi.

İhsan Sabri Çağlayangil (1908-1993)

17 OCAK

Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil resmî bir ziyaret için Birleşik Arap Cumhuriyeti'ne gitti. Çağlayangil Kahire'de Nasır tarafından kabul edildi.

19 OCAK

Bir türlü bitmeyen öğrenci teşekkülleri arasındaki çatışmalar sebebiyle TMTF binası mühürlendi. 22 Ocak'ta ise altı öğrenci kuruluşunun yöneticileri hakkında yakalama emri çıkarıldı.

23 OCAK

Millî Eğitim Bakanı ile ilgili soru önergesi reddedildi. Son günlerde öğretmenler ile ilgili yaşanan tartışmalar sebebiyle TİP Milletvekili Yusuf Ziya Bahadınlı'nın Millî Eğitim Bakanı Orhan Dengiz hakkında gensoru açılmasını öngören önergesi TBMM'de sert tartışmalar eşliğinde görüşüldü ve reddedildi.

24 OCAK

Seyahat Acentaları Yönetmeliği Hakkında Kararname yayımlandı.

Cemal Tural (1905-1981)

25 OCAK

Genelkurmay Başkanı Tural, Ordu'ya devrimlerin korunmasıyla ve komünizm tehdidine karşı gerekli önlemlerin alınmasıyla ilgili bir genelge gönderdi. Bu genelge politik havayı bir hayli etkiledi. Mecliste tartışmalara yol açtı. Başbakan Demirel ve CHP Genel Başkanı İnönü genelge hakkında bir görüşme gerçekleştirdiler. Demirel'in demeci şöyleydi:

"Memleketimizdeki huzur ve sükunu hasretini çektikleri ortama uygun bulmayanların ve bunu milletimize çok görenlerin bir süredir yeniden kesin bir faaliyet içine girdiklerine şahit olmaktayız. Hiç kimsenin ihlaline rıza göstermeyeceği hakların ve hürriyetlerin siperi altına girerek, huzur bozucu, anarşi düzeni yaratıcı bir ortam meydana getirilmeye çalışılıyor. Bunun neticesi olarak, kanun ve hukuk devletinin sağlamış olduğu hürriyet havasını kötüye kullanıp devleti ve onun müesseselerini itibardan düşürücü, zümre ve sınıf mücadelesini körükleyici tutumlara ve davranışlara şahit olmaktayız.

Bu arada günlük ve aktif politikanın dışında kalması görevlerinin tabii bir özelliği olan bazı müessese ve makamların, yersiz hücumlarla siyasi münakaşalar içine çekilmek istendiğini görmekteyiz. Kendi kumanda zinciri içerisinde, devletin emniyetine, milletimizin bütünlüğüne yöneltilebilecek her türlü tehdit ve tehlikeyi yok etmeye şerefle muktedir TSK ve emniyet mensuplarına sataşmalar üzücü bir hal almıştır. Bu kabil faaliyetler kitaplara geçmiş, ilim haline getirilmeye çalışılmış malum taktiklerdir. Ve asla itibar ve iltifat göremeyeceklerdir. Demokrasiyi yıkmaya matuf her türlü maceracı teşebbüslerin karşısına, hayatlarını istihkar ederek dikilenleri ve mert göğüslerini siper edenleri gizli emellerinin tahakkukuna engel sayarak kahraman

TSK mensuplarına yöneltilmeye çalışılan alçakça tarizlerin sahipleri Kanun'larımızın ve Türk adliyesinin pençesinden kurtulamayacak ve mukadder akıbetlerini bulacaklardır." Demirel, devamla özetle, anarşi çıkarmaya yönelik ve komünizm yanlısı her türlü teşebbüsün sert bir biçimde bastırılacağını ve huzur ve sükûnu sağlamanın esas olduğunu vurguladı. Ayrıca AP grubu da yaptığı görüşmelerde Genelkurmay Başkanı Tural'a desteklerini sundu. Bunların dışında CKMP lideri Türkeş de komünizmle mücadele etmenin TSK'nın en tabii hakkı olduğunu söyleyerek Tural'ın bildirisine olan desteklerini açıkladı.

26 OCAK

Ecevit Kozan'da yaptığı bir konuşmada ortanın solunun öngördüğü düzende "toprağın işleyene ait olacağını" söyledi.

28 OCAK

ABD'de aya gidiş denemeleri yapılırken üç astronot yanan uzay kapsülünde can verdi.

1 ŞUBAT

Kıbrıs'ta Rum Temsilciler Meclisi Başkanı Klerides, 1953 yılı Aralık ayında Rumlarca Türklere karşı gerçekleştirilen saldırıların Yunan subaylarca planlanmış olduğunu söyledi.

2 ŞUBAT

Dışişleri Bakanı Çağlayangil resmî bir ziyaret için İtalya'ya gitti.

Avrupa Yatırım Bankası ile Türkiye Cumhuriyeti arasında imzalanmış bulunan Kadro Finansman Mukavelesi, Tatbikat Protokolü ve Eklerinin Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

Rıhtım Resmî Kanunu yürürlüğe girdi.

Tarım ve Maliye eski Bakanlarından Nedim Ökmen geçirdiği kalp krizi sebebi ile vefat etti.

3 ŞUBAT

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Avusturya Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında İmzalanan Sosyal Güvenlik Anlaşması'nın Tatbikatına Ait İdari Anlaşma'nın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

4 ŞUBAT

4 Şubat'ta başlayan CHP Küçük Kurultayı 6 Şubat'ta sona erdi. Kurultay'ın sona ermesi vesilesi ile yayımlanan bildiride CHP'deki sekizler hareketinin (Ortanın soluna karşı duranların) tutum ve eylemlerinin partinin bütünlüğüne zarar verdiği vurgulandı. Ortanın solunun kupkuru bir deyim olmadığı, 1965 seçim bildirisinde tavizsiz uygulanması öngörülen, halkın mutluluğunu sağlayan bir siyaset anlayışı olduğunun vurgulandığı bildiride, sekizler hareketinin parti içinde ikinci bir resmî görüş gibi yaymaya çalışıldığı ve "bu harekette grupları vasıta kılmaya çalışmaları haksız, mesnetsiz, parti geleneğine ve tüzüğüne aykırı, zararlı bir davranıştır" denilerek eleştirildi. Küçük Kurultay bildirisinin ve kurultay vesilesi ile konuşulanların da

gösterdiği üzere, sekizlerin çıkışları ve ortanın söylemine taraftar olanlar arasındaki tartışma CHP içinde hayli derinleşmektedir.

9 ŞUBAT

- Genelkurmay Başkanı Orgeneral Tural'ın bildirisi ile ilgili olarak hükûmet hakkında gensoru açılmasını öngören TİP önergesi TBMM'de reddedildi. Demirel konu ile ilgili olarak yaptığı konuşmada, Tural'ın görevini ifa ettiğini belirtti.

13 ŞUBAT

- Maden-İş, Lastik-İş, Yer altı Maden-İş, Gıda-İş, Basın-İs, Kimya-İş sendikaları bir araya gelerek Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonunu (DİSK) kurdular. Böylece uzun yıllardır tek işçi konfederasyon olarak görünen TÜRK-İŞ'e daha solda, bir rakip yaratılmış oldu.
- İthalat Damga Resmî Kanunu yürürlüğe girdi.

14 ŞUBAT

- TBMM'de bütçe görüşmeleri başladı.

18 ŞUBAT

- Atom Bombası mucidi olarak bilinen fizikçi Robert Oppenheimer ABD, New Jersey'de öldü.
- Millî Eğitim Bakanlığı bütçesi görüşüldü; 35.000 köyden 15.000'inde okul olmadığı açıklandı.

22 ŞUBAT

- Türk standartlarının uygulanması hakkında tüzük yayımlandı.
- DPT müsteşarlığına Turgut Özal atandı.

Turgut Özal (1927-1993)

24 ŞUBAT

Ankara Otelcilik Okulunda istihdam edilecek bir Alman uzman ile ilgili olarak hükûmetimiz ile Federal Almanya hükûmeti arasında mektup teatisi suretiyle akdedilmiş olan özel düzenlemenin onaylanması hakkında Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

26 ŞUBAT

Bir basın toplantısı düzenleyen TÜRK-İŞ Genel Sekreteri Halil Tunç "İşçi Partisi DİSK'i demokratik kurumları tahrip etmek ve parti emelleri için kullanmak üzere kurdurmuştur." dedi.

27 ŞUBAT

832 sayılı Sayıştay Kanunu yayımlandı. Kanun'un 1. maddesinde Sayıştayın görevlerinin genel çerçevesi çiziliyordu: "Md. 1- Sayıştay, genel ve katma bütçeli dairelerin gelir ve giderleri ile mallarını TBMM adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini yargılama yoluyla kesin hükme bağlamak ve Kanun'larla kendisine verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlemlerini yapmakla görevlidir."

28 ŞUBAT

1967 bütçesi kanunlaştı. 235 kabul, 175 ret ve 3 çekimser oyun kullanıldığı oylama TBMM'de gerçekleştirildi.

2-6 MART

Habeşistan (Etiyopya) İmparatoru Haile Selasiye resmî bir ziyaret için Türkiye'ye geldi.

Türk - Habeş resmî görüşmeleri bugün başlıyor

Haile Selasiye Ankara'ya geldi

Habeş İmparatoru Anıt - Kabre Habeşistandan gelecek özel yapılan gümüş bir çelenk koyacak

ANKARA, ÖZEL

HABEŞİSTAN İmparatoru Haile Selâsiye dün saat 11.30 da Ilyuşin 18 tipinde özel bir Rus uçağı ile Ankara'ya geldiler. 6 Mart tarihine kadar Türkiye'de kalacak olan Habeşistan İmparatoru Ezzehoğa Hayalarında Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay, Senato Başkanı, Millet Meclisi Başkanı, Başbakan, Genelkurmay Başkanı, Bakanlar Kurulu üyeleri, Devlet Komutanları, askeri erkat ve Ankara'da bulunan yabancı ülkeler temsilcileri tarafından karşılanmıştır.

Habeş İmparatoru Selâsiye milli marşlar dinledikten sonra, şeref Kıtasını teftiş etmiş ve şeref defterini Türkçe olarak imzalamıştır. Daha sonra diye yazılmıştır.

HAVUZ BAŞINDA BASIN TOPLANTISI YAPTI

3 MART

Ankara'da "Türkiye Habeşistan (Etiyopya) Ticaret Anlaşması" imzalandı. İki ülkenin Dışişleri Bakanları tarafından imzalanan anlaşma serbest döviz esasına dayanmaktaydı. Anlaşmaya göre Türkiye, Habeşistan'dan özellikle kahve ve baharat alacak; bu ülkeye de oto lastiği, buzdolabı, pamuklu ve yünlü dokuma, iplik, sınai ve yarı mamul ürünler satacaktı.

5 MART

İranlı devlet adamı Muhammed Musaddık öldü. Geçmişte İran petrolünün devletleştirilmesi davasını savunuculuğunu yaparak Başbakanlığa atanmış ve çıkan olaylar bir ara İran Şahı'nın ülkeden kaçışına yol açmıştı.

6 MART

Yüksek Askerî Şûranın 4 Mart'ta başlayan çalışmaları sona erdi. Şûranın çalışmalarını bitirmesi sonrasında yapılan açıklamada askerlik süresinin kısaltılmasına imkân bulunmadığı, tanzimatların sorumluluk ve askerî hiyerarşi esasında yeniden düzenlenmesinin kararlaştırıldığı, askerî hakimler ve mahkemelerin Anayasa'nın öngörüsü doğrultusunda yeniden tanzim edilecekleri vurgulandı.

7 MART

Temel Hak ve Hürriyetleri Koruma Kanun tasarısı Ant dergisinde yayımlanarak tartışmaya açıldı. Bir süredir özellikle aşırı cereyanlarla mücadele kapsamında hazırlanan tasarının taslak metninin yayımlanması, beraberinde çeşitli tartışmaları getirdi. Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan tasarı muhaliflerin ve çeşitli üniversite öğretim üyelerinin eleştirilerine konu oldu ve ülkede bir süre gündemin ön sıralarında yer aldı.

9 MART

Gölcük Tersanesin'de ilk Türk Firkateyni "Berk"in yapımına başlandı.

11 MART

Türk edebiyatının önemli şahsiyetlerinden Yusuf Ziya Ortaç vefat etti. Ortaç, Türk şiirinde Beş Hececiler olarak adlandırılan gruptan olup, Türk edebiyatının önemli mizah yazarlarındandır. Beş Hececiler grubunun üyelerinden Orhon Seyfi ile birlikte Türk dergicilik yaşamında önemli yeri olan siyasi -mizah dergisi Akbaba'yı yayın hayatına Kazandırdı, bu dergideki yazılarıyla büyük bir hayran kitlesi edindi. VIII. ve IX. Dönem Ordu milletvekili olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinde görev yaptı.

12 MART

Ormancılar Cemiyeti uzunca süredir ileri sürülen bir görüşü tekrarlayarak bir Orman Bakanlığı kurma gereği üzerinde durdu.

Osman Bölükbaşı (1913-2002)

18 MART

Bir süre önce istifa eden MP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı partisindeki görevine geri döndü. Parti Genel Sekreterliği tarafından yapılan açıklamada şöyle deniliyordu: "Hukuken partimizin genel başkanlığı sıfatını esasen uhdesinde bulunduran sayın Osman Bölükbaşı, memleketin siyasi hayatında beliren vahim istidatlar dolayısıyla genel başkanlık görevine bir an evvel başlamasını memleketin ve partinin selameti bakımından zaruri gören GİK ve Meclis Grubu İdare Heyetimizin müşterek rica ve istirhamına uyarak dün genel başkanlık görevine fiilen başlamış ve yapılan başkanlık divanı toplantısına riyaset etmiştir."

28 MART

Tanınmış gazeteci ve romancılarımızdan Ethem İzzet Benice vefat etti.

Ethem İzzet Benice (1903-1967)

1 NİSAN

Hükûmetten altı bakan istifa etti; yedi atama yapıldı; yeni bir devlet bakanlığı kuruldu; üç bakan yer değiştirdi. Buna göre yeni kabine şu isimlerden oluştu: Başbakan Süleyman Demirel, Devlet Bakanı Seyfi Öztürk, Devlet Bakanı Hüsamettin Atabeyli, Devlet Bakanı Sadık Tekin Müftüoğlu, Devlet Bakanı Kamil Ocak, Adalet Bakanı Hasan Dinçer, Millî Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu, İçişleri Bakanı

Faruk Sükan, Maliye Bakanı Cihat Bilgehan, Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil, Millî Eğitim Bakanı İlhami Ertem, Bayındırdık Bakanı Orhan Alp, Ticaret Bakanı Ahmet Türkel, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Vedat Ali Özkan, Gümrük ve Tekel Bakanı İbrahim Tekin, Tarım Bakanı Bahri Dağdaş, Ulaştırma Bakanı Sadettin Bilgiç, Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem, Sanayi Bakanı Mehmet Turgut, Enerji Tabi Kaynaklar Bakanı Refet Sezgin, Turizm ve Tanıtma Bakanı Nihat Kürşat, İmar ve İskan Bakanı Haldun Menteşoğlu, Köy İşleri Bakanı Turgut Toker.

2 NİSAN

Yeni Bakanlar Kurulu toplandı.

3 NİSAN

Washington'da büyükelçilik binamıza bomba atıldı. Bomba elçiliğin altı metre uzağında bir kutunun içine yerleştirilmiş haldeyken patladı. Etrafta hasar meydana geldi.

Cumhurbaşkanı Sunay'ın Büyükelçiliğe gelmesinden birkaç saat önce hüviyeti meçhul bir şahıs tarafından

Washington'da Türk Elçiliğine bomba atıldı

Johnson Sunay'ı dün hararetle karşıladı

TÜRKİYEDE KOMÜNİZM VE IRKÇILIK İFSA EDİYORUM

3-15 NİSAN

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay resmî ziyaret için ABD'ye gitti. Bu ziyarette Sunay, Başkan Johnson ile görüştü. 5 Nisan'da Türkiye-Amerika ortak bildirisi yayımlandı. İkili görüşmelerin ardından yayımlanan bildiride Amerikan yardım konsorsiyumunun Türkiye'ye verdiği yardımın yeterli olduğu konusunda Johnson ve Sunay görüş birliğine vardılar.

7 NİSAN

İş Bankası Genel Müdürü Bülent Yazıcı yeni belirlenen yönetim kurulu ile istişare ettikten sonra istifa etti.

14 NİSAN

İş Kanunu tasarısı TBMM'de kabul edildi. Mecliste 14 Nisan'da ayrıca, Ereğli Demir Çelik Şirketi özel hisse senetlerine verilmekte olan yüzde 6 kâr garantisinin 3 yıl daha uzatılması hakkındaki Kanun tasarısı ile Çalışma Bakanlığının yurt dışındaki temsilciliklerimiz nezdinde "Çalışma Müşavirlikleri ve Çalışma Ataşelikleri" kurabilmesini öngören kanun tasarısı, gece öğretimi yapan İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi öğretim üyelerine ve diğer personeline ek ücret ödenmesi hakkındaki Kanun tasarısı da görüşülerek kabul edildi.

CHP'li 57 senatör ve milletvekili bir bildiri yayımlayarak genel merkez yönetimini eleştirdiler.

15 NİSAN

Millet Partisinden sekiz milletvekili istifa etti. Haysiyet divanına bir gün önce verilen üç milletvekili de dâhil olmak üzere, İsmail Hakkı Akdoğan, Memduh Erdemir, Necati Güven, Bahattin Uzunoğlu, Hilmi İşgüzar, Oğuz Demir Tüzün, Mustafa Akalın ve Gıyasettin Duman MP'den istifa etmişlerdir. İstifalar sonrasında MP meclis grubu 15 kişiye düşmüştür. İstifaların sebebi üç ismin (Erdemir, Demir Tüzün ve Uzunoğlu) haysiyet divanına gönderilmesi ve parti yöneticilerinin program dışına çıktıkları iddiasıdır.

Ali Fuat Başgil (1893-1967)

17 NİSAN

Ali Fuat Başgil 17 Nisan 1967'de vefat etti. 1929 yılına kadar eğitim amacıyla bulunduğu yurt dışından dönüşünde, Başgil'in aldığı

ilk görev Maarif Vekâleti Yüksek Tedrisat umum müdür muavinliğidir. 1930 yılında Ankara Hukuk Fakültesinde doçent oldu. Bir yıl sonra aynı fakültenin Roma hukuku profesörlüğüne tayin edildi. 27 Mayıs 1960 İhtilâli'nde Millî Birlik Komitesi tarafından 147'ler arasında yer aldı. Başgil, 15 Ekim 1961'de Adalet Partisinin Samsun listesinden bağımsız aday olarak senatör seçildi. 1965 seçimlerinde ise Adalet Partisinden milletvekili seçilerek tekrar parlamentoya girdi. Başgil politikacılığın yanında öğretim üyeliği ve verdiği çok sayıda eserlerle birlikte anılan önemli bir şahsi yettir.

- Hacı Ömer Sabancı Holding kuruldu.

- Askerlikle ilgili üç tasarı TBMM'de kabul edildi. Ayrıca Trafik Kanunu ile ilgili bir tasarı da Meclis tarafından kabul edildi.

19 NİSAN

- Federal Almanya'nın eski Başbakanlarından Konrad Adenauer öldü.

21 NİSAN

- Yunanistan'da bir grup albay seçimlere kısa süre kala yönetime el koyup Parlamentoyu feshetti. Olayın ardından bu darbeyi Kral Konstantin'in planladığı söylendiyse de daha sonra bizzat Kral'ın da darbeyi düzenleyenlerce gözaltında tutulduğu anlaşıldı. Bu darbe nedeniyle AET, Yunanistan' la yapılan "Atina Antlaşmasının durdurulduğunu açıkladı.

24 NİSAN

- Askerî Personel tasarısının tümü TBMM'de kabul edildi.

27 NİSAN

- CHP 4. Olağanüstü Kurultayı Ankara'da toplandı. Kurultay'da tüzük değişikliği kabul edildi. Kurultay Feyzioğlu ile çevresinde toplananlar için yenilgi sayıldı.

- Başbakan Demirel resmî bir ziyaret için Pakistan'a gitti.

28 NİSAN

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Federal Almanya Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında İmzalanan Türk Enformasyon Kuruluşlarının Takviyesi ve Türk Televizyonunun Tesisi ile Alakalı Anlaşmanın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

29 NİSAN

854 sayılı Deniz İş Kanunu yayımlandı.

30 NİSAN

CHP'li 48 parlamenter partilerinden istifa ettiler. Daha sonraki istifalarla bu sayı 51'e ulaşacaktı. İstifa edenler, CHP'deki ortanın solu tartışmasında genel merkeze karşı konumlanan ve Turhan Feyzioğlu'nun öncüsü olduğu grubun mensuplarıydı. CHP Genel Merkezine gönderdikleri istifa mektubunda müstafiler, CHP'yi gitgide tehlikeli hâle gelen bir sol maceranın vasıtası yapmak yolundaki tertiplerin günden güne su yüzüne çıkmasına, parti içi demokrasinin yokluğuna, sola yönelişin CHP'yi tarihi yolundan ayırmasına, parti içinde sosyalizm heveslilerinin öne çıkarılmasına yönelik itirazları sebebi ile istifa ettiklerini duyurdular.

Pakistan gezisini tamamlayan Demirel İran'a geçti.

1 MAYIS

Başbakan Süleyman Demirel'in Pakistan ziyaretinin bitiminde Türk-Pakistan ortak bildirisi yayımlandı. Bildiride özellikle Kıbrıs'ta normal şartlara dönüşün gerekliliği üzerindeki mutabakat vurgulandı.

2 MAYIS

CHP'den istifa edenler adına Turhan Feyzioğlu TBMM'de düzenlediği basın toplantısında kurulacak yeni partinin temel ilkelerini açıkladı. Buna göre partinin temel görüşlerinden birisinin milliyetçilik olacağı, faşizm ve komünizm benzeri totaliter

eğilimlerle mücadele edileceği, petrol benzeri yer altı kaynaklarının millet yararına kullanılacağı gibi temel hususların partinin vazgeçilmezleri arasında yer alacağı vurgulandı.

3 MAYIS

CHP Parti Meclisi yayımladığı bildiri ile CHP'nin ortanın soluna yönelik eğiliminin istifalar sebebi ile engellenmesinin mümkün olmadığı vurgulandı.

4 MAYIS

İş adamı Vehbi Koç ve 204 arkadaşı tarafından Türk Eğitim Vakfı kuruldu.

8 MAYIS

Anayasa Mahkemesi, Anayasa'ya aykırılık gerekçesi ile Men-i İsrafat Kanunu'nu iptal etti.

9 MAYIS

Kasım Gülek CHP'den istifa etti. Gülek, düzenlediği basın toplantısında partinin sola yönelişi karşısında hizmet edemez hâle gelişi sebebiyle istifa kararı aldığını belirtti. Gülek, aradan çok kısa bir süre geçtikten sonra, CHP'den istifa etmediğini TBMM basın bürosunda ilan etti. Nitekim iki gün sonra Gülek'in istifası CHP tarafından resmen ilan edildi.

Başbakan Demirel resmî bir ziyaret için Almanya'ya gitti.

10 MAYIS

İngiltere AET'ye tam üyelik için ikinci kez başvuruda bulundu.

11 MAYIS

Türk-Alman ortak bildirisi yayımlandı. Karşılıklı görüşmeler sonrasında yayımlanan bildiride nükleer silahların yayılmasını önleme konusunda Türkiye'nin Almanya ile benzer bir tavır sergilemesi kararı vurgulandı.

12 MAYIS

Turhan Feyzioğlu ve arkadaşları resmî makamlara başvurarak Güven Partisini kurdular. 45 kurucu üyenin imzası ile hazırlanan

dilekçe İçişleri Bakanlığına iletildi ve yeni partinin kuruluşu tamamlandı. Güven Partisinde genel başkanlığı üstlenen Feyzioğlu, verdiği demeçte, "Partimiz yalnız adıyla değil, programında yer alan siyasi, iktisadi ve sosyal görüşleriyle, tutum ve davranışlarıyla Türkiye'de güven verici bir demokratik rejimin sağlam ve güvenilir bir İktisadi rejimin kökleşmesine yardımcı olacaktır." sözleri ile partinin kuruluşunu açıkladı.

16 MAYIS

- İngiltere'nin AET'ye katılma talebi Fransa'nın vetosuyla karşılaştı.
- Philips tarafından imal edilen ilk Türk televizyon alıcı cihazları satışa sunuldu.

17 MAYIS

- Hükûmetçe İmam-Hatip Lisesini bitirenlere üniversiteye giriş hakkı tanındı.

22 MAYIS

- Kızılırmak üzerindeki Kesikköprü Barajı hizmete girdi.

24 MAYIS

- Avrupa Para Sandığı (EMA) ile Türk hükûmeti arasında 25 milyon dolarlık Kredi Anlaşması Paris'te imzalandı.
- Bakanlar Kurulu II. Beş Yıllık Planı kabul etti.

31 MAYIS

- Fransa, Kıbrıs'ta iki cemaatin varlığını kabul etti.
- Türkiye'de ikinci kez bir hastaya yapay kalp kapakçığı takıldı.

2 HAZİRAN

- Yeni Türkiye Partisinin (YTP) AP'ye katılması için prensip kararı alındı.

3 HAZİRAN

- Ankara Belediyesi temizlik işçileri greve gitti.
- Eski Harflerle Yazılı Tapu Kayıtlarının Türk Harflerine Çevrilmesine Dair Yönetmelik yayımlandı.

4 HAZİRAN

- Millet Partisi Genel Başkanı Osman Bölükbaşı Taksim Meydanı'nda yaklaşık on bin kişilik bir kitleye hitap etti. 'Türkiye nereye gidiyor?' başlığı altında Bö-

lükbaşı, güncel politik meseleler hakkındaki görüşlerini dile getirdi ve AP lideri Başbakan Demirel'i eleştiri konusu etti.

5 HAZİRAN

İsrail, Mısır, Suriye ve Ürdün kuvvetlerine karşı "Altı Gün Savaşı"nı başlattı. Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Golan tepeleri ve Sina Yarımadası İsrail tarafından işgal edildi. Binlerce Mısırlı asker İsraillilerce esir alındı. Yaşanan çatışma-savaş hakkında görüşmek üzere toplanan Bakanlar Kurulunun toplantısının bitiminde Başbakan Demirel "Türkiye'nin silahlı bir çatışma içinde olmadığını" söyledi ve "herkesin işine gücüne devam etmesini" salık verdi. Bu arada TSK ise alarm durumuna geçirildi.

7 HAZİRAN

Orta Doğu'daki savaş TBMM gündeminde yer aldı. Arap-İsrail çatışması Mecliste gündem dışı konuşmalar vesilesi ile görüşüldü.

8 HAZİRAN

Bedelsiz ithalat rejimi değiştirilerek bu rejim içinde kamyon, otobüs ve minibüs ithalâtı yasaklandı.

9 HAZİRAN

CHP genel sekreterliğinden istifa eden Bülent Ecevit Parti Meclisinin oy birliğiyle yeniden genel sekreter seçildi.

Bakanlar Kurulu Kararı ile dövize çevrilebilir mevduat hesapları uygulaması başladı. Bu hesaplar yurt içinde ve dışında oturan kimselerin yetkili bankalar nezdinde konvertibl dövizler cinsinden açtırdıkları hesapları ifade etmekteydi.

Bedelsiz otomobil ithali yasaklandı.

İzmir Çiğli Havaalanı sivil hava ulaşımına açıldı.

10 HAZİRAN

İsrail, BM'nin çağrısına uyarak ateş kesmek zorunda kaldı. Bir radyo konuşması yapan Nasır önce istifayı düşünmesine rağmen İsrail tehdidi tamamen ortadan kalkıncaya kadar istifa etmeyeceğini söyledi.

12 HAZİRAN

AP ve CHP Bildirileri

Adalet Partisi temsiler meclisi ve CHP parti meclisi çalışmalarını bitirdikten sonra birer bildiri kaleme aldılar. AP bildirisinde Cumhuriyet Senatosu seçimle-

rinin mahalli seçimlerle birleştirilerek 1968 Haziran ayında yapılmasını kararlaştırdığı ve bu kararın bir tasarı hâline getirilerek parlamentoya sunulacağı ifade edildi. Bildiride ayrıca Orta Doğu'daki savaşın "adil barış" koşulları içinde çözülmesi yönünde temenniler dile getirildi ve muhtemel bir mezhep savaşının bu bölgedeki gerilimin derinleşmesine sebep olacağı vurgulandı.

CHP parti meclisinin bildirisinde ise ortanın soluna karşı süregelen saldırılara cevap verildi ve ortanın solunun AP'de telaşa sebep olduğu iddia edildi. Ayrıca CHP'nin II. Beş Yıllık Plan ile Orta Doğu'daki savaş hakkındaki görüşlerine de yer verilmişti. Bildiride ortanın solu ile ilgili söylenenler şu şekildedir: "[CHP] ortanın solu yolunda tam bir görüş ve inanç birliği ile memleket ve parti hizmetindeki çalışmalarına devam etmektedir. Bilinçli CHP örgütünün ülkücü ve azimli davranışı, şimdiye kadar olduğu gibi, bundan böylede parti meclis için güç kaynağı olacaktır."

14 HAZİRAN

Sovyet Rusya, İsrail'in Süveyş Kanalı ve Akabe statüsünde değişiklik istemesine karşı, Boğazlarda da uluslararası kontrol talep etti.

16 HAZİRAN

İran Şahı Rıza Pehlevi ile eşi resmî bir ziyaret için Türkiye'ye geldi.

19 HAZİRAN

Hükûmetimiz ile Federal Almanya Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında İmzalanan Mali Yardım Anlaşması ve Eki Mektupların Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

21 HAZİRAN

TBMM, TSK Personel Kanun Tasarısı'nı kabul etti. Tasarı için yapılan oylamaya 265 üye katıldı, 253 kabul, 6 ret ve 6 çekimser oy kullanıldı.

22 HAZİRAN

II. Beş Yıllık Kalkınma Planı Cumhuriyet Senatosunda kabul edildi.

23 HAZİRAN

Yön dergisi yayınına son verdi.

24 HAZİRAN

İstanbul'da üniversite öğrencileri Amerika Birleşik Devletleri'ne ait 6. Filo'nun gelişini protesto etti. Çok sayıda öğrenci gözaltına alındı.

25 HAZİRAN

Sakarya Nehri üzerinde kurulacak Gökçekaya Barajı ve hidroelektrik santralinin temeli atıldı.

27 HAZİRAN

Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti ile ABD hükûmeti arasında Özel Nükleer Madde Kira Temdit Mukavelenamesi'nin onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

29 HAZİRAN

Ankara Üniversitesi-SBF Fikir Kulübü Ankara Asliye Hukuk Mahkemesi kararı ile siyasetle uğraştıkları gerekçesiyle kapatıldı.

30 HAZİRAN

Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti ile Amerika Birleşik Devletleri hükûmeti arasında 17 Temmuz 1964 tarihinde Washington'da akdedilen ve yürürlük süresi 30 Haziran 1967 tarihinde sona eren Pamuklu Dokuma Anlaşması'nın süresinin 30 Haziran 1970 tarihine kadar uzatılması hakkında iki memleket yetkili makamları tarafından teati olunan mektupların onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

SBF öğretim üyelerinden ve eski milletvekillerinden Prof. Dr. Yavuz Abadan vefat etti.

Yavuz Abadan (1905-1967)

1 TEMMUZ

Mahalli seçimleri ertelemek için kanun tasarısını görüşmekle görevli Millet Meclisi Geçici Komisyonu 1 Temmuz'da çalışmaya başladı ve mahalli seçimler ile Senato seçimlerinin birlikte yapılması yönündeki öneriyi kabul etti. 6 Temmuz'da da TBMM ilgili tasarıyı görüşerek kabul etti.

2 TEMMUZ

Türkiye ile Yunanistan arasındaki ilişkilerin bir süredir olumlu seyretmesi ve Kıbrıs konusunda müzakereye dayalı çözüme ulaşma ümitlerinin bu vesile ile artması karşısında Yunanistan'da askerî bir cuntanın idareyi ele geçirmesi ve cunta yönetimi ile kurulan ön temaslarla ilişkilerin geliştirilmesi için "Enosis ön şartı ve Batı Trakya Türk cemaati üzerindeki baskıları sürdürmekte direneceklerini" ifade edişleri sebebi ile görüşmelerinin devamlılığından iki ülke adına bir fayda sağlanamayacağı Türkiyeli yetkililer tarafından genel bir eğilim olarak benimsendi.

3 TEMMUZ

II. Beş Yıllık Plan Tasarısı üzerindeki meclis görüşmeleri sona erdi. Plan için 221 lehte, 118 aleyhte ve 3 çekimser oy kullanıldı. Plan hakkında muhalefet partileri "kırmızı" yani aleyhte oy kullandılar.

Yeni kota rejimi Ticaret Bakanı Ahmet Türkel tarafından açıklandı.

4 TEMMUZ

İsrail parlamentosu geri çekilmeyle ilgili tasarıları reddetti. Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun toplantısında alınan Arap topraklarını İsrail'in kayıtsız şartsız terk etmesi yönündeki kararı İsrail kabul etmedi.

İthalat Rejimi Kararı yayımlandı.

5 TEMMUZ

İsrail Savunma Bakanı Dayan, Gazze şeridini ilhak ettiklerini açıkladı.

8 TEMMUZ

892 sayılı Hacettepe Üniversitesi Kurulması Hakkında Kanun yayımlandı.

9 TEMMUZ

TÜRKSAN'ın Ambarlı Kağıt ve Kaplama Sanayi Tesisleri'nin temeli Başbakan Süleyman Demirel'in katıldığı bir törenle atıldı.

12 TEMMUZ

Başbakan Süleyman Demirel, kamu görevlendirmelerinde iltimas ve torpili yasaklayan bir genelge yayımladı. Genelgede özetle şu denilmekteydi: "Kanunların tatbikatında ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinde, vatandaşların talep ve müracaatlarının idarece karşılanmasında herhangi bir şahsın nüfuz, tavassut ve iltimas gibi haksızlık doğurucu tesirlerine asla yer verilmemelidir."

13 TEMMUZ

TBMM'de Tasarruf Bonosu Kanunu ile görüşmeler sona erdi ve ilgili kanun kabul edildi. 29 Şubat 1968'de yürürlüğe girecek Kanun'a göre hazineden alındığı tevsik edilemeyen bonolardan %40 ve %20 vergi kesilecekti.

TBMM Petrol Araştırma Komisyonunun kararları açıklandı. Buna göre, komisyonun aldığı önemli kararlardan biri şu şekildeydi: "Petrol kaynaklarının özel teşebbüs eli ile işletilmesini kabul eden bugünkü Petrol Kanunu'nda değişiklik yapılarak, günümüzün şartlarına göre, kaynakların devlet, İktisadi devlet teşebbüsleri, karma teşebbüsler veya özel teşebbüsler eli ile işletilecektir."

15 TEMMUZ

Askerî Personel Kanun Tasarısının tümü Senatoda kabul edildi.

18 TEMMUZ

Yetki Kanunu tasarısının tümü TBMM'de kabul edildi. Kanun, kalkınma planının uygulanması için hükûmete yetki verdi

21 TEMMUZ

Millet Meclisinde Anayasa ve Adalet Komisyonunca Çetin Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılması 45 ret oyuna karşı 225 oyla kabul edildi. Oylama öncesinde Mecliste söz alan Altan, "Ben sosyalistim fakat ihtilalci sosyalist değilim. Öyle olsaydım yazılarımla bayrak açmaz, fikirlerimi gelip burada söylemezdim." dedi. Meclisin aldığı kararı hem Altan hem de TİP Anayasa Mahkemesine götüreceklerini bildirdiler.

22 TEMMUZ

Adapazarı ve çevresinde şiddetli bir deprem oldu. 90'ın üzerinde kişi öldü; 200'ün üzerinde kişi yaralandı.

Çetin Altan I (1927-2015)

Ahmet Kutsi Tecer (1901-1967)

23 TEMMUZ

Ahmet Kutsi Tecer 23 Temmuz 1967'de vefat etti. Halk kültürü alanında çalışmaları ile tanınan Tecer'in çalışmaları, Karacaoğlan ve Yunus Emre'nin hayatına ışık tuttu. Ünlü halk şairi Aşık Veysel'i Türkiye'ye tanıtan, halk müziği derlemecisi Muzaffer Sarısözen'i keşfeden kişidir. 1930'larda adını şiir alanında duyuran edebiyatçının en çok bilinen eseri, Münir Ceyhan tarafından bir okul şarkısı hâline getirilen Orada Bir Köy Var Uzakta adlı şiirdir. Tecer, şairliğinin yanı sıra kaynağını yerli ve millî unsurlardan alan tiyatro eserleri vermiş bir oyun yazarıdır. VI. Dönem Seyhan, VII. Dönem Şanlıurfa milletvekili olarak TBMM'de görev yapmıştır.

24 TEMMUZ

Papa Altıncı Paul iki günlük bir ziyaret için İstanbul'a geldi. Papa bu gezisinde İzmir ve Efes'e de gitti. Papa'nın Ayasofya'da dua etmesi bazı sağcı-muhafazakârlarca protesto edildi.

25 TEMMUZ

Anayasa Mahkemesi sınırlı sosyalizmin Anayasa'ya aykırı olmadığını açıkladı. Bu açıklama Anayasa Mahkemesinin Türk Ceza Kanunu'nun 141. ve 142. maddelerinin Anayasa'ya aykırı olmadığına dair daha önce vermiş olduğu kararın gerekçesinin yayınında yer aldı. Gerekçede şöyle söylenmektedir: "Anayasamızın (izm)li doktrinlerden hiçbirini ve bu arada sosyalizmi

Türk devlet sistemi olarak tesis etmemiş olmakla birlikte komünizm ve insan hak ve hürriyetlerini, demokratik hukuk devleti esaslarını reddeden diğer dikta rejimleri hariç olmak üzere demokratik sistemlerin her çeşidinin gerçekleştirilmelerine imkan vermiş, fakat bunların ve örneğin sosyalizmin hangi şekil ve ölçüler içinde gerçekleştirilebileceğini de göstermiştir. Davacının görüşünü savunmak amacıyla ileri sürdüğü Anayasa maddeleri, Anayasa'nın sosyalizme sınırsız açık olduğunu ispatlamaktan uzaktır. Aksine Anayasa'nın çeşitli hükümleri bu sınırı açıkça ortaya koymuş bulunmaktadır. Mahkememiz, Anayasa'nın hangi çeşidinin veya ne gibi sınırlarla çevrili bir sosyalizmin Türkiye'de gerçekleştirilmesine elverişli bulunduğunu veya diğer bir deyimle Anayasa'nın cevaz verdiği sosyalizmin sınırlarının neler olduğu sorunlarının çözümlenmesine ve incelemenin bu alana taşınmasına yer vermemiştir."

27 TEMMUZ

- Doğu Anadolu'nun Pülümür ve Tercan ilçeleri çevresinde büyük bir deprem oldu. Yüzün üzerinde kişi hayatını kaybetti.
- Rektörlerin iki defa üst üste seçilebilmesini öngören kanun teklifi Senato tarafından kabul edildi. Teklif böylelikle kanunlaşmış oldu.

28 TEMMUZ

- Başbakan Demirel RCD toplantısında bulunmak üzere Tahran'a gitti.

31 TEMMUZ

- Türkiye-Pakistan-İran ortak bildirisi yayımlandı. Bildiride üç ülke arasında görüşülen konuların tümünde (Ortadoğu, askerî ve idari bağlar başta olmak üzere) mutabakat sağlandığı vurgulandı.

2 AĞUSTOS

- Anayasa Mahkemesi 2 Ağustos 1967'te yaptığı toplantıda Çetin Altan'ın dokunulmazlığını kaldıran TBMM kararını Anayasa'ya aykırı buldu ve iptal etti. İptal kararı 4'e karşı 11 üyenin oyu ile alındı. TİP İstanbul milletvekili Çetin Altan ve TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar'ın Altan'ın dokunulmazlığının kaldırılmasına dair kararın iptali için yaptıkları başvuru böylelikle Altan lehine sonuçlanmış oldu.

5 AĞUSTOS

- Konya Altınapa Barajı hizmete açıldı.
- Seydişehir Alüminyum Tesislerinin temeli atıldı.

7 AĞUSTOS

- Bursa Çimento Fabrikasının temeli atıldı.

10 AĞUSTOS

- 926 sayılı Türk Silahlı Kuvvetleri Personel Kanunu yayımlandı. Bu Kanun, bazı politikacılarca orduyu iktidarın yanına çekme gayretinin bir göstergesi kabul edilerek eleştirildi.
- Samsun Gübre Fabrikasının temeli atıldı.

11 AĞUSTOS

- 930 sayılı Tasarruf Bonoları İhracı Hakkında Kanun yayımlandı. 28 Şubat 1968'de yürürlüğe girmesi öngörülen bu Kanun'a göre ellerindeki tasarruf bonolarını doğrudan hazineden aldıklarını ispatlayamayanlar ellerindeki bono değeri toplamının yüzde 40'ını, hamiline ihraç edilmiş bono bulundurup da benzer biçimde hazineden elde ettiklerini ispatlayamayanlar da toplam değerin yüzde 20'sini vergi olarak ödeyeceklerdi.

12 AĞUSTOS

- 931 sayılı İş Kanunu Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi.
- Giresun Kâğıt Fabrikası törenle açıldı.

17 AĞUSTOS

- İzmir Aliağa Rafinerisinin temeli törenle atıldı.

18 AĞUSTOS

- Dalaman Kâğıt Fabrikasının temeli törenle atıldı.

20 AĞUSTOS

- İzmir İslam Enstitüsünün temeli Başbakan Demirel tarafından atıldı.
- Tariş Alkol Fabrikası açıldı.

21 AĞUSTOS

- Batı Anadolu Çimento Fabrikası ile Tuborg Bira Fabrikasının temelleri törenle atıldı.

23 AĞUSTOS

- Muğla DP eski milletvekili ve azeteci Burhan Belge Almanya'da vefat etti. Orta ve yüksek tahsilini Almanya'da yapan Belge, sırasıyla Devlet Demir Yolları Umum Müdürlüğü ve Riyaseticumhur tercümanlıklarında, Anadolu Ajansı mütercimliğinde bulundu ve bir zamanlar Anadolu Ajansının Bükreş ve Balkan muhabirliğini de yaptı. 1925 yılında

Aydınlık dergisinde çalışmaya başladı. Ziraat Bankasının ekonomik tetkikler servisinde ve iktisadi neşriyat müşavirliğinde bulundu. 1933 senesinde Matbuat Umum Müdürlüğünün başmüşavirlik vazifesini ifa etmekte iken son teşkilat kanunu çıkınca 31 Temmuz 1943'te etüt heyetinde propaganda uzmanı görevine getirildi. Bürokraside aldığı çeşitli görevler sonrasında 1957 senesinde Demokrat Partiden Muğla milletvekili olarak Meclise girdi. Hakimiyet-i Milliye (Ulus) gazetesinde uzun yıllar yazdı. Kadro dergisini çıkaranlar arasındaydı. Bunun dışında çeşitli gazete ve dergilerde de politika ve fikir yazıları yazdı.

Burhan Asaf Belge (1899-1967)

27 AĞUSTOS

- Cumhurbaşkanı'nın onayından çıkan kararla general ve amiral terfi listesi yayımlandı.

28 AĞUSTOS

- Ankara Personel Eğitim Merkezi Yönetmeliği yayımlandı.
- Gümrük Giriş Tarife Cetvelinin 69.11 ve 69.12 pozisyonlarında yer alan porselen vesair seramik maddelerin yurda sokulmaması hakkındaki Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

1 EYLÜL

- Türkiye'deki Kıbrıslı mücahitler ve öğrenciler hükûmeti protesto ettiler.

4 EYLÜL

- MP lideri Osman Bölükbaşı Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay ile görüştü. Görüşmede Bölükbaşı Avrupa'nın çeşitli şehirlerinde çalışmakta bulunan Türk işçilerle yaptığı görüşmelerle ilgili izlenimlerini aktardı ve hazırladığı raporu iletti. Bölükbaşı, aynı amaçla birkaç gün önce de Başbakan Süleyman Demirel ile buluşmuştu.

5 EYLÜL

Ürdün Kralı Hüseyin üç günlük bir ziyaret için kendi kullandığı uçakla Ankara'ya geldi.

7 EYLÜL

Yargıtay Başkanı İmran Öktem, adli yıl açılış kapsamında yaptığı konuşma çok ses getirdi: "... Elbet Medeni Kanun da değişecektir, ileride daha iyi ve daha mükemmel bir kanuna yerini terk edecektir. Fakat Medeni Kanun'un Türk sosyal bünyesine getirdiği devrim hükümleri hiçbir zaman eski şekline dönmeyecektir. Onun devrimci niteliği değişmeyecektir. Değişmeler art düşüncelere, hurafelere, teokratik Devlet esaslarına dayanmayacaktır. Müspet ilmin sosyal adalet prensiplerine dayanan yeni buluşları Türk hukukuna temel olmakta devam edecektir. Türkiye'de bir İslâm Devleti ve hilâfet rejimi kurmak, Türk milletini dinî esaslara dayanan bir hukuk düzenine sokmak isteyen ve bunun için gizli ve açık çalışan mistik hezeyan halindeki bir avuç meczup, ruh hastası veya dini, kazanç metaı hâline getirmiş kimseler, saf ve cahil yurttaşın en temiz varlığını, itikadını, imanını geçim vasıtası yapmış olan bezirganlar – o bezirganlar ki, dinin emrettiğini yerine getirmezler, yasak ettiklerini gizli gizli yaparlar ve fakat dindar görünürler – evet bunlar ve bir takım hurafeleri dinî esaslar gibi göstermeye kalkan ve bu suretle halkı uyuşturan kökü dışarıdaki yurt düşmanları daima hüsrana uğrayacaklardır."

9 EYLÜL

Türk ve Yunan Başbakanları Türk-Yunan sınırında iki ülke arasındaki ilişkileri ve Kıbrıs sorununu görüştüler. Keşan'da başlayıp Yunanistan'a bağlı Dedeağaç'ta devam eden ve iki gün süreyle gerçekleşen görüşmelerin bitiminde ortak bir bildiri yayımlandı. Bildiride şu hususlara yer verildi: ikili ilişkilerin geliştirilmesi, Kıbrıs'ta gerilimi artıracak tutum ve eylemlerden sakınılması, iki ülke arasındaki bütün anlaşmalara riayet olunması. Görüşmelerde, özellikle Kıbrıs meselesi dikkate alındığında, bir sonuç alınamadı.

11 EYLÜL

Cumhurbaşkanı Sunay'ın davetlisi olarak Türkiye'de bulunan Ürdün Kralı Hüseyin Bin Talal ve beraberindeki heyet ile Türkiyeli yöneticiler arasında gerçekleştirilen müzakerelerin bitiminde Türk-Ürdün bildirisi yayımlandı. Karşılıklı iyi niyete yer verilen ve ilişkilerin geliştirilmesi için atılması lüzumu duyulan adımlara değinilen bildiride, Ürdün Kralı'nın ve beraberindekilerin özellikle Kıbrıs meselesinde Türkiye'nin tezlerine verdiği destek görülebilmektedir.

13 EYLÜL

Başbakan Demirel resmî bir ziyaret için Romanya'ya gitti. 17 Eylül'de Türk-Romen ortak bildirisi yayımlandı. Bildiride Romanya'nın ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda kaydettiği gelişmenin Türk heyeti tarafından, özellikle Başbakan Demirel tarafından takdirle karşılandığı vurgulandı, Kıbrıs meselesine de kısaca değinildi. Meselenin barışçı yollarla çözümünün önemine değinilen bildiride, iki ülke arasındaki ilişkilerin gelişmesinden duyulan memnuniyet dile getirildi ve nükleer silahsızlanma hususunda görüş birliğine varıldığı ifade edildi. Son olarak İsrail'in haksız işgali kınanarak işgal ettiği topraklardan geri çekilmesinin gerekliliği üzerinde duruldu.

17 EYLÜL

Kayserispor-Sivasspor arasındaki futbol maçında çıkan olaylarda, büyük bölümü ezilme-boğulma sonucu olmak üzere 43 kişi öldü, 60 kişi yaralandı.

20 EYLÜL

Başbakan Demirel Sovyetler Birliğine resmî bir ziyaret yaptı. Ziyaretin bitiminde Türk-Sovyet ortak bildirisi yayımlandı. Bildiride Kıbrıs meselesi, iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesi, ticari ilişkiler ve kurulacak tesisler, dünya barışı, Orta Doğu ve Vietnam meseleleri birer başlık olarak yer aldı. Başbakanlar yapılan görüşmelerden duydukları memnuniyeti belirttiler ve dostane ilişkilerin bu vesile ile devamlılığını ümit ettiklerini vurguladılar.

İdris Es Senusi (1890 - 1890)

22 EYLÜL

İncirlik Üssü'nde çalışan Harb-İş Sendikasına bağlı işçiler tarafından grev başlatıldı. Kısa sürede başka Amerikan kuruluşlarına da yayılan bu grev bir hafta sonra Bakanlar Kurulunca ertelendi.

28 EYLÜL

Bir aya yakın süredir Bursa'daki kaplıcalarda tedavi gören Libya Kralı İdris es Senusi Savarona yatı ile ülkesine dönmek üzere ayrıldı.

2 EKİM

Hükûmetin Harb-iş grevlerini erteleyen kararı Danıştayca bozuldu, buna göre grevler 3 Ekim'den itibaren yeniden başladı.

3 EKİM

Tat Konserve Sanayii TAŞ kuruldu.

7 EKİM

İstanbul Boğazı'nda demirleyen 6. Filo'ya ait denizciler, yapılan miting dolayısıyla karaya çıkartılmadılar.

9 EKİM

Kübalı Marksist devrimci Che Guevara Bolivya'daki çatışmalarda öldü. Guevara gerek yaşadığı sürece gerekse ölümünden sonra dünyadaki ve Türkiye'deki birçok sol eylemci için bayrak isim olacaktır.

11 EKİM

3. Ordu karargâhı 28 yıl sonra tekrar Erzurum'dan Erzincan'a taşındı.

Kazım Nami Duru (1875 - 1967)

14 EKİM

Asker, eğitimci ve siyasetçi Kazım Nami Duru vefat etti. Duru, görüşleriyle II. Meşrutiyet ve Cumhuriyet döneminde Türk eğitim sistemini etkilemiş önemli bir eğitim adamıdır. Selanik'te Osmanlı Devleti'nin ilk anaokulunu açtı, eğitim hakkında görüşleri 1930'lu yıllarda CHP'nin programında yer alarak ülkenin resmî eğitim ideolojisi oldu. TBMM 5. ve 6. Dönemlerde Manisa milletvekili olarak Mecliste yer aldı.

18 EKİM

Kıbrıs'a yapmak istediği ziyarete Makarios hükûmeti tarafından izin verilmeyen MP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı bir bildiri ile durumu kınadı.

19 EKİM

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı orta dereceli okullarda uygulanmak üzere hazırlanan yeni sınıf geçme yönetmeliği yayımlandı.

20 EKİM

Başbakan Demirel resmî bir ziyaret için Irak'a gitti. Ziyaret, İsrail ile iyi ilişkiler içinde olduğu için Türkiye'ye kızgın Arap kamuoyunu kazanmak amacına yönelikti. Ziyaret sonrasında Türk-Irak ortak bildirisi yayımlandı. Bildiride iki ülke arasındaki ilişkilerin devamlılığı ve geliştirilmesi, Orta Doğu'daki sorunlar, petrol arama ve doğal gaz ile ilgili işbirliği yapılmasına ve Kıbrıs meselesine yer verildi.

Hüseyin Balan (1917-1984)

21 EKİM

Birlik Partisinin kongresinde Hüseyin Balan yeniden genel başkan seçildi.

26 EKİM

Pakistan Devlet Başkanı Eyüp Han resmî bir ziyaret için Ankara'ya geldi.

28 EKİM

Anayasa Mahkemesi CKMP'nin başvurusunu reddetti. Siyasi Partiler Kanunu'nun ön seçimlerle ilgili 29. maddesinin iptali için yapılan başvuru mahkeme tarafından reddedildi. Başvuruda ön seçim müessesesinin Anayasa'nın tek dereceli genel oy ilkesine aykırı olduğu savunulmuştu.

29 EKİM

Cumhuriyet Bayramı tüm yurtta törenlerle kutlandı.

30 EKİM

Prof. Dr. Osman Turan AP'den ihraç edildi. Gerekçe Turan'ın partiyi yıpratıcı çalışmalar yapması idi.

1 KASIM

TBMM yeni dönem çalışmalarına başladı.

Ferruh Bozbeyli yeniden Meclis Başkanı seçildi.

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay resmî bir ziyaret için İngiltere'ye gitti.

Kıbrıs'a gizlice giren Rauf Denktaş Rum polisince tutuklandı.

2 KASIM

Senato başkanlığına İbrahim Şevki Atasagun seçildi.

4 KASIM

Yetki Kanunu'nun iptali için Anayasa Mahkemesine başvuruldu. Başvuru CHP Senato grup başkan vekili Fikret Gündoğan tarafından yapıldı.

6 KASIM

Amerika, Kıbrıs Cumhuriyeti'nden, Rauf Denktaş'ın tahliyesini istedi.

7 KASIM

Kıbrıs'ta tutuklanan Rauf Denktaş'ın serbest bırakılması için Türkiye BM Genel Sekreteri U Thant'a başvurdu.

İstanbul Teknik Üniversitesi öğrencileri özel yüksekokulları protesto için boykota başladı.

10 KASIM

Mustafa Kemal Atatürk vefatının yıl dönümünde törenlerle anıldı.

11 KASIM

Rauf Denktaş'ın tutuklanması Türkiye'nin çeşitli şehirlerindeki mitinglerle protesto edildi.

CKMP lideri Türkeş tabii senatörlüğün kaldırılması için bir kanun teklifi hazırladı.

12 KASIM

Rum polisince serbest bırakılan Rauf Denktaş Türkiye'ye geldi. Rauf Denktaş "Yunanistan fiilen Enosis'i gerçekleştirdi. Buna karşı bir şey yapmak gerekir." dedi.

15 KASIM

Kıbrıs'ta Grivas komutasındaki Rumlar, Boğaziçi ve Geçitkale köylerine havan ve ağır silahlarla saldırdı. Bu saldırıda 28 Türk öldü, 100'den fazla Türk kayboldu. Türkiye'de Bakanlar Kurulu olağanüstü toplanarak durumu görüştü.

16 KASIM

TBMM Kıbrıs için gizli oturum yaptı. Toplantıda hükûmete Kıbrıs'ta silah kullanma yetkisi verildi. Ayrıca, Türkiye hükûmeti Yunanistan'a bir nota verdi. Kıbrıs'taki son hadiselerin Yunanistan'ın sorumluğunda bulunduğunun altının çizildiği nota Dışişleri Bakanı Çağlayangil tarafından Yunanistan Ankara büyükelçisi Delivanis'e iletildi.

Kıbrıs'ta Rumlar işgal ettikleri Türk köylerini boşalttılar.

17 KASIM

MP 3. Büyük Kongresi Ankara'da toplandı. Genel başkanlığa yeniden Osman Bölükbaşı seçildi. Kongre 21 Kasım'a kadar sürdü.

18 KASIM

Kıbrıs'ta Erenköy yöresinde Rumlarla Türkler arasında yeni çarpışmalar oldu.

TBMM, hükûmete "lüzum, hudut ve şümulü hükûmetçe takdir ve tayin olunacak şekilde" ülke dışına asker gönderme yetkisi verdi.

22 KASIM

Kıbrıs'ta Rumlar Türk köylerini tanklarla kuşattılar. Türkiye ile Kıbrıs Rum yönetimi ve Yunanistan arasındaki ilişkiler son derece gerginleşti.

Bakanlar Kurulu Kıbrıs sorunu hakkında bildiri yayımladı.

23 KASIM

- Başkan Johnson'ın özel temsilcisi Cyrus Vance, Kıbrıs konusunda tırmanan buhranı ve muhtemel bir çatışmayı önleyecek temaslarda bulunmak üzere Ankara'ya geldi. Vance daha sonra Atina'ya geçecek ve bu temaslar birkaç kez tekrarlanacaktır.

24 KASIM

- Ankara'da toplanan CKMP kongresinde Alpaslan Türkeş yeniden genel başkan seçildi.

28 KASIM

- NATO Genel Sekreteri Brosio Kıbrıs buhranını Ankara'da İhsan Sabri Çağlayangil ile görüştükten sonra Atina'ya geçti.
- Türk jetleri Kıbrıs üzerinde uyarı uçuşu yaptı.

29 KASIM

- Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Yatırım Bankası arasında Brüksel'de imzalanan Ek Anlaşmaların Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.
- Eski DP milletvekili Muzaffer Emiroğlu karısı ve hizmetçisi ile birlikte Bigadiç'teki evinde öldürüldü.

30 KASIM

- Kıbrıs'ta Makarios ile görüşmesinden sonra Vance yaptığı açıklamada tarafların buhranın önlenmesiyle ilişkili bir plan üzerinde anlaştıklarını söyledi. Buna göre Yunanistan, Ada'da bulunan askerlerini BM Barış Gücü denetiminde geri çekecekti.
- Güney Yemen Halk Cumhuriyeti kuruldu. Sosyalist-ihtilalci yapısı ile bu yeni rejim çevredeki geleneksel sultanlıklar krallıklar tarafından büyük bir tehdit olarak algılandı.

2 ARALIK

Kıbrıs konusunda Türkiye ile Yunanistan arasında anlaşmaya varıldığı, böylece son aylarda tırmanan buhranın sona erdiği açıklandı. Varılan anlaşmaya göre Ada'daki fazla Yunan askeri geri çekilecek, zarar gören Türk köylerine tazminat verilecek, Türkler savaş hazırlıklarını durduracak, Grivas'ın adaya dönüşü engellenecekti.

3 ARALIK

BM Genel Sekreteri U-Thant Kıbrıs meselesine dair Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs devlet ve hükûmet başkanlarına bir çağrı yaptı. Çağrıda Kıbrıs meselesi ile ilgili yaşanan son krizde şiddete başvurmadan çözüm arayışı içinde olunmasından duyduğu memnuniyeti dile getirdi.

4 ARALIK

CKMP Genel Başkanı Alparslan Türkeş'in Kıbrıs meselesinde hükûmet aleyhine gensoru açılmasına dair meclis önergesinin görüşülüp görüşülmeyeceğine dair oylama yapıldı ve TBMM önergenin reddine karar verdi.

5 ARALIK

Tekel'in Diyarbakır İçki Fabrikasında üretime başlandı

9 ARALIK

Ankara'da üniversite öğrencileri "NATO'ya karşı direniş" mitingi düzenlediler.

12 ARALIK

1968 yılı programının uygulanması, koordinasyonu ve izlenmesine dair bakanlar kurulu kararına dayanarak selektif kredi fonu kuruldu. Fonun amacı "kredilerin maliyetinin ucuzlatılması, yatırımların ve ihracatın özendirilmesi ve banka kaynaklarının ekonomik gelişme hedeflerine yöneltilmesi amacıyla borçlulara faiz farkı ödemesi yapılması" olarak belirlendi. Konuyla ilgili olarak çıkarılmış bir başka Bakanlar Kurulu Kararı 3.9.1970 tarihli Resmî Gazete'de yayımlandı.

13 ARALIK

Yunanistan'da Kral Konstantin albaylar cuntasını devirme teşebbüsünde bulunduysa da başarısız kaldı.

15 ARALIK

Yunanistan'dan sonra Cezayir'de de bir başarısız darbe girişimi yaşandı. Cezayir Devlet ve Hükûmet Başkanı Bumedyen yaptığı açıklamada rejime sadık kuvvetlerin bir darbe girişimine mani olduklarını söyledi.

18 ARALIK

1968 yılı bütçesine dair görüşmeler TBMM Bütçe ve Plan Karma Komisyonunda başladı.

22 ARALIK

Adalet Bakanı'nın savcıların tayin ve terfileri ile ilgili yetkileri Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edildi.

TBMM asgari geçim indirimi tasarısını kabul etti.

28 ARALIK

20-21 Mayıs olaylarına katılanların affını sağlayan 977 sayılı Af Kanunu yayımlandı. Böylelikle cezaevinde bulunan 24 kişinin affı ve tahliyesi mümkün hale geldi.

29 ARALIK

Kıbrıs'taki Türk cemaatince geçici Türk yönetimi ilan edildi. Yönetimin başkanlığına Dr. Fazıl Küçük, yardımcılığına Rauf Denktaş getirildi.

30 ARALIK

Gelir Vergisi Kanunu'nun bazı maddelerinin değiştirilmesi Hakkında Kanun yayımlandı.

Yıl içinde Sermaye Piyasasının Tanzim ve Teşviki adı altında hazırlanan bir kanun tasarısı TBMM'ye sunulduysa da yasama yılının bitişi nedeniyle tasarı Kanun'laşamadı.

Sabit fiyatlarla toplam GSMH yüzde 4.2 büyüdü. Toptan eşya fiyatları endeksindeki yıllık artış yüzde 7.6; dolar kuru 9.08 TL oldu.

1968

1 OCAK

Türk Otomobil Fabrikaları AŞ (TOFAŞ) kuruldu.

4 OCAK

Türk yönetimi üyelerinin Lefkoşa'dan dışarıya çıkamayacakları hakkında karar alındı.

7 OCAK

Boğazda ışık gemisi motoru batması sonucu 7 kişi kayboldu.

10 OCAK

Ali Fuat Cebesoy İstanbul'da vefat etti. Türk Kurtuluş Savaşı'nı fiilen başlatan ilk komutandır. Savaş boyunca çeşitli görevler üslendi. Benzer şekilde Kurtuluş Savaşı yıllarında Moskova büyükelçiliği görevini üstlendive Moskova Antlaşması'nı imzaladı. Ayrıca Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının da kurucularındandı. İzmir suikasti sanığı olarak Orgeneral rütbesindeyken İstiklâl Mahkemeleri tarafından yargılandı. 1931'de siyasete dönerek TBMM Başkanlığı, Bayındırlık Bakanlığı ve Ulaştırma Bakanlığı yaptı. 1948'de Demokrat Parti saflarına katıldı ve 27 Mayıs Darbesi'nden sonra Yassıada Mahkemelerinde yargılandı.

Ali Fuat Cebesoy (1882-1968)

10 OCAK

Ankara'da 4. Sanayi Kongresi toplandı, Türk sanayiinin çeşitli sorunları tartışıldı. Konuşanlar sanayideki kredi yetersizliğinden yakındılar ve hükûmetin yeni teşvik tedbirleriyle sanayileşmeyi desteklemesi gerektiğini söylediler. Bazı katılımcılar yabancı sermayeye karşı konuştular.

13 OCAK

CHP'nin İstanbul İl Kongresi'nde konuşan İsmet İnönü ile Bülent Ecevit, partinin "ortanın solu" politikasını açıklayıp savundular. Ortanın solunun sosyal adalet istediğini ancak sosyalizm demek olmadığının altını çizdiler. İsmet İnönü CHP'de komünist bulunmadığını söyledi.

14 OCAK

Eski Demokrat Partililerin Bizim Ev adlı kulübü Kalamış'ta açıldı. Siyasal haklarına kavuşamadıklarından şikâyetçi olan eski Demokratlar, Adalet Partisinin bu konudaki tutumunu eleştiriyorlardı.

15 OCAK

İlaç fabrika ve laboratuvarlarında üretilen tıbbî ürünlerin azamî satış fiyatlarının nasıl saptanacağına ilişkin bir Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

16 OCAK

Başbakan Süleyman Demirel AP ortak grubunda çeşitli ülke meseleleri hakkındaki düşüncelerini dile getirdi. Demirel

konuşmasında, iktidarın iki yıllık çalışmalarına da değindi ve Türkiye'nin "rejim mevzuunda temel sorunları çözdüğünü" vurguladı. Bunun dışında Demirel planlı kalkınmanın herkes tarafından benimsendiğini, "laikliği bir tür dinsizlik sayan anlayışlar ne denli hatalı ise, sosyal, hukuki ve iktisadi düzenimizin dışında ve üstünde din müessesesinin devlet işlerine müdahalesinin de aynı biçimde hatalı" olduğunu ve ayrıca AP iktidarının herhangi bir biçimde yalpalamayacağını ifade etti.

17 OCAK

- Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Yönetimi Başkanı Fazıl Küçük Kıbrıs Anayasası'nın tam uygulanmadığını, Kıbrıs konusundaki gerçekçi çözümün bağımsız bir federasyondan geçtiğini söyledi.

18 OCAK

- Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar Yönetmeliği Resmî Gazete'de yayımlandı.
- Bütçe Komisyonunda konuşan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Refet Sezgin kurulması planlanan nükleer enerji santralinin 1976 yılında hizmete gireceğini söyledi.
- İstanbul'da sis yüzünden deniz trafiği 13 saat durdu. Heybeliada vapuru bir şilebe bindirdi. Yolcular geceyi iskelede ve gemilerde geçirdiler.

20 OCAK

- CHP lideri İsmet İnönü partisinin millî bakiye sisteminin devamlılığından yana olduğunu açıkladı. İnönü, basına verdiği demeçte, "Millî bakiye usulüyle, seçimlerde bütün vatandaş oy ve eğilimlerinin değerlendirilmesi bizim eserimizdir. Bu usulün devamı ve küçük partilerin yaşatılması gerektiği kanaatimizi muhafaza etmekteyiz." sözleri ile düşüncelerini ifade etti. Konu hakkında görüşlerine başvurulan CKMP lideri Alparslan Türkeş ve TİP Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar da millî bakiye sisteminin uygulanmasının devamlılığından yana görüş bildirdiler.
- Türk hükûmeti Yunanistan'da albaylar cuntasınca kurulan hükûmeti tanıdı.

22 OCAK

- Muhalefet partileri AP'nin Seçim Kanunu'nu değiştirmek için vereceği önergelerin görüşülmesinin önüne geçebilmek için TBMM'de çeşitli usullere başvurdu. Bu amaçla hazırlanan gensoru önergelerinin ikisi 22 Ocak'ta meclise sunuldu.

22 OCAK

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay Suudi Arabistan'ı ziyaret etti. Ziyaret bitiminde Türkiye-Suudi Arabistan ortak bildirisi yayımlandı. İki ülke arasındaki sıcak ilişkilerden duyulan memnuniyetlerin belirtildiği bildiride özellikle Orta Doğu ve Kıbrıs meseleleri ana gündem olarak yer aldı.

24 OCAK

İsmet İnönü bir demeç vererek "İrticaya dayalı bir iktidar düzeni kurulmak isteniyor. Bundan büyük tehlike olamaz. İktidar Anayasayı değiştirecek çoğunluğu sağlayıp adalet, ordu ve cumhuriyetin temellerini tam tersine çevirmek niyetindedir" dedi.

26 OCAK

TİP'li iki milletvekilinin İtalya'da komünist partilerin katılımı ile gerçekleşen bir toplantıya katılmaları TBMM'de şiddetli tartışmalara yol açtı. Örneğin AP adına gündem dışı söz alan İhsan Ataöv, "İtalya'daki komünist partiler toplantısına katılan TİP'in gerçek yüzünü gösterdiğini", toplantıya katılımın TİP'in komünist bir parti olduğunun açık bir işareti olarak görülebileceğini ifade etti.

27-31 OCAK

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay Libya'yı ziyaret etti.

29 OCAK

SBF Öğrenci Derneği Başkanı Uluç Gürkan ile ikinci başkanı Turgut Balta, Mülkiye dergisinde çıkan bir yazıda komünizm propagandası yaptıkları iddiasıyla tutuklandılar.

31 OCAK

TRT Ankara Televizyonu deneme yayınlarına başladı. Yayınlar küçük bir stüdyodan ve siyah-beyaz olarak yapılıyordu.

TİP petrol konusunda hükûmet hakkında gensoru açılmasını öngören bir önergeyi TBMM'ye

verdi. 180 sayfalık önergenin okunması esasen TBMM'nin çalışmasını engellemeye yönelik bir adım olarak görüldü ve itirazları beraberinde getirdi. Neticede önergenin özetlenerek okunması ve TBMM'nin çalışmalarına devamı yönünde karar alındı.

1 ŞUBAT

Cumhuriyet Senatosunda 1968 yılı mali bütçesi ile ilgili görüşmeler başladı.

5 ŞUBAT

İçişleri Bakanı Faruk Sükan Meclis'te yaptığı bir konuşmada Türkiye İşçi Partisine çattı ve partinin Suriye Baas Partisiyle ilişkisi olduğunu söyledi.

7 ŞUBAT

Kozlu ve Zonguldak'ta işçiler sendika binalarına saldırdılar.

Federal Almanya Cumhuriyeti Hükûmeti İmar ve İskan Bakanlığı, İmar Malzemesi Kontrol Laboratuvarına Yapacağı Malzeme Yardımı ile İlgili Olarak Teknik İşbirliği Anlaşması çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti hükûmeti ile Federal Almanya Cumhuriyeti hükûmeti arasında mektup teatisi suretiyle akdedilen özel düzenlemeye ilişik metinlerin onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

9 ŞUBAT

TBMM 'şeref aylığı' tasarısı hakkındaki görüşmeleri tamamlayarak kabul etti. Buna göre İstiklâl Madalyası sahiplerine 300 lira 'şeref aylığı' ödenmesi uygulamasına geçilmesi kabul edildi.

İşçi kıdem tazminatları ile ilgili tasarının geri çekilmesi yönünde karar alındı. Çalışma Bakanı Ali Naili Erdem, İşsizlik Sigortası Kanunu tasarısında yer alan ve kıdem tazminatının kaldırılmasını öngören hükmün hem işçi sendikaları hem de siyasi parti temsilcileri tarafından şiddetli itirazlara konu edilmesi sebebiyle kıdem tazminatı konusunun yeniden düzenlenmek üzere işçi sendikalarından talepte bulunulduğunu açıkladı.

İstanbul barosu başkanı Ferruh Dereli görevinden istifa etti.

10 ŞUBAT

Zonguldak'ın Kozlu ve Üzülmez kömür üretim bölgelerinde 10 bine yakın işçi, toplu sözleşme görüşmelerinin çok uzaması nedeniyle greve gitti.

12 ŞUBAT

Motorlu Kara Taşıtları Vergisi Kanun Tasarısı Meclise verildi.

Osmaniye'de Toplantı ve Gösteri

Yürüyüşleri Kanunu'na aykırı davranıştan dolayı 10 kişi tutuklandı. Kadıköy'de Kuran-ı Kerim yakıldığına dair bir haberi ve Ankara'da İlahiyat Fakültesinden Osmaniyeli bir gencin öldürülmesi olayını protesto etmek için Komünizmle Mücadele Derneği yöneticilerinin düzenlemek istediği ancak izin verilmeyen gösteri sebebiyle tutuklamalar gerçekleştirildi. Gösteri ve tutuklamalar TBMM'de gündem dışı olarak tartışmalara sebep oldu ve konu hakkında İçişleri Bakanı Sükan, Kuran yırtma haberinin asılsız olduğunu ve hükûmet konağının ise taşlanmadığını belirtti. Ayrıca Başbakan Süleyman Demirel gazetecilere verdiği demeçte Türkiye'nin bir kanun devleti olduğunu vurguladı.

14 ŞUBAT

- TBMM Güven Partisine hazine yardımı verilmesine dair kanun teklifini kabul etti.

15 ŞUBAT

- Sermaye Muhasebesi Hesap Yönetmeliği yayımlandı.

17 ŞUBAT

- Kıbrıs'ta Dr. Fazıl Küçük yeniden başkan yardımcısı seçildi.
- Yurt içinde üretilen bazı malların ithalatı yasaklandı.

18 ŞUBAT

- MP'li 8'ler AP'ye geçmeye karar verdiler. Yaptıkları açıklamada "Bir süre önce MP'den ayrılan sekiz milletvekili, memleketin içinde bulunduğu iktisadi şartları ve siyasi durumu gözden geçirmişler ve bugün Türkiye'de solun resmen teşkilatlandığını, aşırı solun ise, millî bünyeye zarar verici pervasız bir faaliyet gösterdiğini tespit etmişlerdir. Bu durum muvacehesinde her birisi sola karşı bulunan ve Türkiye'nin demokratik düzen içerisinde refaha kavuşacağına inanan sekizler, AP saflarında çalışarak millete faydalı olacakları kanaati ile AP'ye katılmaya ittifakla karar vermişlerdir" sözleri ile ifade ettiler.

19 ŞUBAT

- Çanakkale'de Yunan ve Panama bandıra iki gemi çarpıştı; Panama gemisi battı; 14 kişi boğuldu.

20 ŞUBAT

- Mecliste Faruk Sükan'ın konuşmasından sonra çıkan olaylarda, Çetin Altan ve Yunus Koçak gibi bazı İşçi Partili milletvekilleri Adalet Partililerce dövüldüler.
- İstiklâl Madalyası verilmiş bulunanlara Vatani Hizmet Tertibinden "Şeref Aylığı" bağlanması hakkında 1005 sayılı Kanun kabul edildi.

21 ŞUBAT

Bütçe görüşmelerinde Millî Eğitim Bakanı İlhami Ertem, "Hükûmetin amacı her ilde bir imam hatip okulu açmaktır" dedi.

22 ŞUBAT

Siyasi Partiler Kanunu'nun 74'üncü maddesinin değiştirilmesine dair 1071 sayılı Kanun kabul edildi.

24 ŞUBAT

Ankara'da düzenlenen bir öğrenci mitinginde sağ ve sol görüşlüler arasında kavga çıktı; 15 kişi yaralandı.

Celal Bayar ve eski DP'liler tarafından kurulan "Bizim Ev Kulübü"nün kongresi yapıldı.

25 ŞUBAT

İstanbul'da 'Uyanış Mitingi' yapıldı. TİP'in öncülüğünde gerçekleştirilen mitingde TİP Genel Başkanı Aybar da bir konuşma yaptı ve TİP milletvekilleri ile AP milletvekilleri arasında TBMM'de yaşanan kavgayı "AP iktidarı Mecliste suçüstü yakalanmıştır" biçiminde yorumladı.

Sol görüşlü öğrencilerce Ankara ve İstanbul'da düzenlenen mitinglerde olaylar çıktı; sağ ve sol görüşlü öğrenciler arasındaki çatışmalar güçlükle önlendi.

27 ŞUBAT

TBMM'deki görüşmelerde Bütçe Kanunu Tasarısı'na bir madde eklenerek Turizm ve Tanıtma Bakanlığının haber alma ve tanıtma kuruluşları Başbakanlığa bağlandı. Buna göre, Turizm ve Tanıtma Bakanlığının Tanıtma Genel Müdürlüğüne bağlı iç ve dış haberler daireleri ve bu arada TRT ile Anadolu Ajansı, basın ataşelikleri Başbakanlığa bağlı olarak çalışacaklardır. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı ise asli iş olarak bundan böyle turizm işleriyle uğraşacaktır.

Bütçe, bugün Meclis'te oylanıyor

Tesbit edilen miktarlar, bu yıl ve 1969'da uygulanacak

İstanbul için ortalama kâr hâdleri açıklandı

DÜNKÜ MECLİSTEN NOTLAR

Son gün yine rejim konusu tartışıldı

28 ŞUBAT

Mecliste rejim konusunda yapılan tartışmalarda Bülent Ecevit CHP'nin rejimi değiştirmeye yönelik bir ihtilale karşı fakat devrimden yana olduğunu söyledi. Söz alan Demirel "İhtilal lafını, patlama lafını siyaset lügatinden silelim." dedi.

29 ŞUBAT

TBMM 1968 yılı bütçesini kabul etti. 1968 mali yıl Bütçe Kanun Tasarısı 247 kabul, 148 ret ve 6 çekimser oy ile kabul edildi.

Tasarruf bonolarının devir ve temliki imkânını ortadan kaldıran Tasarruf Bonoları Tüzüğü yayımlandı.

1 MART

Seçim Kanunu'nda değişiklikler yaparak millî bakiye sistemini kaldıran tasarı TBMM'de kabul edildi. Çok hararetli geçen tartışmalar sırasında İsmet İnönü gidişten kaygılandığını belirtti; Mehmet Ali Aybar da tasarının kabulüyle ülkede huzursuzlukların artacağını söyleyerek hükûmetin tasarıyı geri almasını rica etti. Kabul edilen tasarı ile nispi seçim sisteminin "barajlı D'Hont" sistemi getirildi ve millî bakiye sistemi de kaldırılmış oldu.

Güven Partisi kongresi Ankara'da toplandı. 800 kadar delegenin katılımıyla toplanan kongrede yaptığı konuşmada Turhan Feyzioğlu özetle; GP'nin millî bir ihtiyaçtan doğduğunu, Türk milletini dış kuvvetlerden, bölücü iç kuvvetlerden, zulüm ve baskıdan uzak olarak hürriyet içinde yaşama ülküsü ile hareket edeceğini vurguladı. Ayrıca, Feyzioğlu, GP'nin rehberinin sosyalizm değil milliyetçilik olduğunun altını ısrarla çizdi. Dolayısıyla komünizmle mücadele etmenin partisinin öncelikleri arasında geldiğini belirtti. Kongrede yapılan seçimde Turhan Feyzioğlu genel başkanlığa seçildi ve kongrenin sonunda Güven Partililer komünizmle mücadele andı içtiler.

Cumhuriyet

İNKILÂP ve KADRO

YAĞMURLU DENİZ

CHP VE TIP MECLİSİ TERKETTİ

İsmet İnönü: Süleyman Demirel: M. Ali Aybar:

Meclis, Millî Bakiyeyi kaldırdı

Turist dövizi ihdas edildi

İthalât damga resmine % 5 zam yapıldı

CHP GRUPUNUN TERKİ

TOPLU İĞNEDEN BU GÜNE

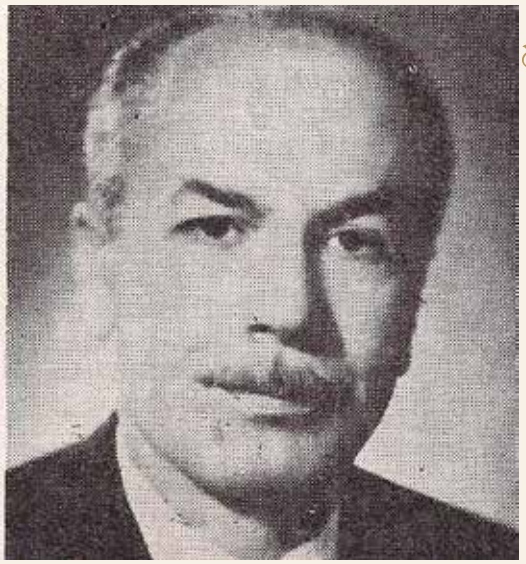

Yusuf Azizoğlu (1917-1970)

2 MART

Dr. İrfan Aksu'nun istifasıyla Yusuf Azizoğlu, Yeni Türkiye Partisi başkanlığına seçildi. Partinin hayatiyetini sürdürmesi ile ilgili bir tartışma sebebi ile istifa eden genel merkez yönetiminin yerine Azizoğlu'nun öncülüğünde yeni bir idari yapı tesis edildi. YTP'nin yoluna devam edeceğinin açıklandığı bir bildiri ile partinin içinde bulunduğu durum yeni yönetim tarafından kamuoyu ile paylaşıldı.

Mücadele Birliği, Esnaf Dernekleri ve Milliyetçiler Derneği tarafından Konya'da "Millet Haykırıyor Mitingi" düzenlendi. Mitingde "Anadolu komünistlere mezar olacaktır.", "Osman Batur intikamını alacağız.", "Komünist Nazım'ı övenler hainlerdir." gibi sloganlar öne çıktı ve ayrıca "Uyanış Mitingi"ne bir cevap olarak "Millet Haykırıyor Mitingi"nin düzenlendiği vurgulandı.

Eski Diyanet İşleri Başkanı İbrahim Elmalı, Millet Partisi saflarına dâhil olarak siyasi hayata adım attı.

3 MART

MTTB tarafından İstanbul'da komünizme karşı bir "Şahlanış Mitingi" düzenlendi.

4 MART

Yayımlanan bir Bakanlar Kurulu Kararı ile yabancı turistlerin bozduracakları dövizler için ayrı bir "turist kuru" uygulanması kararlaştırıldı.

6 MART

Paris'te öğrencilerin yoğun bulunduğu Quartier Latin kesiminde öğrencilerle güvenlik güçleri arasında çatışmalar çıktı. Bu çatışmalar izleyen haftalarda büyüyerek devam etti.

Mimarlar Odası toplantısında Boğaz Köprüsü'nün gereksiz ve pahalı bir oyuncak olduğu görüşü dile getirildi.

7 MART

Ulaştırma Bakanı Sadettin Bilgiç milliyetçi kuruluşlara seslendi.

Manisa ve Akhisar'da bakanlığı ile ilgili kuruluşlarda incelemelerde bulunan Bilgiç, Türk Ocağı lokalindeki sohbet toplantısında, "Mümin iyi karakter sahibi ve ahlaklı insan olmalıdır. Bütün sıkıntılarımız, milliyetçi kuruluşların bir safta toplanmamasından doğmaktadır. Mümin, irticaya sapmaz." dedi.

İçlerinde Deniz Gezmiş'in de bulunduğu dört öğrenci Devlet Bakanı Seyfi Öztürk'ü yuhaladıkları için tutuklandı. Seyfi Öztürk, yuhalanmasının, ülkede demokrasinin sağlamlığını gösterdiğini söyledi.

8 MART

Bursa'da Türk Siemens Kablo Elektrik Sanayii AŞ kuruldu.

Bolvadin yakınlarında bir otobüs uçuruma yuvarlandı. Çoğu öğrenci 22 yolcu can verdi.

TBMM çalışmalarına 18 Mart'a kadar ara verdi.

9 MART

İnönü; evinde takriben 10 dakika süren hafif bir kalp sıkıntısı geçirdi.

11 MART

İstanbul'da tek dereceli seçimle iş başına gelen ilk Belediye Başkanı Haşim İşcan beyin kanaması sonucu görevinin başında öldü.

13 MART

Basına bir demeç veren Süleyman Demirel "İktidarların kaderini sokak tayin edemez" dedi.

14 MART

Dünya altın piyasalarında oluşan aşırı talep, altın fiyatlarında büyük oynamalara, dolar ve sterlin üzerinde baskıya ve altın borsalarında paniğe yol açtı. Bu panik izleyen birkaç gün daha sürecek ve birçok ülkede altın borsaları geçici olarak kapatılacaktır.

Mısır (Birleşik Arap Cumhuriyeti) Dışişleri Bakanı Mahmut Riyad Ankara'ya geldi. Riyad 1952'den bu yana Türkiye'yi ziyaret eden ilk Mısır Dışişleri Bakanı idi.

16 MART

İstanbul'dan Ankara'ya giderken Viscount tipi SEC uçağının kapısı koptu, beş bin metreden boşluğa fırlayan Kaptan Pilot Kemal Karapars, kanada çarparak vefat etti.

17 MART

Türkiye'de üretilen ilk telefonlar satışa çıkarıldı.

İstanbul-Silivri yolunda iki otobüs çarpıştı. 33 vatandaş hayatını kaybetti

18 MART

Güven Partisinin çağrısı ile seçim kanunu tasarısını görüşmek üzere bir araya gelen siyasi partiler arasında bir uzlaşma sağlanamadı. TİP hariç diğer parti temsilcilerinin katıldığı toplantı, AP'nin tasarı üzerindeki ısrarı ve öğleden sonraki toplantıyı AP temsilcilerinin terk etmesi sebebiyle sonuç elde edilemeden dağıldı.

Mihri Belli Siyasal Bilgiler Fakültesinde yaptığı bir konuşmada komünizm propagandası yaptığı gerekçesiyle tutuklandı. Belli bir ay sonra serbest bırakıldı.

19 MART

Seçim Kanunu değişiklikleri Senatoda kabul edildi.

Prof. Dr. Tahsin Banguoğlu YTP'ye girdi.

20 MART

Resmî Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu Kararı, deniz, göl, nehir kıyıları ile turistik bölgelerde bulunan hazine arazisinin belediyelere devrini yasakladı. Bu kararın özellikle kıyı yağmacılığını önlemeye dönük olarak hazırlandığı söylendi.

CHP ve TİP Seçim Kanunu ile ilgili olarak Anayasa Mahkemesinde bir iptal davası açma kararı aldı.

20-26 MART

Bulgaristan Başbakanı ve Komünist Partisi Birinci Sekreteri Todor Jivkov Türkiye'ye geldi. Bu ziyaretin iki ülke arasındaki hayli gergin ilişkileri daha normal hale sokacağı ve Türkiye'ye göçe zorlanan mülteciler sorununa çözüm getireceği umuluyordu. Görüşmelerde Türkiye'ye göç edeceklerin sayısının haftada 300 ile sınırlanması hususunda anlaşmaya varıldığı açıklandı.

21 MART

Veto hakkını kullanması yönündeki çağrıları dikkate almayan Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay yeni Seçim Kanunu'nu onayladı.

İsrail birlikleri Ürdün topraklarına girerek sınır boyu mevzilenmiş Arap gerilla üslerini tahrip ettiler.

22 MART

"Türkiye-Bulgaristan Göç Anlaşması" Ankara'da imzalandı. Bu anlaşmanın sonucunda Bulgaristan'dan Türkiye'ye akraba göçü ile izleyen on yıl boyunca 130 bin göçmen geldi.

Gazeteci ve eski DP Milletvekili Bahadır Dülger vefat etti. Yassıada mahkûmları arasında yer alan ve aldığı idam cezası müebbet hapse çevrilmiş bulunan Dülger Londra'da tedavi görmekte olduğu sırada vefat etti.

23 MART

Seçim Kanunu'nda değişiklikler yapan 1036 sayılı Kanun Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Kanun "millî bakiye" sistemini ortadan kaldırıyordu. TİP 23 Mart'ta Kanun'un iptali için Anayasa Mahkemesine başvurdu. Anayasa Mahkemesine verilen dilekçede gerekçe olarak şu hususlar yer almıştı: i) Millet Meclisi Başkanlık Divanı Anayasa'nın 84. maddesine göre kurulmamıştır. ii) Anayasa'nın 89. maddesi gereğince gensoru önergelerinin görüşülmesi gereken oturumda Seçim Kanunu tasarısı görüşülerek kabul edilmiştir. iii) Cumhuriyet Senatosuna niyabeten görev alan C. Senatosu geçici komisyonunu Anayasa ve C. Senatosu iç tüzüğüne uygun olarak kurulmamıştır. iv) Kanun Anayasa'nın 2, 55 ve 56. maddelerine genellikle çok parti rejimi ve demokratik ilkelere aykırıdır.

Bursa'da Türkiye Milliyetçi Kuruluşları İstişare Kongresi toplandı. Toplantıda Anayasa eleştirildi; "Hâkimiyet milletindir demek, hâkimiyet İslam'ındır demektir." dendi. Toplantı 25 Mart'a kadar sürdü.

24 MART

Elmadağ Çimento Fabrikasının temel atma töreninde konuşan Süleyman Demirel "Çiftçilikten zengin olmuş memleket yoktur." dedi.

Giresun'da gelin alayını taşıyan otobüs denize uçtu. 14 kişi bulunamadı.

25 MART

Federal Almanya Cumhuriyeti hükûmetinin trafik konusunda, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğüne yapacağı teknik yardım ile ilgili olarak nota teatisi suretiyle akdedilen özel düzenlemeye ait metinlerin onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

28 MART

Sümerbank Yarımca Seramik Fabrikası hizmete açıldı.

29 MART

Yugoslav Başbakanı Mika Spiljak resmî bir ziyaret için Ankara'ya geldi.

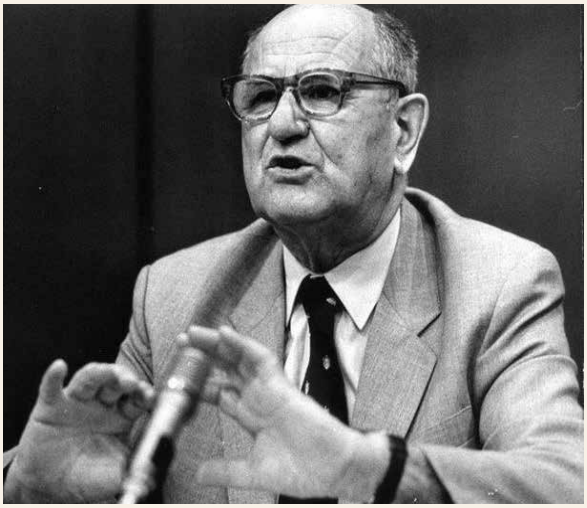

Mika Spiljak (1916-2007)

Türkiye'de ilk böbrek nakli İstanbul'da Dr. Atıf Taykurt tarafından başarılı bir şekilde yapıldı.

Beyoğlu'ndaki Belediye Hastanesinde

BÖBREK DEĞİŞTİRİLDİ

Ölmek üzere iken kendisine sağlam bir böbrek takılan Erzincanlı Yusuf: "Hiçbir şey olmamış gibi yaşıyorum" dedi

Erdoğan KİRAZ

YURDUMUZDA ilk defa olarak bir insandan alınan böbrek, ölmek üzere olan diğer bir insana takılmıştır. Beyoğlu Belediye Hastanesinde sessiz sedasız yapılan bu önemli

BÖBREĞİNİ VEREN

30 MART

Sağcı-milliyetçi öğrencilerce Ankara'da bir "Şahlanış Mitingi" düzenlendi.

2 Haziran Pazar günü yapılacak yerel seçimler öncesinde uygulanacak seçim yasakları yürürlüğe girdi.

1 NİSAN

Ankara'da Türkiye-Ürdün arasında "Mal ve Yolcuların Ülkeleri Üzerinden Transit Nakliyatına ve İki Ülke Arasında Nakliyata Dair Anlaşma" imzalandı.

Milletlerarası Telekomünikasyon Anlaşması ile Eklerinin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun yayımlandı.

2 NİSAN

Fatsa'da TİP ilçe kongresi bazı kişilerin saldırısına uğradı.

3 NİSAN

TÜRK-İŞ Yönetim Kurulu 7. Genel Kongresi için hazırlanan raporda Türk siyasetçileri memleket gerçeklerine sırt çevirmekle suçlandılar. Kısır parti çekişmeleri içinde bulunmak da raporda yer alan bir diğer iddia idi.

Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde görev yapmakta olan 308 öğretim üyesi tarafından imzalanan bir bildiri yayımlandı. Bildiride dünyanın pek çok ülkesi gibi, artık Türkiye'nin de NATO ile ilişkilerini gözden geçirmesinin gerekliliği vurgulandı. Bildiride yer aldığı biçimiyle çağrı şöyle idi: "4 Nisan 1949'da imzalanan NATO anlaşmasının 13. maddesine göre taraf devletler anlaş-

manın 20 yıl yürürlükte kalması sonunda bir yıl önce feshi ihbar etmek suretiyle NATO'dan çekilebileceklerdir. Batı devletleri bir süredir NATO ile ilişkilerini gözden geçirmektedirler."

4 NİSAN

ABD'de insan hakları savunucusu Dr. Martin Luther King silahlı bir saldırıda öldürüldü. Bu suikastın ardından çeşitli eyaletlerde önemli taşkınlıklar ve olaylar çıktı.

5 NİSAN

Asgari Ücret Yönetmeliği Resmî Gazete'de yayımlandı.

8 NİSAN

Cumhuriyet Senatosu üyesi Alaattin Çetin'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması, Senatodan sonra Millet Meclisinde de kabul edildi.

Afyon'da Oruçoğlu Yağ Fabrikası üretime başladı.

9 NİSAN

Türkiye Ticaret ve Sanayi Odaları Genel Sekreterliği görevinden istifa eden Prof. Dr. Necmettin Erbakan, Konya AP teşkilatına Konya Senatörlüğü adaylığı için başvurdu. Söz konusu adaylık AP tarafından kabul görmedi. Gerekçe olarak kanuni süre içerisinde Erbakan'ın adaylık müracaatı yapmaması gösterildi.

10 NİSAN

Seçim Kanunu'nun iptali için 34 senatör Anayasa Mahkemesine başvurdu. Çeşitli partilere mensup senato üyelerince imzalanan iptal dilekçesi CHP Senato grubu başkan vekili Hıfzı Oğuz Bekata tarafından Anayasa Mahkemesine verildi. Bekata yaptıkları müracaatla ilgili olarak, "Bütün Senato'nun önünde cereyan eden yolsuz işlemleri inceledik. Bunların iptal sebebi olacağını düşündüğümüzden Anayasa Mahkemesine dava açtık." dedi.

Fas Kralı 2. Hasan, Ankara'ya geldi.

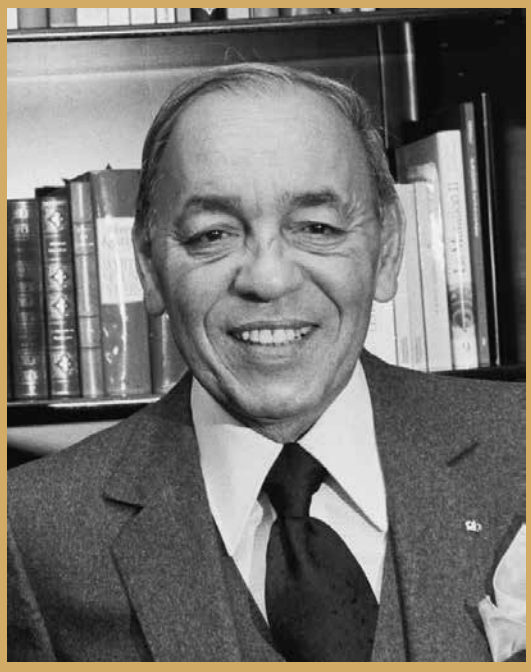

II. Hasan (1929-1999)

13 NİSAN

Rauf Denktaş'a Kıbrıs'a girme izni verildi. 1964 olaylarından sonra Kıbrıs'a girişi yasaklanan Rauf Denktaş, kararın kaldırılmasıyla Ada'ya döndü.

15 NİSAN

Ankara'da İlahiyat Fakültesinde bir kısım öğrenci tarafından boykot ve protesto orucu başlatıldı. Üniversitelerde ilk kez görülen bu tür hareketin çıkışında Hatice Babacan adlı bir kız öğrencinin başörtüsünü çıkarmadan Fakülteye ve derslere girmek istemesi üzerine Fakülte yönetimince bu öğrenciye ceza verilmesi yatıyordu. Olaylar sırasında MTTB başkanı İsmail Kahraman "Biz de direneceğiz." şeklinde açıklama yaparak öğrencilere desteklerini bildirdi. Konu AP Milletvekili Hasan Aksay tarafından TBMM gündemine taşındı. Aksay konuşmasında Babacan'ın başından geçenleri anlattı ve başörtüsü sebebiyle bir öğrencinin üniversiteden tardedilmesini zulüm olarak nitelendirdi.

ORUÇ ZEYTİN VE SU İLE BAŞLADI

İlahiyat talebeleri bu sabah boykota gidiyor

ANKARA

TÜRK-İŞ Genel Kurulu toplandı. Görüşmelerde örgütün partiler üstü tutumunu sürdürmesi politikası benimsendi. 22 Nisan'da toplantı sona erdi.

21 NİSAN

2 Haziran'da yapılacak Senato kısmi seçimleri ile milletvekilleri ara seçimlerine katılacak adayların ön seçimleri yapıldı.

CHP Ankara Milletvekili Hasan Tez vefat etti.

22 NİSAN

Hükûmetimiz ile Federal Almanya Hükûmeti Arasında İmzalanan Mali Yardım Anlaşması ve eki mektupların onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

23 NİSAN

Millî Egemenlik ve Çocuk Bayramı tüm yurtta törenlerle kutlandı.

24 NİSAN

İTÜ Makine Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Saffet Müftüoğlu bir öğrencisi tarafından bıçaklanarak öldürüldü.

Teknik Üniversite'de cinayet
DEKAN MÜFTÜOĞLU TALEBESİ TARAFINDAN BIÇAKLA ÖLDÜRÜLDÜ
KURTARILAMADI
Bir Yunan gazetesi Makariosun Türkler için hazırladığı yeni planı açıkladı

25 NİSAN

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı orta dereceli okulların Sınıf Geçme ve İmtihan Yönetmeliği yayımlandı.

27 NİSAN

Yaşanan olaylar sebebi ile Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Profesör Hüseyin Yurdaydın istifa etti.

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay kalabalık bir heyetle Irak'a resmî bir ziyaret yaptı. Ziyaretin bitiminde Afganistan'a geçildi.

28 NİSAN

Yerel seçimler için aday yoklamaları yapıldı.

Adalet Partisinin İstanbul Belediyesi Başkanlığı adaylık seçimini Dr. Fahri Atabey kazandı. İstanbul Belediye Başkanlığı adaylığı için AP'de yapılan seçim hayli heyecan yarattı ve neticede 967 oy alan Faruk Ilgaz'ın önüne geçmeyi 1196 oy alan Atabey başardı.

29 NİSAN

29 Nisan olaylarının yıl dönümünde Ankara'da "Devrimciler Güçbirliği" tarafından düzenlenen mitingde olaylar çıktı. Pek çok kişi yaralandı. Polis olaylara karışan pek çok kişiyi göz altına aldı.

1 MAYIS

Cumhurbaşkanı Afganistan'ı ziyaret etti.

3 MAYIS

Fransa'da "solcuların kalesi" olarak bilinen Nanterre Üniversitesi, bir zamandır süren olaylar nedeniyle kapatıldı. Paris'te büyük öğrenci-işçi olayları başladı. Sorbonne Üniversitesi işgal edildi; polisle öğrenciler arasında çok sert çatışmalar oldu.

6 MAYIS

Anayasa Mahkemesi; Seçim Kanunu'nda yer alan (Barajlı D'Hont) sistemini, Anayasa'ya aykırı bularak iptal etti. Anayasa Mahkemesi Seçim Kanunu'nun diğer maddelerinin Anayasa'ya uygun bulunduğu kararına ulaştı. Anayasa Mahkemesi Başkanı İbrahim Kaya konu ile ilgili yaptığı açıklamada, "İptali istenilen Kanun'un 32. maddesinin 4. ve 5. fıkralarının iptaline karar verilmiştir. Bu fıkraların iptaliyle baraj usulü kaldırılmış bulunmaktadır. Usule ve kanunun diğer hükümlerine ait istemler reddolunmuştur." dedi.

11 MAYIS

Partiler seçim kampanyalarını başlattılar.

Son Havadis

Demirel bugün Erzurum'da seçim kampanyasını açıyor

A.P. seçim beyannamesi dün açıklandı

«Parolamız: Vatan için el ele verelim»

13 MAYIS

AP seçim beyannamesini açıkladı. 2 Haziran'da yapılacak olan kısmi Senato, milletvekili, ara ve mahalli seçimler için kampanya bütün yurtta başladı. AP, kampanyanın başlaması münasebetiyle bir beyanname yayımladı. Beyannamede, mamur ve müreffeh bir ülke yaratılması için girişilecek çabalar önemli bir yer işgal etmiştir. Bunun dışında bölücü hareketlere karşı şiddetle karşı konulacağı vurgulanan beyannamede istikrar ve huzurun temininde AP'nin üstlendiği rolün üzerinde özellikle durulmuştur.

- Paris'te işçi sendikalarınca büyük bir grev düzenlendi; ardından başlatılan ve 10 milyon kişinin katıldığı genel grev toplumsal hayatı sarstı. Gittikçe yayılan ve şiddetlenen bu olaylar izleyen aylarda Fransa'da siyasal hayatı altüst edecek ve sonunda Başkan De Gaulle'ün istifasına yol açacaktır. Fransa'daki 1968 öğrenci-işçi hareketleri Türkiye'deki sol öğrenci hareketlerine de bir ölçüde örneklik edecek, ilham verecektir.

21 MAYIS

- Öğrenci olayları Avrupa'nın birçok şehrinde yayılmaya başladı. İsveç'te ve İngiltere'de öğrenciler gösteri düzenlediler.
- Sayıştay'ın Harcamadan Önce Vize İşlemlerine İlişkin Yönetmelik Resmî Gazete'de yayımlandı.

23 MAYIS

- Hükûmetimiz ile Dünya Gıda Programı Arasında İmzalanan Temel Anlaşma ve bununla ilgili olarak teati edilen mektupların onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

26 MAYIS

- Öğrenciler Batı Berlin Üniversitesini işgal ettiler.

28 MAYIS

- Seyahat Acenteleri Yönetmeliği yayımlandı.

1 HAZİRAN

- Türkiye-Yugoslavya Uluslararası Karayolu Anlaşması, Belgrat'ta imzalandı.
- Öğrenci isyanları İtalya'ya da sıçradı. Roma'da 3000'e yakın öğrenci ile kolluk kuvvetleri arasında şiddetli çatışmalar yaşandı.

2 HAZİRAN

Seçimler

- Senato kısmî seçimleriyle, belediye, il genel meclisi, muhtar ve boş milletvekillikleri seçimi yapıldı. Seçim öncesi ve seçim günü çıkan olaylarda 19 kişi öldü,

birçok kişi yaralandı. Senato seçimlerinde AP 30, CHP 13, MP 1, GP 1 senatörlük kazandı. 5 ilde yapılan milletvekilliği seçimlerinde AP adayları başarılı oldu. Belediye başkanlıkları seçimlerinde de AP'nin rakiplerini geride bıraktığı görülmektedir. İl Genel Meclisi seçimlerinde alınan oylara bakılırsa, AP %49.06, CHP %27.9, Bağımsızlar %6.8, GP %6.6, MP %3.5, TİP %2.7, Birlik Partisi %1.6, CKMP %1.0, YTP %0.7 oy aldı. Toplam 1252 belediye başkanlığının 681'i AP, 289'u CHP, 230'u bağımsızlar, 24'ü Güven Partisi, 12'si MP, 9'u YTP, 6'sı CKMP, 1 tanesi de TİP tarafından kazanıldı. Sonuçların gösterdiği üzere AP gücünü konsolide etmeyi başarmış, en yakın rakibi CHP'nin bir hayli üzerinde bir oy elde etti.

3 HAZİRAN

67 il merkezinde siyasi partiler tarafından aday gösterilen tek kadın; Leyla Atakan (42) İzmit Belediye Başkanlığını kazandı.

5 HAZİRAN

Senatör Robert F. Kennedy Los Angeles'te bir suikasta uğradı, tüm müdahalelere rağmen kurtarılamadı.

6 HAZİRAN

Kurtuluş Savaşı'nın önemli adlarından Kâzım Özalp Ankara'da öldü. 1924-1935 yılları arasında yaklaşık 10 yıl TBMM başkanlığı yapan Özalp 1882 yılında Makedonya'da dünyaya geldi. Kazım Bey, Kurtuluş Savaşı yıllarında Yunanların İzmir'i işgali döneminde Balıkesir çevresinde Kuva-yı Milliye'yi örgütledi. Mondros Mütarekesi'nden sonra Şarköy ve Balıkesir'de tümen komutanlığı yaptı. O günlerde Bergama'yı işgal eden Yunanlara karşı asker ve millî kuvvetlerle

harekete geçti. 1919'da Kurtuluş Savaşı başlayınca Heyet-i Temsiliye kararıyla İzmir Kuzey cephesi komutanlığına atandı; 1920'de Anzavur Ayaklanması'nı bastırdı.

Aynı yıl Ertuğrul Grup Komutanlığına atanmıştı. Ancak bu grubun kaldırılması üzerine Karesi (Balıkesir) milletvekili olarak birinci dönem Türkiye Büyük Millet Meclisine girdi. 1921'de olağanüstü yetkilerle donatıldığı Kocaeli Bölge Komutanlığına atanarak, İzmit ile Adapazarı'nı düşmandan geri aldı. Emrine verilen kolorduyla Sakarya Savaşı'na katıldı, gösterdiği başarı nedeniyle Eylül 1921'de rütbesi tümgeneralliğe yükseltildi. Aynı yılın sonunda kolordu komutanlığını bırakan Kâzım Bey, Ocak 1922'de Millî Savunma Bakanlığı görevini üstlendi ve korgeneral oldu.

Ardından, TBMM tarafından İzmir Batı Cepheleri Komutanlığına atandı. Sakarya Savaşı'na ve Büyük Taarruz'a katıldı. 1925'te Büyük Millet Meclisi Başkanlığına seçilerek on yıl bu makamda bulundu. 1926'da orgeneral olduktan sonra emekliye ayrıldı (1927.) Fevzi Çakmak (1922), Rauf Orbay (1922-23), Fethi Okyar (1923) hükûmetlerinde Millî Savunma Bakanı olarak yer aldı. TBMM Başkanlığı (1924-35), İsmet İnönü ve Celal Bayar hükûmetlerinde yeniden Millî Savunma Bakanlığı yaptı (1935-39.) 1943'te CHP grup başkan vekilliğine getirildi. 14 Mayıs 1950 Genel Seçimleri'nde Van'dan milletvekili seçildi ve 1954'te siyasi hayattan çekildi. Türkiye Büyük Millet Meclisindeki yerini 1920'den, siyasal yaşamdan çekilene kadar aralıksız olarak korudu.

10 HAZİRAN

Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde öğrencilerce eğitimle ilgili taleplere bağlı görünen bir boykot başlatıldı. Kısa sürede Ankara ve İstanbul'daki başka fakültelere de yayılacak olan boykotların gerçekte eğitime dönük nedenlere değil siyasal amaçlara bağlı olduğu gerçeği çoğu kez gözden kaçacak ya da kaçırılacaktır.

11 HAZİRAN

Ankara Hukuk Fakültesi öğrencileri fakülteyi işgal ettiler.

13 HAZİRAN

Boykot olayları bütün üniversite ve yüksekokullara yayıldı. Yer yer silahlı çatışmalar da başladı.

14 HAZİRAN

CHP grup başkan vekilleri Prof. Dr. Nihat Erim ve Dr. Kemal Satır ile dokuz arkadaşı "Millî eğitim sorunlarını ve bu alandaki bunalımı sosyal ve ekonomik ilişkileriyle birlikte belirtmek ve gerekli tedbirleri ortaya koymak üzere TBMM'de bir genel görüşme talebi içeren önergelerini sundular.

Yapımına sekiz yıl önce başlanan 220 metre uzunluğundaki Dicle Köprüsü hizmete açıldı.

15 HAZİRAN

Başbakan Süleyman Demirel, son öğrenci olayları ile ilgili olarak bir değerlendirme yaptı. MGK toplantısı çıkışında yaptığı değerlendirmede Demirel, "durum normaldir demiyorum ancak endişe verici bir şey de yoktur" sözlerini dile getirdi.

Gençler Eğitim Bakanlığı önünde düzen değişikliği istedi

inönü "AP gençlik meselesine çare bulamaz,,

T. Üniversite öğrencileri

yer yer çatıştı

18 HAZİRAN

İnönü düzenlediği basın toplantısında, "...Gençlik problemleri eğitim politikasının değişmesiyle halledilir." dedi.

19 HAZİRAN

Merkez Bankasındaki mevduat munzam karşılıklarından 400 milyon liralık bölümünün 1968 yılı programında öngörülmüş harcamaların finansmanında kullanılmasına izin veren Banka Kredilerini Tanzim Komitesi kararı ile bunu onaylayan Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı. Kamu kesimi harcamalarını kolay yoldan finanse etmeye yönelik bu kararın enflasyoncu etkisi açıktı.

21 HAZİRAN

TBMM, tüm yurdu kaplayan ve yüksek eğitim düzenini bütünüyle aksatan öğrenci hareketlerini ve üniversite boykotlarını görüşmeye başladı. Görüşmeleri kalabalık bir ziyaretçi kitlesi de dikkatle izledi. Toplantıda CHP grubu adına söz alan Nihat Erim, "gençlerin hareketlerinde ayıplanacak hiçbir şey görmüyorum." diyerek başladığı konuşmasında özetle yaşananları genç kuşağın bir patlaması olarak değerlendirdi ve eğitim sisteminin özellikle de üniversitelerin reforma muhtaç olduğunun altını çizdi. Toplantıda MP grubu adına Hasan Latif Sarıyüce söz aldı ve yükseköğrenim reformunun şart olduğunu vurguladı. Benzer bir düşünce GP grubu adına söz alan Turhan Feyzioğlu tarafından da dile getirildi. Aynı şekilde YTP grubu adına konuşan Kasım Küfrevi de olayların Yükseköğrenim Kanunu'ndan kaynaklandığını ve durumun düzeltilmesi için değişikliğe ihtiyaç olduğunu vurguladı. Son olarak TİP adına konuşan Behice Boran, üniversite sistemi içinde yaşanan sorunları dile getirdi.

22 HAZİRAN

Adana'da serinlemek için sulama kanalına giren 7 er boğuldu.

Üniversite olayları TBMM'de görüşüldü.

İşgalci öğrenciler, Senatoca kabul edilen tekliflerini bir gün sonra eksik bulduklarını ileri sürdüler

İstanbul Üniversitesinde fiilî duruma dün de son verilmedi

Ankara Fen Fakültesinde fiilî duruma son verildi

Fransa'da seçimlere katılma oranı yüksek

22-30 HAZİRAN

Fransa'da yapılan seçimler- Cumhuriyetçiler - Demokratlar Haziran Birliğinin zaferiyle sonuçlandı.

24 HAZİRAN

İstanbul Üniversitesi işgal kaldırılıncaya kadar kapatıldı.

27 HAZİRAN

İstanbul Üniversitesinde Eczacılık Fakültesi hariç, işgal kaldırıldı.

1 TEMMUZ

AET üyesi ülkeler arasında gümrük birliği gerçekleştirildi ve ortak gümrük tarifesi uygulanmaya başlandı.

3 TEMMUZ

- Boğaz Köprüsü projesi bir İngiliz firmasına ihale edildi.
- Abana ve Bozkurt adlarıyla iki ilçe kurulması hakkında 1055 sayılı Kanun kabul edildi.

6 TEMMUZ

- Dünya Bankası Başkanı McNamara, Türkiye'nin bankadan kredi taleplerileyle ilgili olarak Türkiye'ye geldi.

Robert McNamara (1916-2009)

8 TEMMUZ

- Dışişleri Bakanı Çağlayangil Rusya'ya gitti.

10 TEMMUZ

- Sekiz üniversite rektörü üniversite reformunu görüşmek üzere bir araya geldi.

15 TEMMUZ

- Amerikan 6. Filo'su İstanbul'a geldi. Çeşitli sol gruplar bu ziyaret aleyhinde gösteri yaptı; izleyen günlerde bu gösteriler Amerikan denizcilerine ve onları taşıyan otomobillere karşı saldırıya dönüştü.
- Tunus Devlet Başkanı Habib Burgiba Türkiye'ye geldi.

17 TEMMUZ

- Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay,

Habib Burgiba (1903-2000)

1960 yılından önceki milletvekillerinin borçlarını kaldıran kanunu veto etti. Görüşülmek üzere kanun tekrar TBMM'ye iletildi.

20 TEMMUZ

Bazı gençlik örgütlerince Beyazıt'ta "emperyalizme karşı" büyük bir miting düzenledi. Ertesi gün İçişleri Bakanı Sükan, ülkenin sükûnetini sarsan bu tür eylemlere daha fazla müsamaha gösterilmeyeceğini söyledi.

23 TEMMUZ

İtalyan Fiat şirketi ile TOFAŞ arasında Türkiye'de Fiat 124 modeli otomobilin, Murat 124 adıyla üretimi-montajı için anlaşma imzalandı.

Türkiye Öğretmenler Derneği Federasyonu ve Yüksek Öğrenim Gençliği ile Fikir İşçileri Kulübünün Konya'da yapacakları toplantı arefesinde şehirde taşkınlıklar yapıldı.

24 TEMMUZ

Antalya'da bir İhracatçılar Birliği kurulmasına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

İstanbul'da gençlerle emniyet kuvvetleri arasında yer yer çatışmalar oldu.

25 TEMMUZ

İstanbul'da gençler, polisle tekrar çatışmaya girdiler. İnönü: "Olaylar doğru teşhis edilmezse yurtta huzur bozulur..." dedi.

27 TEMMUZ

İstanbul'da Türkiye Millî Gençlik Teşkilatı, 'Anayasa ve Kanun'lara Saygı' mitingi düzenledi.

28 TEMMUZ

Kadıköy ve Geyve, Millî Mücadele Mücahit Kahraman Milis Kuvvetleri Derneğine mensup bir grup Gazi, 'sağ-sol kavgasını' protesto etmek için Taksim'de miting düzenlediler.

1 AĞUSTOS

Türkiye'de ilk defa bir toplu iş sözleşmesi, tartışma ve kavga olmadan, Türkiye Teknisyen Gazeteciler Sendikası ile Hürriyet gazetesi arasında imzalandı.

Marmaris'te Gölenye mevkiinde başlayan ve uzun süre devam eden yangın, büyük orman kaybına sebep oldu.

AP İstanbul İl Başkanı Kemal Pekün, YSK'nın İstanbul seçimleri ile ilgili kararını protesto etmek amacıyla görevinden istifa etti.

2 AĞUSTOS

Millet Partisi Genel İdare Kurulu "Konya" ve "İstanbul" olaylarına değinen bir bildiri yayımladı. Bildiride mezkur olayların "memleketi kötü akıbetlere sürükleyebilecek istidat, niyet, gaflet ve tertipleri bünyesinde topladığı"na değinildi. Bu vesileyle iktidar ve muhalefet partilerinin tutum ve eylemleri eleştiri konusu edildi.

3 AĞUSTOS

Altı Doğu Avrupa komünist lideri Çekoslavakya'nın Bratislava şehrinde bir araya geldikleri toplantıdan sonra ortak bir bildiri yayımladılar. Toplantıda Çek reformları görüşülmüş ve son Sovyet askerî birliğinin Çekoslovakya'dan ayrıldığı açıklandı.

5 AĞUSTOS

Bolu Çimento Fabrikası kuruldu.

10 AĞUSTOS

Pakistan Devlet Başkanı Eyüp Han Türkiye'ye geldi.

11 AĞUSTOS

İzmir'de saatli bomba patladı. 9 kişi tutuklandı. Tüm ülkede şiddet olayları tırmanmaya başladı.

13 AĞUSTOS

Üç günden beri devam eden anormal sıcaklardan sonra İstanbul'da bora ve dolu büyük tahribat yaptı.

15 AĞUSTOS

Uzun zamandır kamuoyunu meşgul eden kuvvet komutanları arasındaki değişiklikler belli oldu. Kara Kuvvetleri Komutanı Refik Yılmaz, Hava kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel ve Deniz Kuvvetleri Komutanı Necdet Uran kendi istekleriyle emekliye ayrıldılar. Yerlerine sırasıyla Memduh Tağmaç, Reşat Mater ve Celal Eycioğlu atandı. Bu değişiklikleri Cevdet Sunay ile Genelkurmay Başkanı Cemal Tural'ın istedikleri söylendi.

Başbakan Süleyman Demirel sekiz üniversitenin rektörü ile bir araya geldi. Bazı bakanların da katıldığı toplantı ile ilgili olarak Başbakan şunları söylemiştir: "Üniversitelerimizin sayın rektörlerinden, üniversite meseleleri hakkında bilgi aldım. Bu meselelerin üniversitelerimize taalluk eden hususları hükûmetçe; yasama organına taalluk edenleri de yasama organınca ele alınacaktır. İcraya taalluk eden meseleleri ve yasama organına götürülecek olan meseleleri üniversitelerimizin yetkili kurulları tarafından bir an evvel bize intikal ettirilmesi hususunda mutabakata varılmıştır."

17 AĞUSTOS

Orgeneral Memduh Tağmaç Kara Kuvvetlerine, Oramiral Celal Eyiceoğlu Deniz Kuvvetlerine, Orgeneral Reşat Mater Hava Kuvvetlerine atandılar (1971 muhtırasını verenler yerlerini aldılar.).

21 AĞUSTOS

Varşova Paktı Güçleri Çekoslovakya'yı işgal ettiler. Bir süredir Çekoslovakya'daki rejimi liberalleştirme eğilimleri, Sovyet Bloku ülkelerini, özellikle de Sovyetler Birliğini rahatsız ediyordu. Bu işgal bütün dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Sovyet rejimine sempati duyan sol kesimi zor durumda bıraktı. Olaylarla ilgili

olarak Türkiye resmî makamları yaptıkları açıklamalarda işgali kınadılar ve Rusların Çekoslavakya'dan çekilmesinin lüzumu üzerinde durdular. Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil, örneğin, Çekoslavakya'daki gelişmeleri "vahim" bulduğunu belirtti ve Çekoslavakya'ya giren Rus kuvvetlerinin bir an evvel çekilmelerini arzu ettiğini ve ümidini taşıdığını söyledi. Türkiye'de muhalefet partileri de benzer tepkiler verdiler ve işgali kınadılar. İşgal uluslararası kamuoyu tarafından da şiddetli tepki ile karşılandı.

23 AĞUSTOS

- OLMUKSA Mukavva Sanayii TAŞ kuruldu.

24 AĞUSTOS

- İzmir fuarındaki Sovyetler Birliği pavyonu, yoğunlaşan aleyhte gösteriler nedeniyle kapatıldı.

25 AĞUSTOS

- Koç grubuna bağlı Servis Turistik AŞ tarafından Türkiye'de ilk kez kredi kartı uygulamasına başlandı.

- Anadol'dan sonra ikinci Türk otomobil fabrikası olan "Volvo Otomobil Fabrikası" temeli Bursa'da atıldı.

28 AĞUSTOS

- Yüksek Askerî Şûra çalışmalarını bitirdi. Üç gün devam eden çalışmalar neticesinde TSK komuta kademesindeki terfi, tayin ve emeklilikler karara bağlandı.

30 AĞUSTOS

- Eski Irak Cumhurbaşkanı Abdurrahman Arif, eşi ve çocuklarıyla yerleşmek üzere Türkiye'ye geldi.

2 EYLÜL

- İlk Türk kadın gazetecilerden birisi olarak kabul edilen ve Türk basın tarihinde önemli bir yere sahip bulunan Zekeriya Sertel'in eşi Sabiha Sertel Bakü'de vefat etti. Sertel aynı zamanda feminizmin de Türkiye'deki öncülleri arasında gösterilmektedir.

Sabiha Sertel (1895-1968)

Sarsıntı dün de devam etti... Korkuya kapılan Bartınlılar geceyi parklarda geçirdi

DEPREMDE CAN KAYBI ARTIYOR

Amasra ve Bartında halkın aç ve açıkta kalmaması için bütün tedbirler alındı

3 EYLÜL

Bartın ve Amasra'da deprem meydana geldi, 27 kişi öldü.

5 EYLÜL

Batı Almanya Başbakanı Kurt Kiesinger resmî bir ziyaret çerçevesinde Türkiye'ye geldi. Bu ziyaretle Türk-Alman iktisadi ve siyasi ilişkilerinin daha güçleneceği umuluyordu.

9 EYLÜL

Kavel Kablo Fabrikası işçiler tarafından işgal edildi.

15 EYLÜL

İzmir'de MTTB, komünizme karşı büyük bir miting düzenledi. Mitinge öğrencilerin yanında esnaf ve zanaatkârlar da katıldı.

100 milyon lira sermaye ile HASTAŞ kuruldu. Daha sonra holding biçimini alacak şirketin halkın küçük tasarruflarını yatırımlarla değerlendireceği söyleniyordu.

18 EYLÜL

Türkiye İşçi Partisi Millet Meclisi Grubunun, Millet Meclisi Başkanlık Divanının Kuruluşuna İlişkin İsteminin Kabulüne Dair Anayasa Mahkemesi Kararı yayımlandı.

30 EYLÜL

Hükûmetimiz ile Dünya Gıda Programı arasında Gecekondu Projesi'ne dış yardım yapılması maksadıyla yapılan ve 4.11.1966 tarihli anlaşmada öngörülen gıda maddelerinin kullanılacağı bölgelerde değişiklik yapılacağına dair mektup teatisi suretiyle yapılan düzenlemenin onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

TBMM ve Cumhuriyet Senatosu ikinci dönem üçüncü toplantı yılı çalışmalarına devam etmek üzere açıldı.

1 EKİM

Deniz Kuvvetleri eski Komutanı Necdet Uran Vatikan'a, eski Hava Kuvvetleri Komutanı İrfan Tansel de Ottawa'ya büyükelçi olarak atandılar.

Üniversiteler yeni ders yılına girerlerken Ankara Tıp Fakültesi öğrencileri bazı talepler ileri sürerek boykot başlattılar.

2 EKİM

Bir gün önce açılan ODTÜ'de Mimarlık Fakültesi öğrencileri boykot başlattı. Boykotlar daha sonra diğer fakültelere de yayıldı.

4 EKİM

TBMM Avans Kanunu Tasarısı'nın tümünü kabul etti. Tasarı özel idareler ve belediye memurlarına yüzde 10-15 avans verilmesini öngörmektedir.

5 EKİM

Ankara Ziraat Fakültesinin açılış töreninde konuşan İnönü "Boykot ve işgal hepsi bir hastalıktır" dedi.

6 EKİM

Şair, yazar, psikolog, çevirmen, ansiklopedist Sabri Esat Siyavuşgil vefat etti.

Sabri Esat Siyavuşgil (1907-1968)

9 EKİM

Tarım Bakanlığı tarafından yapılan sayıma göre yurdumuzda 75.400.000 hayvan bulunmaktadır.

11 EKİM

Eski Dışişleri Bakanlarından CHP İstanbul Milletvekili Selim Sarper vefat etti.

12 EKİM

CHP İstanbul İl Kongresi'nde açılış konuşmasını yapan İnönü CHP'nin sosyalist bir parti olmayacağını söyledi.

13 EKİM

Türkiye İşçi Partisinin Ankara il Kongresi'nde konuşan Mehmet Ali Aybar, Türk sosyalizminin Rus denemesinden çok farklı olacağını belirtti. Aybar'ın Sovyet tipi sosyalizme karşı eleştirisel yaklaşımı gelenekçi solcular arasında huzursuzluk yarattığından parti içinde bölünme eğilimleri güçleniyordu.

167 kişilik ilk Türk işçi kafilesi Avusturalya'ya uğurlandı.

14 EKİM

TBMM 116 dokunulmazlık dosyasını devre sonuna bırakma kararı aldı.

15 EKİM

Başbakan Süleyman Demirel İzmir'de bir gazeteye verdiği demeçte "Türkiye'de darbe sözünü etmek, çılgınlıktan başka bir şey değildir." dedi. Ekonomik güçlüklerin neticede bir darbe ihtimalini güçlendirdiği biçimindeki iddialar karşısında, Demirel, "Türk devletinin gücü, çılgınlık neticesi de olsa, millete zararlı olabilecek her davranışı kolayca karşılayabilecek durumdadır. Birtakım kimselerin, kendi çılgınlıklarının aleti olarak TSK'yı görmeleri, budalalıktan başka bir şey değildir." sözlerini dile getirdi.

18 EKİM

CHP 19. Kurultayı Ankara'da toplandı. Kurultay'ın açış konuşmasını yapan İsmet İnönü CHP'nin sosyalist bir parti olmadığını söyledi. Ertesi gün konuşan Bülent Ecevit "ortanın solu" kavramının katı bir doktrin haline getirilmemesi gerektiğini, CHP'nin değişimlere açık olduğunu belirtti. Kurultay'ın üçüncü gününde İsmet İnönü yeniden genel başkan seçildi. Parti Meclisi 26 Ekim'de Bülent Ecevit'i ise genel sekreter olarak belirledi. 21 Ekim'de toplantı sona erdi.

19 EKİM

CKMP Genel İdare Kurulu üyelerinden MBK eski üyesi Münir Köseoğlu ve Şefik Soyuyüce partilerinden istifa ettiler. Yaptıkları açıklamada, iki isim, CKMP'nin tutumunu beğenmediklerini, partinin görüşlerine tamamen aykırı bir gelişme içinde bulunduğunu ve 27 Mayıs'ın reformist-ilerici ruhunu yitirdiğini dile getirdiler.

İstanbul yakınlarındaki Ömerli Barajı'nın temeli törenle atıldı.

21 EKİM

Güven Partisi Genel Başkan Yardımcısı Ferit Melen İktisadi Devlet Teşekkülleri ile ilgili bir demeç vererek "Sistem tartışması ile geçirilecek vaktimiz yoktur, romantik ve boş sloganlar, düzen yıkma edebiyatı ve sosyalist şarkıları ile kalkınamayız." dedi.

Cumhuriyet Senatosunda TRT konusu tartışıldı. AP grubu adına söz alan Yiğit Köker, "TRT devlet içinde devlet olma arzusundadır. Ama Kanun'lar muvacehesinde bu arzu gerçekleşmeyecektir." sözleriyle TRT'nin mevcut konumunu eleştirdi.

24 EKİM

Seçim Kanunu'nda 1036 sayılı Kanun'la yapılan değişikliklerin bazılarının Anayasaya aykırı olduğuna bu bakımdan iptal edildiklerine ilişkin Anayasa Mahkemesi kararı Resmî Gazete'de yayımlandı.

25 EKİM

Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle resmî bir ziyaret için Türkiye'ye geldi.

26 EKİM

CHP Parti Meclisi Bülent Ecevit'i genel sekreterliğe, Besim Üstünel ile Muammer Ertem'i genel sekreter yardımcılıklarına seçti.

İstanbul Üniversitesi, Senato kararı ile süresiz olarak kapatıldı.

27 EKİM

TİP'te parti içi gerilimler yaşandı. İstanbul Milletvekili Sadun Aren, Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'ın istifasını istedi. TİP'in genel yönetim kurulu toplantısında yaşanan tartışmalar esnasında Aren, Aybar'ın TİP'te genel başkanlık yapabilecek vasıfta olmadığı söyleyerek istifasını talep etti. Buna karşılık TİP Yönetim Kurulu Aybar'a güvenoyu verdi.

29 EKİM

Cumhuriyet Bayramı tüm yurtta coşkuyla kutlandı.

Türkiye ile Fransa arasında Teknik İşbirliği Anlaşması imzalandı. Anlaşmanın özellikle televizyon, tarım, su ürünleri ve atom araştırmaları konularını kapsadığı açıklandı.

1 KASIM

Aydınlık dergisinin ilk sayısı çıktı. Bu sosyalist dergi, Türkiye İşçi Partisinin politikasını benimse-

meyen ve genel olarak daha radikal bir politikayı savunan marksistler tarafından çıkarılıyordu.

- Dünya Sağlık Örgütü Temmuz 1968'in başından beri Hong Kong ve Asya'da milyonlarca insanı hasta eden yeni tip bir virüsün önümüzdeki altı ay içinde batı yarım küreyi etkisi altına alabileceğini açıkladı.
- İstanbul Üniversitesinin güz dönemi için eğitime başladığı gün devrimci ve MTTB'li öğrenciler arasında arbede yaşandı. Sağ ve sol görüşlü öğrenciler arasındaki arbedede pek çok öğrenci yaralandı.
- TBMM ve Senato yeni çalışma yılının ilk toplantılarını yaptı.

4 KASIM

- Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri, boykot başlattılar. Boykotun "halka dönük eğitim" gibi gerekçelere bağlanması, boykotun siyasal niteliğini gösteriyordu. Öğrenci sorunları etrafında başlatılan boykotların hızla siyasal amaçlara yöneltilmesi, izleyen dönemde de öğrenci liderlerince yaygın biçimde kullanılan politika olacak ve eğitim kurumlarındaki boykotlar çok yaygınlaştırılacaktır.
- Bursa Eğitim Enstitüsü öğrenciler tarafından başlatılan boykot sebebi ile enstitünün yemekhane ve yatakhanesi bir sonraki emre kadar kapatıldı.

5 KASIM

- Beş şehirde eğitim enstitüleri boykot yüzünden kapatıldı. Bursa'dan sonra Samsun, Erzurum, Trabzon, Konya ve Balıkesir eğitim enstitüleri de kapatıldı.

6 KASIM

- ABD'deki başkanlık yarışının sonucu belli oldu. Richard Nixon ABD'nin 37. başkanı olmaya hak kazandı.

7 KASIM

- Dr. Rıza Nur'un hatıratı Cumhuriyet Senatosunda tartışıldı. Gündem dışı söz alan CHP'li senatör Sadi Koçaş, "Dr. Rıza Nur'un Hatıratı" adlı kitaptan söz etti ve kitap hakkında soruşturma açılıp açılmadığını sordu.

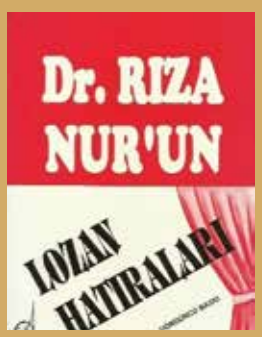

8 KASIM

Partisinin Ankara'da yapılan il kongresinde konuşan AP Genel Başkanı ve Başbakan Süleyman Demirel "Ordu hakkında Kulak gazetesinin yaymaya çalıştığı haberler vatandaşı tedirgin etmektedir. Milletimizin göz bebeği olan ordumuzun tek hedefi, Anayasa'nın ve kanunların emrettiği mercilere kendilerine verilecek görevi yapmaktır." dedi. Ülkede yaşanan küçüklü büyüklü her türlü kriz anlarında ordunun göreve davet edilmesi Türkiye'de 27 Mayıs Darbesi sonrasının en genel eğilimlerinden biriydi. Nitekim bu vesile ile AP iktidarı döneminde de sık sık bu türden söylentilerin dolaşıma girdiğine ve AP'nin de bu söylentilere karşı ordunun asli vazifesini hatırlatma gereği duyduğuna pek çok kere şahit olundu.

9 KASIM

Türkiye İşçi Partisinin 3. Büyük Kongresi Ankara'da toplandı. Kongre'de dikkat çekici bir tartışma Sadun Aren ve Aybar arasında yaşandı. Aren, Genel Başkan Aybar'ı "sosyalizmden ayrılmakla" itham etti. TİP Genel Başkanı Aybar ise "Bizim sosyalizmimiz demokratik sosyalizm olacaktır. Biz de seçimle iktidara geleceğiz biçiminde mukabelede bulunmuştur." dedi. Bu sözler TİP içindeki anlayış farklılıklarının sembolik işaretleri olarak görülebilir. Yapılan başkanlık seçimlerini, kongrede, Mehmet Ali Aybar kazandı ve genel başkan olarak kaldı.

10 KASIM

Mustafa Kemal Atatürk vefatının yıl dönümünde törenlerle anıldı.

12 KASIM

GP Milletvekili Hilmi İncesulu bir 'Atatürk Enstitüsü' kurulmasını öngören kanun teklifini TBMM'ye sundu. Kanun teklifine göre, enstitü, topladığı her türlü eşya ve değerli malzemenin fotoğraf, mikro-film ve tıpkı basımlarını yaparak kamuoyuna açıklayacak, yayımlayacak, bu konularda bilimsel, edebi ve sanat çalışmaları yapacak olanlara her türlü kolaylığı gösterecektir.

Gümrük Hattı Dışı Vergisiz Eşya Satış Mağazaları (Duty Free Shop) Yönetmeliği yayımlandı.

13 KASIM

Din Görevlileri Yardımlaşma Federasyonu 'Dini politikaya alet ettiği' gerekçesi ile Ankara 4. Asliye Hukuk Mahkemesinin aldığı kararla kapatıldı.

17 KASIM

HASTAŞ 100 milyon liralık hisse senedini bankalar aracılığıyla satışa çıkardı.

22 KASIM

Türkiye'de ilk defa bir kalp nakli, Ankara Yüksek İhtisas Hastanesinde Dr. Kemal Beyazıt tarafından yapıldı. Hasta 18 saat yaşayabildi.

Kemal Beyazıt (1930-2019)

Siyami Ersek (1920-1993)

27 KASIM

İstanbul'da Doç. Dr. Siyami Ersek tarafından 2. defa başarılı bir kalp nakli ameliyatı yapıldı.

29 KASIM

Adalet Partisinin 4. Büyük Kongresi Ankara'da toplandı. Kongrede ağırlıkla eski Demokrat Partililerin siyasal haklarının iadesi konusu gündemi işgal etti. Demirel'in gizli-açık muhalefetine rağmen Kongrede bu konuda karar alındı. Süleyman Demirel yeniden oy birliğiyle genel başkan seçildi. Kongre 30 Kasım'da sona erdi.

30 KASIM

9 Kasım'da toplanan büyük kongresinde parti içi gerilimleri çözme başarısı gösteremeyen TİP'te genel merkez karşıtı bir grup milletvekilinin öncülüğünde büyük kongrenin tekrar toplanması hedefiyle imza toplanmaya başlandı. 9 Kasım'daki kongreden sonra, TİP'te ilk kriz parti yönetim kurulundan Prof. Dr. İdris Küçükömer'in istifası vesilesi ile yaşandı. Ardından Aybar ile Çetin Altan arasındaki ihtilaf Altan'ın partiden ihraç edilmesi amacıyla haysiyet divanına sevk edilmesi ile sonuçlandı. Aren ve Boran gibi diğer muhalifler de Aybar'a karşı

bayrak açtılar. En nihayetinde, TİP'te yeni bir kongre toplanması için muhalif grup çalışmalarını başlatmış oldu.

- 1969 yılı bütçesi Meclise sevk edildi.

2 ARALIK

- İstanbul ve Ankara Hukuk Fakültelerinde öğrenci boykotları başladı. Boykotlar 3 Aralık'a kadar sürdü.

4 ARALIK

- Bursa'da iplik ve fermuar üretmek üzere Coats Türkiye AŞ kuruldu.

5 ARALIK

- Özel yüksekokulların devletleştirilmesi için bildiri yayımlandı, yürüyüş düzenlendi ve forumlar yapıldı.

8 ARALIK

- TİP'te kongre kararı alındı. Kongre'nin 28-29 Aralık'ta toplanması karara bağlandı.

9 ARALIK

- Türkiye-AET arasında katma protokol görüşmeleri başladı.

12 ARALIK

- Senato'da beş tabiî senatör Mucip Ataklı, Ekrem Acuner, Sezai Okan, Suphi Karaman, Şükran Özkaya'nın dokunulmazlıkları hükûmeti devirmeye yönelik örgüt kurdukları gerekçesiyle kaldırıldı. Bu senatörler ertesi gün Anayasa Mahkemesine başvurdular.

15 ARALIK

- Sofya'da, Türkiye-Bulgaristan Karayolu ile Milletlerarası Yolcu ve Mal Nakliyatı Anlaşması imzalandı.

16 ARALIK

- TBMM emekli aylığını artıran tasarıyı kabul etti. Tasarıda emekli dul ve yetimlerin aylıklarının yüzde 70'e çıkarılması hükmü yer aldı. Tasarıda yer alan bir ek doğrultusunda da, emekli oldukları halde kamu kesimlerinde ücretli veya yevmiyeli olarak çalışanların emekli aylıklarının kesilmesi hükmüne yer verildi.

20 ARALIK

- İstanbul'da TİP il merkezi işgal edildi. İşgalin failleri Mehmet Ali Aybar'ın parti genel başkanlığından istifa ettiği ana kadar işgali sürdüreceklerini söylediler.

23 ARALIK

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Arnavutluk Halk Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında İmzalanan Ticaret ve Ödeme Anlaşmaları ile Ticaret Anlaşması'na ek olarak 1969 yılı mübadelelerini tanzim etmek üzere Tiran'da imzalanan protokol ve eklerinin onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

Bursa'da Aroma Meyve Suyu AŞ kuruldu.

Başbakan Süleyman Demirel, Kalkınma için Bölgesel İş Birliği (RCD) toplantısına katılmak üzere Karaçi'ye gitti. Bazı çevrelerde Türkiye, İran ve Pakistan arasında bir tür ortak pazar oluşturulması imkânları tartışılıyordu.

26 ARALIK

İstanbul Üniversitesinde Sosyoloji Asistanı olan Oya Sencer'in "Türkiye'de İşçi Sınıfı: Doğuşu ve Yapısı" konulu doktora tezinin jüri tarafından reddinin siyasal nedenlere bağlı olduğunu ileri süren bir grup solcu öğrenci İstanbul Üniversitesi Rektörlüğünü işgal etti. Bunun üzerine İstanbul Üniversitesi süresiz kapatıldı.

27 ARALIK

1027 sayılı Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve Makineleri Hakkında Kanun yayımlandı.

28 ARALIK

Türkiye İşçi Partisinin olağanüstü kongresi Ankara'da yapıldı. Mehmet Ali Aybar, Sadun Aren ve Mihri Belli grupları arasında bir çekişmeyle geçen Kongre'de Mehmet Ali Aybar genel başkan seçildi. Ancak Sadun Aren'i destekleyenler yönetim kurulunda güçlü biçimde temsil imkânı buldular. Kürtçülük tartışmaları hayli yoğun geçti. Kongre 30 Aralık'ta sona erdi.

31 ARALIK

GSMH'deki yıllık artış yüzde 6.8 olarak gerçekleşti. Toptan eşya fiyatları endeksindeki yıllık artış yüzde 3.2; dolar kuru 9.08 TL oldu.

1969

2 OCAK

Tabii Senatörler Mucip Ataklı, Şükran Özkaya, Ekrem Acuner, Sezai Okan ve Suphi Karaman'ın dokunulmazlıklarını kaldıran Senato kararı Anayasa Mahkemesi tarafından, Anayasa'nın 79. maddesine aykırı olduğu gerekçesiyle, oy birliğiyle iptal edildi. Kararın verilmesinden sonra basına açıklama yapan Anayasa Mahkemesi Başkan Vekili Lütfü Ömerbaş şu şekilde dile getirdi: "İsnat, ciddi olmadığından karar, bu nedenle Anayasa'nın 79. maddesinin gereğine ve Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 140. maddesine aykırı bulunduğundan ve bu yönden Anayasa'nın 81. maddesi uyarınca 5 üyenin her biri bakımından iptaline oy birliği ile karar verildi. Bu sonuca göre, sözü geçen 140. maddede yazılı öteki yönlerin incelenmesine yer olmadığına oy birliği ile karar verildi."

3 OCAK

CKMP yöneticileri hakkında tahkikat açıldı. Siyasi Partiler Kanunu uyarınca açılan tahkikatın temel sebebi komando kampları kurularak CKMP'li gençlere komando eğitimi verilmesiydi.

4 OCAK

Her Türlü Irk Ayrımcılığının Kaldırılmasına Dair Uluslararası Sözleşme kabul edildi.

TCDD Eskişehir Fabrikasında dizel lokomotifleri üretimine başlandı.

6 OCAK

Rektör Kemal Kurdaş'ın daveti üzerine öğle yemeği için ODTÜ'yü ziyaret eden ABD Büyükelçisi Robert Komer'in bu ziyareti solcu öğrencilerce protesto edildi.

9 OCAK

- Ses hızını aşan ilk yolcu uçağı Concorde, deneme uçuşunu başarıyla gerçekleştirdi.
- ODTÜ, yeni olayların çıkmasını önleyebilmek için Akademik Konsey tarafından bir ay süreyle kapatıldı.

10 OCAK

- Kartal'daki Singer Fabrikası işçilerce işgal edildi. Fabrikada makineleri tahrip eden ve yangın çıkaran işçilerle polis arasında çatışma çıktı.
- Çeşitli fakültelerdeki işgal ve boykotlar sürdü.

11 OCAK

- CKMP lideri Alparslan Türkeş, bir süreden beri partisinin basın tarafından "komando" olarak adlandırılan militan sağcı grupları yetiştirdiğine ve bu grupları desteklediğine dair iddialarını reddetti.

14 OCAK

- İçişleri Bakanı Faruk Sükan valiliklere bir genelge göndererek toplumsal olaylarda polisin nasıl davranması gerektiğini açıkladı ve suç işlenmesi halinde polisin üniversitelere girebileceğini belirtti.
- Singer Fabrikasındaki olaylarla ilgili bir açıklama yapan DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler, tutuklanan işçilerin polisçe dövüldüğünü belirtti.

18 OCAK

- Amerikalı bilim insanlarınca, düzenli elektromanyetik dalgalar yayan ilk pulsarlar bulundu.

19 OCAK

- Ord. Prof. Tevfik Remzi Kazancıgil öldü.

20 OCAK

- "Komando" adı verilen bir grup sağcı öğrenci ile solcu öğrenciler arasında Yüksek Öğretmen Okulunda kavga çıktı.
- ABD'nin 37. Başkanı Nixon göreve başladı.

Richard Milhous Nixon (1969-1974)

21 OCAK

- Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi bir bildiri yayımlayarak CHP'yi solcuları desteklemekle suçladı: "Ufak bir kliğin eline geçmiş olan Türkiye'nin en eski partisi, komünist hareketleri desteklemeyi temel politika haline getirmiştir."

22 OCAK

- TBMM'de Kıbrıs genel görüşmesi başladı.
- SSCB lideri Leonid Brejnev'e suikast girişiminde bulunuldu.

25 OCAK

- İstanbul'da tarihi Sultanahmet Cezaevi, modern Sağmalcılar Cezaevi inşaatı bittiğinden boşaltılmaya başlandı. Boşalan bina onarılarak çeşitli kurumlara verilecek.
- CKMP'li gençler Ankara Tandoğan Meydanı'nda yürüyüş yaptı. 'Dokuz Işık Yürüyüşü' olarak adlandırılan etkinlikte, gençler ellerinde 'Tanrı Türkü Korusun' ve 'Ne Mutlu Türküm diyene' benzeri sözler yazılı dövizler taşıdırlar.
- Öğretim üyeleri komer olayı ile ilgili bir bildiri yayımladılar.

27 OCAK

- TEKSİF tarafından iki fabrikada daha greve gidildi.
- İstanbul Aksaray'daki Küçük Opera Tiyatrosu tamamen yandı.

28 OCAK

- Yurtta şiddetli kış yaşandı. İstanbul Çekmece Gölü dondu.

2 ŞUBAT

- Türk Hava Yollarının dört motorlu (SET) uçağı sis yüzünden Esenboğa Havaalanı'na inerken, düşerek yandı. Kayıp yok.
- MP Genel Başkanı Osman Bölükbaşı bazı milletvekillerinin menfaat gruplarının işlerini takip ettiklerine dair çıkan söylentiler hakkında konuştu. Bölükbaşı, "siyaset pazarında kendilerini satanlar da var, böylelerini alanlar da var" sözleriyle iş takipçiliği yaptığı iddia edilen milletvekillerinin durumunu yorumlarken, devamla şöyle söyledi: "Millet, yıllarca sövenlerin bir anda öven-

ler haline getirildiğini, bir menfaat ve ikbal mucizesi olarak her zaman hayretle ve dehşetle görmektedir. Ahlaki durumları böyle olanlar için fırsat buldukları taktirde menfaat karşılığı iş takip etmek yadırganmayacak alelade bir hareket sayılmaz icabeder." Bölükbaşı'nın aktarılan sözlerle yorumladığı hadise, bir senatör tarafından ortaya atılan iddialarla ilgili Başbakan Süleyman Demirel'in iddia sahibi senatörle konuşması ve kamuoyunda iş takipçiliği meselesinin tartışılması ile ilişkilidir.

3 ŞUBAT

Yaser Arafat, Filistin Millî Kongresince Filistin Kurtuluş Örgütü Başkanlığına getirildi.

6 ŞUBAT

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti Arasında Akdedilen Tarımsal Maddelerin Satışına Dair Anlaşmanın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

7 ŞUBAT

Isparta'da GÖLTAŞ kuruldu. Çeşitli sektörlerde faaliyet gösterecek şirkete Başbakan Süleyman Demirel'in kardeşi Şevket Demirel de ortak oldu.

8 ŞUBAT

8 Şubat 1969'da CKMP'nin Olağanüstü Kongresi Adana'da toplandı. Kongrede Genel Başkan Alparslan Türkeş yaptığı konuşmada "Torosların eteğinde, bu kutsal topraklar üzerinde tekevvün eden irade yeni bir Ergenekon müjdeliyor" dedi ve devamla Türkiye ve dünya gündemine ilişkin çeşitli konuları dile getirdi. Kongre'de partinin daha Türkçü-Turancı bir çizgide kalmasını savunanlarla (bozkurtlar) dini duyarlılığı yüksek bir çizgi benimsenmesini savunanlar (hilalciler) arasında zaman zaman gerilimler yaşandı. Alparslan Türkeş'i tekrar genel başkan seçildiği kongre, hem partinin adının hem de ambleminin belirlenmesi yetkisini yönetim kuruluna bırakmayı uygun gördü. Genel İdare Kurulu partinin adını 24 Şubat'ta Milliyetçi Hareket Partisi olarak, amblemini ise üç hilal olarak tayin etti. Ayrıca, gençler için hilalli bozkurt ambleminin kullanılacağı belirtildi.

10 ŞUBAT

ABD 6. Filo'su bir ziyaret için İstanbul'a geldi. Bu ziyareti uzun süredir önlemeye çalışan sol öğrenci grupları bu gelişi çeşitli gösterilerle protesto ettiler. Filoyu Çanakkale'de karşıladığı için iş birlikçi ilan edilen İstanbul Belediye Başkanı Fahri Atabey'i istifaya davet ettiler.

12 ŞUBAT

TBMM'de bütçe görüşmeleri sırasında bir konuşma yapan Bülent Ecevit, iktidarın iktisat politikasının çıkmazda olduğunu söyledi ve "Hükûmetten umudunu kesen halk toprak reformunu yer yer geliştirmeye başlamıştır; hiçbir güç onları durduramaz" dedi.

Ünlü tiyatro ve sinema sanatçısı Vahi Öz öldü.

Vahi Öz (1908-1993)

14 ŞUBAT

Hükûmetçe, Anayasa Nizamını Koruma Kanunu tasarısı Meclise sunuldu. Tasarı, milletin bütünlüğünü tehlikeye düşürecek haber, yazı ve karikatürlerin basılması ile sınıf, din, ırk ve bölge farklarına dayanarak bölücülük faaliyetinde bulunulmasını 1 ile 10 yıl arasında değişen ağır hapis cezasıyla müeyyidelendiriyordu.

15 ŞUBAT

İzmir'de TMTF tarafından 6. Filo'nun gelişini protesto etmek için düzenlenen mitingde iki karşıt grup arasında taşlı, sopalı kavga çıktı.

16 ŞUBAT

6. Filo'nun gelişini protesto etmek için çeşitli gösteriler düzenlendi. Taksim'deki mitingde, mitingi düzenleyen sol kesim ile sağcı protestocular arasında binlerce kişinin katıldığı çatışma

çıktı. Olaylarda iki kişi öldü 200 kadar kişi yaralandı.

22 ŞUBAT

Toplu iş sözleşmesi görüşmelerinde bir uzlaşmaya varılamaması üzerine Sümerbank'ta, İstanbul Defterdar Fabrikasından başlamak üzere greve gidildi.

25 ŞUBAT

1969 yılı bütçesi TBMM'den onay aldı. 136 oya karşı 249 oyla bütçe kabul edildi.

26 ŞUBAT

6. Filo ziyaretleri iptal edildi.

2 MART

Suriye'de Hafız el-Esad bir darbe ile Baas Partisinin aşırı kanadını iktidardan uzaklaştırdı.

4 MART

Doğu Anadolu'da kızamık salgını ve büyük çapta çocuk ölümleri baş gösterdi.

Ankara Üniversitesi Fen Fakültesi süresiz olarak tatil edildi. Tatil kararının sebebi asistanların boykotları ve bu boykota öğrencilerin de destek vermesiydi.

5 MART

Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti ile Hükûmetimiz arasında Ankara'da imzalanmış bulunan Otuz Milyon Dolarlık İkraz Anlaşması'nın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

7 MART

İsrail'de Golda Meir Başbakan oldu.

10 MART

Anadolu Ajansı çalışanları greve çıktı.

Martin Luther King'in katili James Earl Ray 99 yıl ağır hapis cezasına çarptırıldı.

11 MART

Silahlı Kuvvetlerin üst kademelerinde önemli değişiklikler yapıldı. Kara Kuvvetleri Komutanı Memduh Tağmaç Genelkurmay Başkanı olurken görev süresi dolan Genelkurmay Başkanı Cemal Tural Askerî Şûra üyeliğine getirildi. Başbakan Süleyman Demirel'in bu konu hakkındaki yazılı açıklaması şöyle idi: "Uzun yıllar TSK içerisinde değerli hizmetler görmüş olan Orgeneral Cemal Tural'ın Genelkurmay Başkanı olarak görev süresi TSK personel

BAŞBAKAN AÇIKLADI: Memduh Tağmaç G. Kurmay Başkanı oldu

..Ve Cemal Tural Görevden alındı

Bir öğretmen Dine, Kur'ana ve Allaha hakaret etti

Kanunu'nun 66. maddesine göre 15 Mart 1969 tarihinde dolmaktadır. TSK içerisinde hizmetlerin nöbetleşe götürülmesi ve kumanda zincirindeki diğer mümtaz kumandanlara da hizmet imkanlarının açık tutulmasının gelenek haline getirilmesi, Silahlı Kuvvetlerimiz mensuplarının moral bakımından mühim bir prensip addolunmaktadır. Bu düşünce ile hükûmetimiz Orgeneral Cemal Tural'ın Genelkurmay Başkanlığında geçen üç yıllık hizmetlerini takdir ve teşekkürle yad ederek kendisini Yüksek Askerî Şûra üyeliği görevine atamayı uygun bulmuş ve bu hususdaki kararname yüksek takdire iktiran etmiştir." Demirel'in açıklamasında Tural'ın yerine Genelkurmay Başkanı olarak Memduğ Tağmaç'ın atandığı belirtiliyordu.

12 MART

930 sayılı Kanun'a göre hazırlanan yeni tasarruf bonolarının dağıtımına başlandı. Eski tasarruf bonolarının yenileriyle değiştirilmesi sırasında bono sahibinin adını taşımayanlardan yüzde 20 ile yüzde 40 arasında vergi alınıyordu. Maliye, bu yolla 1 milyar lira kadar bir gelir sağlamayı ummaktaydı.

13 MART

Atilla Tokatlı'nın hazırladığı Sovyet Şairleri Antolojisi toplatıldı.

14 MART

Moskova'da "Türk-Sovyet Ticaret Anlaşması" imzalandı.

17 MART

İstanbul Üniversitesinde sağ ve sol görüşlü öğrenciler arasında çıkan bir çatışmada tabanca ve molotof kokteylleri kullanıldı.

20 MART

Cumhuriyet Senatosunda kabul edilerek resmîleşen Avukatlar Kanunu, vatandaşlara resmî dairelerde iş takibi yapma hakkı tanımıyordu. İş takibi yetkisi avukatlara bırakılmıştı. Böylelikle avukatların yetkileri genişletil-

mişti. Nitekim Kanun'un veto edilmesi için, kısa bir süre içinde Cumhurbaşkanı'na çeşitli sivil toplum örgütlerinin temsilcileri başvurdular.

Nikolay Çavuşesku (1918-1989)

24 MART

Romanya Başbakanı Nikolay Çavuşesku, iktisadi ve siyasi ilişkilerin geliştirilmesi ve bir bölgesel pakt imkânlarını araştırmak üzere Ankara'ya geldi.

25 MART

Pakistan'da Eyüp Han'ın yerine Yahya Han Başbakan oldu. Eyüp Han yaptığı açıklama ile iktidarını orduya devrettiğini duyurdu. Eyüp Han'ın yerini Kara Kuvvetleri Baş Komutanı Yahya Han aldı. Yahya Han da Anayasayı yürürlükten kaldırdığını duyurdu. Bir hafta sonra ise Yahya Han ülkede cumhurbaşkanı ilan edildi.

26 MART

Kamuoyunda "Hamido" olarak tanınan AP Malatya Milletvekili Hamit Fendoğlu Partisinden atıldı.

27 MART

Aygaz tankeri Ege'de alabora oldu. Gemi mürettebatından yalnızca bir kişi kurtuldu.

Ankara'da Demir Yolları Bakım Fabrikası, 3 lokomotifle birlikte yandı.

28 MART

Amerika Birleşik Devletleri hükûmeti ile hükûmetimiz arasında imzalanmış Zirai Maddeler Satış Anlaşması çerçevesinde ithal edilen zirai maddeler karşılığı tekevvün eden Türk Liralarının %50'sine tekabül eden 77.907.050 liralık kısmının hükûmetimizle Amerikan Milletlerarası Kalkınma Teşkilatı arasında imzalanan ilişik İkraz Anlaşmasının onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

Manisa'nın Alaşehir ilçesinde şiddetli deprem. Hasar büyük ve 53 ölü var.

30 MART

Almanya'da Türk işçileri tarafından kurulmuş olan TÜRKSAN'ın Köln şehrinde yapılan genel kurul toplantısında, Türkiye'deki halk şirketi HASTAŞ ile iş birliği yapılması kararlaştırıldı.

Türkiye İşçi Partisi İstanbul Milletvekili Sadun Aren, "bilimsel sosyalizm anlayışıyla ilgili görüş ayrılıkları açısından Genel Başkan Mehmet Ali Aybar'la uyuşmazlığımız devam etmektedir" dedi.

1 NİSAN

Ankara'daki yükseköğretim kurumlarında solcu öğrencilerce genel bir öğrenci boykotu başlatıldı.

3 NİSAN

ABD, Rusya, Fransa ve İngiliz büyükelçilerinin katıldığı 'dört büyükler toplantısı' başladı. Temel görevi Orta Doğu'da yaşanan sorunlara çözüm üretmek olan toplantının başlangıç oturumunun yapıcı ve cesaret verici olduğu belirtildi. Toplantıların yaz ortasına kadar devam edeceği öngörülmekteydi.

4 NİSAN

Öğrenciler arasında boykot sebebiyle çıkan çatışmalar Ankara Hukuk Fakültesinin beş gün süre ile tatilini beraberinde getirdi.

6 NİSAN

İzmir'de Yaşar Boya ve Kimya Sanayii kuruldu.

7 NİSAN

TBMM'deki çalışmalarda üç önemli adım atıldı. Ramazan ve Kurban Bayramlarının süresini uzatmayı öngören kanun teklifi, ilk olarak, ilgili komisyonun talebi üzerine komisyona iade edildi. İkinci olarak, Kat Mülkiyeti Kanunu'nda değişiklik yapılması kabul edildi. Yapılan değişiklikle vatandaşların kat mülkiyetinde tesis edecekleri irtifak hakları süresi 1971 yılına kadar uzatıldı. Son olarak meclis, TSK Personel Kanunu'nun 172. maddesinde değişiklik yapılmasını öngören tasarıyı kabul etti. Yapılan değişiklikle subay yargıçlar kıta subayları ile aynı emeklilik statüsüne sahip kılındı.

8 NİSAN

ODTÜ öğrencileri rektörlük binasını işgal ettiler.

9 NİSAN

TBMM'de gündem dışı söz alan GP lideri Feyzioğlu, öğrenci işgalleri hakkında konuştu. Feyzioğlu, "millî menfaatlere ve hür demokratik düzene karşı girişilen bazı yeni tertipler" hakkında meclisin dikkatini çekmek istediğini ifade etti ve ODTÜ işgali sırasında dağıtılan bildirinin bir kısmını okuduktan sonra "Bunlar Maocu, Leninci komünist kışkırtmalardır." sözleri ile öğrenci işgallerini değerlendirdi.

10 NİSAN

Ankara'daki öğrenci hareketi genişledi. ODTÜ'den sonra Hacettepe Üniversitesi ile Siyasal Bilgiler Fakültesinde de öğrenciler okulları işgal ettiler. Uzun süredir olayların sürdüğü ve sol görüşlü öğrencilerce Rektör Kemal Kurdaş'ın istifaya zorlandığı ODTÜ tatil edildi.

11 NİSAN

CHP Merkez Yönetim Kurulu yayımladığı bildiride öğrenci boykotlarının amacının dışına sapmaya başladığı ve çeşitli çevreler tarafından suistimal edildiği vurgulanarak işgallerin son bulmasının uygun olacağı vurgulandı. Bildiri hakkında basına verdiği demeçte, Başbakan S. Demirel, "üniversitelerin ve gençlerin bugünkü halinden CHP sorumludur. Hadiselerin kontrolünü kaybedince dönüp başkalarını suçlamak CHP'nin adetidir." dedi.

Şule Yüksek Şenler, II. Ağır Ceza Mahkemesinde laikliğe aykırı konuşma yapma suçundan yargılandı. Pek çok kişi tarafından takip edilen duruşmada, Şenler, bilirkişi raporunu reddederek, "ben laikliğe aykırı sözler sarf etmedim. Sadece İslam dininde kadının yerini anlatmaya çalıştım" dedi.

12 NİSAN

Yapımı 23 yılda tamamlanan İstanbul Opera Binası Ferit Tüzün'ün Çeşmebaşı Balesi ve Verdi'nin Aida Operası temsili ile açıldı.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ekim ayına kadar kapatıldı.

13 NİSAN

ODTÜ'yü işgal eden öğrencileri, Üniversiteye giren polis dışarı çıkardı; 109 öğrenci gözaltına alındı. Başbakan Demirel "Olayları yaratanlar üniversite öğrencilerinin yüzde biridir. Bunlar üniversiteleri işlemez hale getirmek istiyorlar" dedi.

14 NİSAN

- TBMM'de üniversitelerdeki son olaylar hakkında konuşan AP Milletvekili Ahmet Akay sol irticanın karşısında bütün milliyetçilerin birleşmesinin gerektiğini söyledi.

15 NİSAN

- Atatürk'ün çalışma arkadaşlarından Yusuf Kemal Tengirşenk vefat etti. Tengirşenk Osmanlı Meclis-i Mebûsan'ında ve TBMM'nin ilk dönemlerinde milletvekilliği, ayrıca farklı hükûmetlerde iktisat, hariciye ve adliye vekilliği görevleri yürütmüş, yüz yıla yaklaşan ömrünün son 40 yılını akademisyen olarak sürdürmüş bir siyasetçidir.

16 NİSAN

- İçişleri Bakanı Faruk Sükan, TBMM'de yaptığı konuşmada Türkiye'deki öğrenci olaylarının pek çok başka ülkede olduğu gibi belirli merkezlerden yönetildiğini iddia etti.

17 NİSAN

- NATO-İş Sendikası Amerikalılara ait işyerlerinde grev başlattı. Grevde bazı olaylar çıktı.
- Öğrenci olayları Ankara'dan İstanbul'a sıçradı.
- TRT tasarısının görüşmeye açılması ile ilgili önerge oylanacağı sırada CHP'nin isteği üzerine yoklama yapıldı ve toplantı yeter sayısı bulunamadığı için tasarı hakkında görüşmeler başlayamamıştır. Bu durum bir tür engelleme çabası olarak kabul edildi.

19 NİSAN

- Milliyetçi Hareket Partisi Lideri Alparslan Türkeş, "Doğum kontrolü suikasttır" dedi.
- Millî Eğitim Bakanı İlhami Ertem öğretmenler ile yaptığı toplantıda "Atatürk Türkiye'sinde bir öğretmenin başörtülü olarak sınıfa girmesine asla müsamaha ve müsaade edemeyiz." dedi.

24 NİSAN

- Amerika Birleşik Devletleri Vietnam Savaşı'nda ölen askerlerin sayısını 33.641 olarak açıkladı.

25 NİSAN

1000 Türk işçisi Almanya'dan sınır dışı edildi.

27 NİSAN

Fransa'da yapılan halk oylamasında De Gaulle'ün reform önerileri çoğunlukla reddedildi.

28 NİSAN

Fransa'da De Gaulle Cumhurbaşkanlığından istifa etti.

Tedbirler Kanunu'nu kaldıran tasarı TBMM'de kabul edildi.

29 NİSAN

Arsa Ofisi Kanunu kabul edildi.

30 NİSAN

Yayımlanan Tasarruf Bonolarını Değiştirme ve Tevsik İşlemleri Tüzüğü, ellerindeki tasarruf bonolarını hangi nedenlerle Hazineden aldığını belgeleyemeyenlerden bono bedellerinin yüzde 40'ı oranında vergi kesilmesini öngördü. Böylece ellerinde bol miktarda tasarruf bonosu biriktiren tefeci ve "bankerler" önemli bir kayba uğramış oldular.

1 MAYIS

Yargıtay Başkanı İmran Öktem öldü.

2 MAYIS

NATO-İş sendikasına bağlı 300 işçi İzmir'de Amerikan Executor gemisini işgal ederek tahliyeyi durdurdu.

3 MAYIS

Yargıtay Başkanı İmran Öktem'in Ankara Maltepe Camii'nde yapılan cenaze töreninde olaylar çıktı. Öğle namazı sırasında cemaate hitap eden cami imamı "Münafıkların namazı kılınmaz" dedi. Cenaze namazında bir grup "Bu dinsiz komünistin namazı kılınmaz" diyerek saldırıya geçti. Saldırılar sırasında çember içinde kalan İsmet İnönü'yü tabancasını çeken General Nabi Alpartun korudu. Olay kamuoyunda çok büyük yankı uyandırdı ve bazılarınca "yeni bir 31 Mart Olayı" olarak nitelendirildi. Siyasi ler olayları kınadılar.

6 MAYIS

TBMM İmran Öktem'in cenazesi sırasında yaşananlarda sorum-

"ALLAHSIZIN NAMAZI KILINMAZ, DİYENLERLE ÇATIŞMA OLDU. İNÖNÜ ÇATIŞMANIN ORTASINDA KALDI VE BİR GENERAL SİLÂH ÇEKEREK DURUMA HÂKİM OLDU...

ÖKTEM'in CENAZESİ HÂDİSELİ KALKTI

luğu bulunduğu iddiası ile hükûmet hakkında gensoru açılmasını isteyen CHP önergesini reddetti. CHP lideri İsmet İnönü ve beş CHP milletvekili tarafından verilen önerge hakkında yapılan görüşmelerde, YTP ve TİP önergenin gündeme alınmasını savundular. GP ise önergenin gündeme alınması taraftarı olmadığını açıkladı; fakat bunun yerine meselenin daha geniş bir çerçeve içinde bir meclis genel görüşmesinde ele alınmasının gerekliliğini ifade etti. Sonuç olarak Başbakan Süleyman Demirel'in konuşmasını takiben önerge oylandı ve reddedildi.

7 MAYIS

İmran Öktem'in cenazesinde çıkan olayları protesto etmek için Ankara'da aralarında yargıçlar ve üniversite profesörleri de bulunan on binlerce kişinin katıldığı bir yürüyüş yapıldı.

DP'lilerin siyasi haklarının iadesine dair kanun teklifi TBMM'ye sunuldu.

8 MAYIS

Harb-İş Sendikası İstanbul ve İzmir'deki Amerikan üslerinde greve başladı. Bu grev daha sonra Ankara, İskenderun ve Adana'daki üs ve tesislere de yayılacaktır.

10 MAYIS

Bir süredir Celal Bayar ve eski Demokrat Partililerin siyasal haklarına kavuşmaları için çaba harcayan İnönü'ye, eski Millî Birlik Komitesi üyeleri hoşnutsuzluklarını belirten bir uyarı mektubu verdiler.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu yayımlandı. Bu Kanun'a dayalı olarak Tanıtma ve Eğitim Fonu kuruldu. Fonun amacı "Kooperatifçiliğin tanıtılmasına, eğitimi ve organizasyonlarına yol göstermek, yönetim ve faaliyetlerine katkıda bulunmak." idi. Bu fonla ilgili olarak hazırlanan yönetmelik Resmî Gazete'de yayımlanmamakla birlikte ancak Sanayi ve Ticaret Bakanlığının 9.1.1985 tarihli onayı ile yürürlüğe girdi.

Aynı Kanun'a dayanarak kurulan bir başka fon da Çiftçi ve Kooperatifçilik Tanıtma, Eğitim ve Ödüllendirme Fonu'dur. Bu fonla ilgili yönetmelik ise 8.10.1991 tarihli Resmî Gazete'de yayımlandı.

1164 sayılı Arsa Ofisi Kanunu yayımlandı.

12 MAYIS

Eski Demokrat Partililere siyasal haklarının iadesi gerektiği yolunda CHP Parti Meclisince alınan karar üzerine Muammer Aksoy, Nermin Abadan, Mukbil Özyörük,

Alp Kuran ve Jale Candan Parti Meclisinden, milletvekili Türkân Seçkin de CHP'den istifa etti. İnönü "Kararımdan dönmem" dedi. Merkez Yönetim Kurulu da İnönü'yü destekleme kararı aldı.

CHP Parti Meclisi siyasi af, basın affı ve 21 Mayısçıların affını içeren kararını açıkladı. Parti Meclisinin üç maddelik önergesi şöyle idi: "1. Sayın Genel Başkanımız İsmet İnönü'nün basında çıkan demecinin ve parti meclisindeki açıklamaların ışığında ve bu demeç ve açıklamalardaki kayıtlarla eski DP'lilerin siyasi haklarının iadesi,2. Siyasal suçlardan hüküm giyen (21 Mayısçılar gibi) başka kişiler de siyasal haklarının iadesi,3. Basın ve fikir suçlarının affedilmesi için teşebbüse geçilmesi memleket ve rejim yararına olacaktır."

14 MAYIS

Eski Demokrat Partilileri siyasal haklarına yeniden kavuşturacak Anayasa değişikliği Millet Meclisinde kabul edildi. TİP ve MP dışındaki partiler değişiklik önergesi hakkında olumlu oy kullandı.

CHP lideri İsmet İnönü ile eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar buluştu.

16 MAYIS

Anayasa değişikliğinin gerçekleşme aşamasına gelmesi üzerine Genelkurmay Başkanı Orgeneral Memduh Tağmaç başkanlığında toplanan Yüksek Kumanda Konseyi "Türk Silahlı Kuvvetleri, Anayasa'nın ruhunu zedeleyecek değişiklik teşebbüslerine karşıdır ve doğacak ihtilatlardan mesuliyet kabul etmeyecektir" biçiminde bir karar aldı ve bunu günlük emir olarak bütün askerî birliklere ulaştırdı. Komutanlar, Cumhurbaşkanı Sunay'la bir görüşme yaptılar.

17 MAYIS

Bayar, yayımladığı basın bildirisinde DP'lilerin siyasi haklarını iade eden Anayasa değişikliği için katkı sağlayanlara teşekkürlerini iletti.

İstanbul Toptaşı Cezaevinde 500 mahkûm af isteğiyle açlık grevine başladı.

18 MAYIS

19 Mayıs vesilesiyle yayımladığı bildiride Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay DP'lilerin siyasi hakları-

nın iadesi ile ilgili gelişmelerden duyduğu rahatsızlığı dile getirdi ve af konusunda çıkarılan Anayasa değişikliğine karşı çıktı. Sunay, konu hakkında şunları söylemiştir: "Bazı hükümlülerin seçilme yetersizliğinden yoksun bırakılmasına ilişkin Anayasa kuralı belirli bir zümrenin suçları için konulmuş değildir. Bu genel bir kuraldır. Yüce Meclisin itibarını gölgeletmemek, bu kuralın gayesidir. Bu sebeple Anayasa'nın tadilini öngören nitelikteki düşüncelerde isabet yoktur. Anayasa'nın esaslarından olan kuvvetler ayrılığının gerektirdiği yetki sınırlarını zorlamaya ve yeni istisnalar yaratmaya dikkat edilmelidir. Yargı tasarrufları yerine, genel anlamda ve siyasi nitelikteki tutumların ikame edilmesi ve bunun özellikle Anayasa değişikliği şeklinde düşünülmesi, maksadı aşmak olur."

- Başbakan Süleyman Demirel, DP'lilerin af edilmesi için yapılan Anayasa değişikliği ile ilgili tartışmalar bağlamında ortaya atılan söylentiler ile ilgili olarak verdiği demeçte şunları ifade etti: "TSK'yı bir siyasi münakaşa içine çekme gayretleri milletin reyi ile meşruiyet kazanmış bulunan Anayasa'da yeri olmayan bir husustur." Demirel, ayrıca MİT başkanı ile yaptığı görüşme sonrasında da TSK'nın siyasi hayata çekilmesi ile ilgili teşebbüslerin yanlışlığına dikkat çekti.

21 MAYIS

- Başkentte tankların katıldığı bazı gösterilerden sonra Demirel Demokrat Partililerle ilgili politikasında önemli bir geri adım attı ve AP Senato Grubunda yaptığı bir konuşma ile Anayasa değişikliği teklifinin yeniden incelenmek üzere Anayasa Komisyonuna gönderilmesi teklifini gruba kabul ettirdi. CHP Genel Sekreteri Ecevit ise değişikliklerin arkasında durdu ve CHP Küçük Kurultayında "İdareye el konulabilir; biz her şeyi göze aldık. Demokrasiye el konulacaksa zaten demokrasi yok demektir." dedi.
- Siyasi hakların iadesini öngören Anayasa değişikliği kanun teklifi Cumhuriyet Senatosunda AP'lilerin oylarıyla Anayasa ve Adalet Komisyonuna iade edildi. Böylelikle Demirel'in müdahalesi ile değişiklik teşebbüsü seçim sonrasına kadar askıya alınmış oldu.
- Devlet Bakanı ve AP Gaziantep Milletvekili Kamil Ocak vefat etti.
- Şişecama bağlı olarak Anadolu Cam kuruldu.

24 MAYIS

- Yeni Türkiye Partisinin genel kongresinde Yusuf Azizoğlu yeniden genel başkan seçildi. Kongre 25 Mayıs'ta sona erdi.

27 MAYIS

Odalar Birliğinin çok tartışma uyandırmış kongresinde 24 Mayıs'ta başkan seçilen Prof. Necmettin Erbakan, Birlik kapılarını zorla açtırıp göreve başladı. Ticaret Bakanı Ahmet Türkel Odalar Birliği Kongresi'ndeki seçimi kanunsuz ilan etti. Erbakan "Ticaret Bakanının, kendisini ve Yönetim Kurulunu işten el çektirme yetkisinin olmadığını, Anayasa ve Ticaret Kanunu'nun kendilerine verdiği yetkiyle görevlerine devam edeceklerini" söyledi.

28 MAYIS

Ünye Çimento Şirketi kuruldu.

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Federal Almanya Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında İmzalanan Sosyal Güvenlik Sözleşmesi'nin Değiştirilmesi Hakkında Ek Sözleşmenin Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun yayımlandı.

Senato ve TBMM 13 Ekim'de yapılacak genel seçimler sonrasında tekrar çalışmalarına başlamak üzere uzun bir ara verdi.

29 MAYIS

Üniversite Reformu Tasarısının Senatoda görüşülmemesi sebebiyle beş üniversite profesörü görevlerinden istifa ettiklerini açıkladılar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Tarık Zafer Tunaya, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Celal Öker, Hukuk Fakültesi Yönetim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Aytekin Ataay, Kimya Fakültesi Senato Üyesi Prof. Dr. Fikret Baykut ve Eczacılık Fakültesi Senatörü Prof. Dr. Kasım Cemal Güven görevlerinden istifa ettiler. Bu istifaları ertesi gün Ankara Üniversitesindeki istifalar takip etti. Rektör ve 10 dekan istifa ettiler.

30 MAYIS

1177 sayılı Tütün ve Tütün Tekeli Kanunu Resmî Gazete'de yayımlandı. Kanuna göre, yurt içinde tüketim için tütün ve kıyılmış tütün yapmak ve bunları paketlerde satışa hazırlamak, ayrıca yurt dışından tütün mamulleri getirmek Devlet tekelindedir.

Öğrenciler, 6 Fakülteyi işgal etti

İstanbul Üniversitesi kapatıldı

Başbakan, "Meclis'ten çıkan Reform Tasarısı değildir.." dedi

Ankara Hukukta boykot başladı

SENATO, Üniversiteyi geçici tatile karar aldı

31 MAYIS

İstanbul Üniversitesi öğrencilerce işgal edildi; Rektör E. Ş. Egeli tartaklandı. Toplanan Üniversite Senatosu, üniversiteyi geçici olarak kapattı.

2 HAZİRAN

Mardin Çimento Şirketi kuruldu.

3 HAZİRAN

Bir açılış töreninde yaptığı konuşmada Demirel "Her gün 'bize ne veriyorsunuz?' diyen gençler, bir gün oturup 'bizi yetiştirmek için gayret gösteren vatandaşa ne verdik?' diye düşünmelidir" dedi.

Senato'yu olağanüstü toplantı için toplama çağrısı karşılık buldu. CHP'lilerce hazırlanan önerge yeterli sayıda senatör tarafından imzalandı. Toplantının ne zaman yapılacağı Senato Başkanlık Divanı tarafından ilan edilecektir.

4 HAZİRAN

İstanbul Üniversitesinin çeşitli birimlerinden toplam 183 öğretim üyesi yayımladıkları bildiri ile rektör ve üniversite senatosunun istifa etmesini talep etti.

5 HAZİRAN

İstanbul Üniversitesi 15 saat işgal edildi.

İtalya Başbakanı Mariano Rumor Türkiye'ye geldi.

6 HAZİRAN

ATAŞ Rafinerisindeki grevi hükûmet bir ay süreyle erteledi.

8 HAZİRAN

Ticaret Bakanlığınca ihracatın 1968 yılında yüzde 5 azaldığı açıklandı.

9 HAZİRAN

İstanbul'da Beyazıt (Hürriyet) Meydanı'nda öğrencilerle polis arasında büyük çatışmalar oldu. 17 polis ve 43 öğrenci yaralandı.

10 HAZİRAN

İstanbul'daki öğrenci-polis çatışmaları genişleyip savaş görünüşü aldı. Olaylara asker müdahale etti. Geçmiş günlerde açılmış olan İstanbul Üniversitesi yeniden kapatıldı.

11 HAZİRAN

Ankara'da öğrenciler Amerikalılara ait otomobillere saldırdı; beş Amerikalı dövüldü; Tuslog binasına taş atıldı. İstanbul'da İTÜ işgal edildi.

13 HAZİRAN

Irak Hava Kuvvetlerine bağlı iki jet uçağı yanlışlıkla Hakkâri'ye bomba attı.

Ankara'da 14 öğrenci kuruluşu ortak bildiri yayımladı. "Gençlik ne yaptığını bilmektedir." denildi.

TBMM ve Senatonun 13 Haziran'da toplanacağı duyurulmuştu. Ancak yapılan yoklamalarda toplantı yeter sayısına ulaşılamadığı için olağanüstü toplantılar gerçekleştirilemedi.

15 HAZİRAN

Celal Bayar 27 Mayıs 1960 İhtilali'nden sonra düzenlediği ilk basın toplantısında "DP'lilerin affedilmemesi büyük hatadır." sözleri ile özetlenebilecek düşüncelerini dile getirdi.

CHP'nin İçel İl Kongresi'ne bir mesaj gönderen İnönü "Akıllara durgunluk veren bir zorbalık içinde yaşamaya Türkiye'nin ne halinde ne de geçmişinde müstahak olacağı bir günahı olmamıştır." dedi.

Fransa'da George Pompidou Başbakan oldu.

18 HAZİRAN

Maliye Bakanlığı Resmî Gazete'de yayımlanan bir tebliğ ile eski tasarruf bonolarının nasıl değiştirileceğini açıkladı.

20 HAZİRAN

Ege Üniversitesinde silahlı çatışma çıktı. Üniversite süresiz tatil edildi.

23 HAZİRAN

Solcu öğrenci liderleri Yusuf Küpeli ile Deniz Gezmiş bir bildiri (manifesto) yayımlayarak "tam bağımsız ve gerçekten demok-

ratik Türkiye" için bir mücadele programı açıkladılar. Bu bildiri basında genişçe yayımlandı. Açıklamayı yapanlar, haklarında tutuklama kararı bulunduğu için polisçe aranmaktaydılar.

- Devrimci Milliyetçi Gençlik Kurultayı İstanbul'da toplandı.

25 HAZİRAN

- Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri Arasında İmzalanan İkraz Anlaşması'na Ek 1 No'lu Tadil Anlaşması'nın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.
- Kırıkkale'de oynanan 3. Lig Kırıkkalespor-Tarsus İdmanyurdu futbol maçı sırasında kavga çıktı. 4 kişi öldü, 100'den fazla kişi yaralandı.

29 HAZİRAN

- Bayar, Hürriyet gazetesinde, "Başvekilim Adnan Menderes" başlıklı seri yazısını yayımlamaya başladı.
- Yunus Nadi Armağanı'nı "Türkiye'nin Düzeni" kitabıyla Doğan Avcıoğlu kazandı.

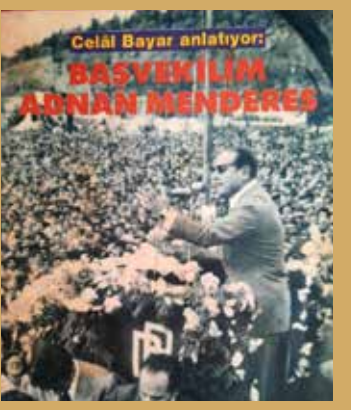

30 HAZİRAN

- Bayar, İnönü ile yakınlaşmalarına dair konuştu. Basına verdiği demeçte Bayar, "İnönü ile buluşmalarımız, Demokrat Partililerin seçimlerde CHP'yi destekleyecekleri anlamına gelmez." dedi.

1 TEMMUZ

- Türk yapımı 4500 tonluk lojistik ikmal gemisi Sadettin Gürcan Camialtı Tersanesinde denize indirildi.
- Arjantin'de artan şiddet hareketleri ve işçi sınıfı içindeki kaynaşmalar sebebiyle hükûmet tüm ülkede sıkıyönetim ilan etti.

2 TEMMUZ

- İzmit Yarımca'daki PETKİM petro-kimya tesislerinin biten ilk bölümünde üretime başlandı.

3 TEMMUZ

- Türk-Amerikan İkili Anlaşması imzalandı. Anlaşma doğrultusunda Türkiye'deki Amerikan üslerinin mülkiyeti Türkiye'ye geçti. Üstlerde Türkiye'ye denetleme hakkı tanındı.

5 TEMMUZ

Başbakan Süleyman Demirel olağan basın toplantılarından on beşincisini düzenledi. Toplantıda demokrasi sorunu, rejim, düzen ve Anayasa tartışmaları hakkında konuştu. Özellikle ülkedeki demokrasi düşmanlarına karşı halkı ve varlığı demokrasiye bağlı durumları el birliğiyle mücadele etmeye davet etti.

6 TEMMUZ

İnce Memed romanının senaryosu sansüre takıldı.

7 TEMMUZ

İki cami ile bir imam hatip okulu yakınında bomba patlaması sonucu Kayseri'de karışıklıklar çıktı, gösteriler yapıldı. Ertesi gün TÖS Kongresi'nin yapılacağı sinema ateşe verildi, TÖS binası ile Öğretmenler Derneği sağ görüşlü militanlarca tahrip edildi.

Başbakan Süleyman Demirel, hükûmetin dış borç almasını eleştirenlere, "Borç almayalım da ne yapalım? Millet başka yere mi hicret etsin" dedi.

8 TEMMUZ

Bursa Çimento Fabrikasında üretime başlandı.

Kayseri'de Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) Genel Kurulu toplandı. Toplantının yapılmakta olduğu salona gerçekleşen saldırı sebebi ile güvenlik kuvvetleri müdahalede bulundu. Olaylar sırasında pek çok kişi yaralandı ve polis saldırının faillerinden bazılarını tutuklandı. Yarım kalan TÖS kongresine Ankara'da devam edildi. Kongrenin 10 Temmuz'daki toplantısında da dinleyicilerin CHP Genel Sekreteri Bülent Ecevit aleyhine ve CHP aleyhine gösteri yapmaları sebebiyle yaşanan kargaşalar, toplantının bir kez daha tatil edilmesine yol açtı.

12 TEMMUZ

Başbakan Süleyman Demirel iş isteyenlere "İşiniz vardı da biz mi elinizden aldık" dedi.

18 TEMMUZ

Başbakan Süleyman Demirel, "Birbirimizi yemeyelim. Birbirimizi yiyerek karnımızı doyuramayız," dedi.

24 TEMMUZ

Türk Hükûmeti ile Amerika Birleşik Devletleri Hükûmeti Arasında İmzalanan Tarımsal Maddelerin Satışına Dair Anlaşma'da nota teatisi suretiyle yürürlüğe koyan Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

Mısır ve İsrail hava kuvvetlerine ait uçaklar Süveyş Kanalı üzerinde şiddetli bir biçimde çatıştılar.

28 TEMMUZ

Samsun Cezaevi'nde 800'e yakın mahkûm ayaklandı. Jandarmanın açtığı ateşle 1 kişi öldü, 9 kişi yaralandı.

29 TEMMUZ

Kayseri'nin Talas bucağına su taşıyan borular gece yerleştirilen dinamitlerle tahrip edildi; kasaba bir süre susuz kaldı.

Hereke'de Nuh Çimento Fabrikasında üretime geçildi.

30 TEMMUZ

Prof. Dr. Muammer Aksoy CHP'den istifa etti. SBF ve Basın-Yayın Yüksek Okulu Anayasa Profesörü Aksoy, Bayar ve arkadaşlarının siyasi haklarının iadesi hususunda CHP'nin bayraktarlık yapmasından duyduğu rahatsızlık sebebi ile ayrılma kararı aldı.

31 TEMMUZ

Bursa Milletvekili Nilüfer Gürsoy ve Manisa Milletvekili Neriman Ağaoğlu Adalet Partisinden istifa ettiler. Celal Bayar'ın kızı Gürsoy'un ve Ahmet Ağaoğlu'nun eşi Neriman Ağaoğlu'nun istifaları AP'nin kendi içinde bölünebileceğine dair yorumların yapılmasını doğurdu. Özellikle eski DP'lilerin affı meselesinin seçim sonrasında bırakılmasının yarattığı tepkiler ve CHP lideri İnönü'nün Bayar ile ilişkilerini sıkılaştırması sonrasında YTP'nin de Bayar ve eski DP'lileri ön plana çıkarma çabası içine girmesi AP'yi zayıflatmaya yönelik bir hamle olarak görüldü.

3 AĞUSTOS

Beş seçim bölgesinde yapılan yerel seçimlerin üçünü AP ikisini ise CHP kazandı.

4 AĞUSTOS

Danıştay'ın verdiği yetkisizlik ve yapılan seçimin geçerli olmadığına dair karar ve Ticaret Bakanlığının Odalar Birliği Başkanlığının kendisine devredilmesine dair yazısı elinde bulunduğu halde, Sırrı Enver Batur, başkanlığı Prof. Dr. Necmettin Erbakan'dan devralmak üzere Odalar Birliğine geldi. Ancak Erbakan'ın orada bulunmayışı sebebi ile başkanlığı devralamadı. Böylelikle

Mayıs ayındaki kongreden beri Odalar Birliğinde süregelen gerilim yeni bir merhaleye evrilmiş oluyordu. Zira kongre sonrasında hükûmet ve Ticaret Bakanlığı Erbakan'ı zor durumda bırakmak, istifasını temin etmek ve Odalar Birliğinin yönetimini değiştirmek üzere çeşitli adımlar atmışsa da bunlardan netice elde edememişti. Danıştay'a açılan davanın neticesinde yapılan seçimlerin iptali ve Erbakan'ın yetkisiz kılınması sonrasında Erbakan bir süre daha direnmeye devam etse de, neticede koltuğunu bırakmak zorunda kaldı. En nihayetinde, 8 Ağustos'ta Ankara Valiliğinin emri ile Odalar Birliğinden çıkarılınca Demirel ile siyasi arenada hesaplaşacağını söyleyerek koltuğunu bırakmak zorunda kaldı.

5 AĞUSTOS

- Viking Kâğıt ve Selüloz Şirketi kuruldu.
- İstanbul Silahtarağa Demir Döküm Fabrikasında beş günden beri sürdürülen grev, işçi polis çatışmasına döndü.

6 AĞUSTOS

- İki başlı TOBB'da Sırrı Enver Batur'un kendisini başkan olarak ilan etmesinden sonra Birlik binasına yanında koruyucularıyla gelen Necmettin Erbakan makamına oturdu. Düzenlediği basın toplantısında "Odalar Birliği Yönetim Kurulunu Genel Kurul seçer, Ticaret Bakanlığı değil." dedi.

8 AĞUSTOS

- Orman Bakanlığı kuruldu. Orman Bakanı olarak Artvin milletvekili Sabit Osman Avcı atandı. Bir gün sonra ise, 9 Ağustos'da Tarım Bakanı Bahri Dağdaş, Orman Bakanlığının kuruluşunun kendisinden habersiz gerçekleştirildiği iddiası ile bakanlıktan istifa ettiğini duyurdu. Dağdaş'ın istifası Demirel tarafından hizmetleri için Dağdaş'a teşekkür edilerek kabul edildi. Ardından Tarım Bakanlığına Mesut Erez getirildi.

10 AĞUSTOS

- Necmettin Erbakan milletvekili adaylığı için Adalet Partisi'ne kaydını yaptırdı.
- Prof. Faruk Erem, Türkiye Barolar Birliği başkanı seçildi.

11 AĞUSTOS

- Bir basın toplantısı yapan Bülent Ecevit, CHP'nin köyleri kalkındırma planını açıkladı ve "Toprak işleyenin, su kullananındır." sloganını ortaya attı.

12 AĞUSTOS

Ereğli Demir-Çelik Fabrikasında, toplu sözleşme görüşmelerinde uzlaşmaya varılamaması üzerine grev başlatıldı. Bu grev iki gün sonra Bakanlar Kurulunca millî güvenliği tehlikeye düşürdüğü gerekçesiyle ertelendi.

renler ve Hükümete şiddetle çatıld
0 den fazla işçinin iştir
i Ereğli mitingi sakin ge
kacı «Bugünkü hükümet şişmanları şişmanlat
da gebertmek için çalışıyor» şeklinde ko

14 AĞUSTOS

Öğrenciler, 14 Ağustos 1969'da Ankara İktisadi ve Ticari Bilimler Akademisini işgal etti.

18 AĞUSTOS

AP Genel İdare Kurulu, Konya'dan AP milletvekili olmak isteyen Necmettin Erbakan'ın önseçimlere katılmasına izin vermedi. Erbakan ile birlikte AP Genel İdare Kurulu 12 aday adayını veto etti.

19 AĞUSTOS

MTTB'nin 49. Genel Kurulu sonunda genel başkanlığa Burhanettin Kayhan seçildi. Türkçü-Milliyetçi grubun adayı Mustafa Ok karşısında 87 delegenin 80'inin oyunu alarak Kayhan, başkan seçilmeyi başardı. Böylelikle MTTB'nin içinde mukaddesatçı grup baskın hale gelmiştir.

20 AĞUSTOS

AP'den milletvekili adaylığı veto edilen Necmettin Erbakan bir basın toplantısı yaparak AP'yi ve izlediği politikaları eleştirdi, "Türkiye İktisadi bir çöküş içindedir." dedi. Veto edilmesi ile ilgili sorular üzerine, vetonun gerçek sebebinin önerdiği "millî İktisadi politika" olduğunu söyleyen Erbakan veto kararının yanlışlığı üzerinde durdu.

Çivril'de "haşhaş mitingi" yapıldı.

21 AĞUSTOS

Halk oyuncularının Elazığ'da Pir Sultan oyununu sahnelemesi valilikçe yasaklandı.

23 AĞUSTOS

TÜRK-İŞ tarafından düzenlenen Büyük İşçi Mitingi Ankara Tandoğan Meydanı'nda yapıldı.

Pir Sultan oyununun Tunceli'de yasaklanması üzerine olaylar çıktı; 1 kişi öldü.

25 AĞUSTOS

Ege Biracılık ve Malt Sanayii Fabrikası hizmete girdi.

26 AĞUSTOS

Nusret Suman, profesör unvanını alan ilk heykeltıraş oldu.

1 EYLÜL

Libya Kralı Es-Senusi ailesiyle birlikte Bursa Çelikpalas Otelinde tatilde iken Libya'da askerî darbe yapıldı. Yeni rejim Libya'nın uluslararası anlaşmalarla ilgili hükümlere bağlı kalacağını ve yabancı petrol şirketlerine tanınan imtiyazlara saygı gösterileceğini ilan etti.

2 EYLÜL

Prof. Dr. Necmettin Erbakan Konya'dan bağımsız aday olarak ekim ayındaki seçimlere katılacağını açıkladı.

3 EYLÜL

Kuzey Vietnam Devlet Başkanı Ho-Chi Minh kalp krizi sonucu hayata gözlerini yumdu.

8 EYLÜL

Türkiye İşçi Partisi içindeki çalkantı ve çekişmeler sürdü; Genel Sekreter Rıza Kuas görevinden istifa etti.

11 EYLÜL

Ereğli Kömür İşletmesi "Karadon" bölgesinde grizu infilakı. 6 ölü var.

Necmettin Erbakan 16 ilde kendisi ile birlikte hareket eden bağımsız adaylarla iş birliği içinde seçimlerde mücadele edeceklerini ve seçimlerden sonra Mecliste bir grup kuracak çoğunluk elde etme amacında olduklarını açıkladı. Düzenlediği basın toplantısında "Gayemiz milliyetçi ve mukaddesatçı bir Türkiye yaratmaktır. Bizim davamıza inanan insanlar sağa kayacaktır." biçimindeki ifadeleri ile sözlerine başlayan Erbakan, AP kitlesi ile kaynaştıklarını ve neticede AP'nin kendileri ile birleşmek zorunda kalacağını söyledikten sonra birlikte hareket ettikleri bağımsız adayların isimlerini açıkladı.

14 EYLÜL

Balkan Boks Şampiyonası'nda Seyfi Tatar ve Celal Sandal şampiyon oldu.

Çeşitli illeri kapsayan gezisini Sakarya'nın Karasu ilçesinden başlatan eski Cumhurbaşkanı Celal Bayar, ekim ayındaki genel seçimlerde eski DP'lilerin sandık başına gitmemelerini istedi.

UÇAĞI KAÇIRAN GENÇ, AKIL HASTASIYDI

■ Bulgar makamlarından iltica hakkı isteyen cezaî ehliyeti olmayan gencin iadesini talep ettik...

16 EYLÜL

Türk Hava Yollarının Viscount tipi "SEÇ" uçağı, bir akıl hastası tarafından Sofya'ya kaçırıldı.

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Belçika Krallığı Hükûmeti Arasında, Belçika Hükûmeti Tarafından Türkiye Cumhuriyeti Hükûmetine Mali Bir Yardım Yapılmasına Mütedair Anlaşması'nın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

19 EYLÜL

İstanbul Işık Mühendislik ve Mimarlık Özel Yüksek Okulunda öğrenciler arasında çatışma çıktı,1 öğrenci öldü.

23 EYLÜL

Hakkında tutuklama kararı bulunan öğrenci liderlilerinden Deniz Gezmiş polise teslim oldu.

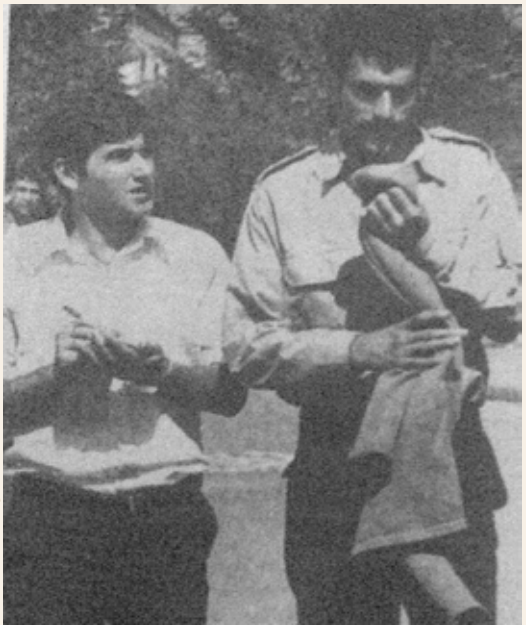

- Beyazıt Meydanı'ndaki çatışmalarda bilinmeyen bir biçimde vurulan ve solcu öğrencilerce polis tarafından vurulduğu iddia edilen ODTÜ öğrencilerinden Taylan Özgür öldü.

26 EYLÜL

- Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Federal Almanya Cumhuriyeti Hükûmeti Arasında Gıda Yardım Programı Çerçevesinde Yumuşak Buğday Tedariki ile İlgili Anlaşma ve Ekinin Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

27 EYLÜL

- 500 subay emekliliklerini isteyip TSK'daki görevlerinden istifa etti. Askerî Şûra'da terfi bekleyen ancak terfi alamayan subaylardan müteşekkil 500 kadar albay istifa kararı aldı. Ayrıca benzer bir gerekçe ile Kara, Hava ve Deniz Kuvvetlerindeki bazı astsubaylar da emekliliklerini istediler.

29 EYLÜL

- Ereğli Demir Çelik İşletmeleri greve başladı.

30 EYLÜL

- YSK, Adalet Partisinin seçim bildirgelerinin toplatılmasına ve dağıtılmasının yasaklanmasına karar verdi. AP'nin 24 sayfalık seçim bildirgesinde 398 sayılı Yasanın 58. maddesine aykırı resim konulması şikayet konusu edilince ilgili karar alındı.

2 EKİM

- Yargıtay, 6 öğrenci örgütünü siyasetle uğraştıkları gerekçesiyle kapattı.
- Doğan Avcıoğlu liderliğinde Devrim gazetesi yayımlanmaya başladı.

Doğan Avcıoğlu (1926-1983)

8 EKİM

Bulgaristan ile imzalanan anlaşma doğrultusunda Bulgaristan'dan göç edecek ilk kafile Türkiye'ye doğru yola çıktı.

9 EKİM

Cumhuriyet gazetesinin sahiplerinden gazeteci-yazar Doğan Nadi Abalıoğlu öldü.

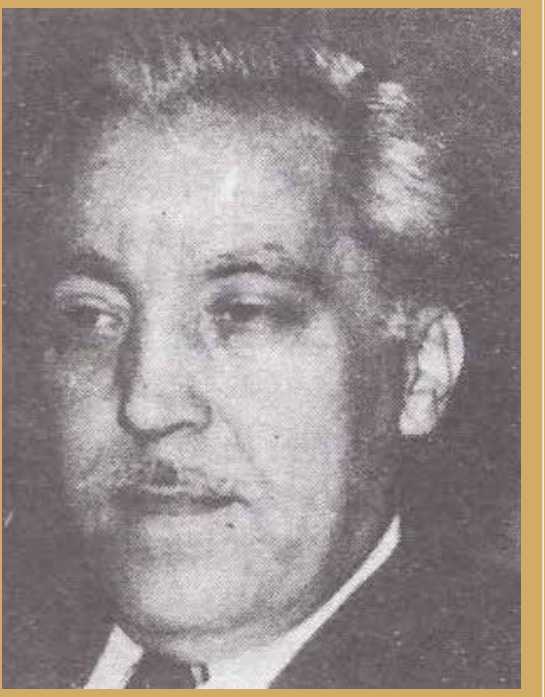

Doğan Nadi Abalioğlu (1913-1969)

9 EKİM

Fikir Kulüpleri Federasyonunun dördüncü kurultayı toplandı. Toplantıda millî demokratik devrimciler ve onların bir kolu olan proleter devrimciler egemen oldu. Toplantılarda Mahir Çayan, Mustafa Gürkan, Münir Aktolga grubu ile Şahin Alpay, Erdoğan Güçbilmez ve Cengiz Çandar grubu arasında çıkan tartışmalar ilerde sol içindeki yeni bölünmelere yol açacaktır. Kurultayda örgütün adı Türkiye Devrimci Gençlik Federasyonu (Dev-Genç) olarak değiştirildi ve genel başkanlığa Attila Sarp getirildi.

10 EKİM

Hollanda hükûmetinin 1970 yılı için Türk konsorsiyumu çerçevesinde verdiği kredi ile ilgili olarak Hükûmetimiz ile Hollanda, Gelişmekte Olan Ülkeler Yatırım Bankası Arasında İmzalanan İkraz Anlaşması'nın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) Devrimci Gençlik Dernekleri Federasyonu, DEV-GENÇ adını aldı.

12 EKİM

Genel seçimler yapıldı. 14.788.552 seçmenden 9.516.035' inin oy kullandığı, böylece katılma oranının yüzde 64.4 olarak gerçekleştiği seçimlerde AP büyük başarı kazandı. Seçimler millî bakiyesiz ve barajsız D'Hondt sistemine göre yapıldı. Seçimlere 8 parti katıldı: Adalet Partisi (AP), Birlik Partisi (BP), Cumhuriyet Halk Partisi

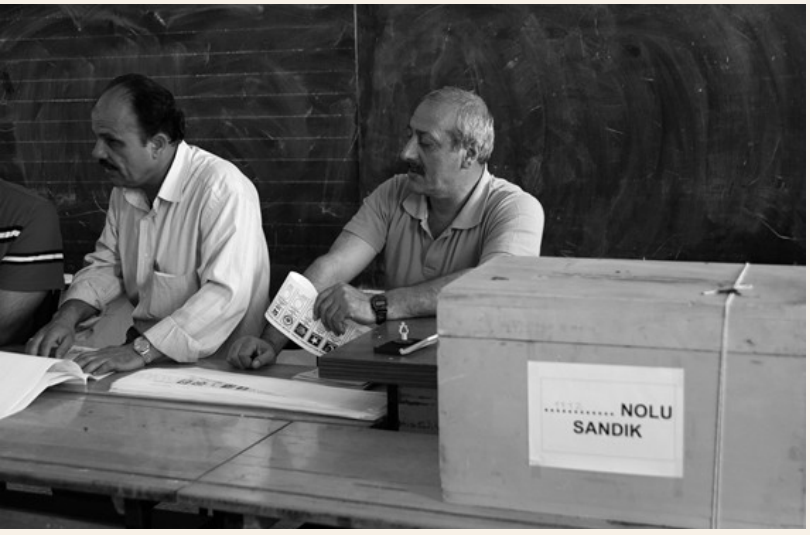

(CHP), Güven Partisi (GP), Millet Partisi (MP), Milliyetçi Hareket Partisi (MHP), Türkiye İşçi Partisi (TİP) ve Yeni Türkiye Partisi (YTP.) 189 bağımsız aday da seçimlerde yarıştı.

Elde edilen sonuçlara göre AP yüzde 46.6 (256 milletvekili), CHP yüzde 27.4 (143 milletvekili), GP yüzde 6.6 (15 milletvekili), BP yüzde 2 (sekiz milletvekili), MP yüzde 3.2 (altı milletvekili), MHP yüzde 3.0 (bir milletvekili), TİP, yüzde 2.7 (iki milletvekili), YTP yüzde 2.2 (6 milletvekili), Bağımsızlar yüzde 0.6 (13 milletvekili) oy aldı. Bağımsızlar içinde Konya'dan aday olan Necmettin Erbakan da vardı. Esasen seçimlerde küçük partiler beklenenin altında bir sonuç elde ederken, bağımsız seçilen milletvekili sayısının sonucu 1969 genel seçimlerinin dikkate çeken sonuçları arasında yer aldı. Bunun ötesinde, AP'nin açık galibiyeti bu seçimlerin nihai sonucunu özetleyen bir diğer husustur.

Seçim sonuçları netleştikten sonra AP lideri Demirel, "İkinci Türkiye'yi kuracağız. Milletimize şükran borçluyuz." dedi. Bağımsız aday olarak seçilen Erbakan ise seçimi "sağcıların zaferi" olarak yorumladı.

15 EKİM

Amerika Birleşik Devletleri'nde, Vietnam Savaşı karşıtı mitingler düzenlendi.

19 EKİM

Hükûmetimizle Amerika Birleşik Devletleri Milletlerarası Kalkınma Teşkilatı Arasında İmzalanmış Olan İkraz Anlaşması'nın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

20 EKİM

İstedikleri zammı alamayan sinemacılar İstanbul'da sinemaları süresiz kapattılar.

21 EKİM

Doğan Avcıoğlu tarafından çıkarılan Devrim gazetesinin ilk sayısı yayımlandı.

Federal Almanya'da sosyal demokrat Willy Brandt şansölyeliğe seçildi.

Ferruh Bozbeyli (1927-2019)

22 EKİM

TBMM üçüncü dönem çalışmalarına başladı. Milletvekillerinin yemin etmesinden sonra yapılan seçimde Ferruh Bozbeyli Meclis Başkanı seçildi.

Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay AP lideri Süleyman Demirel'e hükûmet kurma görevi verdi.

24 EKİM

Şair Behçet Kemal Çağlar öldü.

28 EKİM

SBF Öğrenci Derneği ile ODTÜ Öğrenci Birliği mahkeme kararıyla kapatıldı.

1 KASIM

Meclis Ferruh Bozbeyli'nin başkanlığında ilk toplantısını yaptı ve başkanlık divanını belirledi.

İki bağımsız milletvekili AP'ye girdi.

3 KASIM

Demirel'in başkanlığında kurulan yeni hükûmet açıklandı. Eski kabineden on kişinin dışarıda kaldığı yeni kabine şu isimlerden oluştu: Başbakan Süleyman Demirel, Devlet Bakanı Gürhan Titrek, Devlet Bakanı İsmet Sezgin, Devlet Bakanı Hüsamettin Atabeyli, Devlet Bakanı (Enformasyon) Turhan Bilgin, Adalet Bakanı Yusuf Ziya Önder, Millî Savunma Bakanı Ahmet Topaloğlu, Dışişleri Bakanı İhsan Sabri Çağlayangil, İçişleri Bakanı Haldun Menteşeoğlu, Maliye Bakanı Mesut Erez, Ticaret Bakanı Ahmet Dallı, Bayındırlık Bakanı Turgut Gülez, Çalışma Bakanı Seyfi Öztürk, İmar ve İskan Bakanı Hayrettin Nakipoğlu, Ulaştırma Bakanı Nahit Menteşe, Turizm Bakanı Necmettin Cevheri, Köy İşleri Bakanı Turhan Kapanlı, Orman Bakanı Hüseyin Özalp, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Sabit Osman Avcı, Gümrük ve Tekel Bakanı Ali İhsan Birincioğlu, Tarım Bakanı İlhami Ertem, Millî Eğitim Bakanı Orhan Oğuz, Sanayi Bakanı Selahattin Kılıç, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanı Vedat Ali Özkan.

Sosyal Sigortalar Kanunu'nun bazı maddelerini değiştiren 1186 sayılı Kanun yayımlandı. Bu değişikliklerle sigortalıların emeklilik

yaş sınırı erkekler için 55'e, kadınlar için 50'ye indirildi. Kanun ayrıca emeklilikle ilgili çok tartışmalı bir seçenek de getirdi. Buna göre 25 yıldan beri sigortalı bulunan kişi en az 5000 gün prim ödemiş ise, isteği halinde kendisine emekli aylığı bağlanabilecektir. Bu uygulama 1981'de getirilen bir değişiklikle daha da ileri götürülecek ve 20 yıl çalışan kadınların emekliliği imkânı yaratılacaktır.

4 KASIM

- Yılın ilk boykotu Siyasal Bilgiler Fakültesinde başladı.
- Senato siyasi af teklifini kabul etti.

6 KASIM

- Hükûmetimizle Federal Almanya hükûmeti arasında, Gübre Demonstrasyon Projesi ile ilgili olarak özel düzenlemeye istinaden, akdedilmiş olan özel düzenlemeye ait mektupların onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

7 KASIM

- Avusturya Cumhuriyeti ile imzalanmış olan Karayolundan Muntazam Hatlar Şeklinde Yapılan Uluslararası Yolcu Nakliyatına mütedair Anlaşmanın onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

9 KASIM

- Suriye'de gerilla eğitimi aldıktan sonra Türkiye'ye dönen Yusuf Küpeli Ankara'da tutuklandı.

12 KASIM

- 1188 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının Değiştirilmesi ve 11. Geçici Maddesinin Kaldırılması Hakkında Kanun yayımlandı. Böylece eski Demokrat Partililerin siyasal haklarına yeniden kavuşmaları mümkün oldu.
- Yeni hükûmet güvenoyu aldı. Oylamaya katılan 428 milletvekilinin 263'ü "evet" oyu kullanırken "hayır" diyenlerin sayısı 165 idi.
- Moskova'ya giden Cevdet Sunay, Sovyetler Birliği'ni ziyaret eden ilk Türk cumhurbaşkanı oldu.

14 KASIM

- Muammer Kaddafi Libya'daki bütün yabancı bankaları kamulaştırdı.

15 KASIM

Parti içi anlaşmazlıkları çözmekte zorlanan TİP'te genel başkan ve Merkez Yürütme Kurulu istifa etti. Genel Yönetim Kurulunun açılış konuşmasında Mehmet Ali Aybar, Sadun Aren hizbinden şikayet etti ve bazı doğruları partinin genel başkanı olarak şimdiye değin kamuoyu ile paylaşamadığını ve söz konusu doğruları daha rahat ifade edebilmek için genel başkanlık görevinden istifa etme kararı aldığını söyledi. Mehmet Ali Aslan, Aybar'ın yerine genel başkanlığa seçildi.

18 KASIM

İstanbul Ahırkapı Tütün Deposu yandı.

24 KASIM

Birlik Partisi Büyük Kongresi Sivas Milletvekili Mustafa Timisi'yi partinin genel başkanı olarak belirledi.

27 KASIM

Çavuşoğlu Boya ve Kimya Sanayii AŞ (CBS) kuruldu.

3 ARALIK

Kısa adı TÖS olan Türkiye Öğretmenler Sendikası boykot kararı aldı.

6 ARALIK

1.600 öğretmen Cumhuriyet tarihinde ilk kez Erzurum'da boykota başladı.

Orman Fakültesi öğrencileri Orman Affı Kanunu'na karşı yürüyüş yaptı.

8 ARALIK

İstanbul Yıldız Devlet Mimarlık Akademisinde yeni çatışmalar çıktı, 1 öğrenci öldü.

9 ARALIK

Ahvaz-İskenderun Petrol Boru Hattının inşası ve işletilmesi ile ilgili olarak Türkiye ve İran hükûmetleri arasındaki iş birliği ve ilişkilerin esaslarını tespit eden ön anlaşmaların onaylanmasına dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

13 ARALIK

Kuzey Atlantik Antlaşması Teşkilatı NATO Ankara'daki hava kirliliğini ele aldı.

14 ARALIK

Yıldız Mimarlık Akademisinde bir öğrenci daha öldü. Cenazesi Ankara'ya nakledildi. Törende olaylar çıktı.

15 ARALIK

TÖS ve İLK-SEN üyesi öğretmenlerce ücretlerde artırım ve grev hakkı talepleriyle dört günlük boykot başlatıldı.

16 ARALIK

Boğaziçi Köprüsü'nün ihalesini en düşük fiyatı veren Alman İngiliz firması Hochtief-Cleveland kazandı.

18 ARALIK

Türkiye Cumhuriyeti Hükûmeti ile Avusturya Federal Hükûmeti Arasında Proje Yardımı Hakkında Anlaşma'nın Onaylanmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı yayımlandı.

Yavuz zırhlısı (Şanlı Yavuz), Makine Kimya Endüstrisi Kurumuna satıldı.

19 ARALIK

Amerikan 6. Filo'suna bağlı beş gemi İzmir'e geldi. Bu ziyareti protesto amacıyla sol gruplarca protesto gösterileri düzenlendi.

20 ARALIK

İstanbul Yıldız Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi kapatıldı.

21 ARALIK

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aslan istifa etti. Yerine Şaban Yıldız seçildi.

22 ARALIK

İstanbul'daki öğrenci olaylarında bir öğrencinin öldürülmesi ile ilgili olarak Başbakan Süleyman Demirel hakkında gensoru açılmasını isteyen önergenin meclisteki görüşülmesi talebi AP oylarıyla reddedildi.

29 ARALIK

İstanbul Topkapı'daki Gamak Elektrik Motorları Yapım Fabrikası'nda polis işçilere saldırdı.

31 ARALIK

Radyoda yayınlanan yeni yıl mesajında Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay kamuoyunun dikkatini ülkede güçlenen aşırı sağ ve sol akımlar üzerine çekti: "Mürtecilerin memleketimizin idaresine hâkimiyetleri ihtimali milletimizi geriye götürür. Aşırı solun hâkimiyeti, sadece hürriyetlerimizin elden gitmesine ve karanlık bir dikta rejiminin içine yuvarlanmamıza değil, ayrıca millî bağımsızlığın ve millet egemenliğinin de tehlikeye girmesi sonucunu verir..." sözleriyle aşırı akımların yaratması muhtemel tehlikeleri sıraladı.

KAYNAKLAR

Abdullah Dinçkol (1992-93). "Türkiye'de Parlamento Seçimleri", *Hukuk Araştırmaları*.

Ahmad, F. ve B. Turgay Ahmad. (1976). *Türkiye'de Çok Partili Politikanın Açıklamalı Kronolojisi (1945-1971).* Ankara: Bilgi Basımevi.

Akşin, Sina (1996). *Türkiye'nin Yakın Tarihi*. Ankara: İmaj Kitabevi.

Alpay, Y. ve E. Alkin. (2017). *Olaylarla Türkiye Ekonomisi Yirminci Yüzyıl Türkiye Ekonomi Tarihi*. İstanbul: Humanist Yayınları.

Armaoğlu, Fahir (2015). *20. Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1995*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Arslan, Ahmet (2002). *Çok Partili Döneme Geçişten 27 Mayıs'a Türkiye'de Siyaset ve Üniversite*. Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları.

Gökmen, Muzaffer (1973). *50 Yılın Tutanağı 1923-1973*. İstanbul: Hürriyet Yayınları.

Kasaba, Reşad (Ed.) (2011). *Türkiye Tarihi, Modern Dünyada Türkiye 1939-2010*, çev. Zuhal Bilgin, Cilt 4, İstanbul: Kitap Yayınevi.

Korkut, Refik (1964). *Cumhuriyet Kronoloji*. Ankara: Türkiye Fikir Ajansı.

Kömürlü, Eren (2019). *1960'lara kadar Türkiye'de İlk Üniversitelerin Kuruluşları*. Üniversite Araştırmaları Dergisi. Nisan 2019, Cilt 2, Sayı 1, Sayfa: 35-42.

Milliyet. (1986). *Almanak Türkiye*. (Haz. Hikmet Bila). İstanbul: Milliyet Yayınları.

Neziroğlu, İ ve T. Yılmaz. (2013). *Hükûmetler, Programları ve Genel Kurul Görüşmeleri*. Ankara: TBMM Basımevi.

Özgürel, A. (2010). *Türkiye Büyük Millet Meclisi 90. Yılda Meclis Başkanları*. (Ed. M. N. Önay). Ankara: TBMM Basımevi.

Öztürk, K. (1998). *Türk Parlamento Tarihi*. Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları.

Pamuk, Şevket (2014). *Türkiye'nin 200 Yıllık İktisadî Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür .

Sander, Oral (2014). *Siyasi Tarih 1918-1994*. Ankara: İmge Kitabevi.

T.B.M.M. Tutanak Dergisi.

T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, Bakanlar Kurulu Kararları Kataloğu.

TBMM Tutanak Dergisi (Zabıt Ceridesi), (1960-1969).

TDV İslam Ansiklopedisi. Cilt:9. Ankara: TDV Yayınevi.

Timur, Taner (2001). *Türk Devrimi ve Sonrası*. Ankara: İmge Kitabevi.

Toros, K. (2015). *Türkiye Cumhuriyeti Spor Tarihi*. Ankara.

Türkiye Cumhuriyeti 80. Yıl Kronolojisi (2005). Ed. M. Mesut Uyanık, Ankara: Anadolu Ajansı Yayınlar.

Türkiye ve Dünyada 100 Yıl 1920-2020 (2020). Ed. Hayri Çetinkuş ve Göksel Ulutabak, Ankara: Anadolu Ajansı Yayınları Yayınları.

İnternet Kaynakları

Cumhuriyet Gazetesi, https://egazete.cumhuriyet.com.tr/yayinlar

Resmî Gazete, Erişim Linki: https://www.resmigazete.gov.tr

https://almanakturkiye.wordpress.com/

https://tr.wikipedia.org/

https://www.aa.com.tr/tr/arsiv

https://www.biyografi.info/tarih

https://www.tbmm.gov.tr/

https://www.tbmm.gov.tr/pdf/Yuzuncu_yilinda_TBMM_1_cilt.pdf

Türk Telekom
Değerli Hissettirir

katkılarıyla